

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ
YIL 19
HAZİRAN-TEMMUZ 2022

SAYI
111

HECE ÖYKÜ

ÖYKÜ

Mihriban İnan Karatepe, Emin Gürdamur, Müzeyyen Çelik
Zeynep Sati Yalçın, Selim Erdoğan, Safiye Gölbaşı, Hâle Sert
Mustafa Uçurum, Soner Oğuz, Recep Seyhan, Nagihan Şahin,
Zübeyde Andıç, Nadir Aşçı, Caner Çaylak, Esra Türedi,
Nurbanu İnan, Fatma Ünsal, Ayşe Ovalı, Berna Atagün,
Mehmet Baynal, Fatma Nur Uysal Pınar

SÖYLEŞİ

Rüveyda Durmaz Kılıç, Hüseyin Ahmet Çelik ile *Bozdünya* Üzerine

BENİM ÖYKÜM

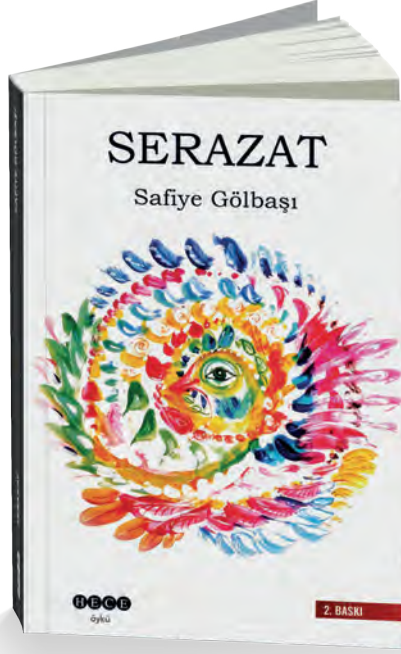
Mukadder Gemici

ÖYKÜ ÜZERİNE

Ertan Örgen: Tasavvufia Gerçek Arasında Aykut Ertuğrul Öyküleri

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Elif İlhan Yücer, Zeynep Sayman

SERAZAT

Safiye Gölbaşı

Öykü, 112 syf.

“Çocukluğumun evi deyince ilkin boncuk otu gelir aklıma. Pembe, mavi, beyaz; bahçe toprağının üstünde örtü gibi. Küçük küçük leylak kümeleri sonra... Bahçemizi çepeçevre saran yüksek duvarlar; yarısına mor salkım, yarısına çit sarmaşığı tırmanmış. Biri döker çiçeğini diğeri açar. Babam çok meraklıydı bahçe işlerine. Evin girişine üç sıra sümbül ekmişti karşılıklı. Nasıl bir koku nasıl bir renk anlatamam. Arka bahçede ağaçlarımız vardı. Ihlamur, meşe, karadut... Bir kuş sesi gelirdi o ağaçlardan, cıvı cıvı, insan konuştuğu şeyi unutturdu. Şimdi bir apartman katında yaşamaya razı geldiğime şaşıyorum bazen, bazen de bir zamanlar böyle güzel bir evde yaşamış olduğuma.”

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:19 SAYI:111 HAZİRAN-TEMMUZ 2022 ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

HAZİRAN

TEMMUZ

111

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 19 SAYI: 111

Haziran-Temmuz 2022

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ömer Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni: Rasim Özdenören

Yayın Kurulu: Ali Karaçalı, Ali Ulvi Temel, Emin Gürdamur,

İsmail Sert, Mehmet Kahraman, Safiye Gölbaşı

Yönetim Yeri: Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

hece@hece.com.tr

heceyayinlari

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım www.emsalmatbaa.com.tr

2022 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 270 TL.

Kurumlar İçin: 796 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 770 TL.

Yurt Dışı: 150 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda

yayınlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.05.2022

İÇİNDEKİLER

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu / 5

ÖYKÜ

Mihriban İnan Karatepe/Tokatçı /	6
Emin Gürdamur/Öyle Bir Masal Buldum Öyle Bir Masal Buldum /	12
Müzeyyen Çelik/Birben Ailesi ve Ufak Tefek Yanlış Anlaşılmalar /	23
Zeynep Sati Yalçın/Kuş Soluğu /	29
Selim Erdoğan /Şehrengiz /	37
Safiye Gölbaşı/Bak Aklımın Perdesine /	41
Hâle Sert/Serçe /	44
Mustafa Uçurum/Her Şey Yerli Yerinde /	47
Soner Oğuz/Zevahir /	49
Recep Seyhan/Bir Sepet Hayal /	57
Nagihan Şahin/Kırık /	64
Zübeyde Andıç/Kuşlar, Pıtraklar ve Tıraş Sandığı /	68
Nadir Aşçı/Kürt Paltolu Maradona /	71
Caner Çaylak/Vapurlar, Filler ve Necdetler /	75
Esra Türedi/Yük /	81
Nurbanu İnan/Dipsiz Kuyu /	86
Fatma Ünsal /Küçücük Yorgunluk /	90
Ayşe Ovalı/Bulut Yedekleme /	93
Berna Atagün/Çocuk /	97
Mehmet Baynal/Kervandan Kalan /	101
Fatma Nur Uysal Pınar /Tığ /	106

BENİM ÖYKÜM

Mukadder Gemici/Benim Öyküm / 110

SÖYLEŞİ

Rüveyda Durmaz Kılıç/Hüseyin Ahmet Çelik ile *Bozdünya* Üzerine / 116

ÖYKÜ ÜZERİNE

Ertan Örgen/Tasavvufî Gerçeklik Arasında Aykut Ertuğrul Öyküleri / 120

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Aycı/Yenimahalle-Yenişehir / 136

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Abbas Marûfî/Farsçadan Çeviren: Yasamin Gholamrahmani/Son Hayatta Kalan / 138

İ. S. Turgenyev/Çevirenler: Ersin Çetinkaya- Shalala Ramazanova/Köpek / 140

Dilenci / 141

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Elif İlhan Yücer/Ev Sahibi / 142

Zeynep Sayman/Sadece Birkaç Saniye / 145

KİTAPLIK

Mehmet Narlı/İlk Öykülerin Söylediği / 150

Rüveyda Durmaz Kılıç/Bozdünya Hakkında / 153

Banu Altınova/Fragmanlar / 154

Zeynep Sati Yalçın/Kehribar Geçidi'nde Zamana Uyumak Ve Uyanmak / 156

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu

Tokatçı

Yol o kadar tenhaydı ki erkenden çıktığına, daha gideceği yere varmadan pişman oldu. Merdiven başında biraz oturayım da vakit geçsin diye düşündü. Köpeklere vereceği ekmek torbada asılı duruyordu. Sabah serinliği, pörsümüş yanaklarını, dokunmasını istemediği ama yine de boyun eğdiği soğuk bir el gibi okşuyordu. Ürpertiyle tülbindini burnuna kadar çekerek kendi nefesiyle biraz ısınmaya çalıştı.

O sabah, ilk olarak bir daha evine asla dönemeyeceğini düşünüyordu. Başını döndürüp bu hissin kaynağını ararcasına çatıdaki kırık kiremitlerden, taş döşeli girişe kadar tepeden tırnağa bütün evi süzdü.

Ne evdi ama... İki katlı, alt katı taş duvarlı, ahşap merdivenleri gıcırdayan; yılların ağırlığıyla bir yana hafifçe yatmış gibi görünen, yanı başında uzanan elma ve armut ağaçlarından güç alan, eski ama heybetli bir ev... Kendi evi.

Üst katın penceresini açık unutmuştu, tül perde rüzgârda havalanıp duruyordu. Perdeyle birlikte çocuklarının sesi de sokağa yayılıverseydi keşke ama artık hiçbirisi yanında değildi. Kocasının vefatından sonra kızlarını da sırasıyla evlendirmiş, koca evde yapayalnız kalmıştı. Yukarı çıkmadıkça perdeyi toparlayacak kimse olmazdı. Basamakları tırmanacak enerjisi olmadığını fark etti yoksunlukla. Aşağıda, tam da oturduğu yerde, gözü yukarı bakarak perdeyi çekip pencereyi kapattığını hayal etti. Her hayal ettiği gerçek olsaydı keşke ama nerde... O gelene kadar perde havalansın dursundu en iyisi, tabii gelebilirse... Kendini iyiden iyiye yaşlanmış ve yorgun hissediyordu.

Ortalık henüz tam da hareketlenmemişken mezarlık ziyareti yapıp dönmek istiyordu. Yorgun ayaklarını sürüyerek zorlukla çıkmıştı evden. Rahat bir ayakkabı giymek yerine merdiven dibinde duran sokak terliklerini geçirivermişti ayağına. Bundan elli sene evvel de yine böyle, alelacele ama gecenin bir yarısı ayağında terliklerle kaçmaya kalkışmıştı bu evden. Karanlıkta ayağı bir şeye takılmasa başarakacaktı da... Devrilen ve tıngır mıngır merdivenler-

den aşağı yuvarlanan ibriğin sesi, gecenin sessizliğinde art ardına patlamış ve onu ele vererek kocasını uyandırmıştı. Hayatında iştmediği küfürlerin biri bin para sonra kocası tarafından itilip kakılarak odaya itilmişti. Birkaç ay geçmeden yalınayak da olsa baba evine kaçmayı çok istemiş ama gözü korktuğundan bir türlü yapamamıştı. Evden çıkıp gidemeyince gittikçe eve bağlanmış, tutsaklığını kendince bir tutkuya devşirmişti. Sayıklayıp duruyordu: O kötü kadınlar kocasını elinden alamazlardı. Bütün kabahat onlardaydı. Dişi köpek kuyruk sallamayınca erkek köpek peşinden gitmezdi. Daha neler, neler... Kapı gibi duruyordu o şimdi, yuvasını terk etmiyordu. Böyle diye diye, yıllar yılları kovalamış, kocasının suçları çocuklarının sayısınca artmış, yüzündeki çizgiler çoğalmış, dönme arzusu; uzak, yabanıl bir hayale dönüşmüş, çoluğuyla çocuğuyla her daim baba ocağına gidip gelse de yine oraya dönmemiş ve kendine küs kalmıştı. Ne zamanki kızları büyüyüp onu anlayacak yaşa gelmişler o da gözyaşlarını içine akıtmaktan artık vazgeçmiş, babalarını kızlarına şikâyet edercesine bütün derdini onlara sayıp dökmüştü. Hepsine ona hak veriyor, babalarını suçluyorlardı. Yalnız en küçük kız:

“Gitmeyi sen istememişsin anne, kalmaya razı olmuşsun işte...” derdi, yüzüne...

Ah Pervin... Kimse bu kadar doğrudan söylememeli düşüncelerini...

Gitseydi, kalmaya razı olmasaydı Pervin de ablaları da dünyaya gelmezdi. Bu ev, yuva olmazdı. Ama çocuklar... Çok acımasızdılar. Bunu göremiyorlardı. Çocuklarından sonra tek övücü bu iki katlı ev kalmıştı. Kızları ve kocasının ardından tam da bugün dışarı çıkarken artık kendisinin de onu tümüyle terk edeceğini hissediyordu.

Nefes alıp verdikçe göğsünü sıkıştıran sonra boğazına doğru yükselen, çenesinin iki tarafında yumruk gibi toparlanan bir baskı... Erkenden çıktığına yordu. Dağlara doğru bakarak derin bir nefes aldı. Kuşlar doruklarda dönüp duruyordu. Kimi kızıl, kimi sarıya çalmış yapraklarıyla öbek öbek ağaçlar, rüzgârda kıpır kıpırdı. İçlerinde binlerce kuş olduğunu hayal etti. Güneş, en tepedeki yaprakların arkasında, sonbahar göğünü boydan boya kıza boyuyor ama havanın nemli soğuğu, somut bir varlık gibi ısınmadan orada duruyordu.

Sırtına kalın bir şey de geçirmemişti. Örgü yeleğinin önlerini kavuşturdu üşümek için. Ellerini ceplerine sokuşturdu. Cebinin birinde bir çatal iğne, diğerinde katlanmış bir mendil... İğneyi ve mendili avuçlayarak ellerini ceplerinde yumruk yaptı. İki cebi de içine irice birer taş konmuş gibi şişmişti. Nefes alıp verdikçe tülbendi ıslanıyor ve dudaklarına yapışıyordu.

Bir müddet gidince arkasından pıfıdık pıfıdık birtakım sesler duyduğunu sandı. Sağlı, sollu, kalabalık, ölçülü ve yumuşak adımlar... Tedirgin bir şekilde bir yanına baktı. Tam hizasında olmasa da biraz gerisinde, sağından

bir köpeğin ona eşlik ettiğini gördü. Sesler daha fazlaydı. Sonra diğer yanına baktı, bir köpek daha... Tam arkasını dönünce daha geriden bir köpeğin daha peşinden geldiğini gördü. Bunlar artan yemekleri, kuru ekmekleri önlerine attığı başıboş sokak köpekleriydi. Kendisi durunca köpekler de duruyor, hareket edince onunla birlikte yavaş yavaş yürüyorlardı. Köpeklerin kendisine eşlik ettiğini anladı. İçine bir sıcaklık yayıldı. Örgü yeleğinin sarmaladığı kalbi, köpekler için Tanrı'ya şükretti. Köpeklerin korumasında yürürken, gözleri yol boyunca sıralı evlerin balkonlarında geziniyordu. Kurutulmuş patlıcanlar, biberler, bamyalar gerdanlık gibi duvarlara çivilenmişti. Birileri sabah sabah balkona çıkar da ardı sıra gelen köpekleri görür ve belki bir parça ekmek atar diye bekledi. Gerçi köpeklerin şimdilik ekmek istediği yoktu. Sadece ona eşlik ediyorlardı. Yine de bu davranışlarını ödüllendirmek istiyordu içten içe... Çünkü onlar yanındayken yürüyüşüne bir rahvanlık gelmiş, fark edilme endişesinden iyice uzaklaşmıştı.

Hep birlikte, çok da uzak olmayan mezarlığın önüne kadar geldiler. Yüzünde, halinden memnun bir gülümseme geziniyordu. Tam mezarlığın yeşil demir kapısını açacakken nerede olduğunu hatırlayarak daha ciddi bir hâl takındı ve köpeklerle dönerek; "Artık siz gelmeyin", dedi. Köpekler kapının gerisinde durarak, anlamış gibi popoları üzerine çöktüler. "Bunlar her şeyi anlıyor hayret!" diye gizlice sevindi.

Kapının hemen dibinde böğürtlenler yemiş vermişti. Uzanıp koparmaya utandı. Karnını doyurmaya gelmemişti. Belki çıkarken bir avuç toplardı, tadımlık... Mezarlara doğru yavaş adımlarla yürüyordu. Köpekler, o yürüdükçe, böğürtlenlerin, sıra sıra çamların gerisinde görünmez oldular. Kozalaklar yerlere düşmüştü. Başka zaman ve yerde olsa hepsini eteğine toplardı fakat şimdi sırası değildi. Sararmış çam iğnelerini ayakları altında çıtır çıtır ezerek, basıp da düşmemek için kozalakları sağa sola ittirerek eşinin mezarına kadar geldi. Mermerin kenarına oturdu. Biraz soluklandı.

Ellerini mezar toprağı üzerinde gezdirdi. Çimenler kurumuş, ektiği çiçekler solmuştu. Ellerini sararmış çimenlerin üzerinde gezdirirken aklına kocasının ağarmış göğüs kılları geldi. "Tövbe bismillah!" diyerek hemen çekiverdi elini. Soluna tükürdü. Kör olasıca şeytan, nereden çıkmıştı?! Yüzünü tekrar mezara döndü. Kendini meşgul edecek bir iş arandı. Kurumuş yapraklar hem mezar toprağına hem mermerlerin üzerine düşmüştü. Elleriyle tek tek temizledi onları. Mermer tozu, parmak uçlarını beyazlatmıştı. Elinin tozunu silker gibi mezar taşına hafifçe vurdu. Sonra biraz daha hızlı vurdu, vurdu... Sanki tokatlıyordu.

"Hey gidinin Muzaffer ustası," dedi seslice...

"Sen böyle yatacak adam mıydın?"

Cevap bekler gibi hafifçe eğilip kulak verdi. Ses yok.

“Neydi o kükremeler, yeri göğü inletmeler?”

“Şimdi sessizsin ha?” dedi.

“Hadi yine vara yoğa bağırsana...”

Mermerin kenarına oturmuştu. Gözleri terliğine ilişti. Uzandı terliğin tekinini çıkarıp eline aldı. Onu da mezar taşına vurmaya başladı. O da mı tozlanmıştı? Gittikçe hırslanıyordu. Eliyle yetmezmiş gibi şimdi de terliğiyle mezar taşını tokatlıyordu. Yaptığının gayet farkındaydı. Hatta o saniye aklına Kemal Sunal’ın “Tokatçı” filmi geldi. O tokat başkaydı ama gelmişti işte.

“Sen de benim ömrümü çaldın be Muzaffer usta.” dedi.

Terliğin tersiyle en kuvvetli ve son bir şaplak indiriverdi mezar taşına.

*

Yaprakların arasından başını uzatmış bir sincap, iki eliyle tuttuğu palamudu dişlemeye uğraşıyordu. Tam aşağısında elinde terliğiyle mezar taşını döven deli bir kadına bakmaktan bir türlü palamudu çıltlatamıyordu. Derken palamut tam düşmesi gereken yere, kadının başına düşüverdi. Kadın başını kaldırıncı sincapla göz göze geldiler. Yaptığının görülmüş olmasından o derece rahatsız oldu ki evden niye terlikle ve sabahın köründe çıktığını o dakika anladı.

Utanarak sağına soluna bakındı, kimsecikler yoktu, eteğini toplayarak oturduğu yerden hızlıca kalktı. Telaşından terliğini ayağına geçirmekte zorlanıyordu. Sanki terliğinin teki orada kalmak istiyor, istemediği yere götürülen bir çocuk gibi ayak sürüyordu.

Kapıya yöneldiğini gören köpeklerden ikisi hemen ayağa dikeldiler. Diğerleri oturmaya devam ediyordu. Köpeklerin yanına kadar geldi. Eğildi, oturan köpeğe baktı. Bir terslik mi vardı? Köpek de başını kaldırmış ona bakıyordu. Yoksa o da mı yaptığını görmüştü? Mütemadiyen kuyruğunu sallıyordu. “Ah seni gidi, seni...”, diyerek köpeğin başını okşadı. Sözde şirinlik yapıyordu. Köpeğin başı, kendi ellerinden sıcaktı. Okşamaya devam etti. Köpeğin kahverengi gözlerine daha yakından baktı. Gözlerinin kahvesi ılık ılıktı. Gözbebeklerine doğru hârelenen bir ısıltı... Bu ısıltıda hiçbir suçlama yoktu. “Çok şükür...” dedi, rahatlayarak. Köpek de hafifçe burnunu uzatarak onun gözlerine baktı. Kokusunu içine çekti. Gözbebeklerinin iki siyah bilyesine gözlerini dikti... Bir an için içi titredi kadının. Hava serindi. Mezarlık soğuk. Daha ne olacaktı? Köpeğin olan biteni görmediğine iyice kanaat getirdi. Artık gitmeliydi. Doğrudu, kapıya doğru bir adım atacak oldu. Bacaklarında bir katılık... Kımıldayamıyordu. Elleriyle dizlerini yoklamak istedi. Ellerin yerde olduğunu fark etti. Elleri ayak olmuştu. Köpek ayağı. Daha doğrusu elleri yoktu, dört ayağı vardı. Köpeğin içine girmişti!

Aniden ayağa kalktı köpek, içindeki kadınla... Pıfıdık pıfıdık mezara doğru yürüdü. Ne yapacaktı? Kuyruğunu mütemadiyen sallıyordu. Boz rengine bir parlaklık gelmişti. Yerde çam iğneleri köpeğin patilerine batıyor, kadın bu batışları tabanlarında hissediyor ama köpek hiç aldırımıyordu. Mezarın başına kadar geldi köpek. Üzerindeki çiçekleri kokladı. Sonra mezarın etrafında dört döndü ve en son mezarın ayakucunda durmaya karar verdi. Rahatsız gibiydi. Sonra sağ bacağını kaldırıp...

“Hayır, hayır! Bunu burada yapamazsın! Yapamayız! Şapşal köpek!”

Olan olmuştu.

Rahatlayan köpek diğer köpeklerin yanına doğru hızla koşmaya başladı, aralarına girmeden neşeli adımlarla ve ani bir kararla başını döndürüp böğürtlenlere yöneldi. Dikenlere aldırmadan kafasını sık dalların arasına soktu. Büyük bir iştahla, en olgun böğürtlenlerin tümünü afiyetle yedi.

Köpeğin içindeyken kadın, kendi katılaştırmış bedenini orada, demir kapının önünde, çam ağacının yanı başında, ayakta beklerken görüyordu. Kendisi köpeğin fıkır fıkır bedeninde, derisini yırtmaya çalışıyor, içinden çıkamıyor ve katılaştırmış kendi gözleriyle göz göze gelmeyi arzuluyordu. Göz göze gelebilirse köpeğin bedeninden çıkabileceğini nedense biliyordu. Kahrolası köpek, kadının katılaştırmış bedenini koklayıp duruyor, başını yukarı bir türlü kaldırıyordu.

Ne kadar zaman geçti bilinmez, bir anda köpek kadının karnına doğru patilerini koydu ve çok şükür başını da kaldırmış oldu. Kendi bedenine geçer geçmez kadın, itiverdi it oğlu iti... Köpeğin içinden çıkınca, köpek havası sönmüş bir balon gibi buruştu. Birbirlerinden yırtılır gibi ayrıldılar. İkisi de nefes nefese, bir yana düştü.

Utanç içindeydi kadın. Başını elleri arasına aldı. Ne yapmıştı?! Böyle bir şeyi asla yapmak istemezdi. Eve vardığında merdiven başında, çiviye asılı torbadan kuru ekmekleri çıkartıp köpeklere vermeyi düşünen kendisiydi. Aklına asla böyle kötülükler gelmezdi. İyi bir insandı o. Niye böyle olmuştu?

Düşündükçe eli, koluna doğru, naylon torbanın düğümünü çözüp içinden ekmeği alıyormuş gibi gerildi. İyi bir insan olduğunu kendi kendine hatırlatıyordu ama yapılan kötülük de buz gibi ortadaydı. Her şeyi o köpek yapmıştı. Her şey onun suçuymuş. Artık bir şey vermek istemiyordu o köpeklerle, dokunmak istemiyordu onlara hiç... Diğer koluyla, gerilen kolunu biraz ovuşturdu sonra iki kolunu da göğsünde birleştirerek karnına doğru iyice büzüldü. Titreyen parmaklarıyla yeleğinin düğmelerini arandı. Düğmelerden biri kopmuştu. İçine girdiği köpek, patilerini karnına koyunca düğmeyi de bir şekilde kopartmış olmalıydı. Çatal iğneyle ilik yerinden yeleğin iki yanını tutturdu. Diğer cebinden mendilini çıkardı ve “Ah Muzaffer ah! Bıraktın gittin

beni böyle bir başıma..." diyerek, kocası yeni ölmüş gibi sarsıla sarsıla ağladı.

O sırada demir kapının gerisinden köpeklerin sesi duyuldu. Ağlaması bir an durmuş içine korku dolmuştu. Burnunu çeke çeke, kolunun tersiyle sildi gözlerini. Kalkıp kalkmamakta bir an tereddüt etti. Bir müddet seslerini dinledi. Köpekler, zayıf zayıf, sesleri kısılana kadar havlayıp durdular. Sonra sesleri kesildi. "Belki de gitmişlerdir." dedi kendi kendine.

Yol o kadar tenhaydı ki erkenden çıktığına, daha gideceği yere varmadan pişman oldu. Merdiven başında biraz oturayım da vakit geçsin diye düşündü. Köpeklere vereceği ekmek torbada asılı duruyordu. Kendisini iyiden iyiye yaşlanmış ve yorgun hissediyordu. Başını ahşap tırabzanlara dayadı. Tatlı bir uyku... Sabah çiği gibi üzerine yağıyor, göz kapakları gittikçe ağırlaşıyordu. Sonunda uykuya yenik düştü. Rüyasında kocasının mezarına kadar gidiyor, başına acayip işler geliyordu. Uykusunda üşüyor ancak bir türlü uyanamıyordu. Elma ve armut ağacının dallarına konmuş kuşların bile gözleri yumuktu. Yapraklar hafif hafif titreşiyor, hışırtılı bir ses eşliğinde hepsi, uykunun kollarına yatmış mışıl mışıl uyuyorlardı.

Uzun uzun telefon çaldı. Üst katın açık kalmış penceresinden tülle birlikte zil sesi de havalanıp sokağa yayıldı. Zil sesi önce uyuyan kuşları uyardı, hepsi birden havalandılar. Dal esnedi. Sanki merdivenlerden bir ibrik yuvarlandı. Geldi kadının kucağına oturdu. Ağırlaşan kulakları birden açıldı ve sıçrayarak uyandı. Soğuk soğuk terlemişti. İçi titredi. Önce ne olduğunu anlayamadı. Düşünmeye çalışıyordu. Uykunun kat kat örtülerini üzerinden tam da atamamışken zil sesinin, sonunda telefon sesi olduğuna kanaat getirdi. Kızı Pervin mi arıyordu? Muhtemelen öyleydi. Kendine baktı. Merdiven dibinde oturuyordu. Bir yere mi gidecekti? Hatırlayamadı. Kesin Pervin arıyordu. Sokak terliklerini çıkardı; "Telefon kapanmasa bari." diye diye zorlukla basamakları tırmandı.

EMİN GÜRDAMUR

Öyle Bir Masal Buldum Öyle Bir Masal Buldum

1.

Yıllardır yatağın başındaki oyukta uslu uslu vazifesini yapan kırmızı çalar saat, o sabah ortalığı velveleye vermeyi unuttunca güneşin ilk ışıklarıyla raks etmekten yorulup perdeye dizilen sineklerde yeni bir telaş baş göstermedi, alarmin sesiyle irkilen kuşlar balkondan ansızın havalanmadı, davetkâr mavisıyla gökyüzü birbirine değdi degecek balkon korkuluklarına kendini asmadı, komşu dairelerde kapılar gıcırtyla açılıp kapanmadı, sular önce öksürerek sonra tazyikle apartman tesisatını titretmedi, şehrin öbür ucundaki okullarına gitmek üzere apartmandan çıkan iki öğrenci demir kapıyı güm diye örtmedi, her sabah servise kıl payı yetişen kadın irisi Neriman topuklusunu yolda ayağına geçirip yürümedi, Neriman'ı keyifle seyretmekten usanmayan manavın yarlı yakışıklı oğlu tezgâhtaki portakalları süpürmek bahanesiyle kapıya dikilmedi, geceyi kasaların altında geçiren siyah kedi insanların ayaklarına dolanan sabah telaşına nispet edercesine gözlerini uyuşuk uyuşuk açıp kapamadı.

Peyami uyanmayınca bugün dükkânda onu hangi işlerin beklediğini, telefonun hangi ölüden miras kitaplar için çalacağını, ağzına kadar dolu depoyu nasıl boşaltıp yeni kolilere yer açacağını, geçen haftaki toplu satıştan eline geçen parayla acaba Kamil'in maaşını mı yoksa deponun kirasını mı ödemesi gerektiğini düşünmedi.

Peyami bunları düşünmediği için annesiyle yaşadığı evde salonu boydan boya kaplayan kitaplığın önünden paçalarından üşengeçlik akan adımlarla geçerken rastgele bir kitap çekip sayfaları koklamadı. Annesi ona, "Şu kolileri dükkâna mı götüreceksin, birine mi vereceksin, ne yapacaksan yap. Rahmetli, eve hiç getirmezdin tozlu kitapları," diye sitem etmedi. E pek tabi duşa da girmediydi Peyami. Başını fiskiyeye kaldırıp kendini serin bir şelalenin

dibinde de hayal etmedi. Dişlerini fırçalarken aynaya bakıp alnının ortasındaki çizgileri saymadı.

Mucize beklenmeyecek kadar sıradan bir şehrin tam gelişecekken müteahhitlerle anlaşılmadığı için taşra kalmış sokaklarından geçerek sahaflar pasajına girmedi. Dükkânda bin dokuz yüz kırklı yıllarda basılmış klasikleri raylı rafların ardındaki bölmeye istiflediği sırada, masallar için bile fazlaca güzel sayılabilecek bir kadın, kırkların sonuna doğru Dior'un icat ettiği New Look tarzına uygun bir kıyafet içinde, incecik beli ve kloş eteğiyle kapıda görünmedi. Kadını fark edince çömeldiği yerden doğrulmadı Peyami. Eline bulaşan tozları pantolonuna silmedi. "Buyurun hanımefendi," demedi. Kadın omuzundaki çantayı nazik bir hareketle indirmede. Kilidini çıt diye açmadı, içinden sayfa kenarlarında güvelerin bikarar diş izleri bıraktığı kahverengi kitabı çıkarıp Peyami'ye uzatmadı. Kısa bir duraksamanın ardından "Bu kitap kaç lira eder?" diye sormadı. Peyami'nin bakışları kadının iri gözleriyle az önce eline tutuşturulan kitap arasında mekik dokumadı.

Eline aldığı kitabı ustasından tevarüs ettiği alışkanlıkla havaya kaldırıp indirmede, yani tartmadı. Sonra koklamadı ki zaten bunu ustasından öğrenmemişti. Kapağında hiçbir şey yazmayan kitabın sayfalarını merakla çevirmedi. Baskı tarihini aramadı, sayfa numaralarını aramadı, müellifin adını aramadı. Bir gün güveler tarafından istilaya uğrayacağını bilen biri tarafından yazılmışa benzeyen kitapta yazılar, sayfaya iyice ortalanmış bir sütun şeklinde dizilmemişti.

Peyami, "Bu kitabı nereden buldunuz?" diye sorarken kadının gözlerine, ilkin ihtiyari, ikincisinde gayriihtiyari bakmadı. Kadının gözleri insanı ikinci kez, üçüncü kez, dördüncü ve beşinci kez bakmaya mecbur bırakan gözlerden değildi. Sonra kitabı unutup bir sahafa yakışmayacak şekilde müşterisini süzmeye devam etmedi. Kendisine yönelen delici bakışlardan utanan kadıncağız bir suç işlemiş vehmine kapılarak kekelemedi: "Yo yo bulmadım, hayır. Benim masal kitabım. Sadece fiyatını öğrenmek için size getirdim." Peyami kadının nadir eserler hususunda acemiliğinden faydalanarak oracıkta bir yalan icat etmedi: "Kitabı bırakırsanız onu bu nevi eserlerle hususi ilgilenen müşterilerime gösterip onlardan fiyat alabilirim." Bunu söylerken tedirgin olmadı. Elleri titremedi. Kadının, kitaptan bir an önce kurtulmak isteyen bir edayla teklifi hemencecik kabul edişine şaşırmadı. Güven telkin eden bir içtenlikle gülümsemedi. Kadın, "Tamam, yarın yine uğrarım, adım Süreyya bu arada," diyerek çantasından çıkardığı dolmakalemlerle masadaki boş kâğıdın üzerine telefon numarasını yazmadı. Dükkânın kartını Peyami'den alır almaz, geride hoş bir parfüm kokusu bırakarak pasajın loş ışığında kayıplara karışmadı.

Peyami, gittikçe büyüyen bir merakla kitabın masadaki yerini değiştirdi-

rip durmadı. Kahverengi kapağa kayıp duran gözleri onu yerinden kaldırıp eve doğru sürükledi. Evde oğlundaki huzursuzluğu gören annesi, dükkânı neden bu kadar erken kapattığını sormadı. Peyami, “Biraz başım ağrıyor,” diyerek odasına çekilmedi, yatağına girip kitabı açmadı.

Bir rüyaya düşercesine masalın içine düşmedi, kıvılcımlar saçan cümlelerin peşinden yürümedi, sayfalarda Süreyya’nın kokusunu aramadı. Yazılardan oluşan dikey sütunlarda endamını, satırlarda ayak izlerini, noktalarda gözlerini, virgüllerde dudaklarını kovalamadı. Masalı bitirdiğinde saate bakmadı, içini büyük bir hüznün kaplamadı. Yorganın altına girmedi, iki büklüm olup dizlerini karnına doğru çekmedi. Elini göğsünde gezdirip “Aferin sana kalbim, ateşte yalın ayak yürüdün,” demedi. Masaldaki yolculuktan yorgun düşen muhayyilesi Süreyya’nın geniş eteğine tutunmadı, bir masalın yamacında uyur gibi uykuya teslim olmadı.

2.

Yıllardır yatağın başındaki oyukta uslu uslu vazifesini yapan kırmızı çalar saat, o sabah ortalığı velveleye vermeyi unutmadığı için güneşin ilk ışıklarıyla dans etmekten yorulup perdeye dizilen sineklerde yeni bir telaş baş gösterdi, alarmin sesiyle irkilen kuşlar balkondan ansızın havalandı, davetkâr mavisikle gökyüzü birbirine değdi degecek balkon korkuluklarına kendini astı, komşu dairelerde kapılar gıcırtyla açılıp kapandı, sular önce öksürerek sonra tazyikle apartman tesisatını titretti, şehrin öbür ucundaki okullarına gitmek üzere apartmandan çıkan iki öğrenci demir kapıyı güm diye örttü, her sabah servise kıl payı yetişen kadın irisi Neriman topuklusunu yolda ayağına geçirip yürüdü, Neriman’ı keyifle seyretmekten usanmayan manavın yarlı yakışıklı oğlu tezgâhtaki portakalları süpürmek bahanesiyle kapıya dikildi, geceyi kasaların altında geçiren siyah kedi insanların ayaklarına dolanan sabah telaşına nispet edercesine gözlerini uyuşuk uyuşuk açıp kapadı.

Peyami, kalkar kalkmaz yastığının altında bulacağını düşündüğü, hayır düşünmediği, orada olduğundan kesinkes emin olduğu kahverengi kitabı aradıysa da bulamadı. Yastık havada anlamsız bir görüntü olarak elinde kalmıştı. Çünkü altında o kitabın olmadığı bütün yastıklar anlamsızdı. Etrafına bakındı. Oda anlamsızdı. Yere düşmüştür zannederek yüzükoyun yere uzanıp yatağın altına baktı. Yatak altları anlamsızdı. Bazen sevdiği ve uyumadan önce okuduğu kitapları pencerenin önündeki mermere dizdiği için kalkıp pencereye yürüdü. Pencerele anlamsızdı. Üzüntüyle perdeyi çekip balkona bakınca kuşlar ikinci defa telaşa uçuşuverdi. Kuşlar anlamsızdı. Gardırobun yanındaki antika boy aynasının önünde durdu. Yüzünü dikkatle inceledi. Gözlerinin ta içine baktı. Peyami anlamsızdı.

Süreyya'nın varlığı bir rüya olamayacak kadar hakikatti. Dükkâna girişi, sakince yürüyüşü, ceylanların ağzından çıkan buharı andıran ses tonu, bir rüyaya sığmayacak kadar sahici izler bırakmıştı Peyami'nin zihninde. İyi ama kitap neredeydi? Göğsünde sonsuza kadar sürmesini istediği bir sızı hissetti. Dükkânda masanın üzerinde Süreyya'nın telefon numarası vardı, onu hatırladı. Kahvaltı masasına uğramadan, kuşluk namazı kılan annesinin selam vermesini beklemeden, kadıncağızın birazdan tedirginlik örtüsüyle kaplanacak çehresini gerisinde bırakarak koşar adım çıktı evden.

Kepengin dibine çöktüğünde Münir çıkageldi. "Erkencisin komşu, hayırdır?" dedi. O ara kilide hangi anahtarı sokacağını karıştıran Peyami, dönüp her daim iki dirhem bir çekirdek Münir'e baktı. Biraz duraksadı. Süreyya'nın şıklığını hayal etti. Bundan sonra kendisinin de üstüne başına biraz özen göstermesi gerektiğine kanaat getirdi. "Yoo, normal," diye cevap verdi. Doğru anahtarı bulur bulmaz kilide soktu. İçeri girdiğinde hâlâ kapıda dikilip merakla kendisini seyreden Münir'i başından nasıl savması gerektiğini düşündü. Her sabah birlikte çay içtiği arkadaşını bu sabah yanında yöresinde istemiyordu. Onunla içtiği çaylardan, kadınlar hakkında yaptıkları ileri geri sohbetlerden pişmanlık duydu. Ensesinde tomurcuklanan ter damlasının ürpertisini hissettiğinde kendi zavallılığından güç alarak, "Biraz işlerim var, müsaadenle," deyiverdi. Münir'in yüzü düştü, "Peki," diyerek saniyesinde kayboldu kapıdan. Peyami biraz pişman olmuştu. Münir'e bir yıldır ödemediği borcunu hatırlayıp ezildi. Masanın üzerinde Süreyya'nın telefon numarasını görmesiyle borçları dâhil hayatına dair her şeyi unutmaya bir oldu. Numarayı çevirdi, telefon kulağında uzun uzun bekledi. Peyami nefes almıyordu. Birkaç dakika geçmeden numarayı yeniden çevirdi. Beklerken biraz kendine geldi, öyle ki göz ucuyla kitabı aramaya bile koyuldu.

"İyi günler, Süreyya Hanım'la mı görüşüyorum? Öyle mi? Ama nasıl olur, bu numarayı bana Sü..."

Garip bir huzursuzluk bütün hareketlerine sirayet etmişti. Dükkânı ko-la-çan etti. Raylı rafların önüne yürüdü. Çömeldi. Bin dokuz yüz kırklı yıllara ait bakanlık klasiklerini yeniden elden geçirmeye başladı. Akli kapıdaydı. Akli kapıdan gelecek Süreyya'daydı. Süreyya'nın gelmesi için tıpkı dünkü gibi biraz esnedi, annesinin ceviz sandığından aldığı ve yerine sahtelerini koyduğu bilezikleri düşündü. Süreyya yine gelmedi. Acaba bir ritüeli ihmal mi ediyordu? Pasajın genç çaycısı kapıyı tıklatınca irkildi Peyami. Yaptığı işin saçmalığıyla yüzleşen yüzünde, çaycıya mukabele edecek küçücük bir tebessüm çizgisi bile belirmedi. Boş gözlerle baktı çaya. Ardından başını sallayarak çaycıdan onu masaya bırakmasını istedi.

"Bir şey mi oldu abi?"

“Yo, normal.”

Çaycı çıktıktan sonra dükkânda yine yalnız kaldı. Alelacele telefona sarıldı.

“Beyefendi lütfen kapatmayın. Çok önemli beyefendi lütfen. Hiç mi Süreyya yok? O anlamda demedim. Estağfurullah. Ne münasebet?”

Telefondaki adamın hakaretlerini umursamadı. Süreyya ve kitabı uğruna şu yeryüzünde yakası açılmadık ne kadar küfür varsa hepsini afiyetle yemeye hazırdı. Ses kesilince koltuğuna oturdu. “Ama bu nasıl olur?” diye mırıldandı. Birkaç dakika geçmemiştiki telefonu çaldı. Dükkâna kuşlar dolmuşçasına sevinçle doğruldu Peyami. Ekrana baktı. Derin bir iç geçirdi.

“Buyur Namık? Yo, normal. Uykusuz kaldım, ondan. Annem iyi, sağ ol. Kitapları mı? Kamyonet öğlene gelecek. Sen kendine ayırdıklarını aldın mı? Tamam onları da senin büroya bırakırız. İyiyim, gerçekten iyiyim. Süreyya yok. Pardon, hah ha! Süreyya de nereden çıktı? Kamil'i izne gönderdim, annesi çok rica edince kıramadım. Tamamdır, görüşmek üzere.”

Aynı numarayı yeniden aramaya korkuyordu.

3.

Sahaf müdavimi iki öğrenci içeri girdi. Halide Edip'in İngiliz *Edebiyatı Tarihi* kitabını geçen hafta sipariş etmişlerdi. Peyami onları görür görmez, “Tez nasıl gidiyor Cemil?” diye sordu. Kıvrık saçlı öğrenci, “İyi abi, az kaldı,” dedi, “kitabı bulabildin mi?” Başını evet anlamında sallayıp arkasındaki kitaplıkta siparişlerin dizili olduğu rafa döndü Peyami. İple birbirine bağlanmış üç kitabı gençlere uzatırken, “Namık'tan buldum, kimsede kalmamış,” dedi. Kitapları saran ip ona Süreyya'nın belindeki kemeri hatırlattı. Aslında akli fikri hep Süreyya'daydı. O sarhoşluk içinde, kitapların üzerinde duran fiyat notunu yadırgadı. Peyami'nin başka sahaflardan tedarik edilen kitaplar konusunda cömertlik yapma hakkı yoktu ama şimdi kalbinde karşı konulması imkânsız bir merhamet güneşi parlamıştı. Ne olsa Süreyya vardı dünyada. Notu kitapların üzerinden koparıp buruşturdu. Cemil'in tam “Cezamız ne kadar abi?” diye soracağı esnada Peyami, yüzünde kiraz çiçekleri açmış bir çocuk gibi “Bu da benden,” deyiverdi. Kirazın dalları Peyami'nin yüzünden uzayıp birbirine tebessümle bakan gençlerin yanaklarını kapladı. Peyami, gençleri kapıya kadar çıkardı, Cemil'in elini sımsıkı tuttu, “Tez bitince ilk ben okuyacağım, ona göre,” dediğinde az önce göğsünde doğan güneş ağzının içinden ışıldıyordu.

Gençler uzaklaşınca Peyami'nin içindeki boşluk geri geldi. Işıl ılışıl bir boşluk. Münir'in yanına gidip gönlünü alması gerekiyordu lakin bunu yapmadı. Sırf borcu sebebiyle yumuşadığının zannedilmesinden utandı. “Neyse,” dedi başını sallayarak, dükkâna girip koltuğuna oturdu. “Kimsin sen Süreyya?” diyerek aklını istila eden kadını düşündü. Gerçekten de kimdi o? Bugüne

kadar hiçbir kitapta rastlamadığı o masal neyin nesiydi? En önemlisi, kitap nasıl kaybolmuştu? Geceyi düşündü. Eski, büyüğü kitaptaki her bir kelimeyi Süreyya yazmış gibi okumuştur. Süreyya bunca inceliğe, bunca görgüye nasıl erişmişti? Kitabın muhtemel basım tarihi ile Süreyya'nın yaşı birbirine kafiye düşemeyecek kadar uzaktı. Ama giyim tarzı, o ceket, o etek neyin nesiydi? Süreyya'ya karşı kalp kamaştırıcı bir merak duygusu besliyordu. Sonra ansızın bir korkuyla doldu içi. "Ya Süreyya gelip masalını geri isterse?"

Süreyya gelmedi ama eski sahaflardan Sabri Bey girdi içeri. "Şimdi hiç sırası değil," diye mırıldandı Peyami. Burnundan soluduğuna bakılırsa Sabri Bey yine birilerine kızmışa benziyordu. Haftada bir gün pasajı ziyaret eden, bütün dükkânlara uğrayan, bazen kısa bazen uzun sohbetler açan emektar sahaf, eski mezatlardan, müzayedelerden, kitapseverlerden, takıntılı müdavimlerden bahsetmeye doyamazdı. Yıllar önce böbrek yetmezliği sebebiyle dükkânını devretmek zorunda kalmıştı ama kalbinde mütemadiyen nadir kitapların alınıp satıldığı dükkânın ışıkları açık kalmıştı. Hastalığından fırsat buldukça buraya, hayatının büyük bir kısmını geçirdiği pasaja geliyordu. Yaşı ilerledikçe sadece müşteriler değil esnaf da onun söylenmelerinden, siteplerinden nasibini almaya başlamıştı. Memnuniyetsizce çevresindeki herkesi eleştirmeyi alışkanlık hâline getirmesine rağmen müşteriler onu dinlemeye dalar, dükkâna gelme sebeplerini unuturlardı. İşyeri sahiplerini işinden gücünden etmesine karşı esnaf ona daima sevgi gösterir, hürmette kusur etmez ama o çıkar çıkmaz kendi aralarında, "Emekli olan bir daha buraya uğramasın lütfen," deyip katıla katıla gülerlerdi. Doğrusu Sabri Bey bir şeyler anlatmak için dinleyiciye ihtiyacı olmayanların soyundandı. Kendisine ayrılan antika koltuklara kurulur, dinleyen varmış yokmuş umursamadan durmadan konuşurdu.

Sabri Bey mütemadiyen birilerinden yakınıyor, Peyami mütemadiyen Süreyya'yı düşünüyordu. Daldığı hülyalardan ara sıra başını kaldırıp "Evet, evet, kesinlikle öyle," diyordu Peyami, "haklısınız Sabri Bey amca, bizim de kabahatimiz büyük." Sonra gerisin geri, bazen ısıltılı şamdanlarla teşrif edilen bazen kuru bir karanlığa mahkûm olan mağarasına çekiliyordu. Süreyya'nın bal rengi gözlerinden saçılan manalı ısıltıyı, arkadan topuz yapılmış saçlarından alnına düşen kıvrıkcık bukleleri, ceylan ürkekliğiyle attığı adımları, atmadığı adımları, attığı adımlar kadar atmadığı adımlarla da asalet kazanan tavırlarını aklından çıkaramıyordu. Dahası, masalda geçen her şeyi Süreyya'yla ilişkilendiriyor; gelincik tarlasını okşayan hafif meltemi, uçuşan ama tükenmeyen karahindibaları, sabaha kadar kendi aralarında konuşan kır çiçeklerini, söğüdün ay ışığındaki kurumunu, çimenin ortasındaki kulübenin kesik kesik tüten bacasını, her şeyi ama her şeyi Süreyya'yla vücut bulmuş, Süreyya'yla mana kazanmış bir mucize telakki ediyordu.

Bu hayal sağanağında kendine sormadan edemiyordu. Ya Süreyya diye biri yoksa? Hiç olmadıysa? Dükkâna gelip ona kahverengi ciltli bir masal kitabı vermediyse? Eve gittiğinde gece yarısına kadar o masalı okumadıysa? Okuduğu şey masal değil bir rüyaysa? Kitaptaki sözlerden göğsüne dolan ılık bir vehimden ibaretse? Vehimlerden bir kadın, bir kadından bir kitap, kitaptan bir masal, bir masaldan bir beklenti yontmuşsa? “Hayır!” diye başını kaldırdı Peyami, “O kadar uzun boylu değil. Süreyya var! Yok efendim, size demedim. Siz kesinlikle haklısınız.”

4.

Duvardaki saatin tik taklarını sadece Peyami işitiyordu. Müşteriler dükkâna girip çıkıyor, Peyami hepsiyle güya ilgileniyor, ara sıra dalgınlıkla telefonuna davranıyor, başını kaldırıp saate bakıyor, sonra yine kendini işe vermeye çalışıyordu. Aksi gibi müşterilerin ardı arkası kesilmiyor, şöyle bir boş zaman bulup oracıkta Süreyya’yı ya da masalı doyasıya düşünecek olsa birileri ona hemen bir şey soruyordu. Öğlene doğru yaşlı bir kadın geldi, piyasada uzun zamandır bulunmayan bir kitabı arıyordu. Peyami o kitabın neden bu sıralar çokça arandığını Sabri Bey’e sordu. Kadın da verilecek cevaba dikkat kesildi. O sırada uyuklar hâlde başını önüne eğmiş düşünen Sabri Bey yeni bir kurban bulmanın heyecanıyla canlandı. “Hanımefendi,” dedi ağır ağır heceleyerek, “eskiden sahafların musikişinası vardı, mutasavvıfı vardı, filozofu vardı. Şimdi hiçbirisi kalmadı. Ne kaldı? İkinci elciler. Allah da onların müstehakını verdi. Nasıl verdi? Kendilerine sahafçı diyen müşterilerle. Sahafçı ya! Hay dilinizi eşek arısı soksun! Bir seferinde o kitaptan elime on dört nüsha geçti. Muhtevasını da bilirim. Şimdikiler bilmez. Türk musikisinin en orijinal felsefesi oradadır.”

Peyami şimdikiler sözünü üzerine alınmadı. Müşteriyle ilgilenme görevinden kurtulmuş olmanın sevinciyle dükkânın arka tarafına yöneldi. Raylı rafların dibindeki iskemleye çöktü. Başını iki elinin arasına alıp “Süreyya,” dedi, “ne zaman geleceksin?”

Sabri Bey, kamburuyla daha bir sevecenleşen kadının kendisini ilgiyle dinlemesinden, ikide bir gözlüğünü yukarı itmesinden, gözlerini merakla açmasından, başıyla onu onaylamasından o kadar hoşnuttu ki. Sesine yansıyan bu hoşnutluk dükkânın arka raflarına kadar erişiyor, Peyami’nin üzüntü dolu kalbinde anlamsız tekrarlar olarak istifleniyordu.

“Denizciler Caddesi’nin orda Çocuk Esirgeme Kurumunun avlusundaki kitap barakalarına giderdik. Dergi satın almaya. Ah o Çocuk Haftası mecmuası. O zamanlar bir şeye erişmek şimdiki gibi kolay değildi.”

Peyami ansızın bağırdı: “Hâlâ kolay değil.” Hemen elini ağzına götürüp nefesini tuttu. İnşallah kimse duymamıştır, diye geçirdi içinden. Sabri Bey

konuşmasına ara verdiğine göre kocaman kulaklarıyla kendisini işitmiş olmalıydı. Neyse ki sohbetine biraz ara verip kaldığı yerden devam etti: “Hemen sahaf olamazdık bir kere. Nerede? Sahaf çıraklığı için bile imtihana tabi tutarlardı adamı. Evet, evet, ne güzel dediniz. Başka işlere de girip çıktım ama gözüm hep kitaplarda. Nasıl desem? Hani bir çiçek görürsün de sonra hiç aklından çıkmaz. Öyle yani. Bu sevda beni Hergele Meydanı’ndaki kitap dolaplarına sürükledi, şükürler olsun. Kocabeyoğlu pasajında ne günler geçirdik, şimdi anlatıyorum da gençlere masal geliyor. Oysa hepsi gerçektir.”

Peyami, konuşmaya bile mecali kalmayanların, bir şeyler mırıldanmak için öteden beriden hasbelkader kelimeler devşirdikleri hâletiruhiyeyi yaşıyordu. Bir anda ağlamaya başladı. Çenesini göğsüne gömdü, fısıltıyla, “O masalın hepsi gerçektir,” diye birkaç kez tekrar etti.

“Bu işin mektebi olmaz. Okulu olmaz. Ustanın yanında öğrenirsin. Bir insanın mayasında sahaflık varsa vardır, yoksa yoktur. Ben mesela birini kitaplara bakarken seyredirim, onun sahaf olup olamayacağını hemen anlarım. Kitaba bir çiçeğe bakar gibi bakar o. Bir bebeğe dokunur gibi dokunur. Elindeki tozlu nadiri koklamıyorsa çek kuyruğunu gitsin. Her şeyden bilmen gerekir. Buralara öğrencisi gelir, öğretmeni gelir, hariciyecisi gelir, dılcısı, diplomatı gelir, delisi gelir, dervışı gelir, her çeşit insan gelir. Sorduklarında dut yemiş bülbüle dönmeyeceksin, az çok malumatın olacak ki yardımcı olabileceğin. Şimdi ne varmış? İnternete yazınca çıkarmış. Peh! Bunların hiçbirini çırak yapmazdım ben. Bakma devran böyle döndü.”

Peyami’nin bilmem kaçınıcı kez dinlediği şeylerdi bunlar. Bir yandan ağlıyor bir yandan da Sabri Bey’in bu eskimiş sözlerini, acaba Süreyya’dan bir şeyler bulabilir miyim diye can kulağıyla dinliyordu. Bulamayacağını anlayınca başını kaldırıp raflara baktı. Tek tek bütün isimleri okumaya koyuldu. Kapaklarda masaldan bir iz arıyordu. Dükkânın en loş köşesinde, bugüne kadar hiç tatmadığı bir duygunun esareti altında kıvranacağı kırk yıl düşünse aklına gelmezdi. Kapağı yırtılmış, sayfa kenarları kırıkmış, ilk sayfalarında çay lekeleri bulunan bir kitabı rastgele çekti. Açtığı sayfada, “Gece” başlıklı bir bölüm vardı. Satır başını parmağıyla tuttu. Sayfadaki yazıları okuyabilmek için dükkânın nispeten daha aydınlık olan ön tarafına doğru birkaç adım attı. Usulca okumaya başladı: “Bak işte, akşamları bu yüzden severiz. O her şeyimizi yuttuğunda; ellerimizi, göğüslerimizi, bacaklarımızı, sesimizi vakum gibi içine çektiğinde, gözlerimizin ışığını söndürdüğünde en az birbirimiz kadar severiz geceyi. Hatta birbirimizden önce severiz. Yüklerinden arınmış, geçmişiyile arasına yeteri kadar mesafe uydurmuş herkes bilir bunu. Unutkanlığın, bizi kendi geçmişimizden saklayan karanlık ağzına tutkuyla bu yüzden bakarız. Susarız ve bütün ihtimaller cebimize dolar.” Durdu. “Dolmuyor,”

dedi Peyami, “susuyorum, susuyorum, hiçbir şeyin cebime dolduğu yok.” Kitabı yerine koydu. Çocukça bir merakla ceplerini yokladı.

Sabri Bey’in sesi başka âlemlerden gelmeye devam ediyordu: “Eserin cinsini bilecek, müellifini bilecek, yazısını bilecek, hangi devre ait olduğunu bilecek. Sahaf dediğin adam, eski matbaacıları nüanslardan bilir. Hattatları vavın ucundan tanırdı. Bunlar fabrikasyon esnaf. Ha akşamları Emek’te tezgâh açan seyyar ha bizim ikinci elciler! Nüsha-i nadirat bunların neyine! Kaptıkaçtı esnaf hepsi. Ellerine kitap yerine kâr getirecek saman ver, onu da satarlar. Esef ederim ese!”

“Ben de ese! ederim,” dedi Peyami, “Süreyya gelmezse çok ese! ederim.”

“Hanımefendi hakikat şudur, bu kitapların tozunu yutan bir daha bırakamaz. Sahaflık ihtiraslı bir zanaattır. Olsa da olur olmasa da olur diyerek dönmez bu değirmen. Şayet bir sahaf kitap müdaviminden daha az tutkuluyorsa o, sahaf değildir? Nedir peki? Artist. Eskiden bir kitabın peşinden kalkıp kilometrelerce yol gidenler olurmuş.”

Peyami dayanamadı. Rafların arasından fırladı. Sabri Bey’i yalnız başına, boşluğa konuşurken bulunca içi bir anda burkuldu. Anlaşılan yaşlı kadın onun kurulmuş saat gibi aslında kendi kendine konuştuğunu fark etmiş ve çıkıp gitmişti.

Bozuntuya vermeden Sabri Bey’in yanına çömeldi Peyami. Sabahtan beri birbirine karışan sakallarını avuçlarken yekten sordu: “O kilometrelerce yol gidenler, aradıkları kitabı bulabilir miymiş peki?”

Eski sahafın yüzünde kocaman bir tebessüm zuhur etti. Başını iki yana sallayarak, “Elbette bulamazlardı,” dedi.

5.

Sohbeti Münir böldü. Elleri cebinde içeri girmişti. Peyami’nin yüzüne bakmadan alıngan bir ifadeyle, “Sabah senden beş dakika önce biri uğradı,” dedi. Peyami ayağa sıçradı. “Anlamadım, nasıl?” diye sordu. Bir eliyle kravatındaki gamzeyi yenileyen Münir, arkadaşının telaşına anlam veremedi. “Ke- penge tutunmuş içeride bir şey seçmeye çalışıyor gibiydi. Neye bakmıştınız, diye sordum. Dik dik yüzüme baktı.”

“Ee, sonra ne oldu?”

“Yine uğrarım deyip bir hışımla gitti.”

“Eteği var mıydı?”

“O nasıl soru dostum, neyin var senin?”

“Yani elbisesi nasıldı? Şu eski Avrupai eteklerden mi?”

Kahkaha attı Münir: “Maalesef dostum, müşteri erkekti. Sen iyisin değil mi?”

“İyiym ya, normal.”

Peyami'nin ciddiyeti Münir'in neşesini bıçak gibi kesti. Zaten arkadaşının sabahki tavrından ötürü kırgınlığı devam ediyordu. Sabri Bey'i selamlayıp çıktı.

Sabri Bey, Peyami'ye kısık gözlerle baktı, “Bazen o en değerli kitap kendiliğinden gelir,” dedi.

“Gelip gelmediğinden emin değilim. Çünkü kitap kayıp.”

“Bu pasaja çok eskiden bir kadın gelmişti,” dedi Sabri Bey. “Kundakçı Halis'in dükkânına uğramış, ona cildi, baskısı, dizgisi, her şeyiyle acayip bir masal kitabı bırakmıştı.”

“Gerçekten mi? Peki ya sonra ne oldu? O kadın kimdi?”

Genç sahafların kendisini ilgisizce dinlemesine alışkın Sabri Bey, Peyami'nin ağzından birbiri ardına yalvarırcasına dökülen sorulardan memnun hâlde ayak ayak üstüne attı. “Ne mi oldu? Kitabı bırakan kadın gelmedi, o gelmedikçe pasajda onunla ilgili tuhaf bir merak uyandı. Hepimiz teker teker Halis'ten kitabı alıp okuduk. Bir süre elden ele dolaştı. İnsanlar masalı okudukça yazılar silindi. Öyle ki Kundakçı Halis, kitabı müzayedeye çıkardığında sayfalar bomboştu. Kitaptan iyi para kaldıracağını hayal ederken dımdızlak ortada kaldı anlayacağın.”

“Kadın, peki kadın, gelip kitabı istemedi mi?”

“İstemedi.”

“Ama bu çok saçma.”

Başını iki yana sallayıp kaşlarını çattı Sabri Bey: “İşte yeni nesil sahafılık! Bir masal kitabının başına gelenlere ancak sizin gibi ikinci elciler saçma diyebilir!”

O sırada Sabri Bey'in oğlu kapıda göründü. Babasına tebessümle bakarak, “Yine insanları esir almışa benziyorsun,” dedi. Sabri Bey, bu şakaya gülmedi, somurarak başını yana çevirdi.

Peyami atıldı: “Olur mu hiç! Sabri Bey Amca sadece baba dostumuz değil bizim üstadımızdır aynı zamanda.”

Oğlu, babasının koluna girdi, onu oturduğu yerden kaldırırken, “Saatimiz geldi, ancak yetişiriz” dedi. Peyami onun koltuktan ayrılışını, kalbi sökölür gibi kederle seyretti, “Haftayı beklemeyin efendim, yarın, hatta yarın değil, bugün doktordan sonra yine gelin. Sizin sevdiğiniz pideden yaptırırız,” dedi.

Teşekkür edip teklifi kibarca geri çevirdi Sabri Bey. Genç sahafın düştüğü çaresizliği fark etmişti. Kapıdan çıkarken şapkasını düzelterip arkasına döndü. Merhamet dilenircesine kapıya bakan Peyami'nin gözleri nemliydi. “İçin mi acıyor?” diye sordu delikanlıya. Peyami, saklamadı, oracıkta kalbini çıkarıp uluorta tek bir hecenin üzerine seriverdi: “Çok!”

“Peki, Halis’e ne oldu? Bu pasajdaymış dediniz ama adını ilk kez duydum.”

“Halis mi? Onun sahaflık macerası kısa sürdü. Eski mesleğine geri döndü. Birkaç kahve taradı, bir iki dükkân kundakladı. Sonra ihtilalde bir yolunu bulup parkayı deldirmeden yurt dışına attı kendini.”

Herkes çıkıp gittiğinde Peyami dükkânda yapayalnız kaldı. Az önce Sabri Bey’in oturduğu sıcak koltuğa kendini bıraktı. Başını iki elinin arasına alıp masalı hatırlamaya çalıştı. Saatine baktı. Dün tam bu saatlerde eve gitmişti. Hızlıca dükkânı kapatıp eve gitmek, yatağına girmek, masalı düşünmek, hayalinde aynı masalın içinde sonsuza kadar gezinmek istiyordu. Hatta bu istekle yanıp tutuşuyordu. Kapıya yöneldiğinde Süreyya’yı gördü. Aynı kıyafeti, aynı çantasıyla karşısında duruyordu.

Çantasını çıt sesiyle açtı, içinden kahverengi bir kitap çıkardı.

Peyami kekeleyerek, “Pardon ama siz bana bu kitabı dün bırakmadınız mı?” diye sordu.

“Dün bu şehirde bile değildim beyefendi.”

“O zaman rüya mıydı?”

“Bilmem, müşterilerinizi önce rüyanızda mı görürsünüz?” diyerek güldü genç kadın.

“Evet, evet. Yani hayır. Kimseyi görmem rüyamda. Ama sizi dün gördüm. Rüya gibi değildi. Ayrıca o kitaptaki masalı harfi harfine biliyorum.”

“Yok daha neler.”

Peyami tepeden tırnağa sakarlık kesmişti. Elini nereye koyacağını bilemiyordu. Aklına son anda, “Buyurun, oturun lütfen,” demek geldi. Kadın eteğini tıpkı dünkü gibi özenle toplayıp kendisine gösterilen koltuğa oturdu. Peyami derin bir nefes aldı, cesaretini toplayıp samimiyet yüklü bir sesle, “Hoş geldiniz Süreyya Hanım, ne iyi ettiniz gelmekle,” dedi. Kadın otururken gülümsüyordu, “Rüyanıza hoş geldim galiba,” diye cevap verdi. Elindeki kitabı Peyami’ye uzattıktan sonra, “Bu kitap kaç lira eder diye soracaktım?” Peyami aşına olduğu bir yolda yürüyor gibiydi: “Kitabı bana bırakırsanız bu nevi eserlerle hususi ilgilenen müşterilerime gösterip onlardan fiyat alabilirim.”

“Rüyanızda bu da var mıydı?”

“Evet, inanın ki evet.”

“Ben ne demiştim.”

“Kabul edip ayrıldınız.”

“O hâlde rüyaya sadık kalalım, pardon adınız neydi?”

“Ben Peyami, sahaf Peyami.”

Diğeri, “Ben de Üker,” dedi ışıltılı bir gülümsemeyle, “yani rüyadaki Süreyya.”

MÜZEYYEN ÇELİK

Birben Ailesi ve Ufak Tefek Yanlış Anlaşılmalar

Birben ailesi bu küçük şehirdeki kültürün ilk çekirdek ailesidir. Çekirdek aile olmayı o kadar çok sevmişlerdir ki bütün hayatlarını bu çekirdeklikle devam ettireyazmışlardır az kalsın. Hilmi Birben, hanımı Nevzat Birben kayınvalidesiyle anlaşılamayınca apar topar konaktan ayrılıp bir apartman dairesi satın almıştır. Konaktan ayrılma diye bir düşünce o dönem toplumunda mevcut olmadığı için bütün şehir Birbenlerin bu cesur davranışının lanetleneneğine inanır. Lanetlenme kavramının içinde çocuk sahibi olamama, yolu izi ters gelme, gün yüzü görmeme, diplere yatıp kapılara bakma, ciğeri ağzından gelme gibi naçizane deyimlerimiz onlarla anılır olmuştur. Konak girdabından yılıp kaçmak isteyen gençlere Birben ailesi örnek teşkil etmesin diye bu tarz batıl önlemler alınmıştır da diyebiliriz.

Lakin işler toplumun lanet beklentisini boşa çıkarmıştır. Nevzat Hanım apartman dairesinde ilk erkek çocuğu Mehmet Can'ı, akabinde kızı Nur'u sonra da tekne kazıntısı Efehan'ı doğurmuştur. Bu üst üste olan doğumların konaklardan ayrılmaları artıracağı düşünülse de henüz büyük kırılmalar yaşanmamıştır. Nevzat Birben apartman dairesinde başka şehirden gelme memur eşi komşularıyla gayet mutludur ve sayısı zaten az olan akrabalarından da nefret eder.

Konak insanları ilk lanet beklentileri tutmayınca hemen çocukların yüzünden hayır görmeme lanetinin muhakkak devreye gireceğine inanırlar. Yüzünden hayır görme meselesi tabii ki çok karmaşık ve uzun zamana yayılan bir meseledir. Bu yüzden de yoruma açıktır. Çocuklar o dönem sınavlarında hep başarılı olurlar ve patır patır da okullarını bitirirler. Daima insanların kıyasa tâbi tutukları -komşunun çocukları- işte bu Birbenlerin çocuklarıdır. Mehmet Can mimar çıkar, Nur eczacı çıkar. Efehan da doktor çıkmak için gün saymaktadır. Nevzat Birben hâlâ aynı apartman dairesinde birkaç senede bir

yapılan tadilatlarla yaşamaya devam etmektedir ve mutludur.

Bütün bu başarıların sırrı ise elbette baba Hilmi Birben'in yaptığı büyülerdir. Bunu herkesin bildiği iddia edilir. Hilmi Birben'in cinlerinin yardımıyla geçer çocuklar o sınavları. Her sınav öncesi Hilmi Birben günlerce dükkanındaki odasına girer cinlere konuları anlatır, testleri çözdürür. Her ne hikmetse cinlerine soruları çıldırmayı akıl etmez. Zavallı cinler iki âlemin işi gücü yetmezmiş gibi bi de oturup Birbenlerin çocuklarının üniversite sınavlarına hazırlanırlar. Efendileri Hilmi Bey'i asla kıramazlar.

Cinler kendi aralarında konuşurlarmış güya. Öyle anlatıyorlar sağdan soldan. Biz sağın solun yalancısıyız.

Bizim öteki tarafta böyle şeyler yok Allah'tan. Kimya, biyoloji neyse de bu limit, türev, integrali siz nerden çıkardınız? Bu nice ilimdir? Biz cin halimizle altından kalkamıyoruz, bu zavallı insan evlâtları nasıl çözsün bu soruları? Adam adama bunu yapar mı? İblis işkencesi bundan daha hafiftir billahi!

Onlar cinken zor çözüyormuş bu soruları, milletin evladı nasıl çözsünmüş. Bütün mesele cinlerdeymiş.

Nevzat Birben genetik bilmez. Çocukların başarısını akrabasızlığa bağlar. Çünkü akrabalar insanın olumlu olan neyi varsa sülük gibi emmektedir. Hilmi Birben tevekkeldir. Genel olarak pek konuşmaz ama bu meseleyle ilgili hiç konuşmaz. Şükreder.

Ulucami'nin karşı köşesinde açtığı dükkânda güllü Yasin, tespih, hacı misî, takke, dua kitabı, seccade, hac dönüşü hediyelikleri satar. Ekseri müşterisi ya yabancılar ya da ilçelerden, köylerden gelenlerdir. İçeride işler döndürür ama Hilmi Birben. Cinler, efsunlar, dükkânın ardından Kâbe'ye açılan kapılar, uçan çarıklar...

Türlü efsaneler işte.

Hilmi Birben'in kulağına çalınır bunlar ama umursamaz. Umursamaz çünkü gerçekte bütünleşmiş efsaneler insana güç verir. İnsanların saygıyla karışık ailesine karşı duydukları korku onu mutlu eder. Onlara bu korkudan dolayı kimsenin zarar vermeye niyetlenemeyeceğine inanır. Bu efsaneler türemeseydi konak halkı çoktan huzurlarını kaçırırdı. Ne yurt tutarlardı ne yuva!

Birben ebeveynlerin yaşları kemâle eriyordu. Kendilerine kurdukları bu mikro dünyada mutlu olsalar da kimse bunların cin musallatı gibi zeki çocuklarıyla evlenmek istemiyordu. Okulunu bitiren eve geri dönüyor, işe giriyorlar ama evlenemiyorlardı.

Hilmi Birben tıkanmıştı ahaliye göre. Cinlerini başka hocaya kaptırmıştı. Bu da cinsiz el elde baş başta kaldığından çocuklarını everemiyordu.

Tarihteki ilk çekirdek aile çekirdek olarak kalmaya devam ediyor. Nevzat Birben torun bakma arzusuyla yanıp tutuşuyor ama çocukları plastik top gibi attıkları yerden kucaklarına geri dönüyordu. Bu şehirden gelin, damat bulmaları zordu ama okurken de çocukları eli boş dönmüşlerdi. Bari büyükşehirde kalsalardı. Kimse efsanelerini bilmez geçinir giderlerdi. Nevzat Birben de efsaneleri bilirdi. Eve baht açtırmaya gelen birini eve almamıştı. Açılması muhtemel bir baht olsaydı öncelikle kendi çocuklarınınkini açtırdı. Dükkâna böyle maksatlarla gelenlerin de haddi hesabı yoktu ama Hilmi Birben işteki olayları eve yansıtmazdı.

Dükkânı merak ediyorsunuz zannımca. Birben Ticaret. Hacı misî kokulu, içi hınca hınç eşya dolu küçük bir dükkân. O kadar. Hilmi Birben'in küçük bir masası, küçük bir de kasası var. Çin'den koca koca gemilerle gelen hac malzemelerinden alıyor ve satıyor. Bu malzemelerin de toptancısı var. İhtiyaç oldukça getiriyor. Yasin kitaplarını kendisi gidip İstanbul Beyazıt'tan alıyor. Neyse. Çin ve Hac malzemesi. Evet. Şu an küresel ekonomik sistemi eleştirmek için iyi bir zaman değil.

Kızı eczacı ya. Nur Birben. Baba, eczaneyi açalım. Gel başında sen otur. Çıraklara esnaflığı öğret dese de Hilmi Birben yanaşmıyor. Sen Sigorta Hastanesi'nden çıkma diyor. Ne de olsa memuriyet memuriyettir. Esnaflık da esnaflık. Mehmet Can Birben de mimardır ama memurdur. Özel idareye kadro tahsisî için bazı cinlerin devreye girdiği efsanesi anlatılacak olsa da oğlan memuriyet sınavından zaten yüksek puan almıştır. Ayrıca cinlerin başka işi gücü yok mudur da Birben ailesinin evlatlarının sınavları ile iştiğal etmektedirler. Ayrıca bu cinlerin çarpacak kimseleri yok mudur da durmadan ders çalışmaktadırlar.

Küçük şehirlerde herkesin birbirini tanıması kadar can sıkıcı bir şey yoktur. Çok az konuşsan, kurcalasan akraba çıkarsın. Bu durum bir Taaşşuk-ı Talât ve Fitnat romanı tesadüfî değildir evet çünkü biz Tanzimat Dönemi'nde değilizdir. O kadar da değildir ama biraz da o kadardır.

Konuyu dağıtmayalım. Dükkânda bir şeyler dönüyor olabilir mi?

Hilmi Birben temiz simâli, nur yüzlü denilebilecek kadar mütebedeyyin görünümlü, açık kahve kumaş pantolonlu orta boylu bir adamdır. Bıyıklıdır da üstelik ve gömlek üstüne baklava desenli süveter giyer. Buna rağmen ki dükkânı caminin karşı köşesindedir- vakit namazlarının müdavimi değildir. O ak sima namazda devamlı olmadığı halde neden öyle kıtır peki?

Neden olacak? Dükkânın içindeki kapı Kâbe'ye açılıyordur da ondan. Cinli Hilmi vakit namazlarını Kâbe'de meleklerle omuz omuza kılarken millet onun dedikodusunu yapar. Bakın bakalım şu cami cemaatinin suratlarına. Var mı Hilmi Birben'deki aklık paklık. Yok. Camideki namazla Kâbe'deki na-

maz bir mi?

O zamanlar pozitivist düşünce henüz milletimiz tarafından pek kabul görmediği için insanlar bunlarla uğraşıyor, büyüye, cine, iblise kafa yoruyordu. Cinlerin ve iblislerin bundan haberi var mıydı peki? Sanmam.

Tek Hilmi Birben değildi dertleri, gündemleri. Hilmi'nin cinlerini çalan Muharrem Hoca da yakın markajlarındaydı ama o konaktan kurtulup çekirdek aile olamadığı için hâlâ tam olarak dikkat odağı haline gelememişti. Mutsuzdu çok. Dillere pelesenk olmayı kim istemezdi ki?

Kim istemez?

Nevzat Birben istemez.

Oğlanlara kız istemeye gider, kapıdan kovulur. Kızı istemeye gelen olur, bir gelen ikinciye gelmez. Çocukları bir türlü yuvadan uçup gitmez ama zaman durmaz hiç. Nevzat Birben kendini suçlar. Kayınvalidesiyle iyi geçinse de konakta mı kalsaydı acaba? Sabredilebilir miydi o kadına? Çenesiyle, zalimliğiyle baş olur muydu? Bunca senedir içinde bulunduğu kafa sakinliğine sahip olur muydu? Gül gibi yaşamıştı resmen. Konakta dikenler içinde her yeri kanardı. Bir an pişman olacak gibi olurdu bu durumlarda ama sonra hemen vazgeçerdi pişman olmaktan. Çocukları da biraz evlenmek için kendileri çaba sarf etsinlerdi canım. Anaları babaları başlarında baki miydi?

Nevzat Birben akraba sevmezdi, bundan bahsettik. Evlilik demek de akrabalıkların ikiye katlanması demekti. Hele dünür olma meselesi uykularını kaçıırıyordu ama bu çocuklar böyle nasıl olacak diye de ayrıca endişeleniyordu. Cinci kocası bir de çocuklarına kısmet bulsaydı ya madem! Bu efsaneler doğru olsa şimdiye çoktan paşa ve prenses torunlarına kavuşmuş, yeni doğacak bebelere de bebe yününden yelek örüyor olurdu. Yalnız ziraat civcivi gelin ve damat hayali de aklını başından alıyordu. Annesiz babasız akrabasız. Çöpsüz üzüm, çekirdeksiz erik. Mis!

Nasip bakalım. Yaşları iyice geçmeden! Akraba-i taallukat pek gelmese de konu komşu, çocukların iş arkadaşları gelirdi düğünlerine. Bu düğün ve karmaşa hayali bile bir an yordu Nevzat Birben'i. Başka türlü mü mümkün müydü onu düşündü. Canhıraş bir gayret ve iç çekişle dua etti.

Üç kardeş. Yetimhanede büyümüşler. Devlet okutmuş memuriyet vermiş. Büyük oğlan Soner Ziraat mühendisi. Tarım 'da memur. İşte ona eş Nur. Ortanca kız Dilek. Bir okulda mutemet. Tam da Mustafa Can'a eş. Küçük kız hemşire. Tam da Doktor Egehan'a göre.

Allah herkese Nevzat Birben nefesi versin. Duası böyle kabul olan başka kul var mıdır dünyada? Bilemiyoruz tabii. Allah 'ın kulu çok. Nimeti de sayısız. Herkes duasına dikkat etmeli lakin. Sümer Birben'in konaktaki sert himayesinde kalsa Nevzat'ın sırtı yer kucağı da bebe görmezdi. Gelin doğur-

du mu çocukla gelinin işi biterdi. Kayınvalide kurumuş memelerine bakıp iç geçirir emmeden emmeye bebeyi anasına verirdi. Öyleydi Sümer Birben. Hiçbir gelini bebeğini kendi koynuna alıp uyuyamamış, geceleri sırt ağrıları içinde uyanıp yavrusunu emzirirken tekrardan uyuyakalmamıştı. Kadınlar bu uykusuzluk ve yorgunluktan çok şikâyet etseler de severler bu durumu. Nevzat Birben şanslı bir kuldu ki Hilmi Birben çekip almıştı karısını o cendereden. Üç çocuğunu da kendi emeğiyle annelik içgüdüsünü tatmin ede ede büyüttü.

Birbenlerin çocuklarının üst üste olan düşünleri de yeni efsanelerin doğuşuna zemin hazırlamıştı. Hac mevsiminde hediye almak için dükkâna gelip giden meraklı azınlık bir iz, bir emare arayıp sağa sola dikkatle bakındıktan sonra Hilmi Bey'e sorular soruyorlar, Aldıkları cevaplardan bir türlü tatmin olmuyorlardı. Bir ailenin işleri bu kadar rast gidemezdi. Kâbe'ye açılan kapı efsanesi için kimler kimler gidip dükkânın duvarlarını yoklamıştı. Kapıyı bulamayanlar hayal kırıklığıyla dükkândan ayrılırlar da kapının manevi bir kapı olduğu fikrine inanmak için azami çaba sarf etmişlerdi. Bu ailenin bütün duaları en makbul yerde kabul olmuyorsa, çocukların sınavlarına da cinler girmiyorsa nasıl olabiliyordu bütün bunlar?

Yalnız biri vardı. Eski konak komşuları Selma. Nur tam bir doktorla nişanlanacakken, siz o aileyi bilmezsiniz. Bunlar ana babasına sırt çevirip çıkıp gittiler konaktan. Lanetlidir bunlar, baba Hilmi de cinli minli işler çevirir. Uzak durun çocuğu o aileden kurtaramazsınız deyip son anda işlerini bozmuştu. Nur kız üzüntüsünden bi deri bi kemik kalmış aylarca kendine gelememişti. O Selma geldi bir gün dükkâna. Hilmi Birben de işlerini bozanın Selma olduğunu biliyordu. Ses etmedi buna rağmen. Doktor delikanlı eğer sevgisinde samimi olsaydı zaten bu safsatalara kulak asmazdı, deyip sakinleştirdi ailesini. Nevzat Birben çoktan yoldı yoksa Selma'yı.

Selma Hanım yaptığıının farkında olarak girdi söze. Pişman gibi görünmüyordu. Yargılayıcı bakışlarla bir Hilmi Bey'e bakıyor bir de hızlı hızlı dükkâna göz gezdirdiyordu. Siz dedi, nasıl oluyor da ananızdan babanızdan konağınızdan ayrı böyle hayat tutuyorsunuz? Senelerdir her işiniz rast gidiyor Hilmi Bey? Bize de söyleyin bu sırrı hele? Biz de belimizi doğrultalım!

Tek sırrım helal rızıktır Selma Hanım. Ben karımın ve çocuklarımın boğazından bir lokma haram geçirmedim. Dünya elbette hepimiz için bir imtihan yeridir. Diyemem ki işleri ters gidenler haram kazanıyordur. Her şeyi Allah bilir. Çok dini bütün biri olmak isterdim ama olamadım belki. Lakin ben böyle yaşayabildim, helal lokmadan vazgeçmedim. Ne cinlerim vardır ne büyüden anlarım. İşime bakarım. Baba evinde ayrılmak da istemezdim lakin olmayacağı aşikardı. Kurulmuş yuvamı bozamazdım. Annem iflah olur,

laf dinler bir kadın değildir bilirsiniz. Öyle yetişmiş o da. Konaktan ayrıldık ama evlatlıktan ayrılmadık. Ziyareti ihmal etmedik, bayramda seyranda, hastalıkta boş bırakmadık. Elimizden ne geldiyse yaptık. Nevzat Hanım da anasız babasız büyümüş, biliyorsun. Bir de onu kaynana zulmü altında mı ezdirseydim. Allah'ınızı severseniz yakamızı bırakın.

Belki de bu konuşma Hilmi Birben'in ahaliden biriyle yaptığı en uzun konuşmaydı. Yavaş yavaş dedikodular kesildi. Kaynanasıyla dövüşen gelinler konaklardan ayrılıp gitti. Eskinin bağlarında bahçelerinde mantar gibi apartmanlar bitti.

ZEYNEP SATI YALÇIN

Kuş Soluğu

Elleri koynunda halk ekmek kuyruğunda bekliyordu. İstemeden baktığı her sima, kitap olup sayfa sayfa açılıyordu önünde. Simaların kiminde bir kederin süzülüp aktığını, kiminde umut nişanının parlak dirimini okuyordu. Eskiden bunca fark etmezdi içte hapsedileni, şimdi bütün bunları anlıyor olmak nasıl da gönül yorucuydu... Çekti gözlerini. Ne insanla oluyordu ne insansız. Bir an evvel ekmek arabası geleydi, dağıtım başlayaydı, çabucak eriyeydi uzayıp giden kuyruk... Sıkıldı kalabalıktan. Taş gibi sabit durmaktan daraldıkça daraldı içi. Şöyle kollarını sallaya sallaya, büyük adımlar ata ata yürüse, alsa başını gitse yine şehrin kalbine kalbine...

O sırada üstüne birkaç kez basılmış, ayakkabı izleriyle yer yer kararıp kirlenmiş reklam kâğıdını gördü yerde, oyalanmak için eğilip aldı eline. Üzerinde büyük harflerle "Bize hayalinizi yazın, gerçek olsun!" yazıyordu ve kocaman beyaz bir geminin fotoğrafı vardı. Bahar yeli usulca değip geçti kâğıdın üzerinden, güneşte ısınmış yılgın yüzlerden, terlemiş ceketlerden, solmuş gömleklerden, çiçek açmış eteklerden, çocuk seslerinden, öksürüklerden...

İlk okuduğunda hafiften bir çarpıntı duydu göğsünde. Aynı anda bir kuş geldi, kanadını sürtüp geçti omuzundan. Gerçek mi hayal mi emin olamadı. Kanat hışırtısını duyduğuna, rüzgârını ensesinde hissettiğine göre gerçek olmalıydı. Ümitsizliğin sindiği düşünceleri duygularına galip geldi, olur mu öyle şey, akıllı ol Nergis, diye kızdı kendine, iteledi içinde uyananı. Yine de ekmeğini alırken, poşetini eve bırakırken ve bütün gün yollar boyunca büyük adımlarla iflahı kesilene dek yürürken, içinde yeşeren o umudu kovamadı. Minicik bir kuş kılığında kalbine girmiş, pır pır edip duruyordu. Şimdiye kadar dünyalık bir umut koymamıştı kalbine. Varsa kavuşmak, ki olmalıydı muhakkak, o da ahirette olacaktı, bu deni dünyada değil. Böyle inanmış, böyle dayanmıştı olana. Neden olmasın ki, diyen bir deşeleycinin varlığını sezip öteledi anında. Az sonra sinsi bir fare gibi yine geldi deşeleyci, kovuldukça

yanıştı, aynı şeyi gün boyu üfledi durdu kulağına: “Neden olmasın Nergis?” “Neden olmasın?” “Neden olmasın!”

Web siteleriyle işi olmazdı, iki yıldır artık ne gerek var diye cep telefonu da kullanmıyordu, arayamazdı. Mail göndermeyi de bilmediği için alttaki açık adrese mektup yazdı. Zarfın üzerinde bildirdiği adrese mektup yazıp söylesinlerdi bu işin aslını astarını. Açıklama isteyen mektubunu bitirip zarfa koydu. Masanın üzerindeki çay bardağında boynunu bükmüş tek dal papatyayı öptü. Solmuştu, yarın değiştirmesi gerekiyordu. Mevsim yazsa bir parktan, bir yol kenarından, mevsim kışsa çiçekçilerden temin ettiği tek dal papatyaya yüklemişti bütün ilgisini, kocaman bir âni hapsetmişti onun narin boynuna. Zamanı donduran şey, görüntülerden ziyade kokulardı. Unutulmayan ve başka varlıklarda benzeri olmayan tek şeydi kokular. Kaş, göz, el, ayak, boy pos, burun, kulak, saç, sakal benzerdi de kokular eşsizdi. Bir şey olmuştu o son gün, bir görüntü, bir koku, tamamlanmamış bir boşluk belki de. O bir şey papatya ile bütünleşmişti.

Demek bir gemi yolculuğu yapacaksın, dedi akşam kocası. İki yıldır şehirden ayrılmamıştı Nergis. Şehrin gitmediği tek bir köşesini bırakmamıştı ama daha uzağa gidemezdi. Gitse bile aynı gün dönmek isteyeceğini bilir, cesaret edemezdi. Birkaç yıl arayla öteye uçurladığı annesinin, babasının, yengesinin, büyük halasının cenazeleri için gidememişti memleketine. Biliyordu ki kendisini anlar, haklarını helal ederlerdi Nergis’e. Kar boran olup yollar kapansa, fırtına çatıları uçursa, sıcak beynini kurutsa, o bir avuççuk toprağı ille görecekti... Ona elini sürmeden geçerse bir günü, onu terk etmiş gibi suçlu sayardı kendini. Terk edilmeyi, hatta ölmeyi göze alır, yine terk etmezdi.

Hacı Bayram dolmuş durağında inip Ulus haline girdi, sadece çiçekçileri dolaştı, birkaçını kokladı, bir şey almak gelmedi içinden. Anafartalar’dan anıta doğru indi. Anıtın dibinde elini gözlerine siper edip simit yiyen güvercinlerin seraplı uçuşlarına baktı, kuğuruşlarını dinledi. Ötelerden bir haber umarcasına dikilip durdu bir süre. Bunca kalabalıkta oturacak uygun yer göremeyince Opera’ya, oradan Sıhhiye’ye yürüdü. Bahar kokularını burnuna dolduran rüzgâr, otobüslerin arabaların geçişiyle daha bir belirginleşiyor, insan teri ve egzoz kokularına karışıp genzini yakıyordu. Onun içi bunca karnarken güneş nasıl da gülüyordu yüzlere, o her şeyden vazgeçmişken insanlar nasıl da koşturup duruyorlardı tatlı telaşelerle... Yeniden onlardan biri olması mümkün müydü? Bağrında bütünleşip kapkara kayalara dönüşen şu taşları bir atabilse... Eskisi gibi olamasa da azıcık hafiflese; yazı, kış, güz, baharı hatırlayıp ayırt edebilse, hiç olmazsa mevsimlerin başını sonunu fark etse yeterdi. Yazın hırka giymesinden, kışın sokaklarda terlikle dolaşmasından şikâyet eden kocasını biraz rahatlatırdı. Bu isteğinden utandı, utandığını

anlayacak kadar bile odaklanamadan itti isteğini. Varlığının anlamı olmuştu artık o taşlar. O yangın, o acı, o dünyaya boş vermişlik taşlarda somutlaşmıştı, nefesini daraltsa bile ölene dek taşınması gereken emaneti sayıyordu. Onlar olmasa var oluşunun anlamını yitirmişçesine hiç nefes alamam sanıyordu. Varlığı ayrı, yokluğu ayrı ağırdı. Varacak bir menzili olmadan, durmaksızın yürümek, yürümekti tek oyalayıcısı.

Her yere sığan, eline çabuk, endamı güzel Nergis, nicedir eve barka sığamıyordu. Kuş uykuları ile geçirilen gecelerden sabah ezanıyla gözünü açıyor, kahvaltı sonrası evi azıcık çekip çeviriyor, rast gele giyinip çıkıyordu. Önce kabristana gidiyor, silme papatya kaplı toprağı öpüp kokluyor, sonra çarşı pazar, ıssız sokaklar, türbeler, camiler, dolaşıp duruyordu akşama kadar şehrin damarlarında. Dışarının yoğun uğultusuna yerleştirdiği yalnızlıkta dinmez hasretini bastırmaya çalışıyordu. Kimi günler, ilçelere giden dolmuşlara biniyor, biraz oyalanıp aynı dolmuşla geri dönüyordu da oralarda da atamamış oluyordu taşlarını. Kocası artık kendi hâline bırakmıştı Nergis'i. Elektrik, su, mutfak masrafları karşılanmalıydı, onurlu adamdı, kimseye muhtaç olmazdı. Nefes alıp verdiklerine göre çalışmalıydı. Kadına yakışırdı da kendini acıya karıştırmak, erkek olunca dağ gibi durulması beklenirdi; oysa onun da içinde dilsiz kederler, ateşten taşlar birikmişti. Bu taşlara rağmen yana yana çalışmalıydı, yenemediği acıyı yenmiş gibi davranmak ona kalmıştı. Nergis'in de elbet taşlarını atmış gibi görünmeyi başaracağı günler gelecekti biliyordu, henüz vakti değildi. Akli yerinde hiç olmazsa, diyerek kolayından bir teselliye tutunmuş, kendi hâline bırakmıştı.

Susamıştı. Köprüden ve uzayıp giden sayısız otobüs duraklarından ibaret saydığı Sıhhiye'den durmaksızın geçti. Kalabalıkta duraklamak yarı boğulmaktı, hız kesmekti, su almadan Kızılay'a yürüdü. Karınca sürüsü gibi, boşluk bırakmadan kımıl kımıl yürüyen insanlar, ancak kırmızı ışıktaki duruyor, yol ayrımlarında azalıp çoğalıyorlardı. Nergis de kalabalığa ulanıp koparak, tekil ve çoğul adımlarla Meşrutiyet'ten girip Kocatepe camiine yürüdü.

Sakin camiinin bahçesindeki banklardan birine oturdu. Temizleyip çantasında özenle sakladığı reklam kâğıdını çıkardı tekrar. Gemiye bakarken aynı hafif kuş hışırtısı değip geçti omuzundan, emindi artık, kanadının ye-linden gemide asılı ay yıldızlı bayrak dalgalandı. Yanındaki çiçek öbeğinden papatya kokusu doldu burnuna. Kuş, hem içine hem dışına doğru uçuşu bu sefer, belli ki oraya yuva kuracaktı, çerini çöpünü toplayıp örecekti kıpır kıpır. Bu kuşa izin vermeli miydi bilemedi.

Birikip göl olmuş, tüm bedenini yutmuş bu matemden içinden önce kafasını çıkarmış, elini uzatmış, mektubunu yazmış, zarflamıştı zaten, fark etmeden epey yol almıştı Nergis. Banktan kalkıp postaneye indi, çantasından

çıkardığı mektubu postaladı, içindeki heyecandan utandı.

Çok gün geçmeden mektubuna mektupla cevap geldi. Eskiden bunca çabuk gelmezdi diye düşündü. Bir fotoğraf, bir de kısaca hayalini yazması isteniyordu. Bahçeye çıkıp gül dalının bitişiğindeki plastik sandalyeye oturdu. Formika masanın üstü tozlanmış, kuru otlar, yapraklar düşmüştü. Çizgili defter yaprağını koymadan önce üfledi masaya, koluyla da siliverdi. Hazırladığı fotoğrafa bakmaya kıyamadı, zarfa koydu alencontre. Eğri büğrü el yazısıyla çizgiyi taşırmadan hayalini yazdı. “Bir kez görmek, kucaklamak istiyorum. Dönerken fotoğrafımı sapasağlam geri isterim. En son fiyat ne olur bildirin. Başka da bir şey gerekmez. Selam ederim. Nergis.”

Sonraki mektupta, hayali kolay olduğu için haddinden fazla indirim uyguladıklarını bildiren hayal turunun banka iban bilgileri geldi. Demek kolaymış, dedi esefle... Yeniden yazdı: “Ben banka manka bilmem, ibandan mibandan anlamam. Gelince, gemiye binerken avucunuza bırakırım tutarı. Sayarsınız, eksikse bindirmez gidersiniz yolunuza. Allah’ın izniyle kimseye borçlu kalmayız. Şartım kabulse geleceğim. Yoksa ahirete kalsın hayalim. Selam ederim. Nergis.”

Nergis’in şartı kabul edildi hayal organizatörleri tarafından, buyurun gelin, denildi. Kocasını fazla sorgulamadı gemi yolculuğunu, Nergis için büyük bir adım, diye içten içe sevindi, belki bir silkinış olacak hafifleyecekti. Eşten dosttan tedarik etti masrafı, Nergis’in çantasına sıkıştırdı.

Seher vakti ayaklandı Nergis. Kocasıyla helalleşip işine uğurladı. Treni erken kalkıyordu, çabucak üstüne bayramlıklarını geçirdi. Çantasına cüzdan, kimlik, mendil ve kolonya koydu. Bir de şal aldı, üşürse sırtına sarmak için. Evinden başka nereye giderse gitsin üstüyle başıyla yatardı, pijama gerekmezdi. Üç günde de kokmazdı ya diri beden, ne gerek vardı yedek kıyafete, pijamaya, valiz yüklenmeye... İçindeki taşların ağırlığı arttıkça dışının boşaldığını, boşaldıkça şeffaflaştığını, dışarıdan som bir acı olarak göründüğünü bilmiyordu. Yürürken rüzgâr gibi esmenin, bir kuş gibi kendinden başka yük taşımamanın huzurunu duydu. Uzun zamandır bilmeden yaptığı arınmanın farkına vardı. Bir de içindeki o taşları atabilse, cılızlaşan kolları iki kanat olacak alıp götürecekti istediği yere.

İstasyona girince, o gün de tıpkı böyle kalabalıktı, diye düşündü. Kadınlar işte, yolculama günü lekelenmişti, tuvalete gitmesi gerekmişti, sıra vardı, beklemişti. Geç kalacağına ihtimal vermemişti ama geç kalmıştı. Koşa koşa perona girdiğinde trenin kapıları kapanmıştı. Bal gözlüsü hareket eden trenin camından el sallıyordu. Kulağına taktığı narin bir papatyayla, cama vuran güneş gibiydi, üniformasıyla nasıl da yakışıklıydı, bakmalara doyamazdı. Tren camından üflenen öpücükler, cennetten uçan kuşlar gibi dağılmıştı

istasyona. Öpülüp koklanıp fırlatılan papatyayı yakalamıştı çeviklikle. Son kez sarılamamış, o son öpücük asılı kalmıştı dudaklarında, ağlayarak el sallamıştı. Bir dahaki sefere artık, diye teselli etmişti kocası... “Ahirette, ahirette konduracağım onu alnına.” dedi gökyüzüne doğru, dünya mı dönüyordu gök mü belli değildi, indirdi başını yere, bindi trene.

Trenden inince etrafına bakındı. Öğle vakti olmuş, gölgeler ayakların dibinde toplanmış, yürüyenlerle kımıl kımıl ilerliyordu. Giden, gelen, gülen, asık suratlı, aceleci, lalettayin yürüyen insan seli akıp duruyordu istasyonda. Her yerde aynı olan bu değişmez döngüden başı döndü. Simit alırken limanı sordu simitçiye, yapılan tarifi fısıltıyla tekrar ederek aklına yazdı.

Caddeleri, sokakları geçti levhaları takip ederek. Tuz ve yosun kokusu, ılık bir buğunun içine çekti onu. Araba ve korna sesi, egzoz kokusu azalmış; yerini dalga ve martı sesine bırakmıştı. Hayal Gemisi’ni aradı gözleri. Islak tahta platformun üzerinde yürürken gördü gemiyi. Reklam kâğıdındaki gibi kocaman, kat kat bir gemi değildi. Bahçenin köşesinde, yıllar içinde ulanan küçük ekleriyle genişleyen evleri kadardı. Beyaz badanalı, duvar dipleri ve pencere önleri çiçekle bezeli evine benziyordu şöyle bakınca. Yuvarlak kamara camlarına baktı, önlerine içinde menekşe, reyhan, akşamsefası olan birkaç saksı yerleştirdi zihninde. Hepsinin de kıyıcığına bir dal narın papatya kondurdu. Omuzuna konan sessiz kuşun varlığını, hafif soluğundan anladı. Çiçek tazeliği yayıldı solgun yanaklarına. Gemiye doğru yürüdü.

Siyah takım elbiseli, siyah gözlüklü, uzun boylu bir genç çıktı gemiden. Ceketinin mendil cebinde bir dal papatya... “Nergis Hanım mı?” derken gülüşü apaydınlıktı. Kafa salladı Nergis, gözü o tek dal papatyada takılı kaldı. Siyah rayların arasından fırlayan özlem gibi uzandı gencecik el, Nergis’in soğuk, kuru elini öptü, alnına koydu. Gözleriyle küçük de olsa bir valiz, bir poşet aradı Nergis’in etrafında. Küçük kol çantasından ve çantanın kulpundan sarkan el örgüsü şalından başka bir şey yoktu. Evine girer gibi geçti Nergis güverteden kamaraya. Evdeki kadardı minicikti oda. Gencin cıvıl cıvıl uçuşan kelimelerinin kimini duydu kimini duymadı. Nergis’e neydi zaten denizden, dalgadan, yemekten, çaydan, pastadan, bahardan.

“Ne zaman olacak benim hayalim?” dedi.

“Yarın akşam Nergis teyzeciğim.”

“Neden bu akşam değil, yoksa...”

Gerisini getiremedi, yanlış konuştuğunu anlayıp pişman oldu. Şüphe samimiyeti bozardı, inancı kemirirdi. Oysa canı gönülden inanarak gelmişti, niyetini bozarsa yarından evvel kırılırdı umut kuşunun kanatları. Bir gün daha uçuşup dursundu etrafında. Kimseyi kandırmamış olan Nergis, niye kandırılısındı...

“Neden son akşam değil o zaman?” deyiverdi.

“İlk gün hayaliniz demlensin, ikinci gün büyük mucizenizi yaşayın, üçüncü gün de onu hazmedin diye anneciğim.” dedi siyah takımları içinde, önce yabancı sonra aşına, en son evlat oluveren genç. Anneciğim... Ne güzel yakışmıştı gencin sesine, kendi kulağına, şu minicik odaya, havaya. Bir daha duymam sandığı hitap, ne iyi gelmişti taşların sardığı bağına. O taşlardan bir bölüğü kırılıp dağılmıştı, un ufak olup verdiği nefesle dışına savrulmuştu.

Kamaranın küçücük camından dışarı baktı meraksızca. Martılar, köpüklü dalgalar, cama kadar yükselen su kabarcıkları, gün ışığı, ağlar, sandallar, gölgeler, görünüp kayboluyordu kalın camın ardından. Bir tabuttan, belki mezardan dünyayı izliyor gibiydi. Evde uyuyamadığı gecelerde tavana bakarken de böyle düşünürdü. Ne içindeydi dünyanın ne dışında.

Geminin beşik gibi sallanmasını dünyanın dönmesi gibi düşündü. Kalın düdük sesini duyunca sıçradı yerinden. Gemi usul usul hareket etti. İsrafil Sur’a üflemiş dünya çalkalanmış, nihayet kıyamet kopuyordu. Epeydir beklediği mahşer günü başlayacaktı. Ne sorulacak ne cevap verecekti Nergis? Kalbi sahur davulu olup güm güm vurmaya başladı. Muhtemel sorulara cevaplar hazırladı kendince, ne olsundu işte, darıdünyada bir tek göz nurundan gayrı bir şeyciği yoktu, onu da güzel Allah’ının yanına yolcu etmişti. Bir de işte, bir de ağırlığını ölçemediği taşlar sıralanmıştı bağına, bunun karşılığı için şu gün, şu saat, şu dakikada isteği sorulacak olursa şayet, gözünün nuruna kavuşmaktı tek dileği...

Odasından hiç çıkmadı Nergis. Ne diğer hayalcileri ne denizi merak etti. Siyah takımlı genç dışında bir mürettebat görmedi. Yemeğini odasında yedi, evini özlemenin nasıl bir duygu olduğunu hatırladı, burnunun direği sızladı. Su getirdiğinde kibleyi sordu gence, anneciğim hitabını tekrar duymak için cevabı olmayan ya da cevabı işine yaramayacak birkaç soru daha ekledi sorusuna. Karanlık bastırınca uyuyamam sandı ama kapıyı kilitleyip kafasını yastığa koyar koymaz dalıp gitti. Beşiğine bırakılmış rahat bir bebek uykusuyla tatlı tatlı uyudu.

Rüyasında ne tren gördü ne de koşarken yorulup damarlarından çekilen dar nefesle uyandı. Dingin, rahat, umutlu uyandı. Akşamı düşününce ateş bastı, dizleri tutmadı, oturdu dua etti zaman yel gibi geçsin diye. Aynı düşünceler, aynı hatırlayışlar, aynı bebek kokulu tabut, aynı ağırlıklar, aynı sorular, aynı teslim oluşlarla deniz boyunca uzayıp gitti gün.

Penceredeki son ağartı kaybolunca kapısı tıkladı kamaranın, sorgu meleşti sandı, kapıyı açarken. “Hazır mısın anneciğim?” diyen genci gördü aralıktaki. Kafasını salladı, ayağa kalktı Nergis.

“Gözünü kapat anneciğim, koluma gir ve ben aç diyene kadar açma. Ko-

mutlarıma uy ki sorun yaşamayalım.”

Denileni yaptı Nergis, karanlıkta kaç adım gittiğini bilmeden yürüdü. Durduklarında kolu serbest kaldı, gözüne kocaman metal bir gözlük takıldı, kulağına kulaklık. Artık yapayalnızdı. “Aç anneciğim, şimdi gözlerini aç!”

Gözünü açar açmaz onlarca kuş havalandı önünde. Papatya kokusu yayıldı. Bir tren durdu geride, kapısı açıldı. Boylu poslu, üniformalı bir yiğit indi trenin basamaklarından, kafasını kaldırdı, Nergis’e doğru yürüdü.

“Oğlum!” derken sarsıldı, ama dimdik durdu. Bal gözlüsü geldi, geldi, geldi, önünde durdu. Kulağında tek dal papatyasıyla güneş olmuş gülüm-süyordu. En son bebek kokusuyla dolup taşan tabutunda gördüğünde, bir damla kan olan başını hafifçe eğdi önünde. Dudaklarında kalmış olan o son öpücüğü, apak alnın ortasına kondurdu Nergis. “Oğlum, oğlum!” dedi yalnızca. Oğul hiç konuşmadı. Birkaç kez o basamaklardan inip annesinin önünde durdu, her defasında ak alnı öpüldü.

Öyle geldi ki Nergis’e, hesap görülmüş, cennete gitmiş, bal gözlüsüne kavuşmuş... Sonsuza kadar sadece bu ânı yaşayacaksın deseler, tamam derdi.

Kolunu tuttu bir el, kulaklığını gevşetip fısıldadı, “Anneciğim, bu kadar, hadi gözlerini kapat.”

Hayır, gözünü kapatmak istemiyordu Nergis, cennetinden çıkmak istemiyordu, dünyaya dönmek istemiyordu. Tekrar tekrar o alnı öpmek istiyordu. “Anneciğim, biliyorum, çok zor.” diyordu kulağındaki fısıltı. “Üzme beni canım anneciğim, ne olursun, hadi kapat gözlerini...”

Üzmemeliydi kimseyi, hele anneciğim diyen ve biricik hayalini gerçek kılan bu sesi hiç üzmemeliydi. Gözlerini kapatıp diz çöktü, gözlüğü çıkarılırken sarsıla sarsıla ağladı. Ağladıkça kalan taşlar da un ufak olup eridi göz yaşlarının sıcaklığında.

“Anneciğim!” dedi kulağına kederden çatlamış, kırılıp ufalmış ses, “Çok yoruldun, canım annem, açma gözünü, tutun bana, odana götürüyüm seni.”

Uzatılan kola sımsıkı tutundu, küçücük adımlarla ayaklarını sürüye sürüye yürüdü. Dağlar, tepeler, ovalar, çöller aşmışçasına bitkindi.

Odasına girince, “Aç gözünü anneciğim.” dedi genç. Konuşacak ne hâl vardı ne mecal, sanki yüz bin yıllık yoldan gelmişti. Aslında konuşacak bir şey de yoktu, olacak olan olmuştu, gerisi laf kalabalığı olacaktı.

Yatağına uzandı, üstünü örten gence minnetle baktı. Kapı örtülünce, tavandaki gölgelerin dalgalanışını izledi. Suyun sözsüz ninniler mırıldanarak salladığı beşiğinde istemsizce uykuya kaydı.

Kapı sesiyle uyandığında, siyah takımlı genci elinde kahvaltı tepsiyle karşısında buldu. Gülümsedi.

“Beni bugün yolcu et oğlum.” Dedi. Ne acı ne küskünlük ne de aynı mu-

cizeyi tekrar etmesini uman bir bakış vardı gözlerinde. “Dünyada tek dileğim vardı, gerçek oldu. O gözlüğü de başka günü de istemem. Sen beni kıyıda bırak, evime gideyim.”

Genç ısrar etmedi, kafa salladı. Nergis doğrulup battaniyeyi katladı, şalını çantasına, çantasını omuzuna astı. Güverteye geçip küpeşteye tutundu. Göğü, yeri, denizi izledi. Kıyıya yanaşana dek konuşmadılar.

Gemi yavaşladı, durdu, iskeleye bağlandı. Elini öpen gencin alnını öptü Nergis. Eline sapasağlam teslim edilen fotoğrafı da öpüp çantasına koydu. Islak tahtaların üzerinde yürürken geri dönüp el salladı.

Kimsenin görmediği umut kuşunun soluğunu duydu, geldiğini anladı, omuzuna baktı, “Biliyor musun kuş,” dedi hafiflemiş sesiyle, “Aslında yine görmek isterdim de ayıp olurdu değil mi? Oğlumu utandırmak yakışık almazdı. Tekrarı ahirete kalsın gayrı.” dedi gözlerini silerken.

Kollarını sallaya sallaya, büyük adımlar ata ata, istasyona doğru yürüdü.

SELİM ERDOĞAN

Şehrengiz

*I was the shadow of the waxwing slain
By the false azure in the windowpane;
I was the smudge of ashen fluff - and I
Lived on, flew on, in the reflected sky.*
Nabokov, Pale Fire.

Eli kulağında. Çok sürmez gök boşalır sokağa. Bence buraya tam zamanında sığındım. Yağmur çisenti halinde başlamıştı zaten. Dik Yokuş Sokağındaki bu kahvehanenin içerisinde buğulu camın hemen bitişiğindeki gemici iskemlesine kurulmuşum. Buradan on dakika kadar aşağı yürüyünce sokak sahilde son buluyor. Sokak da dar olunca karşı binalar kahvehanenin içinde yükseliyor gibi, iç daraltıcı bir sokak yani, gök görünmüyor mesela. Daha önce de oturmuşluğum var burada. Sanki yalnızlık köşesi gibi oturduğum köşe. Henüz demi kırılmamış çayı yudumluyor bir yandan da bardağı avucumun içinde yuvarlayıp duruyorum. Karşı duvarda sırmalı, ahşap çerçeveli bir ayna duruyor, birden içerisinden martılar fırlayacak gibi duran o fotoğrafın da yer aldığı ahşap çerçevenin köşelerine sıkıştırılmış birkaç tane siyah beyaz fotoğraf. Her yerde olduğu gibi burada da gözümüze sokulan ölümler, ölümler, ölümler.

Yan taraftaki masada oturan iki orta yaşlı adamdan kasketli olanın başı öne eğik, gözyaşları damlıyor masaya, fısıldayarak arkadaşına; “Aha bugün üç ay oldu neredeyse, yok hâlâ, aramadığımız yer kalmadı,” diyor. “Her gün yaptığı gibi kapıyı çekip çıkmış. Nereye gitti, ne geldi başına bilemiyoruz,” Masanın etrafındaki üçüncü iskemleye her ikisinin paltoları katlanarak itinayla yerleştirilmiş. Kasketli önündeki sehpanın üzerine dayadığı dirseklerini ritmik bir şekilde oynattıkça avuçlarının içine yerleştirdiği yüzü de şekilden şekle giriyor. Sık sık kasketinin siperliğiyle oynuyor, aşağı indiriyor, yukarıya kaldırıyor, sonra yaşarmış gözlerle “Öldü mü kaldı mı kim bilir?” diye devam ediyor anlatmaya. “Karakola da ihbar ettik lakin ne oldu o gün ne geldi başı-

na bilmiyoruz. Bilmiyoruz abi!” Karşısında oturan arkadaşı ise üzgün bir yüz ifadesi ile sadece dinliyor ve ara ara yanaklarını bir şişirip bir söndürüyor, üfleyip püflüyor.

Benim düşlerimde ise hiçbir yere evet hiçbir yere giden kavuniçi otobüsler var. Her masalın sonunda sağ kalmak için dünyayı yutkunmak nedir bilirim bir de. Ya da her yağmurdan sonra peşimizi bırakmayan ölümler korkutur beni. Her yakarışın satır aralarında bulunur adım. Çünkü efkârı yüzümde unutan hayat, şimdi gençliğini kuşanmış sokaklarda gezen yalnızlar gibi benim de paçamdan süzülür yerlere. Toprak gibi ufalanarak avuçlarımdan yerlere dökülür yüreğim, o haldeyken bilirim başladığını bir yeni yol hikâyesinin.

Karşımdaki masada ise T cetvellerinden, proje çantalarından mimarlık okudukları belli üç genç önlerinde bir yığın kitapla son derece hararetle bir tartışmaya dalmış gibiler. Başında bere olan, “Kaçmış bir köleyi, yabancıya hibe etmek caiz değil, yabancının küçük oğluna ise caizmiş,” diyor. Diğeri atılıyor, “Dâr-i İslam’da caiz, köle dâr-i harbe kaçmışsa bu hususta âlimler arasında, ihtilâf var.”

Bir kuşun cama çarpmasıyla kendime geliyorum. Kahvehanede bulunan herkes irkiliyor benim gibi. Efraim usta hızla dışarı çıkıyor. Eğilerek kuşa bakıyor, eliyle okşuyor. Kuş kaçmıyor bile. Ne olduğunu anlamadı henüz. Sersemce duraksıyor bir an. Yürümeye çalışıyor. Önce sendeliyor kuş, uçmaya çalışıyor sonra, beceremiyor, yere konup bir süre dinlendikten sonra ani bir hareketle silkeleniyor. Damlacıklar teleğinden uzaklaşıyor hızla. Sonra uçup kayboluyor. Camı fark etmediğini bu yüzden birçok kuş gibi onun da tuzağa çarptığını herkes gibi ben de biliyorum. Yağmur tanelerinin aralıklı tıptırtısı başlıyor önümdeki dev camda. Kuşlar hızla sundurmalara sığınıyor. Epey şişman sarı benekli beyaz bir kedi camdan içeri bakıyor. Kitaplarını ıslanmamak için başlarının üstünde tutan iki genç kız da imrenerek bizi izliyor.

Kasketli adam “Allah korusun söylemesi zor amma vefat ettiğini bilsek içimizdeki bu kabarma azalacak, ne bileyim abi, ne desem boş,” diyor. “Bir ikinci vakti çıktı evden. Ezan ya okunmuştu ya da okunmak üzereydi. Öyle, giyimi kuşamındaki pespayeliğe bakarsan namazını kılıp on beş yirmi dakikaya geri dönecek gibiydi, evet evet bir ikinci vaktiydi çıktı evden,” diyor. “Her telefonum çaldığında elektrik çarpmış gibi oluyorum, bir haber abi, bir haber gelmez mi üç aydır. Aramadığımız eş dost kalmadı, yok abi yok yer yarıldı da içine girdi sanki. Anamın ölümünden sonra böyle oldu zaten. O gün dünya durdu babam için. Bize de öyle oldu ya, ama babam bir başka çarpıldı. Dünya durdu abi durdu valla onun için. Konuşmaz, gülmez, ağlamaz, kızmaz, sadece bakar suratımıza, bir şey sorsak cevap vermez, sormasak kalkar yatar.” Karşındaki adam araya girme ihtiyacı hissediyor sanırım, “Allah rahmetini esir-

gemesin.” diyor. Sonra birden düzeltmeye çalışıyor yaptığı yanlışlığı, “Yani Allah hepinize sabır versin, güç versin size, yüzünüzü önünüze eğdirmesin agam, bir gün dönecektir inşallah.” diyor.

Kitaplarını ıslanmamak için başlarının üstünde tutan iki kızdan biri diğerlerinden ayrılarak sokağın ortasına doğru yürüyor, kendini yağmura bırakıyor, kollarını açıyor iki yana, çok geçmeden aşağıdan koşarak gelen genç bir oğlan kızı kucaklayarak ayaklarını yerden kesiyor ve dönmeye başlıyor kendi etrafında, sırlıslık olmalarına aldırmadan. Diğer kız da ayakta dikilmiş, içeriye, bize bakıyor. Bir kuşun bir daha cama çarpmasıyla irkiliyorum. Kahvehanede bulunan herkes irkiliyor benim gibi. Efraim usta bir kez daha hızla dışarı çıkıyor. “Üçlemezsse bitmeyecek bu uğursuzluk,” diyor. Efraim usta kuşu muayene ettikten sonra karayı görmüş denizci gibi içeriye doğru başını uzatarak bağılıyor; “Bu aynı kuş, demin cama çarpan, valla aynı kuş laaa!” Başlıyor kuşu teleğinden okşamaya. Fakat bu defa kuşun kendine gelmesi ve Efraim ustanın avuçlarından kanatlarını çırparak havalanıp karşı binanın sundurmasına kadar uçuşması, sonra da yağmurdan uzak bir yere konması deminkinden azıcık daha uzun sürüyor. Yağmur tanelerinin aralıklı tıptırtısı hızlanarak devam ediyor. Şişman, sarı benekli, beyaz o kedi aralı kalan kapıdan içeri girmeye hazırlanırken Efraim usta bunu fark ediyor, sırtıyor, eliyle kapıyı örtüyor usulca.

Bereli genç, “Köle bir anneden doğan köle, baba köle de olsa hür anneden doğan hür imiş, bana ilginç geldi.” diyor. Arkadaşı, “Orada bir ayrıntı var, istisnaen hür baba ile cariye anneden doğan da hür.” Üçüncü genç uzun bir süre sessiz kaldıktan sonra ilk kez lafa giriyor; “Size bir şey söyleyeyim mi; otobüse evde kalan arkadaşlarımızın kartlarıyla biniyoruz, şoför dalgınsa çaktırmadan dalıyoruz içeri, Merve, sevgilim, günah diye benimle yalnız kalmaktan çekiniyor, yüzüme bile bakmadan konuşuyor, ben de ona öyle yapıyorum, başlatmayın kölesine de cariyesine de?” Masada önce bir sessizlik sonra hepsinin yüzünde bir utanma, bir gülümseme. Berelinin “Usta çay versene!” diye bağırmasıyla sessizlik bozuluyor.

Çırak Bedri bu arada bir posta servisi daha atıyor masalara. Çayın dem tuttuğu renginden belli oluyor. Başımı cama doğru çevirdiğimde az önce gördüğüm kızla oğlanı göremiyorum, yağmura karşı kitabını başına siper ederek içeriyi meraklı gözlerle inceleyen kızı da, sarı benekli beyaz kediyi de. Yağmur öyle hızlandı ki sokaktaki parke taşların üzerinden yağmur suları aşağı doğru hızla akmaya başladı bile. İçeride de ses seda kesildi. Hatta elektrikler gidince çıt ses çıkarmaksızın herkes sadece dışarı bakıyor. Sonra birdenbire gürültüyle herkes bir kez daha irkiliyor. Efraim usta ben demiştim diyor, üçlemezsse bitmeyecek bu uğursuzluk. Bu defa kapıyı dikkatle açıyor. Yağmurun gürültüsü kat kat artıyor kapı açılınca. Efraim usta kuşu avucunun içinde içeri alıyor. Sonra kuşu muayene

ediyor, sonra bize yönelerek bağıyor; “Bu yine aynı kuş, demin iki kez cama çarpan, valla aynı kuş, billa aynı kuş laaa!” Başlıyor kuşu teleğinden okşamaya yine. Fakat bu defa kuş kendine gelemiyor. Usta kuşun yüzünü gözünü sağ eliyle sıvazlıyor. Yağmur tanelerinin tıptırtısı aralıksız hâle geliyor. Efraim ustanın gözleri sokakta sarı benekli beyaz kediye arıyor içeri almak için, bulamayınca eliyle kapıyı incitmeden örtüyor. Dudakları kıpırdamaya başlıyor. Kuşu tezgâhın üzerine özenle bırakıyor.

Kuşa ne mi oldu, “kuş yansıyan gökte yaşamaya, uçmaya devam ediyor.”

SAFİYE GÖLBAŞI

Bak Aklımın Perdesine

Şimdi sen, beni öldü bil deyince ben de öyle bildim. Sonra pırıl pırıl güneşli bir gecede seni mezarından çıkarıp yanıma oturttum. Nazı iyice ele almışsın ama bana hiç yardımcı olmadın. İki yanına iki yastık koydum düşmemen için. Biraz yoruldum ama değdi. Uzun zaman mı olmuştu görüşmeyeli? Değil ya, öyle olsun bakalım. Hadi anlat biraz, nasılsın?

Dur dur önce ben başlayayım. Biraz sitem edeyim sana. Yani gel demesem, dahası gelip almasam seni gelmeyeceksin öyle mi? İkimiz mevzubahis olunca adımları hep ben atıyorum, böyle olmaz ki. Haksızlık mı ediyorum yoksa? Belki de senden önce davranıyordum sadece. Yani biraz beklesem lafı ağızımdan alacaksın aslında değil mi? Tam sen söyleyecekken ben söylüyorum Allahualem, tam sen yapacakken ben... Ah beklemeye biraz kabiliyetim olsa. Gelecektin yani gel demesem de hatta geliyordun neredeyse. Biliyorum, biliyorum öyle.

Susuyorsun.

Ona bakarsan ben de kırgınım ama konuşalım diyorum. Yeniden. Hatırlatalım. İkimize. Unutmadığımızı gösterelim birbirimize. Tek bir hançereden çıkan ses gibiydik, tek bir telden çınlayan tını, bin bir çeşit içinde aynı rengin aynı tonu, hani. Başlayalım oradan. Bu unutulur mu? Bu aynılık, bu yakınlık, bu uyum yakalanmışsa bir kere... Bir köşeye konur mu, hiç olmamış gibi olur mu, sırtını dönüp gider mi insan bir hazineye?

E hadi sen de bir şey söyle. Hiç hazırlığın, sözün, onayın, itirazın yok mu?

Sen benim gibi düşünmüyorsun anlaşılan. Biter mi biter işte bitti, gider mi gider insan işte gittim diyorsun herhalde öyle mi? Tamam tamam takılıyorum sana, kızma. Biri bu kadar diğerindeyken kim nereye gidecek Allah aşkına, hiç olur mu? Biri bu kadar unutamazken diğeri onu hiç hatırlamayacak, mümkün mü? Yok yok bu değil de belki başka bir şey vardır. Anlatman gereken başka bir hikâye. İkimizin dışında ama bizi etkileyen, kolayından anlatılamayacak bir şey. Evet evet bu olabilir. Hadi buyur. Ne söylesen ne

anlatsan kızmam, dinlerim, hiç sorun değil.

Naz bu naz. Nazdan susuyorsun. Öyle olsun, yakışır. Naz sevilenin hakkıdır.

Sana hiç söylemedim ama kulağıma bazı sözler geliyordu bir ara, habire aynı sözler habire. Ama inanmadım hiçbirine. Bence hepsi şeytanın vesvesesi, cinlerin fısıltısıydı. Güya beni bırakmaya azmediyormuşsun, başka bir yar başka bir dost meylediyormuşsun, ayın da evini yıkmayı kastediyormuşsun, cenneti cehennem, şekeri zehir ediyormuşsun. Etmezsin, hayır etmezsin ben seni bilmiyor muyum? Dur bir dakika şiiir değil miydi bu, ağıt mı yoksa? Tanıdık geliyor bir yerden, söylesene nereden? Senin değil bu hâller ama biliyorum, bunlar bir başkasının hikâyesinden.

Yoksa *onu* yere koydum diye bana kızdın da o yüzden mi susuyorsun? Kızma kızma tamam aldım işte bebeğimi kucağıma. Bebek tabi, ya ne? Sen şimdi yanımdasın diye bırakmıştım *seni sevmeyi* yere. Yoksa biliyorsun, ayırmam *seni sevmek* bebeğimi yanımdan bir an bile. Aynı bebek yıllardır aynı yaşta kucağımda. Ben nereye o oraya. Ben nereye sen oraya. Ben onu avuturum o beni. Yük olur mu bana, hayır hayır saçmalama. Parçam o benim. O olmadan asla.

Bak ne anlatacağım sana. Başıma ne geldi geçenlerde, hiç haberin yok. Biri elini uzatıp bebeğimi almak istedi benden, inanır mısın? Beni bu kadar sevme yeter, demez mi bir de. Hiçbir şeyi, şey olan bir şeyi bu kadar sevme, yeter bırak dedi. Seni seven kim yahu, şeyi seven kim dedim. Çıldırımdım. Bağırdım, çağırdım, kovdum. Aslında çağırdım mı kovdum mu tam hatırlamıyorum. Neyse giderken, sevme beni istemiyorum, dedi. Ben sevmiyorum artık dedi, görmüyor musun? Bir de sana benziyordu ne garip. Artık diyordu. Sevmiyorum diyordu. Sevme diyordu. Güya bir zamanlar sevmiş de sonra vazgeçmişmiş. Benim sevgimi de istemiyormuş. Laf işte. Sevmekten vazgeçilir mi? Sevlmek terk edilir mi? Zaten tanımadığım biri, kim bilir ne demek istedi? Yine de canım sıkıldı tabi. Ama yüzü senin yüzüne öyle çok benziyordu ki, sesi... Hayır hayır benzemiyordu, o çok kötü biriydi, her kimse çok kötü biri... Özene bezene, büyütmeden baktığım bebeğimi benden almak istedi. Verir miyim hiç, herhalde deliydi.

Neyse o güzel canını sıkmayayım şimdi. Gece ilerledi, birazdan akşam olacak. Güneş yakmıyor tenini değil mi? Gözlerin neden kapalı? Uyuyor musun yoksa? Ne güzeldir uyumak kim bilir. Ben unuttum uyumayı nicedir. *Seni sevmek* ve ben nöbet tutan askerler gibi anıların başındayız. Sanki birileri gelip yağmalayacakmış gibi anıları, anılarımızı, hiç kesmeyiz nöbetimizi. Te-yakkuz halinde bekleriz. Gecedен gündüze. Gündüzden gündüze. Gecedен akşama. Velhasıl hangi vakitte uyunuyordu, böyle bekleye bekleye unuttum doğrusu.

Var gücümle koruyorum anılarımızı evet. Neredeler, tahmin et. Aklımın perdesindeler onlar, dönüp duruyorlar orada. Onlara bakınca karnım tok, sırtım pek oluyor. Sana da göstereyim anılarımızı bak. Bak şuraya bak. Canım şuraya bak. Tamam bakma ben anlatayım. Hani kıvrım kıvrım bir yol vardı evlerimizin arasında, nehrin üzerinden bir dağ akıyordu. Ben öyle durmuş-tum yürüyordum. Kaybolup kaybolup görünüyordun sen. Güneş yüklü ıslak bir bulut vardı ellerimde. Hani sen anlamadığım bir dilde bir şarkı söylüyordun yüzüme karşı, sırtın bana dönüktü. Biliyordum ne dediğini, gülüyordum. Elimdeki bulutları sallayıp tempo tutuyordum şarkına, kar yağıyordu. Hatırladın değil mi? Her şey, hepsi, her şeyimiz aklımın bu parlak perdesinde dönüp duruyor işte.

Aslında ne var biliyor musun, nedir olayın aslı? Ben hiçbir vakit burada, şu oturduğum yerde olmadım, anılarımızın şavkıdığı perdedeyim her zaman. Senli günlerde. İki evin arasındaki kıvrım kıvrım o yolda. Nehrin üzerinden akan dağda. Hiç uzaklaşmadık biz birbirimizden, ayrılmadık, hayır. Sen de hep buradasın, aklımın perdesinde, yanımda. Çözemediğim bir şey var ama. Hâl böyle böyle de ben özlemeyi nereden biliyorum acaba? Seni özlemenin her zerresine vakıfım, yokluğunun geometrik şekillerine aşına... Biz burada yan yanaysak hiç ayrılmamışsak nasıl, nereden edinmiş olabilirim bu bilgiyi? Bak bebeğimin adı da *seni sevmek* mesela *seni özlemek* değil ki. Rüyamda gördüm herhâlde. Evet evet rüya. Rüyamda görmüş olmalıyım sensizliği. İyi-ce uykucu oldum bu ara hiç sorma.

Bir kelam de sen et yahu. Pek mi iyiydin mezarında, rahatını mı kaçırdım a canımın gülü. Yok yok sen nazı iyice ele almışsın. Sana her güzellik yakışır, ne diyeyim tatlı canın sağ olsun. Başımı şöyle dizlerine doğru omzuna koysam bilmem ki kızar mısın?

Konuşma tabi, dinlen yorgunsun sen, uzun uzun anlattın lisanıhâlinle zaten. Serzeniş değil hayır ciddiym. Uzak yoldan geldin o kadar, az şey mi? Soluklan, ben anlatırım yine, dinlersen. Başlayayım istersen.

Şimdi sen, beni öldü bil deyince ben de öyle bildim. Sonra zifiri karanlık bir sabahta seni mezarından çıkarıp karşıma oturttum

HÂLE SERT

Serçe

Su kabı, aslında bir yoğurt kabıydı, gül ağacının altında duruyordu. Serçe geldi kana kana içti, uçtu sonra. O kirli kap orada durmaya devam edecek, serçe kabin ve suyun varlığını bilecekti. Su bir gün bitebilir. Ama kap orada durdukça belki yağmur suyuyla, kar suyuyla belki de o kabı oraya bırakan kişinin elinden dolardı. Yeter ki o kap orada kalsındı. Kirlense, içi pislikle dolsa da serçe onu görünce çok mutlu olurdu.

Serçe için su hayattı. Gül ağacının yakınındaki ulu çınarın dalında ailesiyle ve arkadaşlarıyla konaklıyor, konuşuyor, şakıyorlardı. Su kabının yakınında durmak, birkaç kanat çırpışıyla kendini aşağı bıraktığında ona varabileceğini bilmek serçe için çok rahatlatıcıydı. Sokaktan geçen araçları, köşedeki okulun bahçesinde oynayan çocukları, yürüyen insanları yukarıdan görmek serçenin kendine güvenini getirirdi. O minikti, kanatları küçüktü ama ne arabalar ne çocuklar ne insanlar onun gibi her şeyi kuş bakışı göremezlerdi. Bir yandan da o kirli, üstü yazılı kaba bağlıydı yaşamı serçenin. Ya da ona bağımlı olduğuna inanmıştı. Diğer sokaklardaki su birikintilerini, başka su kaplarını, es kaza direnmiş bir çeşmeyi istese bulamaz mıydı? Tanıdık yerlerde, yüzeylerde konup kalkmak güven vericiydi. Üzerine gül ağacının gölgesi düşen şu kaptan su içmek, korkusuzca başını, gövdesini sokup çıkarmak, tatlı bahar güneşinin altında banyo yapmak kadar onu mutlu eden, huzur veren bir şey yoktu.

Gül henüz tomurcuktu, bir de açsa, serçe o pembeliği bırakıp bir yere gitmezdi. Gider miydi hiç? Hem bülbül değildi ki, gülün dikeninden ona neydi. Gül her gün eteklerini döndüre döndüre dans eden bir kadın gibi açacak, elinden geldiğince diriliğini koruyacaktı. Güllü günlerde serçe bir gökyüzüne, bir güle, bir su kabına bakacak şükredecekti. Hatta en sonunda gül kendini savurmaya başladığında o yapraklardan bir tanesinin suya düşmesini hayal edecekti. Düştü diyelim, salına salına indi ve suyun üzerine kondu gül yaprağı, pembeliği suya değdi. Kokusu suyu mayaladı. Ah o güllü su. Gülden

su. Serçe içmeye kıyamayacak. İçse içi dışı güllenecek. Suya girse çıksa gülden bir serçeye dönüşecek.

Serçe gülün hayalini kuradursun. Suya gülün değil korkunç bir yüzün gölgesi vurmaya başladı. Bir günün sabahında henüz hiç sesini çıkarmamış, gözlerinin içine aydınlığı doldurmamışken kabin kenarına ilişmişti. Suda salınan o karaltıyla karşılaşınca anında geri sıçradı. Bir karabasan mıydı? Henüz tam uyanamamış mıydı? Bütün keyfi kaçmıştı. Hiçbir şeyden çekinmez, gönlünce uçar, istediği yere konardı da bir şu hayvandan ölesiye korkardı. Rüzgâr gibi fırlayan. Ok gibi hedefi vuran. Dört ayaklı kuş avcısı. Uçup da kurtulamadığı bıyıklı canavar. Ta küçüklüğünden belki de henüz o yumurtadayken korkusunu içine salmışlardı. Her serçe içindeki bir kediye büyütür derlerdi. Ya da şuna benzer bir söz, her serçenin gölgesi kediye benzer.

Suda yansımaları gördüğü içindeki kedinin gölgesi miydi, yoksa birkaç mahalleyi egemenliği altına alan o kara kedi mi? Telaşlandı. Su kabinin ucuna konmak suya derdini dökmek istiyordu. Ben ne yapayım? Nereye gideyim? Pınarım, yaşam kaynağım senden ayrı ben ne edeyim? O sırada suda o karaltı belirdi. Serçe pırr havalandı. Yüksek daldan suya bakmaya devam etti. Karaltı konuşuyor, ona bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Hişt korkma, ben bir serçenin içinden düştüm. İçine girecek yeni bir beden arıyorum. Seninle bir işim yok, senin için dolu zaten dedi. Çatlamamış yumurtaların üzerlerinde dolanmalı, birinin içine süzülmemliyim.

Serçe hayatında ilk kez boşlukta gezinen bir kedi hayali görüyordu. Birden çok sevindi. Demek içimizdeki kediden, o hücrelerimize sinmiş, kimi zaman şarkımızı bölen, kimi zaman uçuşumuzu kesen, tüm dünyayı serçeye dönüştürecek gücümüzü emenden kurtulabiliriz. Ama nasıl? Onu etimizden, düşüncemizden nasıl sıyrırız? Kara büyüyle mi? Bir otlar? Bir ilenci sürekli mırıldanmakla mı?

Serçe sonraki günlerde sadece bu sorunun cevabını arar oldu. Görünürde yine su kabinin kenarına konuyor, suyunu içiyor, mahallede dolanıyor, ağaçtaki dalına dönüyordu. Sesi pek çıkmıyordu. Gülün açışını, günlerce kokusunu etrafa saldıgını, sonra yapraklarını döküşünü bile fark etmedi.

En son o suretle yeniden karşılaşırse ona sormaya karar verdi, bilse bilse o bilirdi. Bir serçenin bedeninden düşen gölge. O gün geldi çattı, suya eğilmişken o karaltıyı gördü. Önce çok korktu hemen uçacaktı, sonra direndi, durdu. Onun gözlerine baktı, tüm gücünü toplayarak sordu: Peki sen nasıl düştün ki o serçenin bedeninden? Kedi sureti bıyıklarının altından güldü önce, sonra ciddileşti, hatta hüznünlendi.

Bir gün içinde büyüdüğüm, annem babam bildiğim o söğüt serçesi, akarsuyun başında durmuş gördüğü surete benden nasıl kurtulacağını soruyor-

du. O an içimde bir şeyler kıpırdadı, tırnaklarımı geçirdiğim zeminden sökülmeğe başladığımı hissettim. Serçe geçmişe, gençliğine, yavruluğuna ilişkin sorular soruyor, cevapları aldıkça ikimizin birlikte var olduğunu öğreniyordu. Benim görünmez bir ip gibi ayağına bağlandığımı, her uçuşuşunda kendi ek- seninde büyüyen ilmekler attığını, küçüklüğünden beri ördüğü örgünün ona hem yuva hem pranga olduğunu fark etti. Varlığımın yaşamındaki payının farkına vardıkça ben onun hikayesinden, etinden çözölmeye devam ettim.

Rüzgâr çıktı sonra, su dalgalandı, karaltı esintiye karıştı. Serçe su kabındaki görüntüsüne daldı. Sokağın, çınarın, gülün gölgelerinin birbirinin içinde yittiğini gördü.

MUSTAFA UÇURUM

Her Şey Yerli Yerinde

Biraz kendimden bahsedeyim.

Bildiğin kurulu saat işte. Her şeyi zamanında yapan, ajandası yanından eksik olmayan, saatini kolundan hiç çıkarmayan, günlerin, haftaların hesabını incelikle tutan, bütün buluşmalara en erken giden, geç gelenlere en haşin bakışlar savuran bir fani.

Huzurlu muyum? Değilim elbette. Dışarıdan bakınca her şey yolunda görünse de bende bütün işler sanki “tik tak” ilerliyor. Hayatı rolantiye alamıyorum. Bahar geliyor, bırakayım bütün planları, hesapları diyorum.

Bir papatyanın ardına düşerek nefes nefese kalmak çimenler arasında, bir kelebeğin ardından çiçekten çiçeğe koşmak ya da çağıldayan dereye ayaklarımı sokup buz gibi yapmak içimi. Ya da bir bisiklete atlayıp ırmak boyunca yorulana kadar gitmek bilinmeyen yerlere.

Ama nerde...

Sabah kalkılacak, evdeki işler halledilecek. Çanta hazırlanacak. Evraklar tek tek yoklanacak. Eşofmanlar giyilecek. Evden dinç adımlarla çıkılacak. Karşılaşılan herkese içten selamlar gönderilecek. Evin arkasındaki çamlıktaki düzlüğe kadar yürünecek ama yormayan bir tempoda. Köpekleriyle yürüyüş yapanlar yanından geçerken temkinli olunacak. Yokuş çıkılacak. Pınar başında bir süre oturulacak, çantadaki atıştırmalıklardan biraz yenilecek. Saat tam 09.00'da evde olunacak. Duş, hazırlıklar derken saat 09.45'te evden çıkılacak. Alışkın olunan adımlarla çarşının içinden geçilecek. Bakkaldan gazete alınıp akşam dönüşü için süt siparişi verilecek.

Çarşıdan çıkınca büroların olduğu sokak tam karşımda. Birkaç ahababa selam verilecek. Ayaküstü birkaç kelam edilip saat tam 10.35'te bürodan içeri girilecek.

Herkes pırıl pırıl bir gülümseme ile karşılayacak beni. İşlerinin başında, huzurlu çalışanlarla mutlu olunacak ve gün başladığı gibi sekmeden devam edecek. Evraklar, hesaplar, gelir-gider dengesi, makbuzlar, faturalar tam ta-

mına düzenlenip dosyalara konacak.

Herkesin yüzüne tek tek bakıyorum. Hepsinde bir huzur var. Çalışırken yüzlerindeki hoşnut hâl, bana kadar geliyor. Demek ki hepsi de bu kurulu düzenden memnun. İşlerin bir plan dahilinde olmasının neyi fena ki?

Birkaç arkadaşa kalsa; “Bu kadar sıkma insanları, zaten herkes ne yapacağıının bilincinde. Zorlamaya ne hacet.” dese de olmuyor işte. Her işin bir yolu, yordamı var.

Aslında aklımdan geçmiyor da değil. Yani içimde bir deli yan olsa yapardım ama nerde bende o yürek. Bir sabah bütün saatleri alt üst edip erkenden gelsem büroya acaba beni ne karşılayacak? Gördüklerimi kaldırabilecek miyim?

Aynı şey ev için de geçerli. Kapıdayım, bir anda açılıyor kapı. Ellerimde kiler alınıyor, terliğim eve tam adım attığım noktada beni bekliyor. Ceketim çıkarılıyor. Evde de her şey yolunda. Kedi aynı yerinde. Uyku ile uyanıklık arasında gerinip duruyor. Benim bir bakışım yetiyor kucağıma atlaması için. Okuyacağım kitabı yerinden alıyorum. Her gün mutlaka bir sayfa da olsa kitap okunacak. Eşimle Türk kahvesi eşliğinde sohbetimizi edeceğiz. Saat 23.30’u gösterirken uyku ile buluşmuş olmam gerekiyor.

Arkadaşlar bana bu hürmeti görünce gıpta mı ediyorlar, bu çağda nedir bu disiplin, böyle mi olur baba olmak diyorlar tam olarak anlayamıyorum ama içlerinden kendilerine de böyle bir hürmet gösterilmesini istediklerini hissediyorum. Ara sıra yakınıyorlar, eve geldiğimizde kimsenin haberi bile olmuyor değişlerinden anlıyorum içlerinden geçeni.

İçimde deli ses yok. Bazen bir kıpırtılı ses çıkıyor gibi oluyor. Bırak her şeyi bir anlığına da olsa diyor, bak bakalım nasıl olacak her şey. Büroya kafana göre git, ne yapıyor çalışanlar, herkes ne hallerde gör diyor. Bakkala uğrama. Ismarladığın sütü alma, evrakları evde bırak, çantayı yanına alma, eve bir kere de farklı bir saatte git bakalım, kapı hemen açılacak mı, tertip düzen ne alemde olacak gör hallerini diyor.

İçimdeki beni hizaya çeken ses haykırıyor en gür sedadan; Sen Ömer Seyfettin misin kardeşim? “Yüksek Ökçeler”e heveslenip hayatını alt üst edeceksin. Bildiğin yoldan şaşma. Senin bir saniyen şaşsa bütün dengeler bozulacak. Sen biraz geç kalsan hayatının rengi allak bullak olacak. Kalk, kur saatini. Al fırçayı eline, herkesi boya senin rengine.

SONER OĞUZ

Zevahir

Ameliyathane kapısı önünde uzayan koridorda benim dışımda gözlüklü bir ihtiyar var. Benim için onun şu koridordaki varlığı mı yoksa yokluğu mu daha iyi kestiremiyorum. O olmasa daha mı yoğun yaşayabilirdim her şeyi? Karmaşık hislerle gözlerine bakıyorum. Otur, diyor yanındaki boş koltuğu işaret ederek. Öyle bir kesinlik var ki sesinde, bana önünde sonunda bu buyruğa boyun eğeceğimi düşündürüyor. Sırf onun buradaki varlığına bir tepki olsun diye tek söz etmeden başımla olumsuz bir yanıt veriyorum. Ben koridoru boyuna adımlarken onun, ağzında birbirine dolaşan seslerle anlattıklarından çok azını anlayabiliyorum. Dişçiye gelmiş, aşağısı çok kalabalık ve gürültülü diye buraya kaçmış. Yarım saate varmaz çıkarlar, diyor. Biliyorum, diye tersler gibi cevaplıyorum. İnce bir pişmanlık duyuyorum hemencecik. Bu kırışık alın, çerçevelerin ardında bir mercimek kadar ufalan gözler, şu uzun, upuzun çene, yaşlandıkça incelerek nihayet iki kuru yaprağa dönmüş solgun dudaklar ve tüm bunların toplamından oluşan bu ahenksiz çehre kim bilir kimler tarafından terk edilmişti de bu şu hastane koridoruna bir başına düşmüştü? Ne var ki, onun hakkında daha fazla düşünecek, bunların ötesinde bir soru daha soracak vaziyette değildim. Az evvel Mukadder'i içeri uğurladım. Nasıl da gülüyordu! Gözbebekleri, iki cesaret abidesi gibi dikilmişti önümde. Bildiğin mutlu girdi kapıdan. Kadınlar daha çabuk sahipleniyor vaziyeti sanırım, anaç bir kartal gibi kanat geriyor hemen meselenin üzerine. Bu sadece Mukadder'e has bir durum olamaz diye düşünüyorum.

Dişsiz çeneden dolaşır gibi çıkan, birbirine karışan seslerden bir kısmını anlayabiliyorum yalnız: "İlk çocuk mu?" Belki adamın konuşmasında bir sorun yok da algıda seçicilik nedeniyle şu anki efkârıma yakın olanları tanıyıp anlamlandırabiliyorum. Ben onu duymamak için ne kadar azimliysen o da sesini bana duyurmak, sorusuna yanıt almak için en az o denli çabalıyor. Kafa sallayıp onaylıyorum. Zaman dediğimiz sanatkârın tezgâhından geçen buruşuk ellerini dizimin üzerine koyuyor. Buraya ne ara oturduğumu anımsa-

mıyorum. Belki de benim -manasız bulduğu- inadımı kırmak için kolumdan tutup çekmiştir yanına. Bir an göğsümün içinde bir kâğıt kesiğini andıran o ince sızıyı duyuyorum. Keşke şu ihtiyarın yerinde babam olsaydı! Elli dört sene çok erken ölmek için. Gözlerimdeki yaşı saklamak gayreti ile başımı koridorun gitgide kararan tarafına çevirirken bazı sorularım cevap bulmuyor içimde. Bir baba elli dört seneden fazla yaşarsa ölümü daha mı az acı verirdi acaba? Ben bunu hiç bilemeyeceğim.

Ameliyathane kapısındaki tuşlara şifre girildiğine dair seslerden ilki- ni duyuyorum; sonra iki, üç, dört -belki de- beş. Kafamı çevirdiğimde kapı çoktan açılmış olacak biliyorum. Hem yüzümü dönersem yanımdaki kızaran gözlerimden ağladığımı anlar belki. Pantolonumun sağ cebini yokluyorum dışından. Buruş buruş bir kâğıt hışırıyor. Para değil. Günü geçen elektrik faturasına dair bir ihbarname bu. Üstündeki son tarihe bakmaya cesaretim yok. Mukadder, bu gece hastanede kalacak nasılsa. Ertesi gün öğlene çıkarız ancak diyordu. Güya odasını süsleyecek, çiçeklerle, rengârenk balonlarla donatacaktım her yeri. Cebimde bir ihbarnameyle bekliyorum kapıda. Gerçi Mukadder bana kızmaz. Boynunu büker yalnız. Kaşlarını eğer, gözlerini ka- çırır, gülümser hatta. Şu kapının önünde neden birazdan baba olacak bir adamın neşesiyle bekleyemiyorum? Ve neden çürümüş bir gölgeyi sürüyö- rum ardımda? Oysa kendi çocuğumu bir muştı gibi kollarıma alırken, kime benzediğini düşünüp sonra bunun hiçbir ehemmiyeti olmadığına kanaat ge- tirirken, dilerdim ki aklımda parasızlığımdan başka bir şey olsun.

Şişenin kapağını çeviriyorum. Bu çıtırtıya çoktandır aşınayım. Dolapta erik vardı. Ekrem gelirken getirse ya! Getirir elbet. Ekrem sever beni. Ne desem ikilet- mez. Erikleri boş sürahiye tıpır tıpır döküyor. Adamsın Ekrem! Babam yeni ölmüş. Önümüzdeki ay kimse para da göndermeyecek bana. Üstelik Nuran da ağzına geleni söyleyip çekip gitmiş. Kabaca bir hesap yapıyorum hemen. Cebimde kalan parayla bir gün daha içerim en fazla. Sekiz gün sonra burs yatar. Yattıktan dokuz gün sonra o da biter. İşte onun sonrası yok.

-Zevahir, az iç oğlum. Yarın eski edebiyat sınavı var. Hem paran var mı se- nin? Bak benimkiler de suyunu çekti. Hayrettin Hoca vallahi evden atar! Hele ki şu zıkkımı eve soktuğumuzu bir duysa! Bak, oğlu Feyyaz vakitli vakitsiz geliyor. Babasına uçurursa bizi kapının önüne koyar adam. Hem canına yazık!

-Oğlum Ekrem, Refik Hoca içkisi sigarası olmayandan edebiyatçı olmaz, demiyor mu?

-Sen geç dalganı. Bir sene daha uzatırsan okulu, görürsün edebiyatçı olma- yı! Zevahir, aklını başına al!

Ben Zevahir doğrudur, aklım başımda değil. Ta o günler başlamışım bat- maya. Dibe doğru çekiliyormuşum meğer. Hayatı düz ve basit sanıyordum

babam ölene ve Nuran beni terk edene kadar. Düz, basit ve oldukça yeşil. Maişetten anladığım bir Tekirdağ parası, ganyandan gelecek üç beş kuruş belki. Hoş, ona da sevinmem ya! Nasılsa pusuda bekleyen bir kaybetmek vardır her zaman Zevahir için. Hep öyle olagelmıştır.

Ben Zevahir, göz göre göre çürüttüğüm gölgemden başka bir şeyim yok. Gölgem eksilmekte sanıyordum günbegün, öyle değilmiş mesele, geç anladım.

Pantolonumun arka cebindeki telefon kesik kesik titriyor. Ameliyathane kapısından gelen mekanik sese dönüyorum istemsizce. İvecen adımlarla yürüyen hemşire Nuran'a benziyor birden. Yemyeşil gülüyor gözleri:

–Bebek doğdu, gözünüz aydın. Birazdan çıkar.

Demedim mi sana diyor yanımdaki, bak otuz dakikaya varmadı bile. Haydi, gözün aydın. Elimi az evvel çalan telefona atıyorum. Açsaydın ya diyor ihtiyar. Ters bir bakışla öfkemi yansıttığımı sanıyorum. Çoktan kapanmış zaten. “Alo ben Zevahir, işsizim kaç zamandır. Bugün çocuğum doğuyor, hatta doğdu. Az evvel baba oldum. Biliyor musun cebimde beş kuruş yok (...)” Tanımadığın bir numarayı böyle yersiz sözlerle karşılamak ne denli abesse, tanımadığın bir numaradan gelen çağrıya bu cümlelerle cevap vermeyi aklından geçirmek de en az o kadar saçma. Telefon, tam cebime koyacağım esnada, parmaklarımın arasında yeniden titremeye başlıyor. Ekranda bir numara: artı doksan üç yüz doksan iki bilmem kaç! Kesin dolandırıcıdır bu. Şu hesaba şu kadara para yatırmazsan örgüt üyeliğinden başına gelmedik iş kalmaz, diyecek. Oğlum, bizim açlıktan nefesimiz kokuyor; öpmediğin tek kuş leylek mi kaldı da bize sardın? Ya da açıp ağzıma geleni söylesem? Ben Zevahir, işsizim kaç zamandır, altı sene edebiyat okudum, birçok küfür biliyorum desem?

Kadehi doldurup şişenin kapağını çeviriyorum. Güzel, en az iki daha çıkar. Ekrem filtresine kadar yanan sigaramı kül tablasına basıp yanıma oturuyor.

–Etme, diyor. Oğlum otur da dersine çalış. Tamam, gözleri yeşilse yeşil. Sen kendini zehirledikçe o geri mi dönecek? Baban erken gitti evet. Bak bu sene diplomayı almalıyız, bir sene daha uzatırsak ne yaparız burada? Yazın orda burda çalışıp biriktirmekle olmuyor bu işler.

–Haklısın, iş de hazır bekliyor zaten. Zevahir’le Ekrem şu diplomayı bir al-salardı, diyor.

Gülüyoruz. Şişeyi önümden alıp dolaba götürüyor Ekrem.

–Bunu da yarın içersin, sınava kalkamayacaksın yoksa sabah.

–Gece on ikiden sonra yarın oluyor Ekrem; sana söz verebilirim bu yüzden. Birinci sınıftaydık. Pala Dayı vardı yurt yemekhanesinde. Oğlu Eskişehir’de okuyormuş. Masaları siler, tabldotları toplardı koca adam. Bir biz utanırdık. Tabldotlarımızı kendimiz sıyırıp verirdik bulaşıkçı ablalara. Senin baban garsondu,

benimki inşaat işçisi. Biri bağırmıştı Pala Dayı'ya ayrıntı bitmeden aldı diye. Tokatlamıştık çocuğu. Yurttan beraber atılmıştık. Nuran: Eşkiya mısın sen, demişti. Yok, ben Zevahir, inşaat işçisi Bahri'nin oğlu, şuhâne gazeller biliyorum, edebiyat okuyorum, seni seviyorum, deyivermiştim nasıl olduysa.

–Ben yatıyorum, müziğin sesini az kıs. Sen de yat uyu. Kalkamayacaksın sonra sabah, dedikten sonra sırtıma vuruyor kuvvetlice. Şarkının sesini kısacağım az daha açıyorum. Yalnız benim için bak yeşil yeşil diyor Emel. Yani Sayın.

Ameliyathanenin sürgülü kapısı mekanik bir uğultuyla açılıyor. İçeride paklamışlar çocuğu. Babası, diyorlar; bak kara kızına! Elim ayağım boşalıyor sanki. Cepte beş kuruş yok! Kucağımda bir can. Cepte beş kuruş yok! Kıpır kıpır. Cepte beş kuruş yok! Dudaklarını yalıyor. Cepte beş kuruş yok! Burnu biraz büyük sanki. Cepte beş kuruş yok! Kime çektiyse? Cepte beş kuruş yok! Sanki anlamaya çalışıyor olan biteni.

–Yeşil gözlü hemşire üç bin üç yüz gram diyor. Üç yüzünü verecek zaten, üç bin diyelim biz buna. Evet, boyu da kilosuna da normal. Şimdilik alalım bebeği, çocuk doktoru görecektir. Yok, çocuk, doktoru görmeyecek; çocuk doktoru çocuğu görecektir. Ya Mukadder? Onun dikişleri atılıyor daha, birazdan doktor bey çıkar. Siz koridorda bekleyin.

Deminki adam kalkıp gitmiş. Koltuklar bomboş. Koca koridorda yalnızım. Koltuklardan birine oturup oturmamak arasında kalmışken telefonum çalmaya başlıyor. Açmaya niyetleniyorum: Alo, ben Zevahir. Peki, sizin Zevahir diye bir tanıdığınız yok madem beni aramayabilirdiniz? Estağfurullah, hiç önemli değil. Ameliyathane kapısı artık kulaklarımın kanıksamış olduğu o bilindik sesle açılıyor. Doktor, gülerek yaklaşıyor.

–Tebrik ederim, herhangi bir sorun yok, diyor.

Doktorun sorun yok dediği şu: Kazasız belasız atlattım şükür!

–Birazdan servise alacaklar, siz bebeği de gördüyseniz artık aşağıda bekleyin.

Kafamda saplı bir çeliğin sancısıyla açıyorum gözlerimi. Ensemde gözlerimin arkasına uzanan bir bıçak yatıyor kafatasımın içinde. Zevahir, diyor ses:

–Oğlum, haydi kalk!

Omuzlarımdan tutan eller, ben gözlerimi açmadıkça daha şiddetli sarsıyor.

–Oğlum aptallık etme; bugün sınav var!

–Ekrem, kar yağmadı mı, yollar kapanmadı mı? Böyle Erzurum olmaz!

Sarstıkça sarsıyor gövdeyi. Anladım vazgeçmeyecek.

–Ekrem, sen git sınava. Ben kalkmayacağım.

–Lan, tokatlarım seni ne demek kalkmayacağım! Bir sene daha mı uzatacaksın okulu? Çabuk giyin geç kalacağız yoksa. Hem benim ne yemeğe ne yola verecek param var.

Gözlerimi açmadan omzuma attığı gömleğin kollarını geçirip düğmelerini iliklemeye çalışıyorum çaresizce. Kafamın içi bir savaş meydanı gibi, kılıçlar şa-kırdıyor sanki. Bu kılıçlardan biri her defasında ensemde gözlerimin arkasına dek saplanıyor. Kafamı tekrar yastığın altına gömüyorum.

Abi, Zevahir siz misiniz? Yukarıdan aradılar, hastanızı servise almışlar, yanına çıkabilirmişsiniz. Evet, Zevahir benim. Sigara paketimi az evvel buruşturdum. Cebimde beş kuruş yok, üstelik işsizim. Ama siz sadece Zevahir yazıyorsunuz kayıtlara. Bu sabah doğan ilk çocuğun beş parasız babasıyım. Birazdan yukarı çıkacağım. Hiçbir çiçekçi uğramayacak odaya. Bir mahcupluk yapışan yüzümle Mukadder'e sarılacağım. Başımı eğip pişmanlığıma dair bir şeyler diyeceğim bir bebeğin kulaklarına. Kimseler bilmeyecek. Dizlerimde merdivenleri adımlayacak derman yok. Aşağı inmek için asansörü bekliyorum bu defa.

Ne yapsam vazgeçmiyor Ekrem. Sen gelmezsen ben de girmem sınava diyecek oluyor; babasına, emeklerine kıyamıyor belli. Çünkü babasını ve yoksulluğunu düşündükçe hep aynı keder yığılır bakışlarına. Benim de babam otuz altı gün evvel ölmeseydi ben de babamın emeklerine kıyamaz, kalkar sınava giderdim belki de. Fakat dün gece muhakkak içerdim yine. Çünkü Nuran beni terk etmişti ve Emel Sayın bak yeşil yeşil, diyordu radyoda.

–Cebimde on lira var. Yol paran. Okulda yemek de yersin. Benim tek ders değil ki zaten. Hem sen çalıştın sınava. Seneye Hüseyin Abi matbaaya alacak beni. Kalan bir iki dersi de o zaman veririm nasıl olsa.

Ekrem baktı ki laftan almıyorum, boynunu büküyor, on lirayı alıp çıkıyor evden.

Bari dün Tunahan gelseydi. Üç bin lira alacaktım altılıdan. Beğenmeyip eşek dediğimiz İlbe, ömrühayatında ilk defa yarış kazandı; o da bizi buldu. Ben kendi kendime konuşurken hemşire gözlerimin içine Nuran gibi yeşil yeşil bakıyor: “Üç yüz iki numara.” Peki, Mukadder yeşil bakmıyor diye onu Nuran’dan az mı sevdim? Nuran, gençlikti, deli çağıdı; geldi ve geçti. O zaman da geçer demişlerdi. İnanmamıştım. Geçiyormuş, az biraz yeşili kalıyormuş geride o kadar. Oysa Mukadder öyle mi? Mukadder alın yazısı, koskoca bir aşiret yalnızlığıma. Şimdi şu odada Mukadder’in balköpüğü gözlerimdeyim. Kızım uyuyormuş, hep uyurmuş bebekler. Hemşire yatağın üzerindeki tülbenti kızımı görebilmem için kenarından tutup kaldırıyor. Yalnız, diyor; annenin göğsünü tutmuyor. Şu listedekileri alır gelerseniz bir an önce... Mukadder şu gün yaşanan her şeyin sorumlusuymuş gibi mahcup, yüzünü pencereye dönüyor.

Asansörden zemin kata adım atar atmaz telefonum çalmaya başlıyor. Artı doksan üç yüz doksan iki bilmem kaç! Dudaklarımdan okunması hiç de

zor olmayacak birkaç küfür çıkıyor ağzımdan. Benim neyim var da neyimi dolandıracağını? Buyurun, Ben Zevahir. Az evvel baba oldum. Beş kuruşum yok dolandırılacak. Elimde bir liste var, ne halt edeceğimi düşünüyorum. Bir kapıyı çalıp da beş para isteyecek, eczacıya yaz deftere, diyecek adam değilim. Fukaranın evine hırsız girmiş; kapıyı kilitleyin açlıktan ölür, demiş. Sizinle benim durumumuz tam olarak bu.

–Oğlum Zevahir, tanımadın mı ben Ekrem?

–Ekrem, sen miydin sabah beri arayan? Açamadım kusura bakma. Kafam dalgalı biraz. Hastanedeydim istersen ben seni birazdan arayayım.

–Oğlum, Zevahir!

Evet, ben Zevahir. Tekirdağ rakılara, ganyan kuponlarına gömdüğü paraları yâd eden Zevahir. Eli iş tutmaz Zevahir. Bir halta yaramaz Zevahir. Son sigaramı çoktan içtim. Paketi çoktan buruşturup attım çöpe. Şimdi, elimde bir liste, deli gibi dolanmaktayım.

–Oğlum Zevahir, duyuyor musun beni? Hâlin keyfin nasıl? Rüyamda seni gördüm. Erzurum'daydın gece yarısı. Sokakta kalmıştın, titriyordun. Kalacak yerin yokmuş, günlerce sersefil dolaşmışsın. Sonra kayboluyormuşsun. Kimse ayırımına varmıyormuş yokluğunun. Bir mektup bırakmışsın ardında:

Ben Zevahir,

Bu mektubu otuz beşimde yazıyorum. Ölmeden otuz beş saniye evvel. Siz bu mektubu okurken ben otuz beşimde olmayacağım tabi. Ölülerin yaşı olmaz. Yaşamak, yaş almaktan gelir kanımca. Bir ölü yaş almaz artık. O yüzden otuz beşimde olmayacağım diyorum ya! Peki, siz kimsiniz? Kim oluyorsunuz da yazdığım notu okuyorsunuz? Ve ne hakla? Ben bu mektubu size yazmadım bayım. Siz dememden vazife çıkarmayın. Ben Zevahir, sizin yaşamak dediğiniz seslerin, renklerin önünden geçtim otuz beş sene, başımı kaldırmadım. Sizin de önünüzden çok defa geçmişimdir anbean çürüyen bir gölgeyle. Lidyalılara bir tepki olarak yaşadım otuz beş yılımı. İntihar notunda çakma espriler karalayacak kadar tuhaf biriyim. Dante bir kez daha yanılacak bayım. Kaldıysa eğer, kalan otuz beş seneyi reddediyorum.

–Oğlum Zevahir?

–Evet, ben Zevahir. Cebimdeki listenin ardına bir intihar notu düştüm demin. Senin rüyan da tam buraya kadar zaten. Her şey buraya kadar.

–Oğlum Zevahir, sus da motorun soğusun. Bak dinle. Ben Kıbrıs'tayım şimdi. Güzel de bir işim var. Hani soğan ektiğimiz bir tarla vardı ya, hava-alanı için verdik orayı, hayli kazandık. Bize de yürü ya kulum diyeceği bir vakit varmış meğer yaratanın. Bunca çileden sonra biz de gün yüzüne çıktık. Kıbrıs'ta bir iş kurduk amcaoğluyla. İki şirketimiz var. Çoluk çocuğu topla gel hemen. Evin de işin de hazır. İstifanı ver, doğru Kıbrıs'a... İstifa edemem

de ne demek? Anladım, istifa edecek kadar bir işin olmadı hiç. Demek baba oldun bugün, demek o rüyayı bu yüzden gördüm. Bana kimlik numaranı ver bankada bekle, yeğenime doğum hediyesi olarak kabul et.

Bankanın giriş kapısının hemen iç tarafında bekliyorum. Elimde bir liste... Sımsıkı tutuyorum. Terden iyice yumuşamış kâğıt. Arkasında bir intihar notu olduğundan kimsenin haberi yok. Ben hiçbir şey anlamadım yaşamaktan, ölmekten anlarım belki, ölmekten anlarım ancak. Mukadder ne çok beklemiştir beni. Şimdiye çoktan acıkmıştır yavrucağız. Koca hastanede aç koyacak değiller ya! Nedense yüzüm gülüyor bir bebeğin doyduğunu düşündükçe.

Gözlerimi yeni açmıştım ki kapı kilidinin dönerken çıkardığı çatırtıyı işittim. Gelen Ekrem'di. Mahcuptu, başını yere eğiyordu. Kalan iki lirayı komodinin üzerine koydu. Keşke, diyebildi sadece. Konuşmadık daha. İkimiz farklı nedenlerle kemiklerimiz çatırdayana dek ezildik o sene. Ekrem diplomasını aldı sonra. Malatya'ya ben yolculadım terminalden. Gözlerime baktı, yutkundu; ben, dedi, bunu unutmam!

–Alo, Ekrem, ben Zevahir. Ben bunu unutmam dediğini düşünüyorum terminalde. Yok, terminalde değilim. Senin terminalde dediğini ben bankada düşünüyorum. Ben bunu unutmam, dediğini unutmuyorum anlayacağın. Ben bunu unutmam demiştin ya, ha işte onu hatırlıyorum. Kimliğimi kime vereceğim şimdi? Telefonun öteki ucunda gülüyor Ekrem. Gişedeki kadın gülmüyor. Yok, almadım parayı Ekrem. Veremezlermiş. Yurt dışı havaletleri yirmi dört saat beklemek zorundaymış hesapta. Usul böyleymiş. Evet, sen başlamasına başla usulüne de liste elimde kaldı Ekrem. Para bekler de Mukadder beklemesiz daha. Ekrem kızıp telefonu kapatıyor, birkaç dakika sonra bankanın müdürü iniyor aşağıya. Zevahir Bey'in ödemesini yapın diyor asık yüzlü kadına.

–Zevahir Bey, kimliğinizi alabilir miyim?

Yalnız, orada sadece Zevahir yazıyor. İşsizliğime, parasızlığıma, avuçlarımda terlettiğim listeye ve ardındaki intihar notuna dair bir işaret yok bayan!

–Zevahir Bey, ödemeyi TL olarak mı yapalım istersiniz?

Elimdeki listeyi gösteriyorum, şunları alacağım işte.

Müdürün sesi yukarı kata çıkan merdivenlerin alt başından geliyor:

–Beyefendinin ödemesini TL olarak yapın.

Telefonun öte yanında Ekrem gülüyor.

–Oğlum, hiç vazgeçmeyeceksin değil mi milleti kafaya almaktan? Safa yatıp duruyorsun hâlâ, üniversite mezunu adam olacaksın bir de.

–Yanılıyorsun Ekrem, ben o diplomayı hiç almadım.

–Ne diyorsun oğlum Zevahir?

–Evet, ben Zevahir, altı sene edebiyat okudum ama diploma almadım. Okurken nasılsam işte hayatı da öyle yaşadım. Bugün bir kızım doğdu. Gözleri yeşil sanki fakat adını Nuran koymadım. Pişmanlık uzak değilmiş insana. Bunca yakınlığına rağmen dost da sayılmazmış. Pişmanlık yakın bir düşmanmış Ekrem. Adamın gölgesini çürütüyormuş kaldırımlarda. Gölgesinden başlıyormuş insanı kemirmeye. Gölgen eksildikçe yollarda, o eski heybetinden eser kalmayınca bir de bakmışsın içinde iğil iğil kanıyor nedametin. Bir şarkı tutturuyorsun, bir sigara yakıyorsun, esrik adımların birbirine dolaşıyor; gamsız sanıyorlar. Ben Zevahir, hiçbir hesabı tutmayan, planları havada kalan Zevahir. Çürüyen gölgesini karanlıklarda boğan, son karaltıyı da bir çamaşır ipine kendi gövdesi yerine asıp da uzaktan seyreden Zevahir. Bugün bir bebeğin kalbinde yaşadım, bugünü onun hatırına yaşadım. Elimde bir liste, ardında bir intihar notu... Otuz beş sene sonra Dante'yi haklı çıkarmak gibi bir niyet taşımadan kalan otuz beşe bir bebeğin hatırına niyetlenerek bir çamaşır ipinden tekrar indirdim gölgemi. Yamadım, ütüledim sonra.

(...)

Ben zevahir, Ekrem'in sualtı araştırmaları şirketinde çalışıyorum. Suyun altını hiç görmedim, hiç batmadım o günden beri. Ara sıra cüzdanımdan iki yüzü iki ayrı kadere dair bir notu çıkarıp seyrediyorum o kadar.

RECEP SEYHAN

Bir Sepet Hayal

Kasaba ile köy arasındaki o birkaç saatlik yolculukta önüne çıkan irili ufaklı yokuşları sepetler dolusu ala bula düşlerle tırmanıyor. Gölgesini önüne kattığı çelimsiz bedeni bir hayalet gibi akarken onu uzak mezraya götüren yol düşlerinin; ayaklarının altında kıtır kıtır ses çıkaran çakıllarda, arkasında bıraktığı çukurları yosun bağlamış kenar taşlarında, gevenlerde, bodur çalılıklarda yuvalanıp saklandığını biliyor.

Bu yol ile kurduğu ünsiyetin başlangıcında şose yollarda tek tük araca rastlanabiliyor, yılda birkaç kez görülebilen kereste kamyonları dışında köylerde motorlu taşıtlarla çok az karşılaşılıyordu. Şimdilerde büyük köylerde traktör de görünmeye başlamıştır. Haftada bir gün çıktığı bu patika yolda, sırtındaki küfenin kaç kez dolup boşaldığı bilinmiyorsa da onu tanıyanlar, -aynı yerlerden hemen hemen aynı saatlerde geçiyor olmasından hareketle işini ve vaktini hoş tuttuğunu biliyorlar.

Gelirken yolda karşılaştığı haylaz çocukların bölerek oraya buraya saçtığı düşlerini; dönüşte, tam da o kesintiye uğrayan yerlerde, yol kenarındaki taşlardan, bodur meşelerden ya da koyunların keskin sıcaklarda eğrekledikleri kolları geniş bir gürgen ağacının dallarından topluyor ve yola kaldığı yerden devam ediyor. Yolculuk düşlerine; mezradan gelecek köy yumurtasına ya da canlı çayır tavuğuna bir an önce ulaşmak için yolunu gözleyen kasabalı has müşterilerinden bazılarının iki yana açılmış kolları, kiminin alt çenesinin kenarından göz kırpan gümüş kaplama dişleri, kiminin alnını açıktan bırakan arkaya atık kasketi de karışıyor bazen. Buna; çoklukla kolundaki (kimi zaman sırtındaki) küfeden gelen eşya sesleri de dâhil oluyor. Adımlarına eşlik eden o ritmik, incelmış sesler bazen bir beşik gıcirtısını andırıyor. Bu da yol düşlerini çoğaltıyor, şenlendiriyor.

Son günlerde düşlerinin öznesi haline gelen biri daha var: Gülseren. Gülseren'in bir yemeniye (o "çember" diyor) nasıl sığdığını kendisi de anlamıyor.

Kasabaya dönüş yolunda küfeden bazen tavuk sesleri işitilebilir. Aşağıda, otlak alanlarda sığır güden çocukların muhtemel şerrini kazasız belasız savabilirse tekrar inişe geçtiğinde şoseye yirmi dakika... Sonrası düz yol. Arkasından gelen bir kamyon alırsa alır, almazsa yaklaşık iki saat da ondan sonrası.

Mezraya geliş yolunda bodur meşelik alandaki cılgaya girdikten sonra önündeki yokuşlarla gizli bir pazarlığa giriyor. Bu çıkışlı yolları küfe dolusu düşlerle tırmanırken yokuşlar da onu tırmanıyor. İlk yokuşun bitimindeki gür çalılar geçtikten sonra büyük gürgenin dibinde soluklanacaktır. Araziden ulaşan çayır kokulu Gülseren esintisi yüzünü okşadığında yokuşlar da bitmiş oluyor. Bu sırada, içinde; karşı uzak dağın koysaklarında kurtlanmış kar yataklarının altında sessizce ilerleyen zülâl sular kadar el değmemiş duygular, Gülseren'in gelişini hatırlatan bir bulut sessizliği ile akıyor, akıyor...

Düzlüğe çıkınca, hangi gurbetin, nerden gönderdiği bilinmeyen hasretlerin içinden geçip dudaklarına ulaşan turuncu türkülerden kesik parçalar mırıldanıyor. Kenarları boncuk oyalı o turuncu yemeninin desenlerindeki hatlara benzetiyor daldan dala atladığı türküler.

Uzun boylu, uzun yüzlü, eski ama temiz giyimli, yirmi beş yaşlarında genç bir adamdır. Gelip geçtiği yerlerde Akoğlan diye biliniyor. Sadece yüzü değil kaşları, kirpikleri de beyazdır. İçtenlikli gülümsemelerinde üst damağının kanlı canlı diş eti görünüyor. Sepeti sol kolunda hep aynı biçimde tutuyor. Sağ kolunun dirsekten itibaren az biraz yana dönük durduğu, sağ elini çoklukla saklamaya çalıştığı az bir dikkatle anlaşılabilir. Sadece bu değil yürürken hafif sola meyilli ve yaylanarak yürümesi de çocukların ilgi alanına giriyor.

Son zamanlarda bu "ilgi" ile başı dertte genç adamın.

Bu şartlarda bunca yolu sırtındaki bu yüklerle nasıl aşmış geldiğine şaşmamak mümkün değildir. Onu görenlerin zihninde beliren fotoğraf hep aynıdır: Sırtında bir küfe, sol kolunda kendisiyle özdeşleşen kendi el emeği sepet, üzerinden hiç çıkarmadığı kabandan bozma kahverengi uzun, yoğunlaşmış bir ceket, her mevsim ayaklarında Sümerbank işi kalın ayakkabılar... Hep beyaz olan gömleğinin bir yakası genellikle ceketinin üzerine sarkmıştır. Abasının önü daima en üstten iliklidir. Dağınık görünse de tertemiz giyinir. Ceketinin bir cebi çoklukla kabarıktır; orada ayakkabısının -yolda izde bile- tozlarını aldığı mendil tomarı vardır. Karşılaştığı herkesi üst damağı görünecek kadar gülerek karşılar. Avare kaldığında yüzündeki sivilcelerden biri ile oynar.

Akoğlan için kasabada pazarın kurulduğu çarşamba ve mezraya gittiği salı günleri hareketli günlerdir. Bu iki gün dışında bütün zamanı kasabadaki

evlerinin avlusunda geçiyor. Ahşap çubuklar, dizinden destek aldığı o tek elinde âdeta dans ediyor. Bütün gün düzgün ve budaksız kestane, söğüt, fındık çubuklarını veya hasır otu teleklerini örüyor.

Köye gelirken sele, sepet, ekmeklik, meyvelik, koruma kutuları gibi örme eşyalar getiriyor. (Sonraları bunlara iğne, iplik, hasa, örgü çileleri, terlik vb. şeyler de eklemiştir.)

Bugün sepeti sırtına giyinmiş. Yüğü fazla olmalı. Bu gelişinde, listesinde olmayan sipariş bir eşya daha ekledi terkisine: Kimi pullu, kimi boncuk veya iğne oyalı, farklı renklerde birkaç yemeni. Gerçi Gülseren'in siparişi sadece bir yemeniydi ama çeşitlendirmeliydi.

Onlardan biri Gülseren idi ama hangisiydi?

Turuncuyu mu, vişneçürüğünü mü, yoksa moru mu seçerdi Gülseren?

Bunun çetelesini tuttu yol boyunca.

Kenarları pullu, iğne oyalı turuncu çemberi Gülseren ile özdeşleştirmişti.

Tam da düşlediği gibi olmasın mı!

O anda mezranın bütün çayırıları çiçeklendi sanki.

Altı yumurta ederdi bir çember ama bedelini almayacak.

Olmadı tabii; bedelsiz kabul etmedi kız. Canın sağ olsun dese de az içerlemişti; fakat bunu belli etmedi.

Bir yumurta eksik aldı yine de, benim ikramım olsun, dedi.

Gülseren pembeleşmiş bir sükûtle karşılayınca mutluluk bir anda o bir yumurtaya sığdı, üst damağının diş etleri göründü.

Adını bilen yoktu. Kimse de merak etmemişti.

Kimdi bu Akoğlan?

Karşılaştığı meraklı çocuklardan biri, Muharrem, adını öğrenmeye karar vermişti bugün. Annesine sordu: "Adı Yusuf'tur onun ama Akoğlan derler ne bileyim," dedi kadın. Yolu üzerinde kendisine musallat olan haylaz çocuklardan geçen gün dert yanmış kendisine. Konu olunca bunu da ekledi ve tembihledi: "Aman çocuğum! Sakın ola ilişmeyin; gariptir, kimsesizdir, üstelik misafirdir. Kasabadan getirdiklerini satar, yumurtalarla döner. Yıllardır böyle."

Muharrem, ak kaşlarına bakardı çoklukla Yusuf'un.

Ona Akoğlan denmesinin sebebi acaba bu kaşlar mıydı?

Mezrada karşılaştığı çocukların en büyüğü on dört yaşlarındaydı. Yanaklarından fışkıran kan sadece kalıplarına değil ruhlarına da sığmıyordu. Dur denilen yerde durmamak o yaştaki her çocuk gibi acayip keyifli geliyordu onlara.

İşte, her zamanki gibi, kolunda sepeti, bir adımını sağ tarafına fazlaca bindirdiği için o yöne hafifçe yaylanarak geliyor Akoğlan. Kendilerini görünce huzurunun kaçtığını içlerinde bir tek Muharrem fark etti. Yaşından bek-

lenmeyecek bir naiflikte idi, merhametten yapılmış bir çocuktaki sanki Muharrem. Akoğlan yanlarından geçerken onu anıt bir eseri seyrederek gibi takip eder, ona yaklaşıırken bir mabede yaklaşır gibi saygı konumu alırdı. Başlangıçta, varlıklarını hep yanı başında hissettiği büyüklerin, kem bir davranışına sorgulayıcı bakışlarla mukabele edebileceklerini hep yamacında bulundurrken zamanla bu tutumunu içselleştirmiş ve kendisine ait kılmıştı. Mesela emsalleri Yusuf'la çoklukla dalga geçerken o eğlenme amaçlı bu şamatalara katılmazdı. Ona gıyabında bile “Akoğlan” demez; “yumurtacı abi” ya da sadece “abi” diye hitap ederdi. “Babam yaşında” diye düşünüyordu. Gücüne gidiyordu ona lakabıyla hitap etmek. Bu tutumu, Yumurtacı Yusuf ile kayıtlı bir şey de değildi aslında. Çoğunluğun kaşının üstünden baktığı yere o içerdiden bakmaya çalışır, akranlarının alay ettiği insanları ciddiye alır, herkesin vurduğu yere vuramazdı. İki köpeği kavga ederken görse zayıf olandan yana tavır alması olurdu. O, yıldızların bile en uzakta olanına, ışığı en az ulaşanına odaklanırdı. Böyleydi. Hoş geldin abi deyince o sırada gözlerine ışık gelirdi Yusuf'un. Bu ilgi ile olmalı, bakışları Muharrem'in üzerinde olurdu. Fehmi yadırgardı bu tutumumu. Muharrem, yüz göz olmak istemezdi; çitilciydi ve sırnaşık tarafları vardı biraz Fehmi'nin. Suçlu olunca da it gibi pusardı.

Muharrem'in bulunduğu yerde kendisini biraz güvende hissediyordu Akoğlan. Bunu Muharrem de fark etmişti. Oysa Muharrem tarafındaki gerçek, Akoğlan'ın hislerini tam olarak desteklemiyordu. Baskın karakterli değildi Muharrem. Bu, başlı başına önemli bir sebepti.

Bir gün, arkadaşlarından âdeta kaçarak elde ettiği bir zaman diliminde, geçtiği yolları bildiği için onu uygun bir yerde bekledi. İki kişiye oldukları o günkü karşılaşmada, kendisine teveccühünü, muhatabının güven dolu bakışlarından da teyit etti. Güzel bir adamdı Yumurtacı, namı diğer Akoğlan. Zülâl suların dibindeki taşlar gibi pırıl pırıl bir kalbi vardı. Gülümsemenin ona bu kadar yakıştığını da bilmiyordu doğrusu. Bu ikili buluşmada ona su kabağından geliştirip boyadığı hediye bir sürahi hediye etti Muharrem. O da ona mızıka verdi. Söylediğine göre Akoğlan o mızıkayı iki hafta getirmiş fakat yalnız rastlamadığı için kendisine verememişti. Arkadaşlarına benim verdiğimi söyleme, diye de tembih etmişti. Niçin diye sormadı tabii Muharrem. Sonraları o mızıka ile Mektebin Bacaları'nı çalmak için az uğraşmamıştı ama başarmıştı sonunda.

Her yola çıkışta, civarda sığır otlatan haşarı çocukların yoluna çıkması ihtimalinin huzursuzluğu oluyor üzerinde. Bu çocuklardan ulaşan bazı talepler onu hayli mutsuz edecek cinsten olabiliyordu çünkü. Ona ne sorarlarsa dosdoğru cevap verir, ucunda köz bulunan bazı soruları çaktırmadan atlar; ya konu değiştirir ya da susar. Doğru cevap verdiği taktirde başına gelecek-

leri az çok sezer ve huzursuzluğunu dudaklarını gevrek duyurur.

Mustafa'nın 'içinde cin var lan bunun' dediği Fehmi sorgulamadan edemez. Akoğlan'ın sevgi sözü olarak sık kullandığı 'gümüşüm' hitabına takmıştı bir keresinde. "Ne demek lan gümüşüm" diyordu ısrarla. Şükür ki Mustafa araya girerek "onu da mı bilmiyorsun oğlum" diye çıkışınca ortalık yumuşamıştı.

İşte, bu son karşılaşmada sıkıntılı bir soru yöneltti yine:

"Bize bir şey getirdin mi Akoğlan!"

Boş gelmediği de olmuştu oysa. Mesela bir iki kere -cebinde hep hazır olan halkalı şekerler sayılmazsa- içinden maniler çıkan sakız da getirmişti.

Akoğlan, yine dudaklarını gevdi.

- Ne vereyim?

- Para.

- Ben para kullanmam ki gümüşüm.

- Peki, bu yumurtaları bedava mı veriyorsun?

- Ağabeyime veriyorum. O bilir.

- O zaman bize başka bir şey getir.

- Ne getireyim?

- Akça ekmek getir.

- İsteddiğiniz ekmek olsun gümüşüm.

Sevinmişti. Nasıl sevinmesin; o gün varlığını tırmalayıcı olma ihtimali bulunan sorulardan kurtulmuştu. O soruların bazıları canını yakabilecek nitelikte olabiliyordu. Mesela evli misin sorusunun ardından çok özel sorular gelebiliyor, terletiliyordu Akoğlan. Böyle sorulara muhatap olmadığı için bugün mutlu sayılırdı.

Hava biraz yumuşamış iken Muharrem araya girdi. Bugün soru gündemini belirleyen kendisi olmalıydı hem.

Adını bildiği halde, sırf konu değiştirmek için;

- Senin bir adın yok mu abi, dedi.

- Vaaar, dedi a sesini sündürerek: Yusuf.

- Yusuf abi, kaç saatte gidiyorsun kasabaya?

- İki buçuk-üç gümüşüm.

Muharrem konuyu güya dereye tepeye çekerek bu karşılaşmayı onun için hasarsız geçiştirmeye çalışıyordu; ama arkadaşları, soruların bu kadar masumuna katlanamazlardı.

Kendisinden beklenmeyen muzır soru bu kez Mustafa'dan gelmesin mi!

- Sepetinde kaç yumurtan var Akoğlan?

- Bilmem, saymadım gümüşüm.

Fehmi bu fırsatı değerlendirmez mi!

- Oğlum, insan sepetindeki yumurta sayısını bilmez mi lan?

Sataşmadan güç alan Fehmi daha ileri gitti, sayalım şu yumurtaları diye tutturdu. Davrandı üstelik. Yusuf, sepetini arkasına saklamaya çalıştı; fakat beriki ısrarcıydı.

Arbede oldu. Durun susun demeye kalmadı, o çekiştirmede sepet elinden düşüverdi Akoğlan'ın.

Yumurtaların çoğu kırılmıştı.

O kısa karanlık sessizlikte ilk suçlanan Mustafa oldu. Fehmi'ye çok kızdı. Söyledi biraz ama olan olmuştu. Yusuf'u uğradığı ziyanla baş başa bırakarak -biraz da suçluluk duygusu içinde- hızla uzaklaştılar oradan.

Sadece yumurtaları değil kalbi de paramparça olmuştu Yusuf'un. Kötü görünüyordu. Tutamadı kendisini sonunda, kırık yumurtaların başında ağladı.

Muharrem, dönüp baktı bir ara: Yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Çömelmış, sağlam yumurtaları seçmeye çalışıyordu.

Ertesi hafta gelmedi Yusuf. Daha ertesi hafta da.

O iki hafta, içine oturmuştu Muharrem'in.

Kendisine ulaşacak birini bulsaydı, ne olur Yusuf abi gelsin diye haber gönderebilseydi... Keşke buna gücü yetseydi, keşke o yolu bulabilseydi!

Üçüncü hafta geldi Yusuf; fakat karşısına çıkmadı çocuklar.

Olayı aralarında tartışmışlardı. Gerçek şu ki hadiseye sebep olan Fehmi de çok üzülmüştü. Babama demeyin diye tembih etmesi de teyit ediyordu bunu.

Muharrem o olaydan sonra hep Yusuf'u düşündü: Nasıl yaşardı; nereden kalırdı, kimi kimsesi var mıydı? Kaşları neden beyaz idi? Sağ koluna ne olmuştu? Bu ve benzeri soruların cevabı; yaklaşık otuz yedi bahar mevsimi geçtikten, Muharrem'in saçları ağardıktan sonra yine bir salı günü gelecekti.

O gün, ayakkabıcı Halim Usta'nın dükkânında işi vardı Muharrem'in. Kapıyı açar açmaz ustanın kendi duyacağı kadar bir sesle açtığı radyosundan bir türkü karşıladı onu:

Seherde bir bağa girdim

Ne bağ duydu ne bağbancı

Halim Usta, selamlaşmadan sonra tam da yer gösterip misafirin altına tabure uzatmaya hazırlanırken içeriye selâ sesi kuşattı bir anda. Radyonun kulağını sola kıvrırdı, selâya kulak kesildi:

"İnna lillahi... Kim ola?"

"Kale köylü olup kasabamızın sakinlerinden merhum Elekçi Bekir oğlu Sepetçi Yusuf..."

Usta ilanının ardından bir ah eşliğinde "bir garip ölmüş diyeler," dedi. "Bir sepet haya," dedi sonra.

Muharrem'in zihnine düşen "gümüşüm" ifadesi, mızıkâ eşliğinde çoğalarak ustanın dar dükkânının raflarında dolaştı bir süre.

Yusuf'un üst damağının diş etleri de katıldı bu dolaşıma.

Yıllarca karşılığını bulamadığı soruların cevapları da orada, Halim Usta'nın 'viranhane'sinde (usta böyle diyor) birer birer yerlerine oturdu:

Kasabaya geldiğinde omzuna attığı ince bir şilteden başka hiçbir şeyi yokmuş babasının. Bir süre böyle çalışmış. Sonra elek, sele, sepet örmeye başlamış. Böyle yıllar geçmiş. Başını sokacağı önce bir barakaya, sonra gecekondu tipi bir eve sahip olmuş. Kale köylü Elekçi Bekir'i herkes tanımış. (Namını sonradan Muharrem de duymuştu.) Çocukluğunun Akoğlan'ının bir elini neden kullanamadığını, neden sol tarafına yaylanarak yürüdüğünü şimdi anlamıştı Muharrem.

Bak oğlum, demiş rahmetli babası, buna da şükür. Allah sana herkeste olmayan bir istidat da vermiş: Elinin birini herkesten iyi kullanabiliyorsun. Diğerinin de az çok desteği olur. Bunu değerlendir ve kimsenin eline bakma demiş adam, sele sepet örme işlerini öğretmiş. Derken Yusuf, yaptığı işin teklemeye, üçleme, kuşak vb. bütün tekniklerine kısa zamanda hâkim olmuş. Ham çubukların veya teleklerin ne kadar güneşte kalacağını, örme kıvamının ne zaman gelmiş olduğunu; aksesuar tipindekilere hangi renk boya kullanacağını bilir, gerektiğinde verniğin kıvamını kılı kılına hesaplamış. Örüp hazırladığı eşyaları kasabanın haftası günü pazara da çıkarıyormuş. Çalışırken açlığı unutmamış, önüne bir şey getiren olursa yer, olmazsa işine bakarmış.

Sonra işte, haftanın her salı günü yollara düşermiş Yusuf.

Slâ sesine karışarak helezonik dalgalar halinde yükselen mızıkâ sesini Muharrem'den başka kimse duymadı. Tabutunun üzerine serili kenarları pullu mor yemeniyi ise kimse göremedi; ne Halim Usta ne de şakakları ağarmış Muharrem.

NAGİHAN ŞAHİN

Kırık

Sakine, haberleri Alime'ye verdikten sonra çayından son bir yudum alıyor, aceleyle kalkıyor, cırt pembe terliklerini giyiverip aşağı iniyor.

Mahkeme bir yıl daha sürermiş. Babası yakında emekli olacak, altı ay kaldı. Sonra abisinin olduğu semte taşınacaklar. Mahkeme varisler arasında, bu döküntüyü ne yapsalar karar veremiyorlar. O zamana kadar kira istemediler, nasıl böyle bir himmet ettiler hayret, diyor Sakine, meşhur yarım ağız gülümsemesiyle. Babasının kıdem tazminatıyla birlikte, bazıları tazminatlar da kalkacak iddiasında ya, Allah korusun, oradan bir ev satın alabilirler, yıllardır para biriktiriyor evdeki herkes, hem o zamana kadar belki iş bulmuş olur, bakarsın biraz kredi çekip daha iyi bir yer bile alabilirler. Görünen bir yıl daha burada kalıyor oldukları. Kapının anahtarını nereye koymuş, ceplerinde yok, hay aksi, yukarıda unutmuş, gerisin geri üst kata çıkıyor, Alime abla hu, sesleniyor bir yandan, sanki zil çalışmıyor, yaşlı cadı kapıyı açıyor, anahtarları unutmuşum, divanın üstünde mi bir baksana, Alime içeri geçiyor, bulup getiriyor.

Kadın ninem yaşında ama abla dedim öyle kaldı diye düşünüyor tekrar aşağı inerken. Annesi buradan çok uzaklaşmayı istemiyor, istemiyor ya olayı duyunca köye temelli dönmeyi bile düşündü. Babasından kalma tarlaların ekim sırası bu sene annenin hakkı, marttan beri köyde, işin başında. Buradan çekip gitmeyi yıllardır isteyen Sakine'nin kendisi, abisinin yakınında olmayı ise hiç istemiyor, kızgın ona. Hayatını baltaladığını söylüyor her yerde, Sakine ortaokuldaydı o zaman, sesi yeni kartlaşmış, sakalları tıraşa anca gelir olmuştu ki kız kaçırды serseri. Onun yüzünden ortaokulu bitirip liseye gide-medi, hem yeni ailenin masrafları yüzünden, gelinkız kaynanayla oturmam ben diye tutturdu, zırnıksız kaçmış gelmiş, bir de burun kıvırıyor aileye, bak sen şuna, hem de kızın ailesinden saklanmak için yer değiştirdiklerinden. Dünürlerle barış, ikinci torundan sonra mümkün oldu, o zaman da Sakine çoktan hayatına küsmüştü, Türkçe öğretmeni olup diyar diyar gezdiği rüya-

larını artık görmüyordu. Şu yürek var ya, şu insan yüreğini yaralamanın yaşı yok, on aylıkken de kırılır kalbin, on iki yaşındayken de, erken yaraların tamiiri ise imkânsızdır diyerek kendine anlattığı öyküsüne ara veriyor. Odasına giriyor, bu katta fazladan bir oda var, çekmecelerde sigara aranıyor Sakine, bırakabilseydi şu zıkkımı.

Son günleri Murat'ı ve zavallı Aysu'yu düşünmekle geçti. Abiye bak abiye, benimki hayatımı kararttı, onunki hayatını kurtardı. On yılın kini geçmemiş içinde. Geçmez, ne çok seviyordum Türkçe derslerini, o parmak hep havada, hocam ben cevaplayabilir miyim, hocam lütfen, kızardı bana bazen, bir tek sen misin sınıfta diye, İngilizcem de iyiydi, seksenin altında not almıyordum, kelime yarışmalarını hiç kaçırmıyor, bir o kaldı hevesinden geriye, himmet kelimesini mesela, şimdi kaç üniversiteli bilip de yerli yerinde kullanacak, nerde, son e'yi uzatıyor, elinin birini de sallayarak. Kendinin farkına varıyor, gülüyor, yine o alaylı yarım ağızla elbet, yoksa nasıl katlanır insan bu hayata, yaşlandım ne çabuk, aynı babam olmuşum, şu halime bak. Kendisiyle gülüp alay edişi birkaç saniye sürdü, şimdi gözleri doluyor Sakine'nin. Bu yaşında niye anama babama benzeyeyim?

Sigara paketini buluyor. Paketin her yerinde kocaman kurukafalar var, çocukken babasının cebindeki Samsun paketini alır gizlice koklardı. İçmeye hevesi yoktu, gerçekten öyle, ama okulu bırakınca... O zaman başladı sigara. Kızacaklarını biliyordu çünkü, onları üzme için, kızdırmak için. Gözlerini pencereye çeviriyor, düşünmek istemiyor bunları, sakinleşmeye başlıyor, sigara mı yapıyor bunu, yoksa kendisini mi şartlandırmış sigara içince rahatlayacağına? Samsun paketinin o değişik, güzel kokusunu burnunda duyuyor. Şu gâvur sigaralarında yok bu koku, tütün fabrikalarını teker teker kapattılar, yoksa gider çalışırdı oralarda, belki içmezdi bile, buram buram kokardı has tütün. Hatta tütün kırmaya bile giderdi, elleri tütün kınası, saklamazdı, gururla gezerdi. Ama nerde, e'yi uzattığının farkında değil bu kez, yerli malı diye bir şey yok artık, dünya bile kendine yabancı. Telefonu çalıyor, sigarasının külünü silkiyor, şu dokunmatiklerden alsa mı paraya kıyıp, Çolpan arıyor, akşamüstü buluşsalar mı, mahallede gezen yabancının kim olduğunu öğrenmişler, *dedikodu time* diyor gevrek gevrek, Sakine'nin bu tarz konuşmadan hoşlanmadığını biliyor, numaracının teki değil ya, onun yanında düzgün konuşmayı önemsiyormuş gibi yapsın, herkes nasılsa o da o, karnım doyuyor, sırtım giyiyor mu mesele budur, geyik biraz da böyle yarı oradan yarı buradan konuşmalar, abartmasa olmaz Sakine hanım. Yarım kraliçe adını takmış Sakine ona, lafının orasına burasına sıkıştırdığı İngilizceden dolayı, yarım kraliçe ne yabancısından bahsediyorsun sen, aaa duymadın mı gerçekten, Murat'ı geçti bu haber, Sakine soluk alıyor, gözleri doluyor yine,

bugün ağlayası var herhalde, aptallaşma, hiç mi fotoğrafçı görmediniz, adam fotoğraf çekiyor işte, asıl haber Aysu, gidip görelim kızcağızı. Daha kimseyi sokmuyorlar yanına diyor Çolpan. O da iç geçiriyor, yarım kraliçe de şaşkın ve üzgün aslında, yüreği olan kim üzülmez bu işe. Şimdiye kadar bu konudan konuşurken şaşırın, üzülen, utanan çok oldu ama kızan... Herkes sessiz sedasız karşıladı bu işi. Kızgın olan bir ben miyim diye düşünüyor Sakine. Murat, bir de o tabii. İş çıkışı Çolpan'ı kapıda bekleyecek, kararlaştırıyorlar. Sigarasının külü uzamış. Silkip son nefesi çekiyor. Penceresini sürüyor yukarı doğru, koku çekilsin.

Yemeği yapsa iyi olur, babadan çok sonra eve döner çünkü, yoksa hazır bir şeyler mi söylese? Bu aralar her şey çok pahalandı, para harcamaya gerek yok, akşama çok var hem, yaparım kararını veriyor. Buzdolabından fasulyeyi çıkarıyor. Geniş plastik leğeni suyla dolduruyor. Her şeyi, yıllardır böyle hesaplayıp dur sen, abim olacak çirkin abaza yüzünden hep. Gelin hanım çocukları soğutmaya çok çalıştı benden, ama bak, ikisi de koşup boynuma sarılırlar her zaman canım halam diye, onlara kızmadım ki hiç, onların ne suçu var, en iyisi babaya mesaj atmak, akşam oraya gitsin doğrudan, madem kıymetli oğlu, baksın, yedirsin babasını. Leğene doldurduğu fasulyeleri kızgınlıkla geri çıkarıyor evyenin üzerine. Fasulyelerden sızan su, evyenin kanallarından süzülüp lavaboya akıyor. Suyun akışını seyrediyor Sakine. Buraya ilk taşındıklarında ev ahşap cilası kokuyordu, evye kararmamıştı, yazın güzel bir ışıqla dolardı odalar. Sonra dışarıdan da bitirirsin kızım demişti annesi, kapıları kapatmamışlardı değil mi? Yalan. Yengen zor bir gebelik geçiriyor, her hafta doktora gitmesi gerek, doktor dediği özel hastane, haspam her an ölecek sanki, abini işten atmışlar yine, bizden başka kimi var, zavalcılık tabi ya, kimsesiz, güçsüz, kadın istemeyi biliyor ama, şeyinin keyfini biliyor, fasulyeleri buzdolabına ıslak koyarsa hemen çürürler, tek tek kurulamaya başlıyor, canı bir sigara daha çekiyor, paketi cebine mi koymuş, hayır, odada kalmış. Fasulyelere bakıyor, kendi kendilerine kurusunlar artık. İçeri geçip bir sigara daha yakıyor.

Fotoğraf sanatçısı olması muhtemel yabancı bugün ancak akşam üzeri uğrayabilecek mahalleye. Çantasına kapaklarını güzelce kapatıp birkaç lens koyuyor. Şu genç kız, acaba pencerede ona birkaç poz verir mi? Eğer Sakine'ye sorarsa olumlu cevap alırdı, fakat Sakine az önce tanık olduğumuz gibi, bu akşam arkadaşıyla buluşacak, yabancı şansına küssün. Şu anda yabancı'nın isteğinden habersiz dolabını karıştırmakla meşgul. Okuldan ayrıldığına dair belgesini arıyor. Buraya koymuştu en son. Zaman zaman hatıralarını tazelediği olur, eski semtleri, komşuları, ilkokul öğretmeni, Sevda, uzun örgülü saçlarını pis oğlanların çekip kaçtığı sıra arkadaşı. Son bir yıl daha, evi

alırsa tapuda adını yazdıracak, kafasına koydu çoktan, kimsenin haberi yok tabii, belki de ses etmezler, öyle ya, kaç senedir bütün parasını bu iş için biriktiriyor, enflasyon da yoktu bu kadar, bir önceki kriz teğet geçmişti, öyle diyorlardı hatırladığı kadarıyla. Sonuçta, onun parası olmazsa bir ev almaları çok zorlaşırdı. Belki de zorlaşmazdı, o kadar çok ev yapılıyordu ülkenin her yerinde. Elbet bir tane satın alabilirdi isteyen herkes. Gülümsüyordu, elinin sigara paketine gittiğini fark etmedi, üçüncüyü yaktı, bir eliyle sigarasını tutuyor, diğeri ile dolabının içinde ne varsa dışarı atıyor. İşte burada, kâğıtlar, sararmış Türkçe defteri de. Bir sırt çantası geçiriyor eline, içine bir şeyler tıkıyor, kendinde değil gibi, yüzünde bir katılık var, en son ağlama krizini ne zaman geçirmişti, banka kartları, kimliği, cüzdanı, her şey tamam.

Alime Sakine'nin, tapusuna da sıçayım, evine de, diyerek kapıyı çektliğini duyuyor üst kattan.

ZÜBEYDE ANDIÇ

Kuşlar, Pıtraklar ve Tıraş Sandığı

Ömrünü sözlerine gizlediği bir türküdür babam.

Eylülün bir postal darbesiyle henüz zedelenmediği yılların sonuna rastlar o türküyü ilk duyduğum zamanlar. Babam *“gülmenin bütün çizgileri silinmiş”* yüzünü duvara çevirip hiç tanımadığımız bir yüzün kara gözlerine bakarak hep o türküyü dinlerdi. Sonra da pikabın kapağını özenle kapatır, içten içe suçlanıp otururdu.

Kalbimin üstünde taşıdığım bir pıtrak izidir babam.

Babamın içinde tutamadıkları, bazen duvara sabitlediği bakışlarından taşar; eve sığmaz olurdu. Bir hışımla avluya atardı kendini. Babam avlunun ortasında kirman gibi belirli bir ahenkle dönmeye başladı mı annem etraf-taki bütün sesleri tek tek yutardı. Kardeşimle beni bir bahaneyle arka oda-ya gönderip günü en az zayılatla kapatmanın yollarını arardı. İş yoksa da iş bulurdu kendine. Avluyu görmeyen arka odada, yerdeki kilimin üstünde -zorla da olsa- şimdi unutulmuş bir oyunun büyüüne kapılırdık kardeşimle. Kilimin desenleri arasındaki kuşların ardı sıra uzaklara gider; yol boyu üstü-müze yapışan, elimize batan pıtraklar arasında kaybolurduk.

Babamın avludaki adımları yavaşlayıp kendi kendine anlattığı şeyler tükenince avludan taşan sesinin rengi değişir, yüreğinden diline sökün eden kelimeler yavaşlar ve fırtına dinerdi. Dilinin altında saklı kalan kelimeleri zihnindeki görüntülerle birlikte ait olduğu yere hapsederdi. Sonra hiçbir şey olmamış gibi başını sokacak bir dulda bulmanın verdiği emanet sevinçle içeri girerdi.

Göbeğini hoplata hoplata gülen bir ihtiyarın neşesini saçan sobanın üstündeki çaydanlıktan içtiği demli çayla sakinleşirdi. Olanları unutturmak için bakışlarıyla uzaktan sarıp sarmalardı bizi. Cebinden çıkardığı kırık leblebileri avcumuza koyarken “Benim adamlığım da bu kadar işte!” deyip dolukurdu. Sigara içme bahanesiyle dışarı çıktığında tütün kokan gölgesi başköşede onu beklerdi.

Burnumun ucundan gitmeyen keskin bir tütün kolonyasıdır babam.

Gittiğimiz ve gideceğimiz her yere bizden önce kokusunu gönderen, bulunduğ her yerde varlığını sesiyle pekiştiren, varlığını unutanlara kendini gözleriyle hatırlatan bir adamdı. Bileğinden çıkarmadığı tespihin tanelerini şakırdattıkça parmaklarının izi yüzümüzde gezinir, iç sesimizi bile bastırırdı. İçinde çoğalttığı alazlanmış kelimeleri ziyan etmeyecek kadar da suskundu.

Vişneçürüğü bir tıraş sandığıdır babam.

Tıraş olacağı zaman, sandığın yelek cebinde gezdirdiği anahtarını çıkarıp tıraş malzemelerini Çerçi Mahmut gibi sererdi evin ortasına. Ömürlük ezgisine ıslığıyla eşlik ederken alüminyum tıraş tasındaki sıcak suya fırçayı batırır, tıraş sabununa sürterdi. Fırçayı sakallarında gezdirince sabunun üstündeki adam gibi olurdu. Bıçağın hareketine göre şekilden şekle giren yüzünü görünce kardeşimle bana eğlence çıkardı, gizlice gülerdik bu haline. Sakallarını kesip bıyıklarını kısalttıktan sonra kaşlarını tarardı. En kuytuda kalmış bir bakkal dükkânında bile bulabileceğiniz kremi özenle yüzüne sürer, sandığından eksik etmediği tütün kolonyasıyla tıraş merasimini sonlandırır. Tıraş malzemelerini temizleyip içi ikiye bölünmüş sandığına yerleştirirdi. Sandığın diğer yarısına poşete sardığı kâğıtları koyardı. Hep merak ederdim poşetteki o kâğıtları. Sorduğumda tapu kâğıtları der, geçiştirirdi. Sonra gizemli sandığını kilitler ve karyolanın altına iterdi. O yıllarda yetişkin bir erkeğin tüm mahremiyeti böyle bir sandığa sığacak kadardı. Anneler, baba evlerinden yüklenip getirdiği pılı pırtıyı hatta sonradan sırtlandıkları yükleri nasıl çeyiz sandıklarında saklarsa babalar da evdekilerin bilmediği hayatlarını saklardı tıraş sandıklarında.

Babamın üstünde eğreti duran hayalleri, sözleri saklamaktan yorgun düşmüş sandık; şimdi yer yer boyası kavlamış, kilidi kaybolmuş halde odasının bir köşesinde duruyor. Sandık da babam gibi mahremiyetini yitirdi.

Babam içi boşalmış ama kökleri kurumamış bir elma ağacı gibi yaşıyor artık. Elleri tıraş fırçasını köpürtemiyor. Parmakları avcunun içine yasladığı küçük aynayı sabit tutamıyor. Tıraş makinesinin homurtulu sesi eşliğinde haftada bir ben tıraş ediyorum onu.

Kanadı kırık, yaralı bir kuştur babam.

Babamı ne zaman tıraşa oturtsam bir yumru da gelip benim boğazıma oturuyor. Gözlerinin içine baktıkça kaşlarının gölgesinde dondurduğu zamanları görmek için çabalıyorum. Yüzündeki çizgilerin her birinin bir sebebi varsa bu çizgilerden hangisinin sebebi benim?

Ütüsüz bir gömlek gibi önüme serilmiş yüzünde, tıraş sandığındaki kâğıtlara yazdığı türkü sözleriyle gizlemeye çalıştığını görmek istiyorum. Yüzüne doğru eğilip doğruldukça aklımdan geçenleri anlıyor ve makinenin kör

bıçağına teslim ettiği yüzünü pencereden tarafa çeviriyor. Yine kuşlardan medet umuyor. Eskiden olduğu gibi kuşlarla haber salıyor ötelere. Dağlar aşılıyor belki, ırmaklar geçiyor. Bir vakit sonra yorgun kanatlarıyla kendi isteğince kuramadığı yuvasına geri dönüyor. Hıçkırığını boğazında düğümleyemediğinde üzerine serdiğim örtüye kahverengi yaşlar döküyor. Rollerini değiştirdiğimiz bir evcilik oyununda boğazımdaki yumruyu belli etmemek de hep bana düşüyor.

Tıraş bitince köpükle yumuşatılmaya ihtiyacı kalmamış beyaz kılları ıslak mendille topluyorum yüzünden. Bıyıklarını düzeltiyorum, alına doğru uzayıp giden kalın kaşlarını kısaltıyorum. O, bütün kolonyasını sever ama ben bazen artık dolaşamadığı kırların kokusunu solutmak için çiçek kokulu kolonyalar sürüyorum yüzüne.

Bugün banyo günüydü, tırnaklarını da kestim. Yaz gününde bile üşüyor, elektrikli ısıtıcıyı açtım. Toprağın üstünden çok toprağın altına doğru giden adımlarını yavaşlatmak için fayansların üstüne eski havlular serdim.

Babam küçük bir çocuğun annesine duyduğu teslimiyetle oturdu tabureye. Başından aşağı döktüğüm suyun buharı, pörsümüş tenini gizlemeye yetmedi. Lifi boynuna, göğsüne, kollarına daha sonra da iyice kamburlaşmış sırtına sürdüm. Gövdesine göre daha çok incelmış bacaklarını ovarken soyulmuş bir söğüt dalı gibi ellerimin arasında kayboldu bacakları. O, yitirdiği mahremiyetin utancıyla taburenin üstünde bugün de sessizce oturdu. Ben, bugün de sis bulutlarının içine gömdüm yüzümü.

Hikâyesini geç öğrendiğim bir türküdür babam.

“Fırsat elde iken sarmadık yâri, beni öldürmeli döğmeli değil.”

NADİR AŞÇI

Kürt Paltolu Maradona

Şen Kasap tabelasının beş yüz metre kadar ilerisindeki dönemecin başladığı yerde, henüz tamamlanmamış, inşaat hâlindeki on katlı binanın tepesini işaret ediyordu, saçları düz, beyaz tenli delikanlı yanındaki arkadaşına. Daha doğrusu çatıda oturan, iki ayağını senkronize hareketlerle boşlukta sallandıran, kırk, kırk beş yaşlarında görünen, pamuk tarlasından yenice gelmiş bir işçi gibi kara kuru, kavruk adamı gösteriyordu. Çatıdaki adam, aşağıya değil sürekli gökyüzüne bakıyordu. Bir yerden bir haber bekliyor gibi bir hâli vardı. Delikanlı, adımlarının hızını düşürdü. Belli bir yere gelince durdu. Onun hareketlerini takip eden arkadaş da aynısını tekrarladı. Delikanlının eli, kapüşonlu montunun sol iç cebinde duran telefona gitti istemsizce.

Üç, beş, sekiz, on derken hatırı sayılır bir kalabalık yerini almıştı kaldırımın hemen arkasındaki boşlukta. En son, inşaat başladığında arsayı kazan kepçeleri ve hafriyat kamyonlarını seyretmek için birikmişti insanlar burada ama o kalabalık, şu anki kalabalığın beşti biri ya var ya yoktu.

Kalabalığa yeni dâhil olan Recep'in sesi idi, uğultuları bir anda susturan. "Maradona değil mi o, ne işi var orada?" Recep, güzergâhtan geçerken bu yol kenarında biriken ve kendisine şaşkın şaşkın bakan insanlara bir şeyler söylemek gerektiğine kani olunca, "Maradona bu, bizim Maradona. Bakın paltosu da üstünde." dedi.

Kış ayları girer girmez, teniyle uyumlu siyah paltosunu da giyer, bir daha Nisan ayının sonlarında çıkarırdı Remzi. İlk olarak kim ona Maradona demişti bilinmiyor ama o ilk söyleyen kişi ona Maradona demese bile hemen sıradaki diğer kişi ona Maradona diyecek kadar bir benzerliğin sahibiydi Remzi. Geniş baldırları, bir atmış geçmeyen boyu, tıknaz vücudu; simsiyah ve kıvrır kıvrır saçlarıyla birlikte tamamlıyordu Maradona posterini. Remzi'nin, Maradona'ya benzerliği sadece görünüşten ibaretti. Ayağına bir top değdiği yoktu. Oturup, maç yapan mahalle çocuklarını seyretmişliği bile yoktu. Her sabah, sanki dünyayı sırtlanıyor gibi sırtlandığı boya sandığını, inşaatın

zemin katına bırakmıştı Maradona bu sabah. Bir lostraya mensup değildi. Seyyar boyacı bir bakıma...

Kalabalık, ambulansın, itfaiyenin ve polis ekiplerinin gelmesiyle daha da artmıştı. Zaman zaman yola taşan kalabalığı kontrol altında tutmak için iki polis memuru vazifelendirildi amirlerince. İnşaatın önüne kimsenin yanaşmasına izin vermiyordu ekipler. Seyredenler, yolun karşısındaki boş araziye itiş kakış sığıyorlardı şimdilik. Gerçi iki apartman sonrasında bir de çocuk parkı vardı ama oraya seğırtten yoktu henüz. Belki seyircinin sayısında beklenmeyen bir artış olursa, yeni gelenleri o çocuk parkına yönlendirebilirdi polis memurları. Kalabalığın başladığı yerden âdeta bilet kontrolü yapar gibi aşağı yukarı on dakikadır sırtını inşaata vermiş bir şekilde bekleyen, Şen Kasap'ın çırağı Onur'un tiz sesiyle kafalarını hep birlikte ters yöne çevirdi kalabalık. "Maradona'nın karısı ve iki çocuğu geliyor." Aslında beş çocuğu vardı Maradona'nın ama üçü şu dakika itibariyle okulda. Gülbeyaz ve iki yanındaki iki çocuğunu gören kahveci Yörük Osman'ın, çocukları niye sürüdü bura ya demesiyle artan uğultu, kenara çekilin diyerek kalabalığın üstüne doğru gelen iki sivil polisin belirmesiyle yine olağan seviyeye indi. Polisler, yürüyüşünden ve tavırlarından psikolog olduğu hemen sezilen genç bir bayanla birlikte kalabalığı yarıp yolun karşı tarafına geçtiler. Henüz tuğlaları bile örülmemiş binanın iç merdivenlerinden yukarıya doğru çıkarılarken, kim bilir hazır yakalamışken, kalabalığa bir gövde gösterisi yapmak için belki de silahını belinden çıkarıp şarjörüyle oynadıktan sonra tekrar yerine koyan sivil polisin gözü bir an için saltanat kayığını andıran altın renkli boya sandığına takıldı. İtfaiye ekibi, brandayı açmak için talimat bekliyordu o sıra "brandayı açsana kardeşim, niye açmıyorsun" diye bağırarak kalabalığa rağmen.

Remzi, paltosunun üstten üç düğmesini çözdü ilkin. Aşağıda toplanan kalabalığın durmadan ona bakıyor olmasına tebessüm edebildi ancak. Kalabalığın içinde Gülbeyaz'ı ve iki çocuğunu görmesi biraz zordu. Bunun böyle olacağını bilen Terzi Kemal, Gülbeyaz ve iki çocuğunun yanına gidip biraz daha öne gelmelerini istedi. Belki onları görüp vazgeçerdi Remzi.

İki polis ve genç psikolog tıknafes çıktıkları binada son kata gelince, kendi aralarında nasıl bir yol izleyeceklerine dair ufak bir görüşme yaptılar. Buna göre iki polis çatının ucunda bekleyecek, genç psikolog ağır adımlarla, paniğe kapılmadan konuşmayı deneyecekti. Maradona'nın orada hiçbir şey yapmadan öylece oturuyor olması içlerine bir nebze olsun bir serinlik bırakmış olsa da tedirginlik üçünde de hissediliyordu. Remzi'nin, Nemrudun Kızı'nı söylemeye başlamasıyla üçü de olduğu yerde kaldı. Sesi çok yanıktı Remzi'nin. Tıpkı yüzü gibi... Genç psikolog eğer bu olay muayenehanesinde yaşanmış olsaydı belki de gözlüklerini çıkarıp yavaş bir hareketle masaya

bırakacak, önündeki küçük deftere bir gönül işi diye not alacaktı. Türküyü çok sürdürmedi Remzi. Yarısına bile gelmeden sustu. İki polis memuru ve psikoloğun orada olduğundan haberi olmayacak kadar dalmıştı.

Aşağıda her şey sütlüman gözükse de uğultu zaman zaman artıyor zaman zaman sonu heyecanla beklenen bir filmin sessizliği hâkim oluyordu etrafa. Remzi'yi tanıyanlar çoktan başlamıştı onun hayat hikâyesi içindeki ayrıntılara. Kimisi memleketinde bir sevdiği varmış, onu almamışlar. Aşiret, kızı vermemiş Remzi'ye. Remzi de kendi aşiretinden bir kız alıp buraların yolunu tutsa da aklından hiç çıkarmamış o kızı diye bir tevatüre başlamış, kimisi de terör dosyasını açivermişti durduk yere. Remzi doksanlı yılların ortasında gelmişti memleketinden. Terörün en azgın olduğu yıllarda... Hâliyle hemen kabul edemedi onu mahalleli. Terör örgütüyle hiçbir işinin olmadığını anlatmakla geçmişti günleri. Oysa mahallede çok önceden gelmiş olan hemşerileri olsa da, mahalle halkı onlarla gayet uyumlu bir şekilde hayat sürse de Remzi'yi kabul etmeleri öyle kolay olmamıştı. Yıllar geçince Remzi de diğer hemşerileri kadar sanki kırk yıldır buralardaymış gibi sevlmeye başlamıştı. Fakat nedense az önce birdenbire, kardeşinin dağda olduğu rivayeti dolaşmaya başlamıştı kalabalık arasında, tıpkı ilk geldiği zamanlarda olduğu gibi. Bu havayı dağıtsa, haberi duyar duymaz, iki büküm de olsa kendini sürüye sürüye gelen Refika teyze oldu. "Bu devirde kolay mı yaşamak bir pabuç boyamakla... Oğlanlar okuldan çıkacak da tezgâh kuracaklar köşe başında. Hafta sonu pazar yolu tutacaklar belki üç beş parça bir şey satarız diye. Ah be Gülbeyaz..."

Son kattaki belirsizlik, genç psikoloğun Remzi ile konuşmaya başlamasıyla birlikte biraz olsun dağıldı. İki polis memuru az ötede sanki olayla çok da ilgilenmiyor havasında elleri ceplerinde bir yukarıya bir aşağıya bakıyor olsalar da, psikologdan gelmesi muhtemel bir işaret için arada o tarafa da bakmayı ihmâl etmiyorlardı. Konuşmanın, diğer vakalarla süre bağlamında bir mukayesesini yapacak durumda değildi psikolog. Çünkü bu tür bir olayı ilk defa tecrübe ediyordu. Yine de çok uzun süre dil dökmeden Remzi'nin koluna girip polislerin de bir yardımını talep etmeden çözmüştü sorunu. Remzi ve genç psikolog polislerin olduğu yöne doğru ağır adımlarla gelirken hâliyle aşağıda da bir alkış tufanı koptu. Dört kişi, inşaatı henüz bitmeyen binanın merdivenlerinden aşağıya doğru indikçe, aşağıdaki kalabalıkta seyirlik bir şeyin bitmesiyle oluşan hayâl kırıklığının izleri de görülüyordu. Ben biliyordum zaten atlamayacağını, boşuna toplandık buraya diyenler mi ararsınız, aferin be Maradona, en güzel golünü attın diyenler mi, hepsi de oradaydı.

Remzi, zemin kata bıraktığı boya sandığını da aldı. Polis otosuna bindirilirken sandığı Recepe verdi. O kalabalık arasında Gülbeyaz'ı ve çocuklarını

göremedi. Zaten Gülbeyaz da, Remzi her kattan aşağıya doğru inerken çocuklarını alıp geriye doğru atmıştı kendini. Her katta en az iki metre geriye.

Rutin iş ve işlemlerin ardından eve getirildi Remzi yine iki polis eşliğinde. Kapıyı Gülbeyaz açtı. Hoş geldin diyebilmişti sadece kısık bir sesle... Akşama kadar konuşmadılar. Çocuklar evin orasından orasına koşup durdular hiçbir şey olmamış gibi. Sanki Gülbeyaz bir şeyler tembihlemişti onlara. Akşam yemeğinden sonra oturma odasına geçti Remzi. Televizyon açıktı. Remzi'nin koltuğa oturmasıyla birlikte ekranda beliren sunucunun ağzından dökülen sözlerle Remzi'nin yüzü kireç gibi oldu. "Çoğu spor otoritesi tarafından dünyanın gelmiş geçmiş en büyüğü kabul edilen Arjantinli ünlü futbolcu Diego Armando Maradona evinde geçirdiği kalp krizi sonucunda atmış yaşında hayata gözlerini yumdu."

Remzi, arkasına doğru biraz daha yaslanırken, Gülbeyaz, elinde çay bardağıyla çoktan girmişti içeri.

CANER ÇAYLAK

Vapurlar, Filler ve Necdetler

İsmim Nedim. Alay etmek kötüdür. İnsanı incitir. Öyle dedi yan komşumuz Halime kadın. Alay. İstihza. Çocukluktur. Çocuklukta yara bırakır. Sen de alay edeceksin benimle. Biliyorum. Alay ettiler benimle. Fil hafızası benimki. Unutamıyorum. Beceremiyorum. Unutmak nimettir. Unutanlar şükretmeli. İnsan unutabilmeli. Ben unutamıyorum. Alay eden kızları unutamıyorum. Sadece sevmiştim. Alay etti hepsi. Birbirlerini tanımıyorlardı oysa. Kabahat bende demek ki. Alay edilesi bir yanımdır demek ki. Sen de alay edebilirsin. Alay etmek kötüdür. Alay. İstihza. Karşıdakinin zaaflarını eğlence konusu yapmak. Ahlak gevşekliği. Er ya da geç sen de alay edeceksin. Biliyorum. Yalnızca incinirim. İncinmek. Zordur. Kendi içine kapanmak. Kendini bırakıp kaçmaya çalışmak. Fakat yalnızca incinirim. Kızmam. Uzun zamandır kimseye kızmadım. Beceremiyorum. Denedim. Olmadı. Kızmak rahatlatır diyorlar. Ben demiyorum. Ben kızamıyorum. Kimseye. Vapurlar hariç.

Vapurlar ve filler.

Filler hüznü hayvanlardır. Unutmazlar hiçbir şeyi. Ben hep hüznü lüyüm, hiç unutmuyorum. Fil olduğumdan şüpheleniyorum yağmurlu havalarda. Vapurlar, filler ve yağmurlar. Allah kahretsin unutamıyorum. Allah kahretsin kızamıyorum. En son küçükken kızmıştım, kızabilmişim. Babamı taklit etmişim. Babam şiir gibi kızardı, ahenkli küfürler ederdi. Tribünderken. Tribün. Öfkeli, heyecanlı, ahlaksız, şekil değiştirebilen insanlar yığını. Oradaydım. Babamı taklit edip sahaya doğru bağırıyordum. Bağırarak. Kanın beyne sıçraması. Kimse alay etmemişti hâlbuki o gün benimle. Fotoğrafçıydı babam. Muhabirdi. Futbol muhabiri. Sihirbazdı. Öyle diyorlardı. Etrafta, kahvede, kaldırımlarda, ağaç altlarında, duvar diplerinde ne kadar berduş varsa toplar, kamyona doldurur, maça götürürdü. Çeşit çeşit berduşlar arasında maça giderdim. Koku. Mucize. Yaratılış harikası. Koku güzeldir. Güzel koku mucizedir. O kamyonda duyduğum içki kokuları yüzünden burnum çürüdü. Bugün hâlâ koku alamıyorum. Alay etmek kötüdür. İnsanı incitir. Babam berduşların hiçbirisiyle alay etmezdi. İş arkadaşlarıydı. Arkadaş. Arkadaş çok

şeydir. Hiç sahip olamadığım bir şeydir. Berduş arkadaşlarını tribüne tek tek dizerdi babam. Seyirci gitmeyen maçların fotoğraflarını tıklım tıklım gibi çekerdi. Lakabı sihirbazdı. Sevmediği futbolcuların en beceriksiz hallerini çekip gönderirdi gazeteye. Gazeteye göndermeye yetecek birkaç fotoğraftan sonra maçı izlemeye koyulurdu. Kafiye, uyaklı, kulağa hoş gelen küfürler etmeye başlardı. Berduşlar da onu takip eder, onlar da küfredirdi.

Sıkıcı buluyorlar beni. Sıkı can iyidir, hemen çıkmaz derdi Halime kadın. Sıkıntıdan annemin nasıl değiştiğini gördüm. Sıkıntı, daralma, çaresizlik hissi. Elin ayağın tesirini, zihnin tevekkülünü yitirmesi. Sıkıntı kötüdür, insanı bozar. Arkadaş sahip olamadığım bir şeydir. Sıkıntı en eski arkadaşımdır. Tanıştığım günü hatırlarım sıkıntı ile. Ben her şeyi hatırlayan yalnız bir filim. Alay etme benimle. Alay kötüdür, insanı incitir. Fillerle alay edilmez. Sıkıntı ile tanıştığım gündü. Perşembeydi. Akşamdı. Yemekten sonraydı. Yağmur yağıyordu. Örgü örüyordu annem. Fotoğraf makinesinin deri kılıfı yırtılmıştı. Onu tamir ediyordu babam. Yanı başındaydım. Babamı izliyordum. Bahçe kapısının açılıp kapanan sesi ile irkildi annem. Pencereye baktı. Dönüp babama baktı. Bana baktı. Henüz file dönüşmemiştim. Anlamsızca endişelendi annem. Alt tarafı kapı açılmıştı. Alt tarafı yağmur yağıyordu. Kahveci Necdet idi gelen. Bir tek kahvede telefon vardı. Necdet kötü haberi koşarak getirmişti. Necdet kötüdür. Yağmur altında koşar. Vapurlar, filler ve Necdetler. Necdetleri sevmem. O günden sonra nerede bir Necdet görsem yolumu değiştiririm. Gazeteden aramışlar babamı. İskeleye yanaşırken bir vapur alabora olmuştu. İskelemiz vardı. İskelemiz ve denizimiz. Kötü haberlerimiz vardı. Allah kahretsin, bir de fotoğraf makinemiz. Alabora olmuş vapurun fotoğraflarını istiyordu gazete. Babası bir akşam evden aniden çıkıp giden çocuklarla alay edilmez. Alay kötüdür. İnsanı incitir.

Mutlu olamıyorum. Eğlenemiyorum. Eğlence. Dürtü. Uzaklaşma eğilimi. Bazı insanlar bir araya gelince gülecek bir şeyler bulur. Bulamazsa uydurur. Biz bir araya gelince endişeyi paylaşıyoruz. Endişe paylaştıkça çoğalır. Endişe. Gözlerin büyümesi. Sırtın ürpermesi. Şuurun azalması. Ellerin kendini gizleyecek bir yer araması. Pencereden yağmurun içine bakarken o gece, babamın dönüşünü endişe ile bekledi annem. Göz bebekleri küçüldü, sesi inceldi, hırkasına sarıldı. Bir şeyler mırıldanıyordu. Bir şeyler hissediyordu. Ağladığını gizliyordu. Oysa alt tarafı yağmur yağıyordu. Bulutlardan su olarak çıkıyor, bize vesvese olarak damlıyordu. Etrafını saran fısıltılarla konuşuyor gibiydi annem. Bir fısıltı koymak ister gibi kendi kendine konuşan insanlarla alay edilmez. Alay kötüdür, insanı incitir.

Fısıltı. Fısıltı kötüdür. İnsanı zıvanadan çıkarır. Sinirlerini bozar. Görülmezleri gördürür. Karanlığın içinde her dakika babamın hayalini görür gibi oluyorduk. Ha geldi ha gelecek. Yağmur durmuyor. Ha durdu ha duracak. Oysa alt

tarafı yağmur yağıyordu. Endişe, vesvese ve fısıltı. Yağmurun damlaları. Sabaha kadar. Annemin ürpertileri. Bir daha çıkmamak üzere sıkıntının içime yerleşmesi. Annemden bana sirayet etmesi. Beni sıkıcı bir file dönüştürmesi. Sıkıcı fillerin vapurlara düşmanlığı o gün başladı. Sirayet. Yılgınlığın herkese yayılması. Damar damar yayılan telkin. Zihnini ele geçirilişi. O günden beri keyif alamıyorum. Hiçbir şeyden. İsmim Nedim. Eğlenemiyorum. Arkadaşım yok bu yüzden. Sıkıntı ayrılmıyor yanımdan. Bir de vesvese. O da geldi bugün. Vesvese kötüdür. Saldırgan fısıltılar. Her daim kötü bir olay beklentisi. Gerginlik ve uyuşukluk. Beklenen kötü olayın sabaha karşı vücut bulması. Öksürük sesleri. Bahçe kapısı. Uyuyakaldığımız yerden sıçrayışımız. Karanlığın içine iki yeni insan olarak sıçrayışımız. Öksürük sesleri ile içeriği dolduruşu. Sırılsıklam. İki büküm öksürüklere boğulması babamın. Annemin kaşlarına endişenin kalıcı olarak yerleşmesi.

Ses. Tını. Coşku. Öz güven belirtisi. Hiç dert görmemiş gibi pürüzsüz, Necdet diye birisini hiç tanımamış gibi titremeyen bir sesi vardı. Bir kız vardı. Sevmiştim. Sevmek. En rezil iptila. Beynin odaklanmış uyuşukluğu. Çay içmezdi. Kahve içmezdi. Ot kök çayı içerdi. Ben içmezdim. İhlamura dargın olduğumu söyleyince alay etti benimle. Alay kötüdür. İnsanı incitir. Kabullendim. Yoksunluk ve yoksulluk. Kabullenmek her şeyin başı. İtiraz etmeyi bilmemek. İtiraz etmeye kalkınca sesinin titremesi. Necdet'in bahçe kapısından girdiği geceyi anımsayıp sesinin incilmesi. O geceye dönüp çocuklaşmak. Adam akıllı yoksulduk. Babamın sattığı fotoğraflarla geçiniyorduk. Bir tek kırıntıyı dahi çöpe atmazdı annem. Birdenbire müsrif bir hanım ağaya dönmüştü. Suçüstü yakalanmış bir besleme gibi yakasından tutup sokağa atmıştı ihlamuru. Hayal kırıklığına uğratmıştı ihlamur kendisine ümit bağlayanları. İhlamurdan bunu hiç beklemiyordu annem. Babamın sıırılsıklam eve döndüğü gün başlayan öksürüklerine hiçbir faydası olmamıştı.

Sesler, öksürükler ve ihlamur.

İhlamurun sokağa atıldığı gün babamın iş arkadaşları geldiler. Berduşlar. Maç günüydü. Maça gidilmesi gerekiyordu. Hasta olduğunu söyledi, hepsini geri gönderdi babam. Gönderirken bir haber uçurdu. Necdet'e söyleyin, bir doktor bulup göndersin bana. Hiç işe yaramadı ihlamur. İşe yaramamak. Beklentiyi karşılayamamak. Kötüdür. Yetmemek. Gücünün sorgulanması. Güvensizlik. İçten içe büyüyen kemirgenlik. "Zatürreye çevirebilir." diyen doktorun yazdığı ilaçları alamamak. Kemirgen bir çaresizlik. Çıkış yolu arayan bir fare. Annemi gazeteye gönderdi babam. "Fotoğrafları ver, parasıyla ilaç al." Labirentte çırpınan bir fare. Annem. Çırpınmak. Can havli. Son irade kırıntısı. Nefes nefese. Geç kalma korkusu. Kan ter içinde eve döndü annem. İlaçları almıştı. Fakat gazeteye borçlu kalmıştık. İlaç parasının yarısına yetmişti babamın çektiği resimler. Fırtınalı iskelede, denizden cesetlerin tek tek çıkarılmasını bekleyip çektiği resimler. Emek. Meslek. Talimat. Büyük baş. Ağa.

Zenginlerden birinin liman müdürüne şiddetli emriymiş. Tek tek resimlerini istiyorum. İçlerinde kayınbiraderim olabilir. Emin olmak istiyorum. Öyle demiş. Gazeteye borçlu kalmıştı babam. Borç. Yiğit. Sadakat. Başa kalkmak. Kullanmak. Fırsat kollamak. Borç ve kamçı.

Filler, borçlar ve büyük başlar.

Gerginim. Seni hoşnut etmeyebilir. Söyleyebilirsin. Parmaklarımı sıkıştımdan anlıyorsun. Rahat olamıyorum. Kollarımı nereye koyacağımı bilmiyorum. Kaşlarıma düzgün bir kavis aldıramıyorum. En son ne zaman rahat olmuştum. Biliyorum. Allah kahretsin, hatırlıyorum. Ben huzursuz bir filim. İlaçlar biraz olsun işe yaramıştı. Babamın ateşi düşmüştü. Sabahları yataktan kalkmaya başlamıştı. Sabah. Yeni gün. Sabah güzeldir. Hafiftir. Umudu olanlar için. Umut kötüdür. İnsanı aldatır. Oyuncak eder. Oyun. Çocukluğum. Bahçe. Sinekleri öldürmek. Oyun. Taşları nanelerin etrafına dizmek. Naneler askerdi. Taşlar kale. Oyun. Dut ağacına tırmanmak. Dut ağacına tırmandığım bir gün babamın bana seslendiğini duydum. Sevinmişim. Tuhaf. Tuhaflık. Eğreti bir hâl oldu kulağıma. Babam iyileşiyordu. Beni çağırıyordu. Yanına gittim. Başımı okşadı. Zayıflamıştı. Sakalları uzamış. Şakakları çökmüştü. Gazeteciye gönderdi beni. Para vermedi. Para. Satın alma gücü. Küstahlık kuvveti. Başını dik tutan kuvvet. Başını yere eğdi babam. Parasını ben sonra veririm. Öyle dedi. Yolda, etrafta, kahvede, kaldırımlarda, ağaç altlarında, duvar diplerinde ne kadar berduş varsa bana selam verdi. Bazıları nara attı. Bazıları tezahürat yaptı. Babamın iş arkadaşları. Babasından el almış bir şeyh oğlu gibiydim. Hürmet ediyorlardı bana. Hürmet. Başın öne eğilmesi. Nefsin yok sayılması. Diğer insanlar yok sayıyorlardı beni. Berduşlar seviyorlardı. Öyleyse bunlarla müşterek bir yanımdı. Bunlara yakındım. Diğerlerine uzak. Nasıl olsa artık koku almıyordum. Beni onlardan uzaklaştıran bir şey de kalmamıştı. Son oyunum, son sevincim ve son rahatlığım o gündü. Allah kahretsin, bugün gibi hatırlıyorum. Gergin bir fil olarak yaşamaya mahkûmum ben.

Sinekler, berduşlar ve filler.

Hırs kötüdür. Kötülüğün kaynağıdır. Tetikleyicisidir. Hırs. Zengin salyası. Suçlunun küçülen gözbebeği. Hırs kötüdür. Bende hırs olmadığını söyledi herkes. Eksikliğimin bu olduğunu söylediler. Eksikliğimi tartışıp durdular. Benim fikrimi sormadılar benimle ilgili konuşurken. Alay eder gibi tartıştılar. Alayın belirtisi dahi kötüdür. İncitmeye yeter insanı. Hırs coşkundur. Önüne kattığı her şeye zarar verir. Hırslı bir fotoğrafçıydı babam. Sağlığını umursamayacak derecede. Gazeteyi elinden hırsıyla fırlatıp attı. Mükemmel bir küfür savurdu. O gece iskelede çektiği resimleri basmıştı gazete. Fakat resimlerin altına babamın ismini yazmamıştı. 'İnsan ismi için yaşar' derdi her zaman. İsmim Nedim. Hırs kelimesini babam gazeteyi yere attığında ayaklarımla ezdim. Boşunaydı her şey demek ki. Gazetede ceset resimleri vardı. Babamın ismi yoktu. Resim önemliydi. Çeken önemsiz-

di. Beyhudeydi gayretler. Gülle gibi ağırdı kollarım. İçime çökmüştü beyhudelik hissi. Ellerim ayaklarım gevşemişti. Bahçeye çıktım. Öldürmedim artık sinekleri. Tırmanmadım dut ağacına. Hırs kötüdür. Beyhudelik daha kötüdür. İnsan aynaya her baktığında kendisine küfredesi gelir. Küfür kötüdür. Küfür edememek daha kötüdür. Ben kimseye küfretmem. İsmim Nedim. Nerede bir Necdet görsem küf-rederim. Bahçede sinekleri öldürüp öldürmemeyi düşünüyordum. Bahçe kapısı-nı destursuz açıp girdi Necdet. Destur. İki iş yaptım bu hayatta. Bir kız sevdim. Bir şiir ezberledim. “Destur bre gökkuşağı, hangi devin kılıcısın. Sabah sabah kanın damlar, besbelli can alıcısın.” Destur bre Necdet. Beni fark etmeden geçti, eve girdi. Öyleyse berduş değildi. Bizden değildi.

Korkuyorum değişimden. Değişen şeylerden. Yeni şeylerden. Yeni olaylar-dan. Olacak olan şeylerden. Her şeyin aynı kalmasını istiyorum. Hep aynı dut ağacının dibinde kalmak mesela. Hep aynı sinekleri yeni baştan öldürmek. Nec-det gelip gittikten sonra babam hazırlanıp çıktı. Gazeteden aramışlar yine. Yine. Tekrarlanan. Durmayan. Sürüp giden. Artık yeter. Laftan anlamayan. Kalın kafalı. Yine aramışlar. Batan vapur çıkarılacakmış. Resim çekilmesi gerekiyormuş. Ka-lan borcuna karşılık. Geri döndü. Fotoğraf makinesini alıp çıktı. Bulutlar gel-di deniz tarafından. Korktuk. Olacak olanlardan. Gelecekten. Annem örgüsünü bıraktı elinden. Pencere kenarında durdu. Yaklaşan bulutlara baktı. Vesveseler çöktü üzerine. Kendi kendine fısıldadı. Kovmaya çalıştı vesveseleri. Korktum. Bahçeye çıkmak istedim. İzin vermedi annem. Fısıldadı bir yandan. Sinekleri öldürecekdim oysa. Fısıltıları kovmaya çalıştı annem. Uğursuz sinekleri kovma-ya çalışan bir anne fil gibiydi. Hatırlıyorum. Korkuyorum. Geriliyorum. Parmak-larımı saklayacak bir yer arıyorum hatırladıkça. Rahat değilim. Hiç olamadım o günden sonra. Bahçeye çıkamadım. İhlamur içemedim. Sinekleri öldüreme-dim. İki iş yaptım hayatta. Bir kızı sevdim. Bir şiir ezberledim. “Bulutlar geldi, altında durduk” Bulutlar geldi. Alt tarafı bir yağmur yağdı. Anne fil yağmuru kovmaya çalıştı. İsmim Nedim. Anneme bunu yakıştıramadım. İhlamuru sokağa atmasını da yakıştıramamıştım. Anne fil yavrusunu korumaya çalıştı. Bahçede korkunç bir şey vardı. Yağmur. Berduşlar da ıslanıyordu. Yağmur her yere sirayet ediyordu. Bulaşıcı bir rüzgâr dolduruyordu yağmurun içini. İskeleyeydi babam. İskelemiz vardı. İskelemiz ve denizimiz. Allah kahretsin bir de fotoğraf makine-miz. Yağmur her yerde yağıyordu, iskele dâhil. Bir canavar ölüsünü mezarından çıkarıyorlardı. Altın dişini sökeceklerdi belli ki. Ne gerek vardı? Beyhude değil miydi? Korkmak gerekmiyor muydu? Bahçeye de çıkamazdım artık. Uğursuz sinekler saklanmıştı. İstesem de öldüremezdim artık. Bir uğursuzluk çökmüştü. Uğur. İyidir. Batıl inançtır. Ama iyidir. Rehavet verir. Kötü ruhlardan korur. Öyle diyordu Halime kadın. Beddualardan korur. Korumadı. Sağlam bir beddua almış olmalıydık. Her şey ters gidiyordu. İhlamurun bedduasına tutulmuştuk. Atma-

malıydık sokağa. Anneme bunu yakıştıramamıştım. Dargındım ihlamura, evet. Ama hışmından da korkuyordum. Annem de yağmurdan korkuyordu. Yağmurda ıslanmış ihlamurlardan herkes korkardı. İskeledekiler dâhil. Bunda bir tuhaf-
lık yok. Tuhaf-lık. İhlamura gönül koymuş insanla alay etmektir. Alay kötüdür. Yağmur da kötüdür. Yağmur bizimle alay ediyordu. Duracakmış gibi azalıyor-
du. Umutlanıyorduk. Tekrar şiddetleniyordu. Omuzlarımız düşüyordu. Karanlık
çökmüştü. Babam dönmemişti. Sihirbaz dönmemişti. Fotoğrafçı dönmemişti. Berduşlar kralı dönmemişti. Hiç kimse dönmemişti.

Hokkabazlar, berduşlar ve krallar.

Haklı olmak güçlü olmak değildir. Haklı olmak istemiyorum. Sevmiyo-
rum. Haksızlık iyidir. Mağdur olmak. Alacaklı olmak iyidir. Borçlu olmak kö-
tüdür. Babam borçluydu gazeteye. Ben korkmakta haklıydım. Haklı olmak-
tan nefret ettim o gün. Korkularımda haklıydım. Yeni şeylerden korkmakta
haklıydım. Necdetleri sevmemekte haklıydım. Haklı çıktım. Doktor 'Zatürreye
çevirebilir' demişti. Haklı çıktı. Zatürreye çevirdi. Sabaha karşı eve döndüğün-
de Zatürreye çevirdi. Sabaha karşı eve döndüğünde zatürre olmuştu babam.

Gündüz düşleri görüyorum diye alay ettiler. Oysa alay kötüdür. İnsanı in-
citer. Düş. HayaL. Muhayyel perde. Alay edince kaçıp gidiyor. Aynı lezzet ile bir
daha göremiyorum. Düşlerle alay edilmez. Düşlere müdahale edilmez. Yatağa
düştü babam. Hatırlıyorum. Oysa unutkanlığa sebep olan her kötü şeyi yaptım.
Olmadı. Her şeyi denedim. Bir kıl tanesi bile koparamadım hafızamdan. Allah
kahretsin, her şeyi en ince ayrıntısına kadar hatırlıyorum. Babamın yatağa düş-
tüğünün üçüncü günüydü. Ateşler içinde yandığını, nefes alamadığını, göğsünün
bir balon gibi şişip söndüğünü, nefes almaya çalıştıkça kendinden geçişini, yarı
baygın uykusunda annemin sirkeli sularla alnını, koltuk altlarını, ayak bileklerini
ovduğunu. Annemin çırpınışlarını, biraz kendine gelir gibi olduğunda bana ba-
kışlarını hatırlıyorum. Beceriksiz bir filim. Kalkıp anneme yardım edemiyordum.
Gözlerini açışlarından birinde beni çağırdı babam. Yanına oturdum. Konuşacaktı.
Konuşamadı. Nefesi tıkanı. Öksürdü. Dağlar parçalandı gözümde. Çırpınıyor-
du annem. Öksürüklere boğuldukça göğsünü zeytinyağı ile ovuyordu. Birden
gözleri büyüdü annemin. Babamın körük gibi inip kalkan göğsü sakinleşmişti.
Dudaklarını ısırdı annem. Beni yan komşuya gönderdi. Halime kadına. Çağırdım.
Geri döndüğümde ağlıyordu annem. Zeytinyağı sürmeyi bırakmıştı. Babam nefes
almıyordu. Babam öldü mü, diye sordum. Hayır, dedi annem, bir yolculuğa çıktı.
Eve doluşup ağlayan kadınları değil babamın yolculuğunu düşündüm. Bahçede
ve sokakta toplanan mahalleliyi değil, babamın yolculuğunu düşledim. Onunla
birlikte olduğumu düşledim. O günden sonra hep düşlerimde yaşadım.

Anneler, babalar ve gündüz düşleri.

Ihlamurun bedduası tutmuştu. Baba fil yenik düşmüştü.

ESRA TÜREDİ

Yük

Uzun saçlar. Onca ihtişama rağmen. Her daim yüküdür insana. İnsanın başının içinde onca meselenin saçak saçak uzaması yetmezmiş gibi bir de onu aşağıya çeken, boynunu büken o ağırlık yük değil de nedir? Yüktür. İşte bundan. Benim saçlarım oldum olası kısadır. Kısacık. Kendimi hatırladığımdan beri. Kendimi büyüttüğümünden beri. Kendimi avuttuğumdan beri. Aynada kısa saçlı bir kız bakar yüzüme. Gözlerinde hüznün binbir tonu dalgalanır. Elllerinde biriken bekleyişler, yüzüne düşen gölgeler, gövdesindeki mahcup yetişkinlik aynalara çarpar; sonra döner sırça kalbini ince ince çatlatır. Bir şeyler ısınır orada, bir şeyler acı bir sıcaklığa dönüşür, geçmiş cam kırıklarına yansır, orada küçük küçük yangınlar çıkarır. Gözümün beyazına oturmuş küçük kan damlasını dağıtmaya çalışırım elimle. İnsanın bakışlarına kalbinden pıhtı atar bazen. Görmemesi gereken şeyleri görür ya da görmeyi çok istediği şeylerden mahrum kalır ya da geçmişin aynasında gördüğüyle şimdinin aynasında gördüğü hâli birbirine sataşır, savaş çıkar, kan çıkar, kan damlaları gül rengi bir leke olur gözlerine süzülür. Dağıtamam o lekeyi. Kısa saçlarım gibi kabullenirim varlığını. O kan pıhtısının ardında çocukluğuma uzanan yollar görürüm. Elimde ilk uçurtmamdan kalma ip kesikleri, yalın ayaklarıma değen taşların acısı, kalbimin hızlı hızlı atışı, çukurların ıslaklığı, zamanın kıvraklığı, yüreğime sıçrayan çamurlar, akşam ezanıyla evlere kaçışan çocuklar, kadınların kapı önlerinde biriktirdiği cümle yığınları... Şimdi adımlarımın ezberinde duran şu mahalle dibinden hiç ayrılmamışım gibi bakıyor yüzüme. Beni bir eve sürüklüyor, bir ev yaklaşıyor içime. Sahi insan evine yaklaştığını nasıl anlar? Ya da ev diye bellediği yere? O eve yaklaştıkça bir ılıklik dolar bazılarının içine. Bu his bir alışkanlığa, bir tanışıklığın rahat döşeginde uyumaya benzer. Bazıları içinse oraya yaklaşmak bir kasırganın ortasında durmak, bir çığın altında kalmak, çatılardan sarkan buzları kalbine batırmak gibidir. Neredeyim ben şimdi? Neden bir döşek rahatlığını duyumsamıyorum bedenim? Neden kalbim buz parçalarıyla çiziliyor? Şu sokak... Neden çık-

maz diyorlar buraya? Anlayamadım hiç. Anlayamıyorum hâlâ. Çıkamaz sokağın ucu ev bellediğim yere çıkıyor çünkü, paslı beyaz kapının ardına çıkıyor, anneme çıkıyor, babama çıkıyor, anneannemle dedemin fısıltılarına çıkıyor, ansızın gelişlere, pervasız gidişlere; silik bir geçmişini geri getiren, köhne bir acıyı tazeleyen o bahçeye çıkıyor. Kapıyı açınca içimdeki duygular çil yavrusu gibi dağılıyor, kaçışıyor, ruhumun ağırlığının altında ezilmekten korkuyorlar, isimsiz ve öksüz kalıyorlar; yüreğim keçeleşiyor, yavanlaşıyor, bir hissizlik yayılıyor damarlarıma. Yerdeki ezilmiş dutları bir daha eziyorum, az ilerideki ceviz ağacının gölgesinden yayılan uyuşukluk bedenime yapışıyor, tenekelelerin içindeki çiçeklerin arsız gülüşmeleri çalınıyor kulağıma. Geçmişin ışığı ruhuma öyle dik açılarla düşüyor ki gölge boyum kısalıyor, o devasa dut ağacının altında nokta kadar kalıyorum, sıcaktan sıırılsıklam oluyorum. Lakin içimde bir yer. Üşüyor. Mevsimler çarpışıyor içimde. Onca aydınlığa rağmen gri bulutlar döneniyor başımda. Ağladı ağlayacak bir gökyüzü. Kararan dutlara benziyor. Çürümüş yapraklara. Kısa saçlarıma. Saçlarımdaki yorgunluğa. İlerliyorum. Annemi görüyorum. Kapı girişindeki kerpiç duvara yaslanmış sırtını. Sessizce bekliyor. Düşünüyor. Ellerini kavuşturmuş birbirine, sanki avuç içlerinde bir gerçeği tortop ediyor, yuvarlıyor, eziyor. “Sırtına beyazlıklar buluşacak anne.” diyesim geliyor. “Gece mavisi yeleğine bulutlar karışacak. En sevdiğin renk sırtından silkelemek istediğin bir toza dönüşecek. Ben sana dönüşeceğim. Dönüştüğünce senin kaderinden kestiğim parçalar yama olacak hayatıma. İğnelerle delik deşik olacak içim. İplikler düğüm düğüm dizilecek boğazıma. Saçlarım uzamamaya yemin edecek, köklerine kibrit suyu dökerek bu hayat, ördüğün o upuzun saçlar eriyecek, ellerin bir boşluğu sevecek...” Fark ettim de. Ben anneme uzaktan hiç bakmamışım, bu denli uzun yollardan gelip hasrete bulanmış bakışlarımla ona hiç sarılmamışım. Eteğinin dibinde dolanmaktan, gözlerindeki hüznü ölçüp tartmaktan, yüzündeki bulutları saymaktan, insanların bakışlarında bize dair hangi ifadelerin dolaştığını arayıp durmaktan... Bakamamışım. Onda göreceklerim beni lime lime eder diye korkmuş, korkumdan karşısında değil de hep yanında yamacında durmuşum. Kokusunu duyabileceğim kadar bir mesafede, içimden onun beyaz ellerini tutmuşum. Şimdi yanına gitsem tanır mı beni? İnsan tanımaz mı içinde büyüttüğü çiçeği? Tanır elbet lakin şaşırır önce. “Sana ne oldu böyle?” der, “Sana ne yaptık biz böyle?” der, “Sana ne yaptım ben böyle?” der, “Saçlarına ne yaptın sen?” der. Üzülür. Başını öne eğer. Gözlerinden toprağa dökülen damlalar bu sessizliğimizi ortadan ikiye böler...

Başımın üstünde salkım salkım, yemyeşil üzümler. Salkım salkım üzümler üzümler olmadan evvel, anneannem asma yapraklarını koparıp onlardan incecik sarmalar sarmadan evvel, bayram sabahları gelmeden evvel; kış,

battaniyesini şehrin üzerinden çektiğinde, bahar çehresini düzelter mahmur mahmur esnediğinde, asmaları budama zamanı geldiğinde annem elinde bakır bir kapla gelirdi dedemin ardından. Dedem asmaları özenle budadıktan sonra o bakır kap dalın altına ilişir, içinde biriktireceği damlalar için açardı ağzını. İlkinde anlamamıştım bunu. Anneme bu suyun dallardan neden damladığını sormuştum. “Ağlıyorlar.” demişti. “Nasıl yani asma ağlamayı nereden bilir?” deyip şaşırmıştım. Şu dünyada bir tek biz ağlarız sanmıştım. Acaba onu budadığımız için bize darıldı da ondan mı ağlıyor diye üzüntümden kaç gece uyuyamamıştım. İnsanın kolu kanadı kırılınca ağlar ya hani, gözyaşını nereye akıtacağını bilemez, akıttıklarını nasıl gizleyeceğini bilemez, gizledikleriyle ne yapacağını bilemez... Öyle sandım. Bu dallar da ne yapacağını bilemiyordu belki, annem onlara yol gösteriyordu, hüzünlerini hizaya sokmaları için onlara ön ayak oluyordu, kendi söküğünü dikemeyen bir terzi edasıyla ilgiliniyordu onlarla. Anneannem ise o dalların oluk oluk kanadığını söylüyordu durmadan. İyi de dal kanamayı nereden biliyordu? Ağladıkça açılıp açıldıkça ferahlayacağı yerde neden kan kusmaya başlıyordu durduk yere? Hem şeffaf kan olur muydu hiç? Ben kanın kırmızısını gördüm bir tek. Annemin alnının ortasına boya bulaşmış sandığımda. Başından yanaklarına doğru sızan, gözyaşlarının tuzunda eriyip yüzüne dağılan bu hareketli sıvının durağan boylarla bir ilgisi olmadığını anladığımda. Kanla tanıştım. Annemin karşısında durduğum nadir anlardan biriydi bu. Zaten o günden sonra ona karşıdan hiç bakmadım. Yüzünün coğrafyasında sık sık beliren bu kırmızılıkların küçük gül ağaçları olduğunu düşündüm. Kokusuz, dikenli, hüzünlü gül ağaçları...

Annem bir gün yüzündeki gül ağaçlarıyla bahçede gezinirken beni yanına çağırdı. Bir elinde asmanın kanla karışık gözyaşlarını akıttığı bakır kap, diğerinde kırmızı bir tarak vardı. Önüne oturttu beni. Bakır kaba daldırdığı tarakla taramaya başladı saçlarımı. “Saçların bu suyla upuzun olacak, canlanacak, göreceksin.” dedi. Annem sanki saçlarımdan pişmanlık örümceklerinin ördüğü ağları sıyrıyor; yerlerine umut iplikleriyle işlenmiş narın, parlak, kadife nakışlar iliştiriyordu. Kendine uzun uzun yollar yapıyordu saçlarımdan. Sevemediği adamlara koşuyordu, sevmediği adamlardan kaçıyordu, bazen denize düşüyordu, denize düşüp yılan sarılıyordu, yılan annemin boğazını sıkıyordu, o zaman daha sert tarıyordu saçlarımı, canım yanıyordu, gök kararıyor, saçımdan ve canımdan kopan teller toprağa düşüyor, yeryüzüne karışıyordu... Her yıl aynı şeyi yapıyordu saçlarıma ve yüzündeki güller yavaş yavaş soluyordu. Buna sevinsem mi üzülsem mi bilemiyordum. Güller solunca üzülür insan ama bu güller başka, bu güller el emeği, insan yapımı, baba yapımı... O yüzden üzülüyordum. Babamın gittiği gün. Babamın nasırlı, kavruk elindeki soğuk bir parıltının gözlerimi kamaştırdığını hatırlıyo-

rum. Anneme yönelmiş keskin, sivri bir öfke ellerinde duruyordu. Aralarında yaşam ve ölüm arasına gerilmiş gergin bir ip sallanıyordu. Dedemin baba gövdesi o an öyle bir sivriliyordu ki babamın elindeki o sivri uç kütleşiyor, çelikten bir toza dönüşüp ayaklarının ucuna dökülüyordu. Dedem aralarındaki o ipi koparıyordu birden, bir kenara atıyordu, babamın yüzü belirsizleşiyor, siliniyordu içimden. O günden sonra hiç görmedim babamı. Babamın baba gövdesindeki sivriliği de hiç görmedim. Kısacık saçlarımla dalga geçen, bana 'besleme, oğlan çocuğu' deyip çocuk ruhumu inciten o arsız çocukların karşısında sivrilen bir babam olsa fena olmaz mıydı? Fena olmazdı. Ama annemin yüzündeki güller... Fena olurdu. Bu dilemmayla büyürken başka bir ağırlık daha gelir kalbime otururdu. Kimse bilmezdi bu ağırlığı. Bir çocuğun içindeki bu kararsız havayla nasıl yaşanır bilmezdi büyükler. Büyükler, yetişkinler, yetiştirdiğini zannedip kendine yetişemeyenler onlar uğruna küçücük ruhlarını bir taşın altında ezip hiçbir şey olmamış gibi hayata devam eden o çocukların baş dönmelerini bilmezdi, bilemezdi...

Saçlarım gittikçe uzuyordu. Kökleri annemin içinde olduğundan mı yoksa asmaların kanla karışık ağlamalarından mı böyle uzuyordu bilmiyordum. Asmalar bir müddet sonra ağlamayı da kanamayı da bıraktı. Saçlarımın uzamasına onlar da seviniliyordu. Yemyeşil yapraklar fısırdırıyordu dallarından. Salkım salkım üzümler güneşin altında parlıyor, ısıldıyordu. Saçlarımın telleri sesim gibi kalınlaşıyordu. Büyüyordum. Kalbimdeki yaraların yüz ölçümü genişliyordu. Yaralar. Babamın suç mahalli. Elini kolunu sallaya sallaya dışarıda geziyordu babam. Annem kollarını kavuştura kavuştura uzaklara bakıyordu. Ben yüreğimi buruştura buruştura saklıyordum sol tarafımda. Anneannemle dedem aralarında fısıldaşa fısıldaşa konuşuyordu. Bir akşam bir adamla bir kadın geldi eve. Annem kahve pişirdi onlara. Adam kahvesini içerken hep anneme baktı; annem kahvenin dibindeki telvede yazgisını kaybetmişçesine yaslıydı, dalgındı, adama bakmadı. Kadın anneme daha çok baktı, annem hep halının üstündeki çizgileri saydı. Konuştular, tamam dediler, münasiptir dediler, gittiler. Saç diplerimden ayakuçlarıma yayılan bir tedirginlikle titreyip durdum o gece. Gül ağaçları geldi aklıma. Fena olmaz mıydı? Fena olurdu. Annem birkaç hafta sonra karşımdan da yanımdan da gitti birden. Kalbimdeki yaranın yan sokağında kocaman bir boşluk oluştu. Gözüme annemin gül ağaçlarından dökülen kıpkırmızı bir yaprak oturdu. Güllerin dikenleri sivrildi, yüreğime sağanak bir yağmur oldu. Dedem onlarla gitmeme razı gelmedi. Orada değil burada büyümemi, boşluğu burada içime çekmemi, kalbimi burada sertleştirmemi, annemin dikenlerini burada sevmemi, babamın yara izlerini burada iyileştirmemi istedi. Bir de baba dertti kendine. Her türlü sivrilik için önlem aldı kendince. Zamanla zayıfladı

saçlarım, tel tel koptu, dağıldı, yıprandı. Annemin emekle uzattığı o saçlar hayatım gibi dolaştı, karmaşıklaştı, keçeleşti, hiçbir tarak saçlarıma doğru yayılan acıyı çözemedi. Bir bahar günü. Günü en bahar, en serin vaktinde, asmadaki dal kesildiğinde, oturdum yamacına. Annemin yanına oturduğum gibi. Elimdeki makasla usul usul kestim saçlarımı. Asma ağladı, ben ağladım, asma kanadı, ben kanadım, insan şeffaf şeffaf nasıl kanarmış; uzun saçlar, gül ağaçları, asma dalları, kan pıhtıları, kahve kokuları insanın sırtına nasıl yük yaparmış anladım, anladım...

NURBANU İNAN

Dipsiz Kuyu

Mahalleye zerzevatçı geldi, telaşla çocuklarının eline para tutuşturup sebze aldırdı kadın. “Çok iyiydi sebzeleri, çok.” Poşetten çıkarıp sebzeliğe yerleştirirken bazı sebzelerin ezik, bazılarınınsa çürük olduğunu gördü ama neşesinden bir şey kaybetmedi. “Ayy ne güzel, mahalleden gidip aldınız, kendi başınıza.” dedi çocuklarına. Çünkü bu devirde elinde mikrofonla bağıra bağıra geçen sokak satıcıları kalmamıştı. Çürük çarık da olsa sattığı, yaptığı iş önemliydi. Desteklenmeliydi. Güvenmişti bir kere, her hafta mahalleye gelen satıcı -hem de kaç yıldır- kötü olabilir miydi? Kesin o da görmemişti sebzelerin ezik olduğunu. Görse asla torbaya koymazdı, olur öyle insanlık hali...

Yeni taşındı diye “hayırlı olsun”a birkaç misafiri geldi kadının. Evi de evdi hani, beğenilmeyecek gibi değildi. Gelenler kapıdan girerken bir buruşturdu ağızlarını, gelmekteki amaçlarını dile getirip “hayırlı olsun” diyemediler ancak “ne değişik ev” dediler. Olsun, yine de coşkuyla ikramlık şeyler hazırladı onlara kadın. Gülecekleri bir şeyler anlattı. Yanakları ağrıdı gelenlerin gülmekten. Geriye kalan zamanlarda da düz ayak sıradan bir evin aslında kendisi için çok daha kolay yaşanır olacağını anlattılar. Terslemedi kimseyi, “tabii” dedi. Yaptığı keke “keşke şunu da koysaydın” dediler, “bir dahakine” dedi. Üstüne bir de yılmadan “beğendiniz mi” diye sordu her yaptığı şey için. O dürtmeden kimse beğenisini dile getirmede ama olsun, beğendiler tabii diye düşündü. Üzülmedi, küsmedi, kırılmadı. Kimse onun kötülüğünü istemezdi. Hepsi canıydı gelenlerin. Hem ne münasebetle kötülük olsun diye konuşacaklardı ki? Hepsine sevgisi, saygısı, güveni tamdı.

Çok uzakta, çok sevdiği insanlar vardı. Hiç gelmezlerdi, “olsun”, o üşenmeden arayıp sorardı. Kim bilir ne kadar çok işleri vardı, ne zorlukları... O arayabilirdi, “yine ben aradım” demezdi. “Ne olacak ki?” derdi. Kim uygunsa o arardı, önemli değildi böyle şeyler. Telefonlarına dahi çıkmayanlara uslanmadan mektup yazardı kadın, okuyup okumayacaklarını bilmeden... Mektup yazmanın kendisi dünyanın en güzel şeyiyken yazdığı kelimelerin adedini

sayacak ve okunmadı, cevap yazılmadı diye sitem edecek kadar sıradan bir fani değildi. Okunsa da cevap gelmeyebilirdi, hatta cevap gelmesi şaşırtıcıydı genelde onun için. Ya da birinin o aramadan araması, o sormadan hatırlını sorması. Neden biri durduk yere ona “nasılsın” desin ki? O zaten iyiydi. Sorunlar olsa da her şeyi hallederdi. Asıl önemli olan diğerleriydi. Kim bilir ne haldeydiler? Bir güler yüze, azıcık şefkate ihtiyaçları vardı...

Yeni yeni insanlar tanıdı kadın. Neredeyse hepsini çok sevdi. “Eğer gördüklerimizi yüz üzerinden puanlayacaksak ben hep yüzden başlatırım.” dedi. Gerçekten de öyle yaptı. Karşısındakiler bu puanı düşürmek için ellerinden geleni yapsalar da onun zihninde hep yüzde kaldılar. Bu kaynağı bilinmez sevgisi ve anlaşılmaz anlayışıyla kaç yıl yaşayacağı belli değildi. Herkesin yaptığıının ardındaki sebebi görmeye kafayı takmış gibiydi. Elindeki verilere bakmadan hoş görme eğilimindeydi. “Hoş görme” sözünü de sevmezdi. Büyükmekti hoş gördüm demek. Anladım denirdi belki en fazla. Tanıdığı herkese kalbinde açtığı yeni bir odacık vardı sanki. O odacık zorda kalmadıkça kapanmazdı. Kadının zihninde hiç eksilmeyen puanlarını görenler istedikleri gibi davranmaktan çekinmediler. O ne düşünür ne hisseder diye bir hassasiyet gösterme gereği duymadılar. Nasılsa o yüce gönüllü biriydi. Bunu görmedi mi diyecek olursanız, gördü. Görmez mi? İnsanların onu kırmaktan çekinmediklerinin farkındaydı. Ama herkesin bir eksiği, bir açmazı, bir çıkması vardı. Onun da vardı, hem ne olmuş? Kırılmak herkesin yaptığı bir şeydi, önemli olan bir şeyleri kişiselleştirmeden anlamaktı.

Eğer aşk beklentisiz ve sınırsız sevgiyse o hayatındaki her şeye aşkla bağlıydı. Hava güzelse mutluydu, yağmurluysa hüzünlenir hüzünlendiği için mutlu olurdu, kar yağıyorsa kar tanelerini düşünür, en çok baharı severken diğer mevsimlerin alınacağına inanırdı. Geceleri yatmadan sanki hep bir şeyleri yapmayı unutmuş gibi hissederdi. Uzaklarda bir çocuğu bırakıp terk etmiş gibi bir hüzün çökerdi içine. İçi hiç rahat edemezdi. Belki de hep o çocuğu aradı durdu hayatı boyunca, her kimse bir türlü ortaya çıkmadı. Bütün dünyadaki çocukları doyursa acaba uzaklardan kendisini çağıran o çocuğun cıglığı diner miydi? İçindeki o boşluk kaybolur muydu? Bu iyi bir duygu diyordu kendi kendine düşünürken; “İyi, çünkü insanın rahat hissetmesi çabalamaktan vazgeçmesidir, bense hiç rahat değilim ve hep sağa sola koşturmak istiyorum. Öbür türlü yalnızca kendimle ilgilenen biri olmaz mıydım? İnsan kalbinde bir boşluk olmadan nasıl yaşar ki? Nasıl tam hisseder?”

Bir gün arabasıyla bir yere giderken bagajı açtı. Bagajda içinde hediyeye paketleri olan bir sürü poşet duruyordu. Hayatında zorluklar yaşadığını düşündüğü arkadaşları için aldıklarıydı bunlar. Hepsinin bir anlamı vardı. Mesela şu üzerinde kuş olan küçük pirinç lamba... “Bir kuş hayatına aydınlık

getirsin.” demekti bu. Bunu vereceği kişi zor zamanlardan geçiyordu; hem sağlık sorunları vardı hem bir sürü altından kalkamadığı sorumluluğu hem de daha pek çok şey... O pek çok şeyin ne olduğunu pek anlamamıştı aslında. Çok da iyi tanıdığı söylenemezdi karşısındakini ama ilk görüşte onun çok iyi biri olduğunu anlamıştı. Hatta onun gibi birini daha önce hiç görmemiş bile olabilirdi. Bana birisi böyle bir anda yardım etse, gülümsese hatta böyle bir hediye alsa ne kadar mutlu olurum diye düşündü kadın. Sonra birden kendisini düşündü, kendisi de çok güzel günler yaşamıyordu aslında ama beklemeyi öylesine unutmuştu ki sanki birilerinin yüzünü güldürürse kendi acıları da dinecek sanıyordu. Kendisi kimdi sanki? Kendim dediği şey nerede başlıyor nerede bitiyordu? Sanki kendiliği, sevdiği herkese ve her şeye karışmış, iç içe geçmişti. Sevdiği insanlar nerede bitiyor, kendisi nerede başlıyor bilmiyordu. Kendi beklentilerini, üzüntülerini, kırgınlıklarını kocaman bir siyah torbaya koyup ortadan kaldırmıştı sanki. Sahi o ne bekliyordu insanlardan; ne istiyordu, ne olsa ona iyi gelirdi tam da şu anda? İnsanlarla ilgili sandığı her şey doğru çıksa mesela iyi hisseder miydi? Herkes en az onun kadar, onun umduğu gibi içtenlikle birbirine kalbini açsa? Yaralarını göstermekten çekinmeden, elinden geleni, gelmeyen anlatsa düzelir miydi her şey?

Kim bilir herkesin başına neler gelmişti. Çocukken, büyürken, yetişkin olmaya çalışırken... Evet, buna emindi. Kimse durduk yere çevresine duvar örmezdi. Kimsenin gözleri durduk yere öyle uzaklara dalıp gitmezdi. Kendi çocukluğunu düşündü sonra. İyiliğine, kötülüğüne, öfkesine, yılgınlığına çocuk kalbiyle mazeretler bulmaya çalıştığı insanlar geldi gözünün önüne. Yanında o zaman da kimse yok muydu? Biraz düşündü, sonra biraz daha... Üşüyünce ne yapardı sahi? Hastalanınca ne olurdu? Korkunca mesela? Biri-lerinden korkunca kime sığınırdu? Üzüldüğünde derdini kime anlatırdı?

Kör bir kuyuya bir taş atmış gibi hissetti bir anda bunları düşünürken. Çünkü hem her yer ansızın karardı hem de asla sorduğu soruların cevaplarını bulamadı. İsteddiği gibi değildi cevaplar... Çünkü o hep önce neden kimsenin yanında olmadığını kendine türlü şekillerde açıklamaya çalışırdı. Onlar adına mazeretler üretirdi. Kötülükten ya da sevgisizlikten olacak değil ya elbette bazı sebepleri vardı korkan bir çocuğa “korkma ben varım” diyememelerinin. Belki onlar da çok korkmuştu zamanında, belki onlara da kimse “korkma” dememişti. Hatta belki hâlâ korkuyorlardı. Bütün bunları zihninde oturtmaya çalıştıktan sonra, kendi kendine çareler bulur. Bir şekilde iyi olurdu. İyi olduğunu sanırdı. O yaralı çocuk hep onu izlediği için miydi herkesi iyi etme çabası? Kimsenin kötü olmadığına, herkesin bir sebebi olduğuna o günden beri mi inanıyordu? Sahi kimse kötü değil miydi? Onun da sebepleri yok muydu? Ya da herkesin sebebini bilip yarasını sarmak mümkün müydü

her defasında kendi yaralarını görmezden gelip?

Hediye torbalarıyla dolu olan bagaja bakarken birden hepsini eve götürüp açmaya karar verdi. Hepsini kendi çocukluğuna ve görünenin ardını araştırıp duran, inadına sevdikçe kalbinde yeni yaralar açan yetişkinliğine hediye etti. O ağızında ışık taşıyan kuşu penceresinin önüne koydu. Öğrenene kadar her gece ışığını yakmayı ihmal etmeyecekti; “Herkes ancak kendine ışık olur.”

FATMA ÜNSAL

Küçücük Yorgunluk

Durdu. Olduğu yerde kalakaldı. Elinde gazetesi, bakkalın önünde. Arkasına yekini bakacak gibi oldu ama belli ki gücü yetmiyordu. Hafif sallandı. Sallanan sandalye sesi gibi ses. Eşyadan çıkan ses, insanın hareketinde de terennüm ederdi. Sonra kavak ağacı gibi düştü. Öne doğru. “Öldü.” Başkaları da bu kadar dediler. İyi adamdı falan filan. “Her hafta yarım kilo öldü.” Şairin teki demiş bunu da. İnsan, her an ölür. Gramı kendisini bağlar ama ölür. Onun elli yıllık hayatını bu söze sığdırdılar. Yapmadığı şey değil şu insan türünün. Kendi türünden nefret eder. Diğer tüm canlıların dostudur. Homo homini lupus, evet.

Ölmeden bir hafta önce, endişeleri onu kemirirken yani onu tek söze gömmezden evvel çok bilinmeyenli denklem gibi dolaşırdı. Her gün aynanın karşısına geçer, tarağı ıslatır, briyantın mi adı ne naneyse artık, onunla saçlarını parıl parıl parlatırdı. Evlenmemişti. Evlenmeyecekti. Saçlarını kimse için taramıyordu. Hem saçını taramak için bir sebebe, bir ahu gözlüye ihtiyaç mı vardı? Hikmet-i Hüda’dan, taranmayınca keçeleşen bir maddeydi bu saç dedikleri. Bir şirkette memurdu. Rus romanlarına düşecekken yanlışlıkla buraya düşmüştü. Kıyafeti jilet gibi olurdu ama. Paltosu yenice. Manşonları da. O yüzden Rus romanlarına istese de dahil olamazdı. Çünkü paltosu. Ya da olabilirdi ama sevilen kahramanların paltoları hep eski olur. Kahvaltısında bir dilim ekmekle bir haşlanmış yumurta yer; bir bardak çayı illaki şekersiz içerdi. Evden çıkınca kapıcıyla karşılaşır; ona gerçekte merak etmediği hatırını sorar, yoluna devam ederdi. Bakkala günaydın der, “Bir gazete lütfen,” diye istirham ederken niye bu kadar kibarlaştığına o da anlam veremezdi. Bazen ağızından çıkan sözlerin ona ait olmadığını hissederdı ama kılığının kurbanı olurdu. Bu kılıkta sözler ağızdan böyle çıkmalıydı.

Aldığı gazeteleri okumazdı. Yaşamaya dair endişelerini artırıyordu gazeteler, haberler. Bu kılıkla gazete alınmalıydı. O da aksesuar niyetine alırdı. Büroya vardığında kısa boylu, tercihen meraklı, tabii ki tombul, hanım ça-

lışıma arkadaşlarından birine verirdi gazeteleri. Kendisi odasına yollanırken kadın astroloji sayfasında Merkür'ün etki alanına girmiş olurdu.

Evet, ölmeden bir hafta önceydi. Endişeleri bu kadardı. Satır aralarında kokladığımız kadar. Sabahları kahvaltı yapamamak, kılığının düzensizliği, kapıcıya selam vermeden geçmek, bakkaldan gazete almayı unutmak. Uyanamamak. Manşonlarının eskimesi. Endişelerinin hiçbirisi de başına gelmedi şu yaşına kadar. Endişelerini endişe etmeleri sayesinde yaşamadı. Alışkanlıklarına asla halel getirmedi. Dünyada tek arkadaşı vardı: Babasından yadigâr, uyanana kadar öten, öterken insanın iflahını kesen bir çalar saat. Malum, adı Düzen, göbek adı Endişe'ydi bu âdemoğlunun.

Ölmeden iki hafta önce, üç, dört, beş hafta önce de böyle dolaşırdı. Çünkü onun hamuru ta çocukluktan böyle karılmıştı. Annesi onu jilet gibi çocuk formatında yetiştirmişti. Mutlaka günlük bir yumurta yenecek. Üstüne bir şey dökmeyecek. Toprakla çamurla çaltakla oynamayacak. Kızlara yüz vermeyecek. Sevmeyecek o sümüklüleri. Erkeklerle de güvenmeyecek. Küfürbaz olur tıynetsizler. Onun çocukluk ufku bunlarla kaplıydı. O, diğer çocukların ufkuyla aynı ufku paylaşmazdı. Çocukların ufkunu anneler ve babalar çizer. Kimi anneler babalar ise çocuklarına ufuk çizmez, karalar. Karalar. Kapkara yapar. Öyle ki çocuk ilerisini göremez.

Ufuk böyle olur mu hiç? Kimileri böyle olur. Çocuk eğer dirençliyse siler bu ufku, kendisine güneşli, umutlu ufuklar çizer. Ama silmenin kimi bedellerini de öder. Bazen bu kötü resmin sahiplerini de siler. Ne acı. Ama o, bu kötü resmi silmemişti. Bu resmi ömrünün kutsalından saymış, silmeyi annesine ihanet bilmişti. Yani ömrünü, ömrünün doğusunu ipotek etmişti.

Ölmeden bir sene önceydi. Kahvaltısını yaparken telefonu acı acı çaldı. Ağzının kenarını peçeteye silerken ekranı uzaklaştırıp kim arıyor diye baktı. Memleketten arkadaşı. Münasebetsiz, diye mırıldandı. Sabahın kör vakti. Meşgule attı. Kahvaltısına devam etti. Ama arkadaşı ısrarla arıyordu. Mecbur açtı. Selam sabahtan sonra, arayan önce bir yutkundü, sonra annen, dedi. Anneni bu sabaha karşı kaybettik. Yüzünde milim değişiklik olmadı. Anladım, dedi. Saat bire yetişirim. Telefonu kapattı. Oturduğu yerden dışarıyı izledi bir süre. Bulutlar. Parça parça. Karşı evlerin camlarına güneş vuruyor. Sokaktan birazdan simitçi geçecek. Alt kattaki çocuğun münasebetsiz arkadaşı yanlışlıkla yine onun zilini çalacak. Pardon amca.

Annesini mezara o indirdi. Yerleştirdi. Tahtaları dizdi nizami. Üstü başı toprak oldu, huzursuzlandı. Silkti şöyle. Topluluk imam efendiye uyup dua etti. Sonra dağıldılar. Mezarın başında yalnız kaldı. Şimdi ne olacak anne? dedi. Kuru bir rüzgâr uğulduyordu. Uzaktan topluluğun hafif mırıltıları geliyordu. Başkaca söz çıkmadı ağzından. O da zaten bir cevap bulma umuduyla

çıkamamıştı hoş. Bir şey olmayacak. Birileri öldü ve senin de ölebileceğini hatırlattı. Olan da bu, biten de.

Ölmeden iki sene önceydi. Annesini ziyarete gitmişti. Kadın biricik evladına yaşına bakmadan onca şey hazırlamış, yemesi için ısrar edip duruyordu. O, elinde peçete evhamlı evhamlı tıkınırken kadın kendisiyle övünüyordu: “Hangi sümüklü sana yapabilecekti bunları? Ana elinden çıkan gibi olur mu?” Olmazdı elbet. Bunu kabul eden bir sümüklü pardon gelini olsa olmaz mıydı? Üç öğün onu övseydi. “Anneciğim ne rezil yemekler yapıyorum oğlunuza. Vallahi yazık oluyor. Akşam size gelem de karnımızı bir güzel doyururun.” deseydi. “Anneciğim evinizin temizliğine hayranım. Nasıl yapıyorsunuz bunu? Ben elimde süpürgeyle yirmi dört saat dolaşsam böyle asla olmuyor.” diye ahlansaydı. Yine mi olmazdı? Demek olmazdı. Adamsa annesine itaatkâr, hak veriyordu içinden.

Bir sabah. İşte o sabah. Yani dünyadaki son sabahında. Ölmeden birkaç dakika önce. Yani insanların dilinde tek bir söze dönüşmeden hemen önce. Orada öylece kalakaldı. Arkasına dönebilseydi bir kedinin bir yumağı getirdiği hâli görecek. Karmakarışık. Düzenli bir yumak karmakarışık.

AYŞE OVALI

Bulut Yedekleme

Heyecandan ayakları birbirine dolanıyordu. Randevu saatine geç kalmıştı. Kızdı ne de olsa, biraz gecikmesi anlayışla karşılanabilirdi, beş dakikayı bulmaz sözleştikleri kafede olurdu. Fazla beklettiğinin farkındaydı ama kabahat onda değildi, ayakları bastığı yeri bir bilse bu kadar gecikmeyecekti. Sırf bu yüzden araba kullanmaya cesaret edememişti. Taksi desen onu döndürüp dolaştırmış sonunda gitmek istediği kafenin üç sokak ötesine bırakmıştı. Hadi taksinin yaptığı alışıldık bir durumdu, peki bu ayaklarına ne demeliydi? Böyle giderse önüne çıkan ilk engele takılıp düşecekti. Nispet edercesine parlayan ayakkabılarına pasif bir öfkeyle baktı. Zarar görmeyeceğini bilse uçlarını kaldırırma vurarak alırdı hırsını. Ayakkabıları alınmış gibi bir anda ışığını kaybetti. Kaldırım boyunca uzanan karartının tüm alana yayıldığını gördü. Durdu, bakışlarını göğe yükseltti. Karabulutlar tüm göğü kuşatmıştı. Unutmak istediği o korkuyu şimdi iliklerine kadar hissediyordu. Hayır, diye geçirdi içinden, şimdi hiç sırası değil.

İki hafta önceydi. Yatağına uzanmış yatıyordu. Sürpriz ilkbahar güneşli ılık örtüsünü Sinem'in yorgun bedenine bırakmıştı, biraz daha gevşerse vücudu molekülere ayrılabilirdi. Yine hava durumunu tutturamamışlardı, sözde pazar günü havanın kapalı olacağı söyleniyordu. Psikolojisini buna göre ayarlamıştı, güneş ne kadar ısıtırsa ısıtsın dışarı çıkmak gibi bir niyeti yoktu. Haftanın altı günü çalışmaktan yorgun düşen beyni kalabalığın gürültüsüne tahammül edecek durumda değildi. Çıksa bile yaptıklarından bir şey anlamazdı. Miskinlikten ölmek üzereymiş gibi görünse de alttan alta ekranı kararmış bir bilgisayarın işletim sistemi gibi pazartesi yapması gereken işleri kafasında hizaya sokuyordu. Ne diye üniversitede kalmamıştı ki! O zamanlar toydu, yeni mezundu, hayalleri bir memuriyet sınavına girecek kadar küçük değildi, onca başarıyı ALES'e girmek için kazanmış olamazdı. İyi bir şirkette çalışmalıydı ki değeri anlaşılındı. İsteddiği gibi de oldu. Cumartesi pazar tatili de vardı mis gibi, öyle demişlerdi. Bunun mümkün olmadığını işe başladığı

ilk gün anlamıştı, hafta on gün olsa şirketin işleri ancak biterdi. Yapay zekâ üreteceğim derken kendi zekasının yapaylaşmasından korkar olmuştu.

Annesi telaşlıydı, mahalle günü için hazırlanması gerekiyordu. Elinde tutuşturduğu elbise askılarıyla Sinem'in yanına geldi; onu mu giyseler, bunu mu giyseler, şunu giyemem geçen ayki günde giymiştimler, diğerinden de hafif göbeğim çıkıyorlar, bu sefer fazla kaçırmayacağına dair kendine söz vermeler, ay ne giyeceğimi bilemiyorumlar, kızı da ona hiç yardımcı olmuyordular, el âlemin kızları annesiyle beraber güne bile geliyordular...

Yerinden kıpırdamadı. Adrenalini bu yakınmalara çoktan bağışıklık geliştirmişti, her altın günü sabahı aynı şeyleri dinliyordu. Mahalleye taşınalı daha bir sene bile olmamıştı, kimseyi tanımıyordu. Sevmemişti bu mahalleyi. Sinem aslında ilk oturdukları evin bulunduğu mahalle dışında hiçbir mahalleyi sevmemişti. Evine ekmek götüren babaları gördükçe göğsünün ortasına bir ağırlık oturuyordu. Belki rezidansta yaşasalar yeni bir mahalle fikrine alışabilirdi ama annesi ısrarla o beton yığınının altında ezilmek istemediğini söylüyordu; bir kahve içmeye kime kaçarımlar, orada komşuluk yokturlar, acil bir ihtiyacım olduğunda kimin kapsını çalacağımızlar... Onu ikna edebilseydi eğer şimdi bu mahalleye yukarıdan bakıyor olacaktı. Orada ne güzel gün telaşı falan da olmazdı, Sinem rahat ederdi. Gerçi şimdi de rahattı ama en azından evin içerisinde ayda bir altın günü lafı edilmezdi. "O zaman" dedi annesi "ben de yengene söyleyeyim o gelsin benimle. Bir başıma gitmekten utanıyorum artık." İşte bunu ilk kez duyuyordu. Yerinden doğruldu. Abisi yeni evlenmişti. Gönlü annesinin yeni evli bir çifti bir pazar günü altın gününe çağırma bahanesiyle rahatsız eden bir kayınvalide durumuna düşmesine razı olamazdı.

Pastalar, börekler, sarmalar, çeşit çeşit salatalarla donatılmış genişçe bir masanın ucunda oturuyor, yemeklerle çevrilmiş bir ovanın ardından güncü taifesini seyrediyordu. Bu hatunlar çıldırmış, diye geçirdi içinden. Böyle bir çeşitlilik en lüks restoranların menülerinde yoktu. İri kıyım cevizleri dışarı taşmış çörekten tabağına bir parça aldı, kalem gibi sarmaları yanına dizdi, kasesine minik minik kıvrılmış mantılardan koydu, üzerine sos gezdirdi, son olarak kurabiyeden bir tane aldı. Katmer, poaça, turta, saray sarması... Onlarda da gözü kalmıştı ama tabağını daha fazla doldurursa görgüsüz imajı çizmekten korkuyordu. En azından o öyle düşünüyordu. Elinde kısır kâsesiyle annesi yaşlarında bir kadın yanına yanaştı, Sinem'in tabağında kalan ufacak boşluk kadının radarına yakalanmıştı. Servis kasesinden aldığı bir kaşık kısır Sinem'e uzattı, ister misin güzel kızım dedi. İstemediği imasıyla başını kaldırdı, teşekkür etti. Soru sormamıştı ki bu kız çocuğu ne diye cevap veriyordu, "bak kısır koyuyorum haberin olsun" demeye getirmişti kadın. Kısır kâsesini

masaya bıraktı, Sinem'in yanına oturdu; maşallah çok güzelsinler, okudun mular, ne iş yapıyorsunuz, sen de mi evlenmeyi düşünüyorsunuz... Sen de mi derken? Aman neyse, diye geçirdi içinden. Kadın kaşlarını kaldırdı ve başını bir aşağı bir yukarı ağır ağır salladı, Sinem'in cv'sinden etkilenmişe benziyordu. Soracak başka bir soru kalmadığından olacak masanın üzerinden telefonuna uzandı. Neyse ki artık sustu diye geçirdi içinden. Verdiği tatsız bir aranın ardından ziyafet şölenine kaldığı yerden devam etti. Kurabiye-den bir ısırık aldı. Fizyona uğrayan hamur zerreciklerini büyük bir keyifle ağzında çeviriyordu. Olay örgüsü kuantum mekaniğine evrilmeden çayına uzandı, dağılan maddecikler birazdan ona yaşatacağı büyük keyif eşliğinde füzyona uğrayacaktı. Avucunda telefon tutan bir el, çay bardağı ve Sinem'in ağızda dağılmış halde bekleyen kurabiye kırıntılarının arasına girdi. Ekranda bir erkek fotoğrafı vardı. Yakışıklı, boylu poslu, karizmatik. Hakan, yeğenim dedi kadın.

Bu hatunlar tam bir çeteydi, nasıl ikna etmişlerdi telefon numarasını vermeye, kendi de anlamamıştı. Eve gelince pişman olmuştu olmasına fakat iş işten geçmişti. Ama aramazdı herhalde, niye arasındı? Madem o kadar iyi eğitim görmüş, madem o kadar yakışıklıydı evleneceği kızı çevresinden bulabilirdi. Böyle eski usul heyecanlara atılmanın bir gereği yoktu. Ertesi akşam eğitimdeki mühendislerin yanlış hesapladığı yapay zekâ algoritmasındaki hatayı aramakla meşgulken telefonu çaldı. Allah kahretsindi, Hakan arıyordu. Niye arıyordu ki? Açmak veya açmamak ikilemindeyken annesi başucunda bitti; açsana kızım, neden açmıyorsunuz, sonraki altın gününde kadına ne diyeceğimler... Açtı. "Merhaba, rahatsız ediyorum!" Sesi bir tatlı, kurduğu cümleler öyle oturaklı, sessizliği huzur verici... Sinem hiç ummadığı bir şekilde içinde bir şeylerin kımıldadığını duymuştu. Annesinin, alamadığı için sürekli şikâyet edip durduğu elektrik bu olmalıydı. Ertesi gün telefonuna nasılsın diye bir mesaj geldi, elektrik akımı şiddetlenmişti. Bütün günü akşamı sabırsızlıkla beklediğini kendine belli etmemekle geçirdi. Akşam olduğunda telefonu yanından ayırmıyordu. Annesiyle birlikte dizi izliyormuş gibi yaparken ekranın ışığı yandı, gözlerinin içi parladı, telefona uzandı. İşte yine o tatlı ses... Bir hafta alışkın olmadığı bu heyecanla geçmişti, kalbinin tam ortasında kanatlanmış kelebeğin kozasını zorlamasına engel olamıyordu. Artık gece ile gündüz bir olmuştu, çalışırken dahi o ses kulaklarında çınlıyordu. Görüntüsü aklına düştükçe telefonunu açıyor, Hakan'ın profil fotoğrafını bir yapay zekâ programı gibi hayalinde sesiyle birleştiriyor ve fotoğrafa can veriyordu. Bir gece telefonda konuşurken "İş yerlerimiz birbirine yakın madem neden köşedeki kafede buluşmuyoruz" dedi Hakan. Heyecandan Sinem'in gözleri yuvasından fırladı, iş yoğunluğuna göre haber vereceğini söyleyerek

telefonu kapattı. Kapatır kapatmaz hava durumuna baktı. Aksi gibi bütün bir haftayı bulutlu gösteriyordu. Sadece pazar güneşliydi. Bir an önce buluşmak isteğine rağmen maalesef bir tek pazar günüm boş, şeklinde bir mesaj yazdı.

Gökyüzüne bakmaktan vazgeçti, birkaç adım ötedeki banka bıraktı kendini. Yine hava tahminini tutturamamışlardı. Karabulutlar en olmadık zamanda acı hatıraları üzerine yağıdırıyordu. Çocukluktan kalma bir şeydi bu. Odasında bebeğiyle oynadığı sırada hava yine aniden kapanmıştı. Anlam veremediği bir his ürkütmüştü Sinem'i, neden kaçtığını bilmeden soluğu abisinin yanında almıştı. Abisi bilgisayar başındaydı, aylar önce sildiği ödev dosyasını geri getirmeye çalışıyordu, Sinem'i fark etmemişti, "neyse ki bulut yedeklemiştir" diye bir fısıltı yayılmıştı ağzından. Sinem şaşırılmıştı, demek bulutlar yedekliyordu! O zaman bulutlar bir kış sabahı kapalı havanın kasvetiyle odasında boğulduğu o gün, anne babasının son tartışmalarını da yedeklemişti. Yatağın üzerinde nokta gibi büzülüşünü, iki eliyle kulaklarını tıkayışını, dış kapının gümbürtüsüyle oturduğu yerden sıçrayışını da görmüş olmalıydı. Annesiyle babası boşandıkları için geceler boyunca süren ağlamalarına, asla evlenmeyeceğim diyerek iç geçirmelerine de şahit olmuşlardı. Sonraları abisinin bahsettiği o bulutun bilgisayar programı olduğunu öğrenmesi sonucu değiştirmemişti. O meşhur yazılım şirketinin bilgisayar başmühendisi Sinem Hanım olması da duruma etki etmemişti.

Hakan'dan hoşlanmıştı, onunla ilgili hayaller bile kurmuştu, onu kaybetmek istemiyordu. Kalkması lazımdı. Şimdi bütün bu anlamsız korkuları geçmişte bırakmanın tam vaktiydi. Harekete geçer gibi oldu, elleriyle bankın kenarlarını kavradı. Kalkma isteği, kaskatı kesilen iradesini alt edemiyordu. Parmakları gevşedi. Belki birazdan güneş açardı, ışıktan bir örtü yayılırdı şehre, hatıralar silinir yerine umutlar yeşerirdi. Ama gitmiyordu. Çok geç kalmıştı. Acaba Hakan ne düşünüyordu, gelecek misin diye mesaj atmıştı. Ne diyecekti? Sonra annesine ne cevap verecekti; bir türlü elektrik alamadınlar, ne zaman bir yuva kuracaksınız, hiç kimseyi beğenmiyorsunuzlar...

Ama bulutlar, karabulutlar...

BERNA ATAGÜN

Çocuk

Canla başla ağacın dallarına sarılmış inceden inceye sallanan son yapraklar da diğerleri gibi önce ayaklarının altındaki boşluğa sonra birbirlerine telaşla baktı. Doğrusu bu bekleyiş onları yormaya başlamış, homurdanmalar artmıştı. Ne olacaksa olsun, sesleri şimdiden ufak bir halka oluşturmuştu. Bu kadar beklemek yeter, yetmeli. Nasılsa camlarda ılık çalan rüzgârın hışımı er geç onları da yakalayacak, savrulmanın tadına nasılsa bakacaklar. Rüzgâr camları dövedursun, çatıdaki kiremitleri şişirsin, yapraklar başlarının çaresine bakabilir. Ne diye bu işi rüzgâra bıraksınlar. Oyalanmanın anlamı yok.

Çocuğa söz vermiştik, dedi içlerinden biri. Onun geleceği yok, dedi bir diğeri. Belirsizliğin yapraklar arasında getirdiği tedirginlik artınca bu hareketliliğe son verilmesi gerekti. “Korkmayın,” dedi, en heybetlisi “korkmayın, bu defa geçen güzden bile daha uzun dayandık, herkes duysun ki biz kazandık!” Yapraklar camı son kez kontrol edip ardından hep birlikte kendilerini aşağı bıraktı. Ufak bir çığlık koptu ağaçla ev arasındaki boşlukta. Çocuk uykusunda duydu bunu, gözlerini araladı, hızlıca pencereyi açtı. Önce ağaçta sonra yerlerde aradı yaprakları. Gözlerini ovuştururken: «Hani uyanmamı bekleyecektiniz,» dedi. Bakışlarını arkasındaki duvara çevirdi, akreple yelkovan gökyüzünü işaret ediyordu. “Zaten beklemiştik.” dedi, üzüntüyle. Pencereyi kapattı. Bu kadar uyumuş olduğu için kendine kızdı. O kendine kızarken küçük bir çizgi belirdi avucunda. Çizgi, gözlerini çocuğa dikti. Çocuk söylene söylene yeniden uzandı yatağına, uyuyakaldı.

Çocuğun annesi güne her zamanki gibi erken başladı. Bir odadan girip ötekenden çıktı. Gerekmeyen ve acelesi olmayan ne varsa yaptı. Kendine türlü işler çıkararak sözgelimi eline tutuşturduğu bezle avizelerin tozunu alarak, duvarları silerek ya da mutfak dolaplarının içini temizleyerek içindeki sıkıntıdan kurtulacağını sandı. Gözünü sulandırıp canını acıtan, üstelik fazlasıyla dikkatini dağıtan kirpiği çıkartacağı sırada fayans aralarına dolmuş kiri fark etti. Canı sıkıldı. Yeni bir bez ve fırça almaya gitti, gözlerini kırıştırmakla ye-

tindi. Kirpik hiç oralı olmadı, çıkar gibi yapıp çıkmadı. Anne sulanan gözünü ara ara silmekle yetindi. Nihayet kafasındaki işleri tamamladığında elindeki boş sepetle içeriye, aynanın karşısına geçti. İpe astığı çamaşırlar önce birbirlerini sonra etrafı incelemeye başladı. Bileklerine takılı mandallardan kurtulmanın çaresini aradılar. Biri nasıl olduysa bir kulağının kenarını kurtardı mandalın kısılcısından, bir başkası güneşin altında büzüştükçe biraz olsun rahatladı, aceleci olanların eli ayağı birbirine dolandı. Çamaşırlar mandalların canlarını ne çok acıttığından yakındılar, ahlânıp vahlandılar. Cezalarının kısa sürmesini dileyip konuyu kapattılar. Bunlar olup biterken çamaşırların üzerine sinmiş ıslaklık ilk kez rüzgârla tanıştı. Pek çok su damlası küçük de olsa ısrar beklemeden ve bir kez olsun arkasına bakmadan rüzgârın peşine takıldı. Uydum akıllı, dendi arkalarından. İlk gidenlerden olmaya ne çok imrendiğini kimse dillendiremedi. Bunun yerine ne aceleleri var sanki, dendi burun kıvrılarak. Rüzgâr tatlı tatlı esmeye devam etti. Çocuğun annesi aynanın karşısındaki işi bitince oyalanmadı, aynadaki suretini uzun uzun süzmedi, herhangi bir değişiklik var mı diye kontrol etmedi, gözlerinin içineyse özellikle bakmak istemedi. Serçe parmağındaki kirpiği üflerken göğsünde şiddetli bir ağrı hissetti, alnındaki üç çizgi görünüp hızlıca kayboldu. O sırada rüzgâr çoğaldı, küçük ve eski bir teneke devrildi bahçede. Teneke zannetti ki önemli bir şey oldu. Önemli olanın fark edilmesini bekledi, kimsenin gelip de onu düzeltmemesine içerledi. Çamaşırlar tenekeyi fark etti ama ses etmedi, cılız güneşin altında birbirlerine dil çıkartıp kıpırdanmayı tercih etti.

Çocuğun babası uyurken saç tellerinden birkaçı daha beyazladı. Uyandı-ğında yine her yeri ağrıyordu, yüzü de her zamankinden daha sarkıktı. Baba sızlanarak doğruldu yatağın içinde, ağzına yerleşmiş ve ona artık tanıdık gelen acı tadı yokladı; nasıl bıraktıysa öyle buldu. Kaşlarını çattı, mutsuzluğunu kuşandı. Geçen geceki tartışmayı hatırladı, canı iyice sıkıldı. Oğlunun tuhaf laflarının küçük oğluna kötü örnek olacağını düşündü. Saatlerce sürüp olmadık yerlere varan konuşmanın anlamsızlığını göremedi. Sorunların nasıl bu kadar çoğaldığını da. Neticede gecenin bir vakti eski defterler açıldı, bağırıp çağırmanın şiddeti, tahammül edileni aştı. İki taraf da kaybetti. Baba söyleyemediklerini düşündü bir bir, ne çok şeyin aklına gelmediğini fark etti; hayıflandı buna. Düşündükçe öfkesi tazelendi, öfkesini diri tutmak için elinden geleni yaptı. Oğluna nasıl had bildireceğini hesap etti. Gövdesini ovuştururken söylene söylene terliklerini aradı.

Çocuğun abisi gece hiç uyumadı. Sabahın ilk ışıklarıyla odasında ileri geri yürümeye başladı, birkaç kez eşyalarını bavula yerleştirip sonra tekrar çıkardı. Annesinin hatırı, ilk defa onu evde tutmakta zorlandı. Abi ne yapacağını bilememekten güçsüz düşünce kendini koltuğa bıraktı, inanılmaz

bir yavaşlık çöktü üstüne. Yorgunluğu oracıkta katlanıp ayak ucuna kıvrıldı. Koltukla yatak arasındaki mesafe gözüne öyle uzun geldi ki hayret etti. Ayağa kalkmak ve içinden çıkamadığı hâli ezip geçmek istedi. Kıpırdamadı, gözlerini kapatmakla yetindi. Kalbi bu suskunluğa direnince çocuğun abisi sinirlendi, kalbini görmezden geldi dahası o hiç yokmuş gibi yapmayı denedi. Farklı yollardan aklını ikna edip kendi yanına çekmeye uğraştı. Mantıklı olanı mırıldandı, tekrar ve tekrar kendine duyurmak istedi. Kalbi, uzun süre ahırda bekletilmiş atlara özgü sabırsızlıkla göğüs kafesini tekmeledi; koşturulmak, özgür bırakılmak istedi. Hareketsizlik devam edince tısladı, derin ve hızlı hızlı soludu, köşesine kıvrılıp somurttu.

Baba terliklerini süre süre evin içinde dolaştı, anneye seslendi. Anne mutfakta yerdeydi. Baba panikle anneyi kaldırmaya çalıştı, kaldıramayınca çocuğun abisine koştu. Oğlu annesini kucaklayıp arabaya yürüdüğünde baba da küçük çocuğu kucaklamıştı. Çocuk, abisinin hıçkırıklarına uyandı; ağlamaya başladı. Onlar arabaya binerken çamaşırlar sessizce arkalarından baktı. Bahçedeki teneke: “Yazık!” dedi.

Çamaşırların kurumasının üzerinden iki uzun gece geçti. İki uzun geceden sonra gelen gündüzde yeniden ıslandılar. Perişanlıkları iki kat arttı. Sırlıslık olmak bile onları kendine getiremedi. Çamaşırlar şiddeti artan rüzgârla iç içe geçti. Toplanmamak canlarına tak etti. Kendilerini iyice saldı. Bu, birbirlerine dolanmalarını artırdı. Harap bir ifadeyi kendilerine takınıp bir daha çıkarmadılar. Birkaç gün içinde hepsi dağıldı etrafa. Üstleri çamurlandı, çalı çırpıya bulandı. En şansızları pisliğin içindeyken bile mandalı takılı kalanlardı. Onların canı pisliğin içindeyken de acıdı. Çamaşırlar utançlarından birbirlerine bakamadı. Olmayacak olan oldu, çamaşırlar unutuldu. Kimse yokluklarını fark etmedi. Hiçlikleri boyunlarına dolandı, nefeslerini kesti.

Birkaç gün daha geçti aradan. Rüzgâr yatıştı, güneş iyiden iyiye kendini gösterdi. Komşular sık sık perdelerin ardından geleni geçeni gözledi. Bekledikleri araba bir öğle vakti evin önünde durdu. Çocuk ve baba dışında inen olmadı. Komşular arabaya yaklaştı, mendillerinin kenarıyla gözlerini sildiler. Çocuğun elinden tuttu biri, yavaşça eve yürüdüler. Tencerelerle yemekler geldi arkadan. Çocuğun avucundaki çizgi çatallanıp derinleşti, çatalın ucu içeriye kıvrıldı. Baba şişmiş gözlerle etrafa baktı. Burasının kendi evi olmadığını düşündü, başı döndü. Bir başka komşu da hemen onun koluna girdi. Birlikte içeriye geçtiler. Komşular önce göz ucuyla sonra detaylıca evi süzdü, odaları gezdi, kapı arkalarına kadar baktı. Olağan tozlanma dışında her yerin tertemiz olduğuna kanaat getirdi. Söyleyecek bir şey bulamayınca temiz kadınmış, dediler annenin arkasından. Parlayan fayans aralarını birbirlerine gösterdiler, övdüler de övdüler. Her şeye hazırlıklı olmanın öneminden

bahsedip mutfağa yöneldiler. Helvayı kavururken hep bir ağızdan anneye rahmet okudular, birbirlerinin hâlini hatırını sordular.

Çocuk helva kokusunu alınca mutlu oldu. Saklandığı yerden çıktı, evdeki kalabalığa karıştı. Sesleri ayıkladı, duyduklarına inanamadı. Babasının yanına gidip onu dikkatle inceledi; titreyen ellerine, kızarmış gözlerine, bükülmüş boynuna baktı. Aynı şeyleri bir kez de ondan dinleyince annesinin geri gelmeyeceğini anladı. İçi titredi, bahçeye çıktı. Annesinin kapı önüne konulan ayakkabılarını gördü, eğilip kucakladı. Penceresinin yanı başındaki ağaca koştu, ayakkabıları gösterdi, olanları anlattı. Yaşlı arkadaşının gövdesine sarıldı, içini çeke çeke ağladı. Rüzgâr yükseldi, hiç beklemedikleri bir anda etraftaki ağaçlara yöneldi. Yaprakları saçlarından yakaladı, savurup attı.

MEHMET BAYNAL

Kervandan Kalan

Bir dağ başında, söğüt ağaçlarının gölgesinde beliren bir kervansarayın mozaiklerle kaplı girişinde soluklandım. Cepheleri oyuk oyuk. Yolum uzun ve meşakkatliydi. Zilhicce ayının son günleriydi. Muharrem hilalini görmek henüz nasip olmadı. Gün boyu açlıktan ve yorgunluktan bitap düşmüştüm. Hafif bir rüzgâr kumları savurdu. Talihsiz ama mutluydum. Hiç olmazsa yaşıyordum. Hemen ardından koca bir kervan belirdi. Develerin çingirak sesleri duyulur duyulmaz açıldı kapılar. Devasa bir kale gibi içerisi. Dikdörtgen surları, gözetleme kuleleri, hayvanlar ve yükler için çepeçevre odacıklarla çevrili iki katlı geniş bir iç avlusu var. Odalar birbiri üstüne inşa edilmiş gibi. Her yan gürültücü satıcılar ve semiz hayvanlarla dolu. Orta yerde bir kuyu, hemen yanında su dolu büyük fıçılar yer alıyor. Develer hemen çömelip kana kana su içmeye başladı.

Avlunun arka kısmında misafirlerin yemek yemesi için özel bir bölme yapılmış. İçine yekpare dokunmuş kıymetli bir Gördes halısı serilmiş. Pencereilerin önündeki boşlukta yeteri kadar yüksek kerevetler var. Bu tahta kerevetler üstüne konan kalın keten kılıflı minderlerin içi halis yapağıyla doldurulmuş. Etrafına uzun kırlentler konmuş. Önlerinde büyük bakır siniler dizili. Hemen ayaküstü bir şeyler atıştırdım.

Yemek yerken tam karşımda tahta direklerle desteklenen ve merdivenlerle çıkılan bir eyvan vardı. Eyvanın altında birbirlerinden alçak parmaklık ve peykelerle ayrılan yüksekliğin üzerinde nargile içen ve fiyatları tartışan esirci ve müşteriler konuşuyorlardı. Bir dizi hücrenin sağ kolda olanları ikinci el erkek köleler içindi. Daha kıymetli olan güzel beyaz esirler ise kâhyanın zincire vurduklarına ayrılmış. Çorbamı kaşıklarken misk kokularına bürünmüş cariyelere baktım. Hepsine beyaz muslinden elbiseler giydirilmişti. Çölde ölen kölelerimi hatırladım. İştahım kaçtı. Kalktım sofradan.

Karanlık basmıştı. Ayağa kalktığımda benim gibi giyinmiş bir adamla burun buruna geldim. Konuşmaya başladık. Hesabı öderken hancıya sordum

hemen, “Boş odan var mı?”

Adam yün örme takkesini çıkarıp kafasını kaşıdı, “Yok” dedi önce.

“Sabaha kadar kıvrılacağım en ufak bir köşe de mi yok?”

“Odanda misafir kabul edersen bir yerim var. Yanımda çalışan bir genç kalıyor. Ona söyleyeyim de sana yer açsın,” dedi.

Önüne bir çocuk katıp gönderdi odaya. Çocuk içeri girip biraz sonra çıktı. “Tamam, yeriniz hazır,” dedi. Kapıyı açınca titrek bir mum ışığının önünde bir delikanlı oturuyordu. Oturduğu divanın kırlentine sırtını dayamış, kitabını okuyor, sol elinin başparmağıyla dalgın dalgın bıyığını okşuyordu. Selam verip bir köşeye çöktüm. Çizgili entarileri giyinmiş kızıl sakallarını kaşıya kaşıya beni incelemeye başladı. Yüzünde konuşma arzumu bastıran bir ciddiyet var. Delikanlı bana dik dik baktıktan sonra tok bir sesle sordu “Hoş geldin, kimsin, nereden gelirsin beybaba?”

“Tüccarım. *Şam* taraflarından gelirim. *Kartaca*’dan, *Mısır*’a geçtim. Tam iki ay sürdü yolculuk. *Trablus*, *Beyrut* arasında bir haftada on kölem öldü.”

“Açlıktan mı öldüler?”

“Açlık, susuzluk.... Yolda yaban armudu, alıç, evelik, kangal diken, mantar, çilek, böğürtlen ne bulduysak yedik. Bir vahaya ulaştığımızda kuyuların kurumuş olduğunu gördük. Bu kez günlerce önce ayrıldığımız vahaya geri dönmek istediysen de bu dilsiz sahrada imkânsız gibi bir şey. Bir süre sonra nasıl olduysa kılavuzum yolu şaşırdı. Birkaç menzil yol almıştık ki kızgın kumları geçerken bu kez diğer kölelerin ayakları şişti. Birbirlerine ayak uyduramadılar onları taşıyacak deve de bulamadım. Karanlıkta ilerlemek zorunda kaldık. Gece aniden başlayan kum fırtınasından sonra birkaç tüccarla birlikte kaybolup gittiler.”

“Yazık olmuş.”

“Ah ah... Hiç olmazsa hayvanlarımı ve mallarımı kurtarayım dedim. Bu sefer de dağ ve geçitleri tutan eşkıyalar aman vermedi. Yolda kalmış dervişleri soymuşlar hem de pabuçlarına ve su kırbalarına kadar. Talihimiz varmış ki güzergahımızda iri, asırlık bir ağaç çıktı. Kervanıyla gölgesine sığındık. Ne dalı ne yaprağı vardı ama kuru kütüğü bile gölgelendirmeye yetiyordu. Ağacın bir kısmı hastalıktan ötürü içten içe çürümüş. Kovukları, kuyuya dönmüş yağmur sularıyla kucaklaşmış. Hepimiz bu sudan içtik. Ağacın dibine çadır kurduk. O gün orada konakladık. Gece kılavuzumla ölen kölelerimden ötürü uzun uzun tartıştık. Bir de üstüne gece elini akrep soktu. Adam dehşetli bir sancıyla yerinden hopladı. Bütün gece çadırda inledi durdu. Kervanı yola düzeceğimiz zaman bir baktım kaybolmuş. Koca adam çölde yitti gitti. Yolda bir o yana bir bu yana şaşkın şaşkın dolaştığını gösteren ayak izlerini bulduk. Ama ondan bir daha haber alamadık.”

Delikanlı tok sesiyle araya girdi yine. “Bu çöllerin yolların cini şeytani çoktur. Bir adam yalnızsa cinler şeytanlar onunla oynamaya başlarlar, yolunu şaşırtırlar. Adamcağız nereye gideceğini bilemez. Helak olur. Zira bu çölün gözle görülür bir yolu yoktur ve hiçbir iz rehberlik edemez insana. Zaten rüzgârın bir o yana bir bu yana taşıdığı kumlardan ibarettir burası. Sen an gelir bir yerde art arda dizili kum tepeleri görürsün biraz sonra o tepelerin başka yere taşındığını fark edersin. Hele o ölümün nefesini taşıyan, uçan kuşu bile yere düşüren zehirli bir sam yeli pençesine düştüyse yandın.”

“Valla öyle. Doğru dersin. Ne yapacağımı şaşırdım. Yolu da bilmem. Hiç olmazsa mallarımı sağ salim götürüyem istedim. Tam yola çıkacakken koca bir haydut sürüsü hücum etti üzerimize. Adamlarıma aman vermediler. Ne kadar malım varsa alıp götürdüler. Canımı zor kurtardım. Yolda atım da takatsizlikten öldü. Sabah akşam günde iki menzil aşa aşa buraya vardım.”

“Ne taşıydın?”

“Nefis ipekli kumaşlar, kırk tulum tereyağı, Arap sakızı, Hint tereyağı, Musul tülbentleri, koyun sığır derileri, devekuşu tüyü, Afrika darısı, kurutulmuş balık, mür, bal, kına, fildişi, pirinç, kahve, tuz, cam, boncuk, düğme, halı, köleler, pamuk yumakları, tütsü, Hint sümbülü... Yine de Allaha hamdolsun kervansız da olsa buraya sağ salim ulaştım. Bir hayvan ayarlayabilirsem yarın sabah evime doğru yola çıkacağım.”

Uzun süren bir sessizlik oldu. Birbirimizden bakışlarımızı kaçırdık. Ayak-kabılarımızı çıkartarak uykuya dalmak için uzandım. Bu kez ben sordum ona “Sen ne iş yaparsın?”

“Kılavuzluk yaparım. *Çerkezistan* kıyılarında babam beni köle olarak sattı bir tüccara. Şam taraflarında kaçtım bu hana sığındım daha on beşimde. Uzun zamandır burada karın tokluğuna çalışırım. Kervan yolu üzerindeki bütün eşkiya pusularını avucumun içi gibi bilirim. Gece olunca kumların üzerini silerek bütün izleri yok ederim.”

Birden heyecanlanıp hızla fırladım yerimden, “Bana yardım eder misin?”

“Ne için?” dedi.

“Sana bir sır vereceğim. Yardım edersen mükafatını alacaksın.”

“Söz veriyorum, buyur!”

Başıma gelenleri anlatırken bir şeyi atladım. Mallarımı, kölelerimi kaybettiğim doğru. Ama bir şey hariç. O dibinde konakladığımız ağacın kovuğunda sakladığım bir şişe var. Sabah kervanı haydutlar basınca gizlice şişeyi kovuktaki suya attım.” “Ne var ki içinde?”

“Boya. Sadece denizde yaşayan kabuklu bir hayvanın ürettiği mucizevi bir boya.”

“Bir şişeden ne çıkar ki! Para eder mi?”

On bin purpura hayvanından sadece bir gram erguvani kırmızı boya çıkar. Kabuğunun iç kısmındaki tabakanın çıkarılıp ezilmesiyle elde edilir. Bu boyayı *Bursa*'da zengin bir soyluya yüklü bir paraya satacaktım. Eğer şişeyi bulmama yardım edersen alacağım paranın yarısı senindir.”

Bir süre sessizlik oldu. Ağzı laf dolu. Bir şey söyleyecek oluyor sonra vazgeçiyor. Sonunda başını sallayarak teklifimi kabul etti. Gün ağarırken ne ben ne de o uyumuştuk. Sabah erkenden iki at ayarlayıp yola çıktık. Yola koyulduğumuzda güneş sulu bir portakal gibi taptazeydi. Yol denen şey yoldan başka her şeye benzediğinden yolculuğumuz bitmek bilmedi. Nefesim birbirini kovalayan küçük buhar bulutları halinde havaya karışıyordu. Biraz olsun dinlenemedik. Başka bir kervanın ağacı bulmasından çekiniyordum. Bu süre zarfında yolda yorgunluktan ikide bir “Allah’ım başıma sardığın bu felaket neyin nesi böyle?” diye serzenişte bulunuyordum. Yol arkadaşım benden dayanıklı çıktı. Yorulma emareleri göstermiyordu. Sendelediğini ya da nefes nefese kaldığını görmedim. Atımla arkasından yetiştim. Çöle aşinasın belli ki dedim. Güldü, gözleri ışıldadı. Ne düşündüğünü bir bilebilsem. Nihayet ağacın yanına vardığımızda gün batmak üzereydi.

Gözlerimden uyku akıyor, bir kervansaraya atsam kendimi. Hemen kovuğu ve çevresini kolaçan ettim. Şişe hâlâ suyun içindeydi. Sevinçle kılavuzuma sarıldım. Tam işimiz bitip geri dönmek için toparlanırken arkadaşım “Eyyvah baskın yedik!” dedi. Homurtuya benzer, boğuk ve çiğ bir gürültü. Siyahlara bürünmüş bir adam atını dörtnala sürerek üzerimize geliyordu. Atlı adama çivilendi gözüm. Panikle saklanacak yer aradık. Arkadaşım sesin geldiği yöne fırlayarak “Eyyvah bu bir Moğol casusu!” dedi.

“Nerden anladın?” dedim. “Başlarından tanırım bunları. Baksana burnunun yarısı yok. Başını kazıtıp arkadan örgülü kuyruk yapmış. Bu adamların şakası olmaz,” dedi. Bu beni daha çok tedirgin etti. Casus çok geçmeden ağacın dibine ulaştı.

Bir şeyler söyleyip avutmak istedim, kelimeler ağzımda büyüdü, ne diyeceğimi bilemedim. Adamın karşısında, ayağı kırılmış yılkı atları gibi kala kaldık. Derken zihnimde bir şimşek çaktı. Kolundan tutup “Sen dilsiz ve sağır numarası yap. Gerisini bana bırak!” dedim. Eğilip kafamı uzattım. Sol gözümü kıstım ileri bakarak gelmesini bekliyorum. Atın kesik kesik ılık soluğu sessizliğin içinde canlılığa dair tek işaret. Büyük bir gürültü koptu. Sığındığım ağaç kovuğuna iyice gömüldüm. Gayriihtiyarî bir hareketle şişeyi arkama gizledim. Haydutla göz göze geldik, bakışları, gözlerinin karalığı ürkütücü. Ağzının kenarında korkunç bir yanıkta kalma iğrenç bir yara izi vardı.

Kocaman gölgesi üzerimize düştü. Gözünün birini kıstı, kaşını kaldırdı, elimdeki şişeye baktı, sonra da “Nedir o?” dedi. Sırtımdan akan soğuk tere

teslim oldum. Korkudan bacaklarım birbirine çarpıyordu. Kekeleyerek “Zehir,” dedim.

Gözbebekleri büyüdü, ağzını yamultup dişine sıkıştırdığı dal parçasını tükürdü. Terleyen avuçlarını baldırlarına sürttü. İnce boynu bir soru işareti gibi öne kıvrıldı. “Ne yapacaksınız bu zehiri,” dedi. İrkilerek geriledim. Sorusu havada asılı kaldı. Sesim iyice boğuldu. Zorlukla “*Edessa Kontu*’na götürecektim,” dedim.

Hayatımızı bağışlar ümidiyle hiç sesimi çıkarmadan beklediği değerli bir paketi teslim eder gibi usulca uzattım kendisine. Bana şüpheli bakışlar atarak elimdeki şişeyi kaptığı gibi açıp koklamaya başladı merakla. Arada tuhaf tuhaf suratımıza bakıyordu. Kendimi tutamayıp sordum: “Peki siz ne yapacaksınız ki bu zehiri?”

Tam o sırada hiç beklemediğim bir şey oldu. Casus arkadaşımı yanına çağırdı. Üstüme eğilip okkalı bir tükürük fırlattı. “Bakalım dediklerin doğru mu? İç bakalım bir yudum?” dedi.

Delikanlı dehşetten gözleri pörtlemiş halde önümüzde dikilen adama bir süre bön bön baktı. Eli ayağı boşaldı, neredeyse düşüp bayılacaktı. Yüzü kireç gibi oldu. Yanıma sokulup içeyim mi der gibi yüzüme baktı. Ağladı ağlayacak. Hemen atının önüne yüzükoyun kapaklanıp yalvarmaya başladım. Yutkuna yutkuna içmeye başladı boyayı. “Hadi şimdi git arkadaşına yardım getir. Belki kurtulur.”

Gücüm yettiğinde koşmaya başladım. Arkama bakmaya cesaretim yoktu. Çölün derinliklerine yürüdüm, yürüdüm. Gün batıyordu, güneş çölü kıızıla boyadı. Ayakta duramıyordum, kumlara boylu boyunca uzandım, gözlerimi kapadım. Ne olacaksa olsun. Karanlık çökerken mataramda kalan son damlayı kafaya diktim. Yürüyecek halim yoktu, gerisi çölün işi. Halbuki söz vermiştim kendime kurtulursam bir daha bu çöle gelmeyeceğim diye. Ama yine burada, kumların ortasında kala kalmıştım. Yere yığılışımın üzerinden çok geçmemişti ki bana doğru yaklaşan bir kervanın çingirak seslerini işittim.

FATMA NUR UYSAL PINAR

Tığ

“Zentrum Kreuzberg” yazısının önünde çekilen o meşhur fotoğraf yıprandı. Köşeleri ikiye üçe ayrıldı. Ama annem fotoğrafı, el işi oylarını koyduğu çantada taşımaktan usanmadı. Babam daha sonraları Brandenburg Kapısı’nda, yıkılan Berlin Duvarı’nın kalıntılarında ve başka yerlerde çekilmiş fotoğraflar da gönderdi. Annem yine de gözünden ırmadığı bu fotoğrafı, “Küçük İstanbul” diye bilinen Kreuzberg adlı o yerdekini bir başka severdi.

Annemin akli hem hiç görmediği İstanbul’a takılmış hem de Berlin’e. Babam, annemi götürse bir taşla iki kuş vuracaktı kendince. Babam deri, siyah ceket giymiş. Saçları omuzlarında, düz, sol tarafa yatırmış. Büyük gözlükleri burnunu kapatmasa acaba kemerli burnuma benziyor mu diye dikkat kesileceğim ama fotoğrafı elime her aldığımda gözlerim nemleniyor, uzun süreli bakamıyorum. Yakışıklı, annemin dalıp dalıp gideceği kadar yakışıklı. Hani tığ gibi delikanlı, derler ya öyle. Annem konu komşudan çekinme yavaşına iğneleyecek fotoğrafı. Yıllardır yüzündeki ben gibi gezdiriyor. Haliyle bir fotoğraf ne kadar eskirse o kadar eskidi. Babamın yüzü silinmeden küçük-tüp kolye yaptırayım dedim yakınlarda. Alay ettiğimi düşündü, suratı düştü.

Bana gözleri babasının gözlerine çekmiş diyorlar, fotoğraftan bir şey anlamıyorum ki. Aslında ben hiçbir şey anlamıyorum. Yokluğu sevmekten bıktım yine de anneme belli etmiyorum. Altın kolyesi var. Küçükken gelirse bunu bana versin demiştim. Bir gelsin, daha güzellerini getirir, diye omuzları kabarmıştı annemin. Fotoğrafın birkaç yerinde tığ deliği var. El işi çantasında olmanın azizliği. Gittiği her yere götürüyor annem. Fotoğrafı kazara unutsa geri dönüyor. Annem için parmağındaki incecik halka neyse bu fotoğraf da o. Görmediği yerlerin hayaliyle yaşıyor annem. Görmüş gibi anlatıyor bana. Eskiden inanıyordum, zamanla gerçekleri seçer oldum annemin anlattıklarından.

Durup durup dalıyor uzaklara. Sesleniyorum, duymuyor. Gözlerini kırpmadan bekliyor. Önemli bir kararın eşiğindeymiş de biraz sonra o eşikten

atlayıverecekmiş gibi kendinden emin gözüküyor. Annemin böyle dalıp gitmeleri başına çok iş açmış ama umurunda değil. Bildiğini okuyor. Kundakta bebekken kollarının arasından sıyrılıvermişim mesela. Suçu kendinde bulmamış, ben ele avuca sığmazmışım, çok hareketliymişim söylediğine göre. Gözünü üstümden ayırmaya gelmezmiş. Dibi yanık olmayan tencere yok evde, değiştirilen ütünün sayısını aklımda tutamıyorum. Kapıda bırakılan anahtarlar, pişirmeyi unuttuğu sebzeler, sulamayı aklına getirmedeği saksılar... Hayır, annem alzheimer değil sadece mutsuz. Çoğunlukla iki dirhem bir çekirdek gezer. Kapıdan her an babam geliverecek gibi. Kılık kıyafetle mutsuzluğunu örtüyor. Kimse bilmesin istiyor. Şıp şıp akıyor oysa her halinden. Mutsuzluk bu saklanır mı hiç? Fırsat kollayıp durur. İlk çatlaktan çıkıverir. Bazen mutluluğunu yutar, sezdirmez insan ama mutsuzluk kırk kat bohçaya da sarsan sızar derinlerden. Dalıp gittiği yerden kendi azmiyle dönünceye kadar dünyayla bağlantısını kesiyor annem. Yine mi, diye hesap soramıyorum, kendi kendimi yiyip bitiriyorum. O zamanlar sessizlik dolanıyor paçalarım. Dersem uygunsuz bir şey yapmışım da aslında suçlu benmişim hissi uyancak, biliyorum. Dersem uyuyan insanı en derin uykusundan büyük bir sesle uyandırmışım gibi sırnaşık bir mahcubiyet ilişecek yamacıma. Demiyorum. Sadece olağan hayatın olamayan aile kavramı içinde her geçen gün bu evden biraz daha uzaklaşıyorum. Varla yok kıyısında bir yerlerde ama konumu meçhul. Babam gibi. Annem gibi...

Annesiyle beraber büyüyenlerdenim ben. Annemden duydum bu lafı. Gelene gidene öyle söylüyor. Doğru. Doğduğumda on sekiz yaşındaymış. Beni de ördüğü oyalar kadar sevmiş. Babamda Almanya sevdası olmasa şimdi yüzü de gülermiş. Gitmesine bakma, diyorlar geri gelmesini bileymiş. Oyalamış durmuş. Annem de oyalanacak kadar oya biliyormuş. Oyalanmak kesinlikle oya ile ilişkili olmalı. Ben küçükken gelmiş bir kere. Hatırlamıyorum. En ufak bir ayrıntı bile zihnimde tomurcuk açtırmıyor. Çorak toprak gibi hafızam babam söz konusu olunca. Biri var, adı baba ama yok. Onunla tek bir anım yok. Yarım yamalak telefon konuşmaları. Anlattıklarına "Nein, Ja" demekten başka bir şey bilmezdi. Sesi ne kalın ne ince. Kızım, derdi ama bir şeyler eksikti. Sonradan anladım. Babamın sesinde şefkat eksikti. Almanya'ya her giden öyle değildi, biliyorduk. Falancanın iki aylık, filancanın üç haftalık tatili olurdu, babamın olmazdı. Babamın gavur patronuna düşman dım eskiden. Babamı esir aldığını zanneder, işkence yapma ihtimaline içerlerdim. Allahtan korkmayandan korkmak, böyle bir şeydi herhalde diye düşünürdüm. Gelmeyeceğini bile bile mayıs ayından sonra hazırlıklara başlardı annem. Gurbetçiler ülkeye dönerdi, babam da gurbetçiydi fakat dönmezdi. Tatili olmayan işte çalışmasının cürmünü bizlere çektiirdiği için kızardım. Ne

kadar masum düşünürmüşüm. Annem pencereleri siler, halıları yıkarı. Eline oyasını alıp kapının önüne otururdu. Arife çiçeği sanırdı gören. Bayramı bekleyemeyen çocukların sevinci eksikti yüzünde, kabul. Ama beklemeye olan iştiağı takdire şayandı. Şanslı günündeyse en fazla postacı gelirdi. İki üç mektup, hepsi yalan dolan. Yeryüzünün bütün aksilikleri anlaşılmış gibi babamı bulurdu güya. Annem öyle okumazdı mektupları. Umut kuşları uçururdu beyaz sayfalardan. Pencere yaz kış açık olurdu mektup okunacağında. Etrafa duyurabildiği kadar duyurmaya çalışırdı. Sahipli olduğunu bilsinler isterdi. Uzaktaydı ancak vardı evlerinin reisi. Aklına başka düşünce gelenlerin düşüncelerini kısırlaştırdığını sanarak o gece rahat rahat uyurdu. Çok sonra elim geçme mektupta okuduğum iki satır, annemin dünyasının aslında hayra çıkmayan rüya olduğunu kanıtladı. Ballandıra ballandıra okuduğu mektupta hani babam yumuk yumuk ellerimden öpüyordu, hani büyüdüğümü göremediği için ezim ezim eziliyordu, hani gurbetin gözü kör oldu, hani kesin dönüş olmasa bile oturum aldıktan sonra ilk fırsatta uçup gelecekti yuvasına. Hani Alman çikolatasıyla ipek eşarp almıştı da bavuluna koymuştu. Annem beni avutmuş, bir gün büyüyeceğimi unutmuştu.

Hiçbir bağ yok gibiydi aramızda. Babam olduğuna bin şahit isterdim ama anneme ayıp olurdu. Gözleri, hem gözleri ne yalan söyleyeyim benziyordu işte. Bu yüzden en çok gözlerimi sevdim. Bu yüzden en çok onlardan nefret ettim. *Okyanus mu iki şehrin arası/Kaç saatlik yol ki şunun şurası...* Annem kasete arkalı önlü bu şarkıyı doldurmuş, sürekli bunu dinlerdi. Berlin nere, burası nere boşuna bu şarkıları dinleyip de kendini heder etme, demedim anneme. Ama bilsin istedim bir gün. Hiç gelmeyeceğini bilsin, umudunu kessin, yoluna baksın. Acı acı haykırdım yüzüne. Odasına kapandı iki gün çıkmadı. Kapısının önüne koyduğum çorbaya da dokunmadı. Sitem etti bana. O memnundu sahi. Bana ne oluyordu. O böyle yaşamaya alışmış, kendini yokluğun ıstırabına kurban etmişti. Ne saçlarına düşen aklardan haberi vardı, ne yükselen tansiyonundan. Gelmek türküsünü tutturmuş gece gündüz onunla avunuyordu. Gelmeyecekti, babam hiç gelmeyecekti. Lafın tamamı deliye söylenirdi. Açık açık gelmeyeceğim demiyordu da uçaktan korkuyorum diyordu mektuplarda, giriş çıkış işleri sıkıntılı diyordu, gelirsem bir daha dönemem diyordu. Berlin'deki rahatlığından dem vuruyor, gönderdiği Eurolarla boşluğunu telafi ediyordu aklınca. Maddi sıkıntı çekmedik, kimseye muhtaç olmadık. Bir şeylerin yarım kalmasına da engel olamadık.

Annemle ve hayalleriyle uğraşmaktan öylesine yorgun düşüyordum ki sırtımı yaslayacağım kimse olmuyordu etrafta. Şu karşıdaki Karadağ'ı ben taşıyordum sanki omuzlarımda. Yaşım otuz olmadan altmış yıllık hüsrancı yaşamıştım. Çünkü gözü yolda, kalbi uzakta bir annenin kızıydım. Evde tele-

vizyonun, telefonun, radyonun üstünde, vitrinin içindeki her rafta, kitaplıkta danteller vardı. Hepsi süt beyaz. Kanseri modeliymiş adı. Annem onları öre öre değil ama ben annemin o halini göre göre kanser olacaktım. Ayda bir postaneye gider, dövizini bozdurur, Duru Sarrafiye'den bir adet çeyrek alır koynuna saklardı. Sonra Altın Başak yetmiş numara ip almayı da unutmazdı. Unuttuklarının çoğu benimle ilgiliydi, bunu bildiğim halde anneme söyleyemezdim. Yirmi iki numaralı tığ zaten evde vardı. On kadar aynı tığdan olmasına rağmen annem sadece birini kullanırdı. Eli almazdı diğerlerini. Yeniliği zor kabul ederdi. Eve gelirken Hebebciler'e uğrar iki dürüm yaptırırdı. Allah babana çok versin, der afiyetle yerd. Bu her ay böyle sürüp giderdi. Annemin oyları ve çeyrekleri biriktikçe, annemin sabrı ve unuttukları arttıkça ben azalır, un ufak olurdu. Yılkı atları seyirtirdi içimde. Bir o yana bir bu yana koştururlardı bazen, yetişemezdim hızlarına. Yetişemediklerimi sayacak ol-sam buradan Berlin'e yol olurdu da yine basar geçerlerdi üzerinden.

Annem, odama geldiğinde beti benzi atmış, mutsuzluğunu örttüğü kıya-fetlerinin rengi uçmuştu sanki. Konuşmasa nefes almıyor zannederdim. Yürüyen bir ceset gibiydi. Bana bilet al, dedi. Berlin'e gideceğim. Babam gideli neredeyse otuz yıl olmuş. Annem onca yıldan sonra, onca bekleyişten sonra, onca gelmek lafından sonra gitmekten söz ediyordu. Huyunu bildiğimden inatlaşmadım, küser diye nereden çıktı, diye sormadım. Tamam, dedim. Bir bakayım en erken ne zamanmış? Bir araştırırım.

O sabahtı. Annem oyasını örüyordu ki, bembeyaz dantel kan oldu. Tığ eline batmış, batmamış bildiğin saplanmıştı. Ben annemin yarasıyla uğraşırken, telefon çaldı. Açtım. Babam geliyormuş. Ama tabutta. Arayana ölüm nedenini sormayacak kadar şaşkın, neyden öldüğünü tahmin etmeyecek kadar kızgın, öldüğünü hemencecik kabul edecek kadar yorgundum. İçimde koşturan atlar, durdu. Dağıldılar bir bir. Bir yabancının cesedine 'baba' diyerek sarılıp ağlamak nasıl duygudur biliyorum. Omzuna kadar olan saçları yoktu. Tepesi açık, kenardaki saçlar bembeyazdı. Yine yakışıklıydı. Annemin fotoğrafına dalıp dalıp gideceği kadar hem de. Ölüm bile çirkinleştirmemişti. Soğuktı, çok soğuk... Hep olduğu gibi. Onca cümleyi üst üste dizip son sözümü duymasa da söylemek istedim. Yapamadım. Sustum. Annemin eline batan tığ, şimdi beni cansız bir bedene işliyordu. Sık iğnesi çok bir model. Adı, kanser.

MUKADDER GEMİCİ

Benim Öyküm

Bunca zaman sonra hikâyemin hikâyelerini yazmak hem zor hem kolay. Zor; çünkü kendimi anlatmak demek biraz, düşünüşümü otopsi masasına yatırmak, cımbızla alınacak numuneleri tüplere doldurup çözeltilerle kimyasını görmek, ölçüp uzunluğuna bakmak, sıfır tam on binde birini tartmak, renklerini sıralamak, kesmek parçalamak ... Zor derken doğru ifade etmişim. Bir yönüyle de çok kolay, çünkü ben yazarım. Meslek olarak değil; getiririm, silirim, yaparım, toplarım fiillerindeki gibi “yazarım”. Yapabilirim yani. Ama madem yazarım dedim, şu meslek adı olarak sorulduğunda cevap verilebilecek “Yazarım” ifadesinden bir girizgâh yapayım.

Mesleğim sorulduğunda neredeyse hiçbir zaman “Yazarım” demem, çok nadirdir böyle cevap verdiğim. Mecbur kalırsam söylerim yazar olduğumu, “Kamuda işçiyim” derim.

Yazarlık mesleğinin günlük hayatta izahının zor olduğunu düşünüyorum eğer popüler/meşhur bir yazar değilseniz, bir fehm sahibine rast gelmedikçe elbette. Nadanlardan, nobranlardan bahsetmeyelim şimdi, gönül yorar diyeceğim ama bir ikisinden bahsedeyim de kayıtlara da geçsin madem. İlk kitabım çıktıktan sonra arkadaşın biri -haydi kulakları da çınlasın çın çın çın- “Zaten yazarlar yazmıyormuş, editörler yazıp hallediyormuş her şeyi.” demişti. Ben de “Öyle bir editör bulursan bana haber ver.” diyerek cevaplamıştım.

Başka bir arkadaşla da artık üç kitabım varken aramızda şöyle bir konuşma geçmişti, şahit olan kızlar anlatır anlatır gülerler. Bahse konu arkadaş, bir gün bizim odaya geldi, elini beline koydu, tam karşıma geçti ve diyalog

tam olarak şöyle geliştirdi:

“Sen yazarmışsın.”

Hemen cevap vermeliydim. Yazar mıyım yazmaz mıyım? O an, birden şöyle dedim;

“Evet, bazen yazarım.”

Şöyle bir baktı, ne dese?

“Kitapların falan da varmış.”

“Evet var.”

Masama baktı. Bomboş bir masa. Bir iki kâğıt ve bir defter hepi topu.

“O zaman kitapların nerde?”

“Kitapçılarda.”

Bir tanesi de şöyle bir teklifte bulunmuştu: “E sen satsan da senden alsak, kargoyla falan uğraşmasak...” Ya da “Çocuk hikâyeleri yazıyorsunuz sanırım.” En şahanelerinden biri sona kaldı, kitaplarım olduğunu duyan bir abimiz “Bizim kadın sayfasına da bir şeyler yazabilirsiniz.” dedi. Yani işte yemek tarifi, kurabiye işleri, salça lekeleri, annelik tüyoları.

Hasılı, böyle anlar sayesinde ama daha ziyade en baştan memlekette yazarlığın nerede nasıl algılandığını bildiğim için “Yazarım” demem, dememeyi tercih ederim, ediyorum. Uzunca oldu konu dağıldı, pek çok yazar arkadaş daha enteresan anlar yaşamıştır muhakkak ve sadede gelirsek, bana sorulan sorunun bunlarla pek bir ilgisi yok. Hikâyemin sergüzeştini anlatmalıyım, konumuz bu, konumuz ben ve hikâyem; şu bonzai ağaçları gibi, dünya işlerinin kulak parlayan gürültüsü içinde, tamamen şahsi bir sessizlikte dallerini, cümlelerini eğe büke, kese biçme şekil verdiğim, didindiğim iş; yazmak. Burada bir parantez daha açayım, yazmaya nasıl başladım kısmını daha önce defalarca anlattığım için geçiyorum, merak eden göz arar bulur. Ben soruyu biraz değiştirip kendime uyarlıyorum bu sefer. Soru ve cevap kısaca aslında şu şekilde;

Ben nasıl yazıyorum?

Ben zor yazıyorum.

Yazarken hep tökezliyorum, düşünüyorum, kırılıyor bir sürü kemik, kurgu, kelime ve paragraf, yaralar ve dosyalar kabuk bağlamadan açılıp kapanıyor.

Niye yazıyorum?

Bilmiyorum.

İçimde tutamıyorum o sözü, o bakışı, o hali... Yazmak dert demek. Yazmak derman demek. Geçen sene, salgın vakitleri, bahar bitti yaz geldi -belki de söylememek icap eder ama- bırakayım dedim, yetsin bu kadar. Sonra ne oldu bilmiyorum, kendimi yine klavyenin başında buldum. Derdim ne? Derman aramak. Dermanım ne? Dert bulmak. Şekil değiştirmek ve sonra yeni-

den aynı şekle rücu etmek. Yağmur, kar, dolu, buz olmak, ateşle değişmek, soğukla değişmek, dermanın içinde dert, derdin içinde derman olmak, yer-yüzüne düşmek, gezmek dolaşmak dağlarda ve yerin altında, sonra yeniden ve yeniden yola düşmek.

O zaman bir hikâyenin başlangıç noktasından başlayalım. Kafama yatmayan, yanlış olduğunu düşündüğüm hal, söz, fiil beni tetikliyor. Ya da tam tersi; rahmetten doğmuş saf bir iyilik, pirüpak bir niyet, başkası için kendi arzusundan vaz geçiş, fedakârlık, bütün feci şartlara rağmen umudun tercih edilişinin kanlı canlı hali... Mesela aklımda duruyor; geçen akşam bir belgeselde İdlib'deki çadır kamplardan birinde kameraya karşı tek omuzunu silke-rek oynayan altı yedi yaşlarında bir kız çocuğu vardı. Nasıl tatlı, utanıyor bir taraftan da, etrafında dönerken bir an durup ellerini yüzüne kapatıyor. Saç baş darmadağınık, üst baş kim bilir kimin eskisi, her yer çamur... O kampta, o hayat mücadelesinin içinde çalan müziğin ritminde nazenin bir eda ile, çocukça bir işve ile oynayan küçük omuz, yüze kapanan eller, mahcubiyet... Nerde gördün, nasıl bildin öyle oynamayı a çocuk? İnsan işte, yaşama arzusu... Aynı belgeselde röportaj yapılan başka bir çocuğun yanı başında arkası dönük oturan, yüzü görünmeyen çarşafli kadın, çocuğun annesi. Öylece duruyor, bir heykel gibi, siyah bir perde gibi, kıpırdamıyor. Var desen var değil, yok desen yok değil. Nasıl geldi girdi o kadraja; yönetmen mi söyledi, kocası nasıl izin verdi, kendisi mi istedi, ne yapar, sabah kalkıp akşam yatağa girene kadar nasıl yaşar o çadırın içinde? İki farklı an böyle mesela, benliğime batıyor, aklımda duruyor, kurcalıyor, kıpırdıyor, ufak elektrik dalgaları yayıyor... Sonra bitmek bilmeyen bir memba dertli insanlar; işte dün sabah, adını bile bilmediğim yaşlı bir kadının bana içini dökmesi; eşinin vefatından sonra evinin, düzenin bozulması, çocuklarının evleri arasında yersiz yurtsuz kalıp elinde bir çantayla gezmesi...

Son yazdığım dört hikâyeye bakalım yine; (ikisi bitti, ikisi natamam); birinde salgın hastalık hâlini alan görme/gösterme arzusunu yazmışım, diğerinde boşanma sonrası duygusal olarak yapayalnız kalan bir çocuğu, ötekinde kapana sıkıştığımız trafiği, adına şehir dediğimiz ama şehir olma vasfını kaybetmiş mekanların keşmekeşini, sonuncusunda inançla çelişen, değişen hayat pratiklerini, işte şahit olduğumuz hayatları, uzun ve zor, biter mi bilmem. Bir tane daha ilave edeyim, çok sevdiğim -ne kadar çok sevdiğimi de kavga edince fark ettiğim- bir arkadaş ile feci birbirimize girdik. Fikrî meseleler, fikrî yaklaşımlar. Bayram sabahının telaşı içinde onunla bayramlaşamama duygusu ile öyle üzgündüm ki oturdum iki paragraf yazdım.

İlk hikâye için kör olmakla, görmek-görememek, bakma biçimleri ile ilgili epey okudum, mitolojik bazı hikâyelere, makalelere göz attım. Oğluma

attığım bir mesaj nedeniyle ilk fikrin ne zaman doğduğunu tespit edebiliyorum, 12 Ağustos 2021. Hikâyeyi yayımlanacak dergiye 29 Kasım 2022’de göndermişim. (Bir parantez, bu metni kaleme almak için bakınca fark ettim bu zaman dilimini ve dehşete düştüm. Tam on beş ay! Aman Allah’ım, ne kadar uzun bir süre, bu mevsimlere sâri zaman, içimi kederle dolduruyor şimdi...) Bilgi kaynaklarını okumak epey vaktini alıyor insanın. Elbette bu okumaların getirdiği bir zihin genişlemesi/derinleşmesi oluyor, okumak deniz suyu içmek gibi zaten, içtikçe susuyor susadıkça içiyorsunuz, okuyanlar iyi bilir.

Tuhaf tuhaf bilgilerle haşır neşir olmak zorundayım, zorundasın, zorunda, yazar olmak isteyen biri, bu da malum bir bilgi, yazmakla uğraşanlar için. Mesela, İngilizler ta 1924’de bir araştırma yapmışlar Türklerin otomobil tercihi ile ilgili, tasarruflu ve hızlıdan ziyade ağır ve güçlü araba seviyormuşuz. Ama isterseniz psikosomatik ilaç geliştirme süreçlerinde fareler üzerinde yapılan ve beni dehşete düşüren bazı deneylerden de bahsedebilirim, bir hikâye nedeniyle bunları da okumuşluğum var. Bu iki örneği verme sebebim, gerçeğe sadık kalmayı ne kadar önemsemişimi göstermek. Bu durumun bazen hikâyelerimde tutukluğa sebep verdiğini söyledi yakınlarda bir okur ki, çok mümkün. Ama ben bu sadakatimden vazgeçeceğimi sanmıyorum.

Zor yazdığımдан bahsetmişim zaten. Oturunca şöyle hadi üç beş sayfa yazayım haline bir türlü geçemiyorum. Günlük iş ve ev telaşları, benim sistemsizliğim, ertelemelerim; küçük sevimli yumaklarken bir araya gelip çığa dönüşüyor, yazının yollarını kapatıyor, masa başına oturmama engel oluyorlar.

Klavyenin başına geçince ise her seferinde metne en baştan bakıyorum; işte ağacımın karşısındayım, şöyle bir etrafında dolaniyorum. Gövdeye bakıyorum, sağa sola yayılan dallara, intizamsız uzayanlar hangileri, gözü ve ruhu rahatsız edenleri? İşte makas elimde. Kimilerini keserken, bazı dalların uzamasına da izin vermeliyim. İyi güneş almalı, oku Mukadder. Su? Toprak-tan köklere ulaşıp oradan ağacın en tepesine kadar yükselecek ve emilecek damlalar, yaz Mukadder. Bazen halı dokumaya da benzetirim, bakarım şöyle; hata var mı renkte, desenlerde ve bunların uyumunda. Rengarenk ipler başımdan aşağı sarkar; hayal, gerçek, tecrübe, bilgi, duygu... Hangi deseni hangisinden alıp dokumalı? Sökerim bazen bazı yerleri, bazen yerini değiştiririm. Tam bir uyum içinde, kendine ait cümbüşü olsun diye uğraşırım, sırtım ağrır bazen. Burada çok vakit geçiririm- yorucu ve yıpratıcı- ama “Kader gayrete aşiktir.” düsturunu çok severim, bir de “Allah rızkı dilediğine, ilmi talep edene verir.” sözünü. Gayretle talep etmenin kendine ait bir disiplini olması gerekiyor. Pürdikkat, her şeyi bırakıp metne bakmak, metnin içinde olmak,

metnin geçtiği yerde, karakterin kafasının içinde olmak, geçmiş, geleceği ve o anı bilmek, doğru cümleyi kurabilmek, insana dair kadim gerçekliğe sadık kalarak ama daha da önemlisi hakikati pusula kılarak kalıcı bir metin ortaya çıkarmak. Adeta bir tür boğuşma bu, bir türbülans, bitene kadar sürüyor...

Hikâye bittiğinde ise âdeta bir bayram sevinci yaşarım, efendi efendi oturur görünürüm ama aslında kanat takmışımdır, içim içime sığmaz, uçarım toplu taşımada, evde televizyon karşısında. Hele bir de yakaladığım balığın büyük olduğunu biliyorsam o iç coşkum daha uzun sürer. Güzel, tatlı bir iklimdir o, Allah daha çok tattırsın. Ama buraya gelene kadar o iş, yazıp bitirmem gereken hikâye/hikâyeler aklımın bir köşesinde vicdan azabıyla durur, yazamadım, bakamadım, bitiremedim, aman Allah'ım, Ya Rabbim... duygularıyla. Mesela on beş ay, yukarıdaki örnekte olduğu gibi. Hikâyenin geldiği ilk an, çırpına çırpına yağar üstüme cümleler. Yazmaya yetişemem bazen. Not alırım, telefona, kâğıda ne yakınımıdaysa ne gelirse elime. O bir çekirdektir, baksanız hemen hiçbir şey anlamazsınız o cümlelerden belki de. Kodlarla doludur, ben anlarım, ben okurum, ben yazarım sadece. O küçük paragraf, hikâyeye açılan penceremdir. Bahsettiğim yazma zorlukları, o paragraftan sonra başlar.

Gelelim tür meselesine; yazma biçimim -her seferinde en baştan okumak gibi-, hayatımın fiziki şartları -mesaili iş artı ev sorumlukları; hikâye türünde yazmam için mücbir sebeplerim. Geride bekleyen bir iş olduğu zaman huzursuz olmam başka bir etki. Roman ise uzun soluklu bir mühendislik işi malum. Bense ne mühendisim ne de sabırlı. Hilkaten asabi ve tez canlı mizacıma da eklerseniz portrem biraz daha netleşir.

Roman yazma bahsi ile ilgili olarak bir keresinde Fatma Hanım (Barbarosoğlu), sizin günlük temponuz nedeniyle demişti. Mustafa Bey (Kutlu) ise eh bunu da kader kabul etmek lazım diyerek topu doksana takmıştı. Mukadderat işte....

Ama bir an var yazarken, hikâye bir andır denir ya, yazmak da öyle, bir an işte. Bütün yolların açıldığı, Allah'ın yürü ya kulum dediği bir an bana da nasip oluyor. Eziyet veren zorluklar kayboluveriyor, tıkr tıkr işliyor birkaç paragraf, müzik çalıyor kulağımda bilmediğim dillerde müzikler. Cümle cümleyi takip ediyor. Ne kadar yazılıp silinirse silinsin, sadece benim bildiğim saf bir duygu iken yazmak istediğim, nihayet bir şekle şemale bürünüyor. Bazen yazdığım hikâyelere dönüp bakınca bunu ben mi yazdım diyorum, nasıl yazdım, nasıl yazabilmişim? Bitince acaba başka bir tane daha yazabilecek miyim korkusu duyardım eskiden, artık duymuyorum. Her hikâye kendiliğinden bir yazma-yazdırma gücü ile geliyor, yeter ki gayretle talep edeyim....

İlginç bir tevafukla, bu yazıyı yazmadan önce bir kitapevine girdim. Yer

gök kitap. Bunu görüyor, buna rağmen yazıyorum/yazıyoruz. O büyük yığının içinde duruyor benimkiler de. Tozlu raflarda, en geride bir yerde, çantada... Belki hiçbir şekilde hatırlanmayacağız -hiç öyle kalıcılık, efemim iz bırakmak hevesleriyle yazmıyorum doğrusu, o kaderin bileceği bir iş- ama kalemimle bir duyguyu bir insana anlatabilirim, gücü nispetinde de aktarabilirim, işte maksatların en güzeli; onun kalbine akıl ettirebilirim. Bak şu adam ülkesini terk etti, bak şu kadın insanlığını kaybetti, bak bu çocuk yapayalnız kaldı, bak o genç geri döndü, bak bu ihtiyar affetti... Sen diyebilirim, sen de... Bunu yapabilirim, işte bunun için yaza boza yaşayabilirim.

Eh, maksadı da yazdığımıza göre vakit tamam oldu demektir, sona gelmişiz... Tanışmayı sona bıraktık, benim hatam, aceleciyimdir biraz kusuruma bakmayın, hemen dalarım konuya. Zahmet ettiniz, çok teşekkür ederim, çok memnun oldum, Mukadder Gemicî ben. Siz?... A, siz o okursunuz öyle mi? Ne güzel... Ben mi? Ben de yazarım...

Hüseyin Ahmet Çelik ile *Bozdünya* Üzerine

Konuşan: **Rüveyda Durmaz Kılıç**

***Bozdünya* yazarın gönlünde nasıl bir yerde? Aldığınız okur dönüşleri, kitap sonrasındaki yorumlar “Bozdünya” yı nasıl bir yere taşıdı?**

İlk kitabın sevinci yerini tedirginliğe, yazarken yakanıza yapışan tereddüt yerini soğukkanlılığa bırakıyor zamanla. Yazdıklarınızda daha iyi gizleniyorsunuz. Kendi ya da başkası olmak geriliminden cömertçe beslenen ilk metinler geride kalırken hayata başka gözlerden bakma imkânını keşfediyorsunuz. *Sevinebilirsin Suâda İşte Yalnızız*’da içeriden dışarıya doğru baktığımı anlıyorum şimdi, oysa *Bozdünya*’da dışarıdan içeriye doğru bir yol izlemeyi de denedim sanıyorum.

Yazara hep beğeniler ulaşır, eleştiriler saklı kalır. Dolayısıyla okurun bakışı üzerinden bir rota izlemeyi sağlıklı bulmuyorum. Birinin öykülerimi beğenmemesinden zevk alacak değilim fakat onunla tanışmak, gerekçelerini dinlemek isterim. Bu manada *Bozdünya* nasıl doğduysa hâlâ öyle.

İçindekiler kısmını açtığımızda öykü başlıkları bizi durduruyor. Okunuşu öyle güzel ki açıkçası ben hızla geçemedim. Başlıkları peş peşe okunduğunuzda bir şiire dönüşmesi an meselesi. Öyküye isim seçmek, bir kimlik giydirmek gibi. Verilen emeği birkaç kelime ile yeterliliğini, karşılığını bulduğuna inanarak seçmek oldukça önemli. Ne dersiniz?

Ad koymak, insanlar için her zaman önemini korudu. Yeni doğmuş bir bebeğe, keşfedilen bir toprak parçasına, icat edilen bir alete... Hâlâ bir ad konamayan bazı duyguların olduğuna inanırım. Hem keyifli hem zor bir iş, adlandırmak. Bir başlık dikkat çekmeli, bütünü karşılamalı, yeni olmalı... Hakkını vermeye çalıştım diyeyim.

***Bozdünya*’nın bazı öyküleri; “Rüyabaz”, “Beyhude”, “Feratza”, “Şehre Ne Zaman Uzun Uzun Yağmur Yağsa” olayların, insanların, anların kesişmelerinden oluşuyor. Katmanlar, şaşırtmalar ve zamanlar arası kaymalar hepsinde dikkat çeken ortak tercihler. Her şeyi bir arada anlamaya, görmeye çalışan, kuşatıcı bir zihniniz var. Fakat bu durum öykü açısından bir risk değil mi?**

Risk, ama göze almaya değer, denemeye değer. Bir taşla iki kuş vurabileceksem, iki kuş vurmak isterim. Üç de fena olmaz açıkçası. Poe'nun "tek etki kuramı" sona odaklanan ve bir oturuşta okunacak denli kısalığı öne çıkaran bir görüş olması sebebiyle hep eleştirilmiştir. Ben de öykünün bu gibi etkilerle sınırlandığını, daraldığını düşünüyorum. Kısa öykü başlı başına bir kriz-tür bence. Anlatmaktan çok anlatmamak istiyor gibidir. Öyküyü uzatmak, karnını olur olmaz meselelerle şişirmek de risk. Marifet, kıvamı yakalamakta, nerede duracağını bilmekte.

Öyküdeki dil yeteneğinizi, tarzınızı özellikle konuşmak istiyorum. Sadelikle ama bir o kadar güçlü anlamlarla yazabilmek çok önemli. Kelimeler yormuyor, anlatımda yerini yurdunu buluyor. Yalın, güçlü, berrak... Anlatmakla ilgili gösterdiğiniz titizlik fark ediliyor. Dil ve anlatı konusunda önemsedikleriniz neler?

Öyle ise ne mutlu. Öykünün, romanın, şiirin bir dil olayı olduğunu düşünüyorum. İnsanın, hayatın ve eşyanın hem kendisi kalarak hem başkalaşarak var olmasını mümkün kılan evren olarak anlıyorum dili. Bir sanat eseri yaratmanın da imkânıdır dil. Dolayısıyla o olmadan ya da ihmal edilerek ulaşabileceğimiz bir yer de yoktur. Bu düşünceler bende bir kaygı olarak beliriyor yazarken. Parmaklarım daima gergin. Çünkü iyi anlatılmamış bir hikâye, hiç anlatılmamış bir hikâyedir. Edebiyatta "iyi"yi yalnızca dile bağlamak doğru değildir elbette fakat dil, vizedir; sonraki meseleler sonra konuşulur. Bu düşünceler öykülerimin bulunduğu yeri değil ulaşmak istediği yeri açıklar, söylemeden geçmeyelim.

Öykünün içinde öyküyü konuşmayı seviyorsunuz. "Feretza", "Kimesne" buna örnek öyküler. Yazarın kafasının içine giriyor, yazma sürecinin iç itiraf-larını, tekniklerini, meselelerini anlatıyorsunuz. Fakat bu durum, öykünün iç büyüsünü bozmuyor. Öyküdeki, "bir hikâye kahramanını teselli etmek" cüm-

lenizle kurgu ve gerçeklik kaymalarını ustaca dile getiriyorsunuz. Öyküde açık mutfağı neden tercih ediyorsunuz?

“Feretza”, yazma eyleminin intihal ile imtihanını makulün sınırları içinde ele alıyor. Aynı zaman bir “hikâye kahramanı” öyküsü. “Kimesne” ise yazar ile okurun ilişkisine muzip bir bakış. İlkinde hikâye kahramanı, var olmaktan ve hatırlanmaktan hoşnut değil diğerinde ise yazar, okurun her şeye burnunu sokmasından...

Evet, ikisi de yazarlığın mahremiyetinin kalmayışının ilânı bir bakıma. Hadi, gizemi diyelim. Yazmanın bütün aşamaları uluorta, bugün. Çağımızda bir şeyi gizlemek ve gizlenmek hiç olmadığı kadar zor. Yazma eyleminin teşrih masasına yatırıldığını görüyorum son yıllarda. Yazmaya dair her eylemin ya da düşüncenin yazmama/yazamama hâlini de işaret ettiğini söyleyebiliriz. Necip Fazıl, “Ölü Saklayan Mezarıcı” adlı öyküsünde, “Hikâyemi yazmak için her zaman uğradığım” dediği kahvehanede kafasının epey karıştığını ve tek satır yazamadan çıkıp gittiğini anlatır. Fakat neticede bir öykü vücuda gelmiştir. Yazamamak dâhil yazmanın bütün süreçlerini son derece öğretici bulduğum için yer yer konuyu buraya getirmiş olmalıyım, isteyerek ya da istemeyerek.

“Kimesne” öykünüz oldukça keyifliydi. Kahramanın dil ve duygu rahatlığı okura hızla geçiyor, hafızada güçlü bir yer bırakıyor. İroniler ve tatlı bir mizah var. Öyküde yazma konusu asla bir alaycılık değil, bilakis bir sorgulama içeriyor. Bu bağlamda absürt edebiyat örneği gibi görebilir miyiz bu öyküyü?

“Kimesne”nin anlatıcısı tabir yerindeyse eğer biraz geveze, bir parça da öfkeli. Bir talebe olarak edebiyat kuramlarıyla uğraşmayı angarya sayıyor, bir yazar olarak da okurun özne oluşuna tepki. Çelişkileri de var, duygulu da. Öykü yazıyor ama durmadan şiire sığınıyor. Böyle bakınca absürt değil de gerçeğin ta kendisiymiş gibi göründü gözüme. Ben öykülerime dair -çoğunluğun aksine- konuşmayı seviyorum galiba. Ama şunu da kabul ederim ki siz, titiz bir okur olarak absürt ya da başka bir kavram üzerinden bir tanımlamaya giriştiğinizde itiraz da etmem. Ben biçimi önemsemekle birlikte nihayetinde bir hikâye anlatmakta olduğunuzu unutmamaya çalışıyorum.

Kitap, son öyküyle sağlam bir bitiriş yapıyor. “Sen Bana Bakma” öykünüz kurgu, dil ve duygu açısından özel bir yeri hak ediyor. Öykü; var olma biçimi, baş edebilme, yüzleşme yine de dimdik durabilme gibi iç başlıklar yaratıyor zihninizde. Kısacası bu öykünün kendince bir artistliği var ve tadını da çok iyi bulmuş. Aslında, Hüseyin Ahmet Çelik öyküleri bu yönüyle daha keyifli. Okur haklı mı, ne dersiniz?

Benden başka kimsenin inanmayacağı yalanlarla, benden başkasını avutmayacağını adım gibi bildiğim tesellilerle ve kimseyi heyecanlandı-

mayacağı açık olan çabalarla kurduğum, büyüttüğüm “şeyler” ete kemiğe bürünüp öykü diye görünüyor son tahlilde. Kimimizde şiir kimimizde roman olarak görüldüğü gibi. Varoluş, yüzleşme, anlamsızlık; öykünün sırtına yükleyemeyeceğimiz kadar ağır mevzular ama *isim şehir* oynayacak yaşı da geçtik, kelimeler bizi “*bugün*” hayatla baş edebilme kapısına getirdiyse, gereğini yapmak lazım. Aslında demek istiyorum ki okur haklı.

Tasavvufî Gerçeklik Arasında Aykut Ertuğrul Öyküleri

Henüz dumanı üstünde 2000'li yıllar Türk öyküsünde ayrıcalıklı bir yere ulaşacağı gözüken Aykut Ertuğrul öykülerinin şaşırtıcı özellikleri vardır. Bunlar fantastik, tasavvufî, gerçeklik gibi birbirine uzak duran ancak komşu da sayılabilecek yapılardır. Onun öykülerine fantastik denilmesinin aceleci bir yaklaşım olduğu görüşündeki Cemal Şakar, bu şekilde bir yorumun yazarın türe yönelik temel kaygısının görülmemesine neden olacağını altını çizer (Şakar, 161). Ona göre, onun öykülerindeki fantastiğin doğaüstü varlıklar, olaylar, akli aşan durumlar taşıması, Müslüman inancındaki melek, cin, mucize gibi kavramları dışlayan laik, seküler zemine itirazdır (Şakar, 162). Çok açıklayıcı ve konumlandırıcı bu yargının altı değiştiğinde gelenekle bağların azaldığı ya da postmodernin bir hapishane kurarak hem yazarları hem okurları orada tuttuğu yorumu çıkar. Buradan Ertuğrul'un öykülerine bakılınca fantastik gövdenin aslında tasavvufî zemine yaslandığını dikkate almak ve mistisizmin yeni görünüşleriyle bağının olup olmadığını tartmak, söze girmek için uygun bir başlangıçtır.

Türk edebiyatının tasavvufî kanalla ilişkisi geleneğin neredeyse büyük kısmını kaplar. Çünkü o, geleneğin özü olan nakli bilgilerin kendisidir. Ancak kaç türlü mistisizm olduğu ve bunun İslami kaynaklarla bağı sorgulandığında farklı farklı yorumların çıkması muhtemeldir. Türk öyküsünde kendini arayış, derviş hayatı, ezoterizm uzantısında bu anlayışın farklı örnekleri mevcuttur. 1980 sonrası öyküde, bir derviş tutumu veya geleneksel kabullerin etrafında devam eden tasavvufî ilişkili anlatımlar, önceki kuşaklardan devralınan alışkanlıklardır ve masivadan el çekmeyi ihtar eden metinlerdir. Onlar, metafiziğin nasıl bir hikmetle buluşacağı sorununu taşıdıkları kadar rasyonel dünya bilinci ile kuşatılmış olmaları sebebiyle bir sıkışma yaşa-

mışlardır. Metnin gövdesini kurarken nedensizliğin karşısına konulacak bir olay parçası, nesne bulmak veya yerleştirmek zarureti hissetmişler ve bunda zorlanmışlardır. Bu sebeple hemen daima duygusal bir sahneye ihtiyaç duyularak geçmiş zaman ahlakı ve menkıbevi hikâyecikler devreye sokulmuştur. Beslenme kaynakları itibarıyla yeni kuşak buradaki sıkışmayı yaşamadan postmodernin imkânları ile daha kolay buluşmuştur. Üstkurmaca ve metinlerarasılık son derece kolay bir teknik olarak içselleştirmeyi getirmiştir örneğin. Zaman ve geçiş için rüya; kişi ve yerler için olağanüstü varlıklar, delilik hâlleri, akıl dışı dünyalar, cinler ve de nedenselliğe ihtiyaç hissettirmeyen fal, büyü, ağır yanılsamalar yanı başlarında neredeyse hazırdır. Bir de bunların üstüne büyümlü gerçeklik eklenince bir hayli fantastik biçim, metinleri doldurmaktan öte mevcut içeriği de başkalaştırmıştır. Latin Amerika edebiyatından gelen etkinin yeni kuşak yazarlarda özellikle Borges üzerinden metne döşenen göndermeler sebebiyle aşırı bir çoğaltma yarattığı da gözlemlenmektedir. Bu genellemeler içerisinde varılacak sonuç anlatmanın imkân olarak genişlemesidir. Ancak kendi duyarlılığına ve inancına bağlı kalarak bir seçme işleminde bulunulması, böylesi bir hassasiyet de yazardan yazara da farklılık gösterecektir. Örneğin başka bedene girme ile nefsin arzularını aynada seyretme bir anlayış tercihidir.

Buraya yazımı eleştirel hâle getirmek için başka bir saptama eklemek istiyorum. Metinlerin 21. yüzyılda sufizmin sabır, erme, olgunlaşma kültürü ile bağlanması oldukça güçtür. Anlatma hızı giderek artarken, hayat paramparça kesitlerle sunulurken bir ermiş hikâyesindeki sadelik, uzun bekleyişler ancak göndermeler üzerinden gerçekleştirilebilir. Yani bir sufi sabrını ne anlatıcıdan ne olay halkalarından bekleyebiliriz. O zaman sufilik fantastik kadar hızlı ve renkli değişimlere izin vermeyen içeriği, gerçekliğin değişken yüzeyine itibar etmeyen batını tarafıyla yazarı zorlayacak bir yolculuktur. İlâveten oyuna ve gerçeklik yitimine dayanan postmodern anlatma, kendi kurmaca ve metinlerarasılık kalıplarıyla yazarın mesajını ortadan kaldıracak demesek bile zayıflatacak bir yapıyı zorlamaktadır. Bu eksende sufizmi gerçekliğin başka bir yönü ile işlemek ve onunla bir mesaj iletmek gayesi çok zorlu bir teksif anlamına gelmektedir. Saptamalarımın uzantısında Aykut Ertuğrul'un öykülerinin tematik ve teknik olarak bu zorlu çerçeveye ne kadar girdiği ve bunları nasıl anlattığı meselesine geçebiliriz. Başka bir deyişle öykülerinin fantastiğin sularında mı, tasavvufun çerçevesinde mi odaklandığını tartışabiliriz. İlgili öyküleri bir gelişim çizgisi içinde fantastiği arayış, tasavvuf, rüya ve güncel alt başlıkları ile ele almak uygun gözükmektedir.

Fantastiği Arayış

Aykut Ertuğrul'un ilk öykülerinde fantastiği arayış "Keyfekader Kahvesi" ve "Karanlık Derenin Laneti"nde kendisini belli eder. "Keyfekader Kahvesi"ndeki fantastiğin sınırı, fal ve "Şimdi, Bir Hafta Önce, Bir Yıl Sonra" biçiminde tasarlanmış zamandır. Aynı zamanda bu ifadeler öykünün üç bölümüdür. Şaşırtıcı ölüm ilki, kahve fincanı vurguları ile başlayan ve on iki yıl öncesine değinip hemen bir hafta öncesine dönülen ikincisi ve ardından da bir yıl sonrasına geçen akış üçüncüsüdür. Bu geçişler, fantastiğe rahat bir zemin hazırlar. Kemal Usta'nın kahvesine çırak olarak verilen öykünün başkışisi Azer'in gözlemleri fantastiğin kahve falı ve büyücülük üzerinden kurulduğuna aktarır. Ustası sırrını "*bizim işimiz*" (2011, 12) diye tanımlar böylelikle çırağını ortak eder ve yapılan işi çok eski bir gelenekle bir araya getirerek anlatır. Olay akışında aranan fantastik büyü ve falla bağlantılıdır ve şiddetle, haksızlıkla ilerler. Aslında bu iştekliler birbirine zarar vermektedir. Ötesine açılmaz kurgu. Ürkütücü olay parçaları öne çıkarılır. Fantastik, "*Falina baktığı insanların geleceğini görmek değildi mesele; gizli tılsımlar, büyü sözlerle yeneden yazmaktı.*" (2011, 12) izahıyla başlar ve kendi içinde bir döngüyü işletir. Fal bakmayı öğrenen Azer, âşık olduğu Feyza'yı bu yöntemle kendisine bağlar. Ustasıyla çatışır ve onu öldürür. Çünkü o, Feyza'nın kahve falına onun öleceğini ya da intihar edeceğini fısıldamıştır. Öyküye esrarlı bir hava vermek ister, yazar. Bununla bağlantılı olarak usta ve çırak arasındaki doğal olmayan ilişki, kahve falları, büyüyle yönlendirilen insanlar, duvardaki çatlaklardan gelen fısıltılar atmosferi sağlamak için sıralanır. Bir yıl sonra Azer, tıpkı babasının kendisini ustaya verişindeki sahnede olduğu gibi yanına Hasan adında bir çırak alır. Bu epizodla postmodern bir oyun ve tekinsizlik duygusu öyküyü belirlemiş olur. Bir de yazarın, Anadolu ve gelenek üzerinden bir yola çıkmak istediği fark edilir.

Yine tekinsizlik atmosferinde kurulan "Karanlık Derenin Laneti" ilk metindeki arayışın bir benzeridir. "Keyfekader Kahvesi"ndeki zamanı aşan hikâye burada dün bugün arasında gider gelir. Öyküyü tekinsiz yapan ayak sesleri leitmotivi, ölümler ve Kara Köpek'in dereye gidip uluması gibi tekrarlardır. Geriye dönüşle öyküdeki çocuk 5-6 yaşlarındayken cereyan eden olay aktarılır. Kara Köpek Kâtip, köyde birbirini anladığı söylenen, çok eski ve uğursuz bir efsanenin saklanan asıl kahramanlarıdır. Burada bir Anadolu fantastiği hissi okur açısından gelişir. Baba ölüm döşeğinde iken oğulun köye dönmesi ile sahnelenen esrarengiz hava tekinsizdir. Sir babadan oğula bu son anda aktarılır: "*hikâyemizi ondan dinlemek zorunda kalacağımın, görevi devralacağımın alnıma yazıldığını, bunun benim kaderim olduğunu biliyorum. Bunun başka yolu yoktu, bu olacaktı, biliyorum.*" (2011, 52). Bir çeşit efsane

anlatımı gibi olan esrarengiz havayı yaratan olay silsilesi şöyledir. Kemerli Köyü yeni kurulmuşken bir çingene obası da orada bir müddet kalır. Ağanın kızı düğününün olacağı gün âşık olduğu çingene beyinin oğluyla kaçır. Âşıklar derenin kenarında yakalanırlar ve karınları deşilerek oraya atılırlar. Yazar, burada fantastiği eski bir anlatma havasına sokan şu pasajı aktarır: *“Derler ki; can çekişen âşıklar Karanlık Dere’de sürüklenirken üç ah Tanrı katına ulaşmış. Birincisi âşıkların yek ağızdan yükselttiği; ikincisi iki kuzunun analarının yürek feryadı, üçüncüsü ise beyoğlunun beraber büyüdüğü, âşıkların arkasından dereye atılacak kadar sadık, tüyleri kapkara çoban köpeğinin acıklı uluması.”* (2011, 53). Fantastik, o gün karanlık derenin hıncından kapkara kesilmesi, kabarması, birdenbire köpeğin yanında bir adamın belirmesi ve birtakım sözlerle derenin kabarmasını engellemesi gibi doğaüstü fiillerle pekiştirilir. Şimdi sıra oğuldadır, ancak o annesinin tembihi dolayısıyla burada kalmakla okumak arasında sıkışıp kalmıştır. Büyülü gerçeklik kaynağında bir etkinin söz konusu olduğu öykü, Anadolu efsanelerindeki karşılıklarına benzemese de sevenleri ayırmak üzerine bir yorumu hak eder. Bu ve önceki metinden anladığımız kadarıyla yazar bir fantastik kurmak ve bunu bir yere ulaştırmak amacındadır.

Temas ettiğimiz coğrafi sınır içinde fantastiği arayış “Üç Gün Masalı”nda daha belirgindir. Anadolu ve Türk dünyası efsanelerinde kutsal olarak kabul edilen geyik, bu öykünün başlatıcısı konumundadır. Burada Kızıl Orman, kızıl parlak derili devasa geyik, kızıl sakallı pirifani dolayısıyla bir fantastiğin zemini kurulur ve geyiği vuran Avcı Muttalip, ağır bir sınava tabi tutulur. Onun ormanda kayboluşu olay örgüsünün can alıcı noktasıdır. Çünkü sınav, geyiği vurmasından sonra bu mekânda gerçekleşecektir. *“Yeryüzünde bir daha kimsenin eşine rastlamayacağı güzeller güzeli, göz alıcı geyik meğer çınara Allah tarafından verilmiş bir hediyeymiş.”* (2015, 43) epizodu bu sebebi izah eder. Aynı zamanda bununla doğaya tam bir bütünlük atfedilir. Bir adım ötesinde ağaca verilen metafizik, Nuh peygamberin türbedarlığına bağlanır. İlk metinlerdeki tekinsizlik yaratan olay parçaları bu öyküde, inanç ve yaratılışa hürmet uzantısında yazarın olay geçişleri ve göndermelerle farklı bir yere geldiğini düşündürür. Avcıyı içine çeken ağaç, avcının saydığı üç gün değil otuz sene boyunca onu içinde tutar. Ardından onu bir daha kan dökmemek şartıyla serbest bırakır. Onun kovukta kaldığı sürede yaşadığı kuyu içindeki hikâyeler aslında hayatından parçalar olarak şimdi karşısına çıkar. Oğullarından biri geyiğe dönüşmüş, diğeri onu vurmuştur. Kuyu epizodunda görülen meğerse odor. Karısı ise bunlara inanmamak isterken yaşlanmış ve kocası döndüğünde bunları bölük pörçük anlatarak gözlerini kapamıştır. Burada masal başlığı yerli fantastiği bulmanın da bir işaretidir. Nefs ve kuyu, rüya motifleri doğ-

rudan kaynağa, mistik kanala yaklaşıldığının sembolleridir. Ancak tasavvufi zemin geçmiş zamanlarda bir masal dolayısıyla vardır.

Yazarın “Başlangıçların Sonsuz Mutluluğu” öyküsü, gerçek kabul edilen dünyaya ters bir bakıştır. Başlangıçların sonsuz mutluluğu ifadesi zaten sonu olacak bir mutluluğun bulunmadığı fikrine açıktır. Konusu, sahaftaki kitapta 1400 yıl önce yaşamış olan Despina’nın yazısına rastlayan ve ona âşık olan Ferhat’ın karışık dünyasıdır. Sahaf Cibran, Ferhat’ın eline alıp kimsenin görmediği son sayfadaki yazıları onun gördüğünü fark eder. Burada fantastik devreye girmeye başlar ve ardından Ferhat bir aşk şiiri okur. “*Kızıl alevler aşkına! Duyuyor. İşte Despina’yı gördü. Sonunda oldu. Zamanı geldi.*” (BSM, 10) diye gaipten konuşur gibi sözler sarf eden Cibran fantastiği başlatır. Ancak yazar yeni zamanların buradaki vurgularını tam kavrayamayacağı endişesi içinde Cibran’ı daha yüzeysel bir yere çekerek konuşturur: “*Bak Ferhat, alınma ama insanoğlu gittikçe aptallaşıyor, her nesilde biraz daha, her nesilde biraz daha. Yüz yıl sonra neye dönüşeceğimizi Allah bilir. Bir de sen yapma.*” (2018, 11). Bununla yaşanan zamana eleştiri kadar anlatılan sahnenin büyüüne odaklanamayan kahramana ve okura bir ikaz da vardır. Nitekim akıl yürütmeyi geçersiz sayan “*post hoc, ergo propter hoc*” (2018, 11) sözleri bununla ilgilidir. Yazar tekrar devreye girer ve kendi metnine ilişkin açıklamayı getirir. Bu doğrudan nedenselliği dikkate almamadır. Kitabı, Cibran’ın ısrarı ve ücretsiz oluşu ile alan Ferhat’ı tanımlar: “*Merak, aşk, tutku, saplantı, insanca olan ne varsa ortaya çıkıp Ferhat’ın mantığını silip atıyor. Her kusursuz başlangıç anında olduğu gibi. Çünkü bütün büyük hikâyeler, akıl, mantık bilimsel veriler, ıvır zıvır ne varsa iyi bir başlangıç tarafından ortalıktan süpürüldüğü anda ortaya çıkar.*” (2018, 12). Bu şekilde metin iç içe gömülmeye başlar ve anlatıcının, Kasım Molla Değil’in devreye girmesi ile gerçeklikle rüya yer değiştirir. Yüce Kasım cini, Büyücü Kazmin oyunu, Ferhat’ın rüyada Despina’ya âşık olması zamana ait kabulleri de değiştirmek için kurguda yer bulur. Ferhat’ın rüyalarında onu görmesi ve ona âşık olması, cinin musallat oluşu, geleneksel metinlere atıftır, kendi kitabının adını kurgunun parçasına dönüşmesi ise postmodern oyundur.

Yazarın metafizik çerçeveye geldiği ve fantastiği kendi sınırlarına çektiği metinlerinden olan “Dünyanın En Acıklı Hikâyesi”, sese âşık olma üzerinedir. Bu metin, öykü sanatı ve tek etki vurgusu ile ayrıca ele alınabilecek bir yapıya sahiptir. Metafiziğin sesle buluşması Aykut Ertuğrul’un öykülerinde önemli bir motiftir. “Dünyanın En Acıklı Hikâyesi” bu tercihin başarılı bir örneğidir. Kütahya’nın bir köyünde yaşayan Leyla’nın güzelliği ve arabası bozulan genç adamın onun dağdaki sesini duyması öykünün konusudur. Adamın, Leyla’yı görmeden, onun sesine âşık olması bir masal motifidir (Atlı, 1849).

Masallardaki mutlu son yerine yine başlangıç vurgusuna dönük olarak genç adam, şehre döner ve sesin tesirinde cinnet geçirip deli olur. Olay parçası gelenekseli verse de final bugüne mahsus bir kurgudur. Çünkü gelenekselin duygu hâli, bugünün delirme biçimidir ya da gerçeklik ve aşk şehre gelince cinnete dönüşecektir.

Güncel zamanla ilişkili “Yüzyıldan Son Çıkış” bolca edebi alıntı ve hafıza kaybı gibi postmodern kalıplarla humoristik bir metindir. Güncel bir fantastik kurduğunu fark eden yazar, bağ kurduğu yeri atlamamak için kahramana “*Nasreddin Hoca ile Borges karışımı bir adamla karşı karşıyaydım.*” (2018, 37) cümlesi ile rol verir. Aslında bu, yazarın kendine dönük bir imasıdır. Bu ifade, iki anlam taşır. Yazarlık temeli, çağın metinlerinden bağımsız değildir ve Hoca gibi iyi niyetli ancak aykırı konuşmaktadır.¹

İnsanın bu çağda yer tutup tutamadığına ilişkin bir probleme yaslanan “İnsanların ve Cinlerin Ustası” yerli fantastiğin düzeyli metinlerinden olduğu kadar *Dede Korkut Hikâyeleri*’ne bir güncellik katmış olmasıyla da önemli bir kurgudur. Oğuzun büyüğü Dede Korkut’un, güncel hayatın yanına getirilmesi, onca uzak sayılabilecek metinlerarasılık içerisinde ayrı bir değerdir. Öykücünün kendi evreni olan ses burada yine devreye girer.

“Korkut Ata’nın Gökçen Kız’ın Ahını Aldığıdır” başlığı ile Korkut’un torba içinde doğumundan Basat’ı görmesine ve uyanınca devesini keserek ondan kopuz yaparak hikâyeler anlatmaya başlamasına kadar birçok parça, doğrudan *Dede Korkut Hikâyeleri*’nin farklı bölümlerinden alınmış öğelerle kurulmuştur. Ana metni dikkate alarak yola çıkıldığı anlamına gelen bu dönüştürme, “Hikayecinin Basat’la Tanıştığıdır” kısmında güncel zamana getirilir. Burada kot pantolonlu, tişörtlü hikâye anlatıcısı, Basat’la tanışır. Basat’ın avucunun içine üflediği “hu” sesi zamanların aşılmasıdır, insanın yalnız olmadığıdır. İç içe bir benlik ve yığınla hikâyenin sahibi oluşudur. Bu tabii ki tasavvuttur. Nitekim “Basat’ın Hikayeciye Kendi Hikayesini Anlattığıdır” kısmında bilinen olaylar buraya bağlanır: “*Aruz Koca, yağılar basınca oğlunu düşürdü göçerken. Aslanlar buldu ve Dede Korkut, ona sen insansın diyene kadar onlarla kaldı.*” (2018, 124). Basat, Tepegöz’ün Oğuz’a musallat olmasını ve kendisinin onu yenmesini anlatır. Sonra yine avuçlarına üfler: “hu”. Tepegöz’ü, Hızır’ın verdiği iğneyi fırlatarak yenmiş ve o da küçülüp avucunun içine sığmıştır.

¹ Anlatıcının alıntı bolluğuna girmesi öykünün kendine dönük taraflarını elbette zorluyor. Borges kaplan ilişkisi, vd. Burada ayrıca yazarın gelişim aşamalarını izlerken bazı metinleri hakkında –postmodern bir eleştirisi gibi oldu burası– inceleme dışı kalmasına rağmen şunları söylememiz bir okur kadirşinaslığı olacaktır. Bazı öykülerde yeterince işlenmemiş malzeme bulunması, bazen öykünün tartışından düşen olay halkalarına yer verilmesi dikkatimi çekti. Örneğin ünlü romana ait beğeniyi metinleştiren “Kırmızı Pazartesi”, garip bir fantastik olarak “Hah Yutucu”, olay ve ironi dozu bitirilmemiş hissi veren “Suskunluk”, “Rüya” gibi metinler çitası yüksek tutulan diğerleri arasında fark edilmektedir.

Basat, “*O gün bugündür, avucumda ezeli düşmanım seyahat ediyorum.*” (2018, 135) derken bir iç murakabe yaşadığını söylemiş olur. Burada yine ilginç bir çıkma olarak “Basat’ın Hikayeciye Urfa ve Mehmet Siyah Kalem İçin Söylediği” kısmında kendisi meçhul Siyah Kalem’in yaptığı resimler hakkında çizgileri kesin olmayan bir hikâyenin anlatılmasını görebiliriz. Bu ekleme metinlerde dolaşan sese, yazarın birçok metninde kullandığı görseller gibi bir resim ekleme isteği olsa gerektir.

Yazarın fantastiği arayışının ve bir yere oturtma çabasının bu öyküde kültürel referanslarla yerini bulduğu söylenebilir. Öncekilerdeki tekinsizlik azalmış ve bir mesaja bağlanır duruma gelmiştir. Ayrıca güncel gerçeklik bu fantastiğe kıyasından bitmiştir. Bu öykülerin bazılarında göze çarpan tasavvuf ise başka öykülerde daha keskin çizgilerle anlatılmıştır.

Tasavvuf

Türk edebiyatının uzun asırlar yolculuk ettiği bir düşünce ve inanç sistemi olarak tasavvuf, birtakım deruni alametler taşıyan kişi ve olaylara çok bağlıdır. Bunun başlangıçta da vurgulandığı üzere yeni kuşaklarda postmodern imkânlar çevresinde değişik yönelişler zaviyesinden tezahürleri olmuştur. Aykut Ertuğrul’un öykülerinde ise aşına olunan bir sufi anlayış ön plandadır. Onda iç içe geçmiş olay parçaları üzerinden kalbi bir bağlanma söz konusudur. Özellikle tasavvufun keşfe dayalı bilgi edinme, marifet kapısı ve hatta gerçeği görme manasındaki havuzu, yazarda bir yarı uyku hâli “yakaza” durumu olarak anlatıcıya, kahramana yüklenmiş gibidir. Bu postmodernin rüyalı geçişlerinden bir keşif barındırması ile ayrı yöndedir. Psikanalizmin rüya yorumuna ise çok uzaktır.

Rüya ve hâl bilgisi, ilk kitabındaki “Tüfek” öyküsünde, zaman geçişleriyle verilir. Metindeki görünür nesne olan tüfek, başlangıçta ortaya çıkarılmış, haliya bırakılmış ve finalde yine halının üstünden alınmıştır. Ama tüfekte doğrudan ilişkili öykü kişisi dışarıda iken omzunda tüfeğin dipçiğini hissederek ve avcı olmanın rahatlığını ifade eder. Bu bir geçiş ve rüyada olma hâli kadar zaman dışı bir tecrübe manasına da gelir. Öyküde kahramanın karanlık hayallerle yaşadığı evde hayalet sayılabilecek bir baba tasviri vardır. O, fötr şapkalı resmi ve kendisinden kalan tüfekte tanıtılır: “*Yahya Efendi... Babam. Borges hikâyelerinden fırlamış ama her nasılsa Orhan Veli şiirleriyle mesholmuş garip biriydi.*” (2011, 19). Orhan Veli’nin tüfeği depoya konulan Süleyman Efendi’si sınırlı, Borges ise daha sınırsız bir hayat ve düşünme biçimidir. Yani kurgudaki karmaşa ısrarla sürdürülmüş olur. Örneğin şu cümle Borges uzantısı olarak anlamlıdır: “*Daha fazla bakamadım. Tavandan sallanan avizenin kristallerinden yayılan ışığın, Yahya Efendi’nin simasında yayıldığı esrarlı*

değişiklikleri izlemek ürkütücüydü." (2011, 20). Böylelikle yer arayan öykü kahramanı, tuhaflık sezdiği evinden çıkınca ânın esnemesi olarak başlangıç ve son arasındaki bağı dışarı çıkıp dönünce anlayacaktır. Dışarıda daha güven veren bir baba devreye girer. Bu bir yatırıdır. Metruk Turabi Baba türbesini görüp oraya giren kahraman, şehrin orayı da yutacağı düşünceleri içindeyken, sandukasından kalkan yatır onunla göz göze gelir. Önce korkudan kıpırtısız kalan anlatıcı, sonrasında bir güven duygusu yaşar. Sokakta iken "onun nazarı sırtımda" diyerek bağlantıyı dikkate sunar. Nitekim ermiş kişi ile görüşen kahraman, resimdeki babanın ürkütücü ev yaşantısına bağlı iken finaldeki tehlikeyi ortadan kaldıran baba ile güvenliğine geçmiş olur. Tüfek patlar fakat belirsizlik sürer. Esas olan sokaktaki zincirleme tehditlerden kahramanın korunmasıdır. Sustalı dayayıp sigara isteyen bitirim, ticari taksinin sokak lambasına çarpması ve ürkünç adamın camdan fırlayan şoförün ceplerini karıştırması ona bulaşamaz. Bu çerçevede eski anlatmaların yatırlara yüklediği koruyucu özellik dile getirilmiş olur. Bu gerçekliği başka bir zaviyeden görme ve kabul etmedir. Nedenselliğin ritmi, yatırımın sükûneti karşısında yerini kaybeder. Bütün bunları bir hâl ve zaman geçişi kabul edersek postmodernin rüyalı kalıplarından başka bir inanmaya geçildiğini görebiliriz.

Yazarın tasavvufi bir örgüyü tersten anlattığı "Açlık"ta nefis tezkiyesi söz konusudur. "*Kafamın içinde dolaşan böceğin tıptırlarıyla uyandım.*" (2011, 63) diyen kahraman bir kuşatılmışlık içinde olduğunu iletir. Öyküde iç ses olan böcek nefsin kötü tarafıdır ve üç gündür aç olduklarını öykü kişisine telkin eder durur. Şu örnekte görüleceği üzere iç çatışma, yazarın birçok öyküsünde devreye giren anlatımı durdurma tercihi sayılacak senli benli konuşma tekniği ile kurgudaki gerilimi azaltır: "*Benimle Amerikan filmindeymişiz gibi dostumlu mostumlu konuşma demedim mi oğlum ben sana?*" (2011, 64). Öykünün bu yeraltı kişisi asıl başka dertlerden mustariptir. "*Babamı ve uzatmalı sevgilisi Perihan'ı bulmam gerek.*" (2011, 67) sözüyle iyice karanlık bir iç dünyası olduğu ortaya çıkar ve öykü bu olay halkasına geçer. Burada ölümler peş peşe sıralanır ve yeraltı kişinin aynı zamanda kötülüğe açık bir yan taşıdığını açığa çıkar. Aslında Ebu Zer üzerinden bir feragat tartışması kötülüklerin durmasını sağlayacak bir ışık olarak gösterilir, ancak öldürme dizisi ev sahibi kadınla tamamlanır ve ölümüne açlık da sona erer. Tasavvufi terimlerde böcek gibi canlılar kötülüğün işaretidir. Böylelikle nefse yenilme, kötülüğün kaynağı olarak ters bir açıdan gösterilmiş olur.

Azrail'le konuşma kurgusuyla şaşırtıcı bir öykü olan "Sır", "*Benzersiz ses tonu, yaşlı adamın ensesinde buz gibi bir rüzgar estirdi*" (2011, 72) cümlesiyle artık vakti dolmuş adamın onunla Deli Dumrulvari bir iddiaya girişmesini anlatır. Öykünün başlangıcında adam, tepeleme kitap dolu bir kütüphanede

750 yılından kalma bir Kur'an okurken Azrail gelir. Bu sahne, Kur'an merkezli bir çağrışım verir doğallıkla. Öleceğini anlayan ihtiyar, elinde çubuğu ile çocukları ayaklarından başlayarak terbiye eden mahalle hocası Şemsettin Efendi'yi, *Mesnevi* okuyan babasını hatırlar. Ölümsüzlüğün sırrını bulduğunu iddia eden ihtiyar, Azrail'le girdiği iddiayı kazanamaz. *Mesnevi*'ye atıf yapılmışken onda geçen yılan metaforu, aynı şekilde bu öyküde de insanın hırslarına yenilmesi manasında kullanılır (Çobanoğlu, 31). Bir başka açıdan ise eğitim sürecinde edinilen bilginin başkalaşması ve onun yerine konulan yaşama hırsı iletilmiş olmaktadır. Metinde daha geniş göndermeler bulunmasa da *Mesnevi*, yılan ve binlerce sayfası bulunan ölümsüzlük sırrı yazılı kitap mukayesesini bu noktaya ulaştır. Yazarın zaman ve mekân sınırı kullanmaksızın anlattığı bu öykü, ona rahat kurgulama fırsatı verir. Fantastik olan Azrail'le konuşma kısmı eski menkıbelerden ve *Mesnevi*'deki Azrail'den kaçan adamın hikâyesinden izler taşır. Bu üç öykü yazarın ilk kitabındandır ve fantastiğin anlatımındaki arayış gibi tasavvufu şehri, bugünü buluşturma gayretleri minvalinde bir yer tutar.

Mevlevilik ayininden bir sahneye yer veren ikinci kitabındaki "Son Anahatar ve Başka İhtimaller" adlı öykü, biçimsel bir denemeye ve buna bağlı iki katmanlı bir yapıya dayanır. Okurla söyleşi ve anlatılanların bir kısmının dipnotlarla verilmesi birinci katmandır. İkincisi ise Z hapishanesinin kapatılması üzerine ortadan kaybolan 95 gardiyan kurgusudur. Kitaplar ve sufizm üzerine eğilen parçalar, öykü kişisi dini bütün İsa'yı öne çıkarır. Onun Âdem baba koğuşunda tüm ibadetlerini eksiksiz yerine getirişi ve tahliye oluşu yine sufi bir kanal olarak Mevlana'ya bağlanır: "*Celâleddin Efendimizi karşısında görünce boynunu eğen, deruni sesine kulak kesilen.*" (2013, 113). *Mesnevi*'nin ilk dört mısraı Farsça olarak montaj tekniği ile bu pasajı bütünler. Nihayetinde Celâleddin Rumi tarafından başına destar sarılması ve gözyaşları bu sahneyi tamamlar. Buradaki hâl bir rüya içerisinde olduğu kadar tasavvurun mümkünü içinde de düşünülebilir. Aslında öykünün çok fazla postmodern teknik kullanması bu epizodu görünmez bir parça hâline getirir. Çünkü "İki sene önce olsa böyle bitirirdim", "Ey okur, sen nasıl bitirmek istiyorsan yaz bana" gibi oyunlar baskındır. Metin, okunma hızı itibarıyla bu mistik sahneyi çoğaltmaya izin vermez. Arayışın tüm bu parçalılık içinde verilmesi, anlatılacak veya anlatılan yerin çok kargaşa içinde olmasıdır, diye de düşünülebilir.

Kanaatimce yazarın asıl mecrasını taşıyan ve şehirde tasavvufu, hız, tehlike, kayıplar gibi kurgu ipleriyle birbirine bağlayan öyküsü "Kuydakiler"dir. Öykü, parçalı görsellik ve finale doğru birleşen olay halkalarıyla ve "Gördüm" tekrarıyla bir cinayetin izlerinin tarihi göndermelerle tahkiyesidir. Çocuğunu arayan anneler, annesiz çocuklar, öldürülen arkadaşlar gibi sahnelerle şid-

detin kol gezdiği metin, Kabil, Çağrı, Yusuf, Davut gibi tarihi adlarla güncelin içinde benzer hikâyelerin sürdüğünü ima eder. Şehre ve kaosa, inanç ve sevgiye dair içerik finalde tekkeye bağlanır. Çünkü kimsesizler ve baliciler burada çorba içmektedir. Ancak Kabil, yıllar önce istemeden Yusuf'u öldüren Davut'u burada bıçaklar. Yazarın mesajı kötülüğün bir kuyuya dönüşmesi ve tercihlerin sıkışması üzerinedir. Aslında tövbe almak için gelmiş olan Davut'un öldürülmesi ile yetimlerin balici çocuğa dönüşmesi kötülüğün kendi alanında süreceği manasına çıkar. Öyküde herkes pişmanlık veya mutsuzluk içinde kalmıştır. Çoğalan kötülüğü anason, bali, bira; eşitlenmeyi çorba temsil etse bile paylaşım tercihi finalde kimseyi mutluluğa erdirmemiştir. Burada fantastik de, tasavvuf da kendi dairesinde kalakalmıştır, gerçekliğe ve şehre teslim olmuştur.

Yazarın bu temeli sürdürdüğü ve sufi bir temaşa ile Kur'an kıssalarında gezintiyi anlattığı "İki Dünyanın Ustası" öyküsü yine kendi içine dönüşle kurulmuştur. Nelere inandın buna da inan diyerek okurla konuşan metin, başka bir gerçeklik anlatacağını söyler. *"Medresedeki hücremde yalnızdım."* (2015, 9) cümlesi, sufi bir hâle geçişin zemini olarak öyküyü başlatır. *"Teheccüde kalkacaktım ya da kalktım"* derken karşısında pirifani, yeşil sarıklı birisini bulan ve onun deştiği karınca mezarı kadar bir yerden çıkan kitaptan yarım hikâyeyi yeşil sarıklıdan dinleyen derviş, *"Dört yanından okunuyor gibiydi kitap."* (2015, 11) diyerek kendi yaşadığı hâli paylaşır ve sözü buradan itibaren kitapta yazılana devreder. 862 yılında Ebu'l Fariz El-Semerikandi, sabah namazını müteakip Bağdat sokaklarını ev ev, dükkân dükkân dolaşarak helallik ister. Sonra medresedeki öğrencilerine derslerini ve hâllerini anlatıp içlerinden birisini seçerek iki gün iki gece süren son konuşmasına başlar. Eski atalarım diyerek Kabil, Habil'den Nuh'a, İbrahim'den Yusuf, Musa'ya uzanan hikâyecikleri ve yaşadıklarını nakleder. Ebu'l Fariz'in ayırdığı çocuk şimdi dervişin karşısına çıkan ve *"belledin mi"* diye her kıssadan sonra soran pirifânidir. Metin zaman ve mekânın sınırlarının olmadığı, bir anlamı paylaşmanın gerekli olduğunu iletir. Kurgunun başındaki inanmak ve okurla söyleşmek meselesi buraya bağlanır. Okurla söyleşi aslında anlatılan öykünün çok eski kalıpları inanma, büyülenme ile bağını kurarak anlayıp anlamama meselesine vurgu yapmaktır. Bu, yazarın Kur'an kaynaklı bir manevi dünya kurulmasına ilişkin kurguda yaratılabilecek imkânları denemesi manasında güncellik teklifi olarak önemlidir.

Tasavvufun İbn-i Arabî'den beri sıklıkla başvurduğu Mehdi inancına değinen *"Makul Saatler"* öyküsü, ironiyle kurulmuş olmasıyla sufi bakışa ait bir belirlemeyi hedef edinmiş gibidir. Feraye teyze, 15 yıldır yaz kış demeden balkona kurduğu iskemlesiyle Mehdi'nin geleceğini beklemektedir. O

geldiği zaman kendi küçük dünyası adına istekleri olacaktır. Yazar, burada ironi mesafesi olarak balkonda ara ara içi geçen kadının bir sinek tarafından rahatsız edilmesini ve gördüğü parça parça düşleri kullanır. Oğlunun omuzundaki tabut ve kendi cenazesi gibi düşlerden sinek onu uyandırır ve o beklemeye devam eder. Tasavvufun sadece çıkarıcı tarafına bakma eleştirisi diyebileceğimiz metin, yazarın kaynak bakımından asla rücu eden bir metafizik peşinde oluşunu ihsas eder. Başka bir deyişle tasavvufun kuruluş yıllarında böylesi bir kabulün bulunmadığı bilgisine dayandığı söylenebilir.

Fantastik ve bir o kadar sufi temelli “Kahin’in Günlüğü” tabletler üzerinden okuma tekniği ile kurulmuştur. Birinci Tablet’te Kisva, çöl çocuklarını toplayıp sesle eğitir ve maharetlileri bulup yönlendirir. “*Maharet iki temel cevhere dayanır: Yeryüzündeki her canlının özünü görebilmek ve onlara ses’lenebilmek.*” (2018, 77). Metin buradan fantastiğe girer. Çocuklar on üç yaşına kadar cevherini parlatmayı öğrenemezse ya ölür ya da azar azar delirir. Kisva’nın çöle gelmemesi çocukların ses eğitiminden geçmemesi demektir ve delirmeleri manasına gelir. Sesin doğrudan karşılığı sufi temelli “*Kendini Bil*” (2018, 75) ihtarıdır. Çöl ve ses, vahi, insanın idrak duygusunun sonsuzluğu çağrışımlarına yaslanır. Anlatılan yer ya da olay reelin boşluğu üzerinedir. Sesin bir cevher oluşu, işlenişi kabul ve yansıtmanın terbiyesine girmek manasındadır. Nitekim İkinci Tablet’te Kisva’dan el alan İsar’ın derin bir dünya içinde gezişi ve sıradanlıktan uzaklaşmak isteği iletilir.

Fantastiğin sularında mistik bir anlatmayı seçmek aslında geleneksel metinlerde bulunan bir özelliktir. İkisini birden çağın gerçekliğine ve anlatma biçimlerine alternatif bir gerçeklik olarak sunmak çok zorlu bir yapı kurmak demektir. Aykut Ertuğrul’un öykülerinin yapısı çok parçalılığı sebebiyle buna uygundur. Buraya kadar kendi mutantlarını, alzheimerlerini dayatan çağın tuzağına uzak durmaya çalıştığı söylenebilir. Ancak postmodernin metinsellikleri doğallıkla bir etkileşim ve teknik imkân olarak öykülerde vardır. Tasavvuf başlığındaki değerlendirdiğim öyküler bu parçalılık ve metinsellik uzantılarını taşırlar, fakat şehre sokuldukça bu tercihler de tasavvufu anlatmanın zorluğunu gösterirler. Bunun için yazar rüya hâllerini kullanmak durumunda kalır.

Rüya

Aykut Ertuğrul’un öykülerinde fantastiğin bir derinliğe, anlama kavuşmasını sağlayan tasavvufi çerçeve, yukarıda temas ettiğim üzere geleneksele uzanmayı sağlayan metinlerarasılık kadar rüya anlatmalarına da bağlıdır. Buna doğrudan yer verdiği metinlere bakılınca iddiamız anlaşılır olacaktır. Yazarın “Üç Hadis” öyküsünde rüya, kaynak bakımından adına yaslanır. Bu

açıdan yazarın beslendiği metafizik de tanımlanmış olur. Öykünün “Rüya Bahsi’nde Ravi’nin Kötü Düşler Gördüğüdür” alt başlığı bu konunun kaynak ve uygulamalarına dair bir hatırlatmadır. Ertuğrul’un birçok öyküsü “Son Anahtar ve Başka İhtimaller”, “Tüfek”, “İnsanların ve Cinlerin Ustası”, “Üç Gün Masalı”, “Başlangıçların Sonsuz Mutluluğu” rüyaya bitişik anlatmalardır. İlk kitabındaki “Ay” Yusuf kıssasına göndermeleriyle rüyanın başkalarında kiskançlık yaratacağını işler. “On Emir” öyküsü, kendisine yapılması veya yapılmaması gerekenleri telkin eden kişinin uykudan uyanmasından Hızır’la Hazreti Musa hikâyesine kadar uzanır. Ayrıca Yusuf adının “Ay” ve “Kuyudakiler” öykülerinde esas kişi kadrosunda olduğunu da istitrat kabilinden belirtelim.

Bir de yeni öykücüler düzleminde Borges etkisini buraya eklemek gerekir. Onun metni bir yapboza, entelektüel eğlenceye dönüştüren yaklaşımından bazı etkiler 2000 sonrası daha açık hissedilir olmuştur. *“Borges’in hikayelerinde göze çarpan en önemli özelliklerden biri, düşsel olarak kurgulanan; ancak gerçek olduğu söylenen hikayelerin tam anlamıyla üst kurmaca bir yapıya sahip olmasıdır.”* (Dilber, 118). Ertuğrul’un öykülerinde, kurguyu başka metinlere dağıtmak noktasında Borges’den izler bulunsa da bir düşünce iletmek amacıyla ondan farklı olduğunu ilave etmemiz gerekir.

Çağın metafiziği tecrit ederek kendi seküler fantastik formunu işlemeyi örneklemesi, öne çıkarması bir açıdan bilginin mahiyetindeki duyguyu da kalıplaştırması demektir. Oysa benzer gerçeklikleri, başka şartlar altında yaşamının aynı forma dönüştürülmesi aynı duyguların yaşandığı ya da yaşanacağı manasına gelmez. Borges’in hayalleri, kurguları metne dayanıp orada kalırken başka bir kültür ve coğrafyada aynı yerde kalamaz. İnsana dönüşmek durumunda bambaşka maceralar ortaya çıkabilir. Bu nedenle rüyanın Aykut Ertuğrul öykülerinde derin kabul ve dönüştürmelerle insanın zorlu macerasına eşlik ettiği söylenebilir. Bu iddianın peşinde, onun öykülerindeki gerçekliğin yansımalarına geçebiliriz.

Güncel

Aykut Ertuğrul’da fantastik, tasavvuf, rüya çerçevelerinde anlatılan güncel gerçeklik de ciddi bir toplam oluşturur. İslam ve Türk coğrafyasında yaşanan acılara, zulme tanıklık eden bir bilince sahip öyküler, yazarın ikinci kitabından itibaren belli bir hacimle sürmektedir. Burada biçimin sufizme ve mesaja ne dereceye kadar izin verdiği daha açık görülecektir.

İslam coğrafyasının günceli bir duyarlık alanı olarak onda Afganistan, Filistin, Suriye ve elbette Türkiye sınırlarında öyküye yansımıştır. Yakın zaman Afganistan tarihinin savaş araçlarıyla anlatımı olan “Garip Azzam” öyküsü, “Çok Bilinmeyenli Öykü”de adı geçen Azzam’ın kendi topraklarında yaşadık-

larını işler. Dramı belirgindir, yazar onu seçerken savaşın İslam coğrafyasını yok edişini ileticektir. Buna bağlı kalarak onun çobanlık yaptığı dağlar ve köyünün yakınından geçen savaş araçları asıl zemindir. İnsani dram ise onun garipliğini avutmak için çektiği masum aşk acılarıdır. Azzam aşk acısını unutmak için sırasıyla Sovyet, Taliban, Amerikan savaş araçlarını sayar. Aslında duyguyu yok eden bir şiddetin anlatımıdır bu. Onun, en son sevip de kavuşamadığı aşk olan Hacer'in düğün konvoyunun vurulması değişimine neden olur. Azzam çobanlığı ve değneği bırakıp bir uçaksavarla gezmeye başlar ve 33 yaşındayken ömrünü geçirdiği dağ ve yol arasında vurulur. O, kavuşamayacağını bildiği aşkları, çobanlığı ve dağları ile insani bir süreç içinde ömrünü tamamlayamaz. Bu öyküde yazar, biçimle dilin belli ironileri dışında oynamaz. Dış gerçekliğe metafor yüklemekle yetinir. Dağlardan bakarak işgal araçlarını saymak, kendi gerçeğini yaşayamamak demektir.

Şiddetin sevmeyi, iyiliği görünmez hâle getirdiği İslam coğrafyasını ancak ölümle tanımlamak zorunda kalış, güncelin yazarlara müdahalesidir. Bunun açık bir örneği olan ve konusu Suriye'de geçen "Zehra'nın Bin İkinci Masalı"nı böyle tanımlamak gerekir. Öyküde yetim Zehra'nın kalbine inen Melek anlatıcıdır: *"Zehra'nın kalbinde doğdum, kanatlarımı, varlığımı yine onun kalbine bırakıp bir ses oldum, dinleyin diye."*(2018, 102). Metafiziğin doğrudan inançla aktarımının alt yapıyı oluşturması, metni fantastik kurgu diye tanımlamayı burada zorlaştırır. Batılı fantastiğin postmodern uygulamada hazza bağlı bir inanmayı kurması ile bu yan yana gelmez. Çünkü öyküde anlatıcı Melek, bir mahzende tek başına kalan küçük kızın son anlarında yanındadır. Bütün yakınlarını ve en son dedesini kaybeden küçük kız, melek ve hikâyesi ile hayata veda edecektir. Melek, ona bir oda dolusu kadın hakkında bir hikâyeye anlatmaya başlar. Bu geçiş, varoluşun geleneğe bağlı izahıdır. Zulme uğramış ve onun ecrini yaşayan kadınlara eklenecek küçük kız, Şehrazat'ın anlattığı masallar dolayısıyla kesintisiz bir yaşayışın içindedir. Melek inanmakta tereddüt eden Zehra'ya kanatlarını göstermiş ve *"Hikayeyi görenler, mucizeye alışık gözler görür beni yalnızca."* (BSM, 103) diyerek hikâyenin inanmak olduğunu, metafizikle yan yana durduğunu ifade etmiştir. Bu kendi hikâyesine inanmaya davet olarak yazarın da doğrudan kendi çizgisini aktarışındır. Maskeli, kaba adamlar tarafından sakalları kıpkırmızı olarak götürüldüğü geceye kadar torununa hikâyeler anlatan dedesi de *"Hikayeler bizi iyi edecek"* (2018, 104) demiştir. Ardından Şehrazat'ın ve dedenin anlattığı ve çok önceden Ayşe ve Gülendamlar'ın yani oda dolusu kadınlar içinden seçilmiş iki kadının da dinlediği "Bin bir gece ve bin bir gece daha" süren masaldaki karanlığı yok eden askerler sahnesi ile bütünlük işaret edilir. Melek, Zehra'ya dedene selam söyle, masalını kitaba işlet, karanlığa oku, der. Bitmeyecek ve

karanlığa karşı okunacak bir masalın parçası olmak varoluşa ilişkin derin bir mesajdır. Yazarın baştan beri kurmaya çalıştığı ve ulaştığı biçim, öz itibarıyla metinde yerini bulmuştur. Arayış, burada fantastiği, kendi inanç temellerine, kültürel aktarıma ve güncel gerçekliğe lehimlemiştir.

Türkiye ve siyasi, güncel meseleler bahsinde Aykut Ertuğrul'da 28 Şubat, Mavi Marmara, Güneydoğu'daki terör başlıkları dikkati çeker. 28 Şubat sürecini anlattığı "Nefes Kontrolü" ile "Gölge... O Girdap O Fırtına" öyküleri ironinin öfke tonları ile acıklılığı arasındadır. Çünkü ilkindeki "*Mahkum elbisesi bu muymuş? Seccademi de alın! Seccademle asarım belki kendimi*"(2013, 28) diyen asker ile ikincisindeki "*Uyumak için az önce kendisini öldürdüğü yatağa doğru yöneldi.*" (2015, 69) cümlesinde gizli asker seccade ve ölmek kelimeleri üzerinde birleşirler. Gerçekliğin siyasal baskı olarak müdahalesine zihinsel olarak teslim olmama adına bir yeri işaret etmektedir metinler.

Bu iki öyküdeki gibi dilin sınırlarını zorlayan "Şişlerin Ucunda Zaman", "Kâğıt", öyküleri, Güneydoğu'da yaşanan ağır çatışmaların sivil ve askeri tarafına dair yine Türkiye gerçekliğinin esaslı resimleridir. Bu meseleye daha katmanlı bakan "Sesler" ile "Ejderha Diyorum Ejderha", önceki metinlerin düz açılı gibi duran görüntülerini daha hızlı açılarla ve sahnelerle iletir. "Sesler"-de, "*Toprağa gömülü mayınların sinsî sessizliğine karışan rüzgarın sesi.*" (2018, 48) ile başlayan öykü, doğanın sesiyle birlikte iç seslere de açılır. Terör belası dışında kimsenin uğramadığı araziden, anlatıcı kahramanın ninesinin beklediği ceviz ağacının altından, gulyabanilerin gezdiği korkulu bekleyişlerden bir atmosfer kuran öykü, ritim olarak son derece başarılıdır. Gerçeklik düzeyi, göndermelerin geleneksel fantastiğe zengin açılışları ustaca kaynaştırılmıştır. Pusuda teröristleri bekleyen Bıksıcı Celal, fedakâr ve sakin kişiliğiyle daha rahatken anlatıcı genç, kendi içindeki yolculuklarla sesin nasıl geleceğini bekler. Sabah namazına kalkmış olduğunu tahmin ettiği ninesinin 93 harbinden geri dönmeyen babasını yedi yaşından beri bekleyişi ile Celal'in kızının bekleyişi, öyküyü kendi atmosferine daha bir sıkı bağlar. Kahramanın az uykuya dalınca gördüğü kâbus, okunan Felak suresi sahneyi aşırı gerçekçi kılar. Aslında bu kıvrınma bir teröristin fark edilmesidir. Onun attığı bombanın üzerine kendini atan Celal parçalanır. Nine tekrar devreye girer ve Gulyabani'nin güneş doğunca kayboluşunu ilençlerle anlatır. Aykut Ertuğrul'da ayrı bir inceleme başlığı gerektiren ses leitmotivi, bu öyküde ülke gerçekliğinin sosyolojik parçalarını derinleştirmek bakımından "*Ninemin sesine, kayanın ağıdına, helikopterin patpatlarına, inlemelere, koşuşturmalara, köpek havlamalarına, gulyabaninin kahkahasının kulağımdaki yankısına karışan, tüm sesleri bastıran, yüreğimi dağılayan, yaralarını kanatan, eli bir mektubun üstüne çizilen küçük bir kız çocuğunun sesi.*" (2018, 55) olarak iç monolog şeklinde yer

tutar. Nitekim çatışma sesleri, ninenin Muş türküsü ile beklenen ve gelmeyen babası, Celal'in küçük kızının elinin resmi iç içe girer ve anlatıcı bu elin sesini duyar. Öykünün, geleneksel korkutucu fantastik figürü, tarihin sosyal tarafıyla ve bu günün gerçekliğiyle bitiştirmesi başarısı olarak özetlenebilir. Kız çocuğu ve nine, hikâyenin içinde kendi hikâyelerini yaşayanlar olarak "Zehra'nın Masalı"na bağlanırlar. Bu yazarın teknik parçalılık aynasında tematik bütünlüğü kurduğunun işaretidir.

"Ejderha Diyorum Ejderha" öyküsü, 2010'lu yıllardaki Filistin, Ergenekon, çocuk tecavüzleri ve metnin yerleştiği Güneydoğu'daki terör olayları üzerinden fragmanlarla kurulmuştur. Bu zor tablo, kısmen deli olan anlatıcının ejderhadan söz etmesiyle içe biraz daha gömülür. Öykü kahramanı, asker-deyken yaşadığı bir kaçakçılık takibinde öldürülen kişi nedeniyle ağır bir travmaya, imtihana girmiştir. Öldürülmüş kaçakçının hayali bir ejderha imajı ile kahramanın zihninde büyüdükçe çıkılmaz bir burgaç oluşturur. Anlatıcı dağınık bir yığın görseli vererek onun hayatın akışının ne kadar bütünden koptuğunu da anlatmak ister. Hazreti Hamza'dan Tolstoy'a, Yüzüklerin Efendisi'ndeki Nazgul'a, Sauron'a ve sosyal medyaya göndermelerle gerçekliğin çarpıklığını resimlere yaslanarak uzun uzadıya gösterir. Kahramanın paramparça kişiliği, metni de doğallıkla parçalar ve çağın ruhuna uyumlu hâle getirir. Bu öykü, Borges dolayısıyla temas ettiğimiz insan ve gerçeklik meselesinin dönüştürülmesi coğrafya ve figürler içeriğinde başka türlü yazılır tespitimizi doğrular mahiyettedir. Ayrıca hâlâ yaşayan doğaüstü bir kabul ile bugünkü gerçekliğin çarpık resimleri, yeni kuşak yazarın dönüştürmek zorunda kaldığı bir sınav gibi görünüyor, demek de mümkündür.

Sonuç

Türk öyküsünün son dönem yazarlarından Aykut Ertuğrul, ilk kitabından itibaren hareket edeceği yönün tematik tarafını belirlemiş görünmektedir. Örneğin "Sır"daki metafizik problem, hem fantastiğe hem inanma boyutlarına yaslanır. "Son Anahtar ve Başka İhtimaller"de bir yığın metinle oynama tekniği kullanmasına rağmen bağlantıyı dindar ve Mevlevi bir kişiliğe yükler. Öykülerin büyük çoğunluğu tasavvufi örüntüler, rüyalar, sesler üzerinden kurgulanmıştır. Bunlar yerli bir fantastiğin dayanakları olarak belirlenmiştir. Yatır ve dervişane kişilikler az sayıda kalırken melek adları ve kültürel hafıza üzerinden masal figürleri onda daha çok yer tutmuştur. Elbette bu tabloda geçişkenlikler de bulunmaktadır. O nedenle yazarın tasavvufla fantastik arasında, yani gelenekle kurgunun bugün durduğu yer arasında geniş yoklamalar peşinde dolaştığı açıktır. Tasavvufi bir gerçekliğin sularında dolaşmak bugünkü gerçekliğin içine onu çekmek en başta da söylediğim üzere

güç bir kurgudur. Buna örnek olarak Hızır'ın ve Basat'ın kurgusunda bu yere yaklaşmış olduğu gözükmemekte, ancak burayı çoğaltmak da problem olarak durmaktadır.

Anlatmalarda içine düşülen bir kuyu gibi her şeyi soğuran postmodern kendi fantastiğini evrensel bir mistisizm çarkında çevirmektedir. İnsanın canının acıyacağı ya da bunu bölüşeceği yere çok çabuk savrulan bir yapı getirmektedir. Adına fantazyalarını boşluğa üflemek denilecek bu yaklaşımın değersizleşme getirdiği muhakkaktır. Andığım din ve kültür merkezli yapı sebebiyle Ertuğrul'un metinleri, oyunlar, sıklıkla baş döndüren göndermeler, imalar taşıyor olsa bile terkedilmeyecek bir alanın bulunduğunu gösterir. Bu tarafıyla son dönem öykü edebiyatımızda tamamen metin peşinde koşan ya da kendisinden uzak bir fantastiğin içine sıkışan tercihler içerisinde ayrı bir yer yakaladığı açıktır. Benim kanaatimce yerli kültür ve ona giydirilmiş postmodern zaman, ihsas ettirilen gerçeklik yerini son kitapla daha net belli etmiştir. Şimdiki zaman içinde mistik kanalı ve mesajı, biçimin dayatmalarına yenilmeden iletmek zor bir uğraştır. Yazarın bunu güncelin içinde anlatma arayışı ve bunu bulduğu yerler bir başarı olarak kaydedilmelidir.

Kaynaklar

Aksüt Çobanoğlu, Seda (2019), "Mevlana'nın Mesnevi'sinde Yılan ve Ejderha Motifi", 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Atlı, Sagıp (2018), "Aşkın On Dokuz Hâli: Anadolu Masallarında 'Âşık Olma' Motifi Üzerine Bir Değerlendirme", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 7/3, s. 1839-1865.

Dilber, Kadir Can (2011), "Jorge Luis Borges'ten Hasan Ali Toptaş'a Düşsel Yolculuğun Şifreleri", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, S. 5, s. 115-129.

Ertuğrul, Aykut (2011), *Keyfekader Kahvesi*, Okur Kitaplığı, İstanbul.

Ertuğrul, Aykut (2013), *Mümkün Öykülerin En İyisi*, Dedalus Kitap, İstanbul.

Ertuğrul, Aykut (2015), *İki Dünyanın Ustası*, Dedalus Kitap, İstanbul.

Ertuğrul, Aykut (2018), *Başlangıçların Sonsuz Mutluluğu*, Ketebe Yayınları, İstanbul.

Şakar, Cemal (2019), "Biçim Sıkışması ya da Yüzyıldan Son Çıkış", *Edebiyatın Doğası*, İz Yayıncılık, İstanbul.

MEHMET AYCI

Yenimahalle-Yenişehir

Daha vaktim var, merdivenlerden ağır iniyorum, son merdivende maskemi takmadığımı fark ediyorum, cebimden çıkardığım maske yere düşüyor, çantamdan yeni maske çıkarıyorum, içimde bir ağırlık var, ağırlı bir ağırlık, ağır davranıyorum, daha açılammışım, yeterince tütün tütürmemişim, kartımı okutuyorum, o mekanik ses “öğrenci” diyor, bu yaşta öğrenci olmak hoşuma gidiyor, güvenlikçi istasyona biletsiz giren iki Roman kız çocuğunu azarlayarak kovalıyor, ne olduğunu anlamaya çalışıyorum, başka bir güvenlikçi daha çıkıyor ortaya, kızları yakalayıp çıkışa götürüyorlar, perona inmeden çıkışa yöneliyorum, gözleri ne güzel Allah’ım çocukların, arkalarından gelin bilet alayım diyorum, geliyorlar, iki tam bilet alıyorum, kartımı tekrar okutuyorum, “tam bilet”, öğrenci olup tam bilet basmak bu durumda hoşuma gidiyor, kız çocuklarından biri tek binişlik kartını makineye okutamıyor, güvenlikçiyi çağırıyorum, çocuğa yardımcı olun lütfen, adamcağız şaşkın yüzüme bakıyor, ilahi abi diyor, ilahi kardeş diyorum, serinlik perona inen merdivenlerde içimi üşütüyor, Nisan’a beş kala baharın bir türlü gelememesini hatırlıyorum, bu kızlardan birinin adı Nisan olmalı, niye sormadıysam, ben ağır davrandım, onlar ben merdivendeyken perondan kalkmak üzere olan tirene yetişiyorlar, ayakta tirenin geliş istikametine bakıyorum, alabildiğine sinematografik buluyorum istasyonu, cep telefonumu çıkarıp saate bakıyorum, telefonu cebime koyarken tam karşımda elektronik tabeladaki saati görüyorum, alışkanlıklarımın beni körleştirmesini yadırgıyorum, içimde bir ağırlık var, nefes almamı güçleştiren bir ağırlık, ağırlı bir ağırlık, peronun gidiş istikametindeki uç noktasına gelip maskemi çıkarıyorum, hava akımı içimi üşütüyor, burnum kaşınıyor, hapşıyorum, bir, iki, üç, on üç, burnum akıyor, çantamdan kâğıt mendil çıkarıyorum, derse gitmesem mi yoksa, Sanat Antropolojisi, John Berger okuyacağız, okudum zaten, okumasam da olur, o ara tiren geliyor, vagonun sıcaklığına bayılıyorum, inşallah tekrar hapşırık nöbeti başlamaz, maskeme çekidüzen veriyorum, bugün o pantolonu giy-

mişim, kontrol ediyorum, fermuar yarı yarıya açık, kapıya yaklaşıp çaktırmadan çekiyorum, ne ihmalkar adamım, kendi kendine açılıyor, bunu düğmeli yaptırayım diye kaç defa niyet ettim, terziler gittiler tabii, Turgut Uyar'ın ruhunun kulakları çınlasın, o zaman gelmişlerdi, bir daha gelmezler, hem ölü evinin kapısı açık olur, arada yine de kontrol etmeliyim, istasyonda inen teyzenin yerine oturuyorum, Sıhhiye istasyonuna üç durak kaldı, karşımda dört parmağında yüzük olan kır saçlı abi gazetesini okuyor, gazetesini göstere göstere okuyor, milattan önce bir an/bir anı yaşıyorum gibi geliyor, bana dönük sayfadaki haber başlıklarını seçebiliyorum, abi tıraşlı, çantası önünde duruyor, çantada kısa saplı bir şemsiye, abi tiril tiril, ayakkabıları boyalı, maskesinin örtemediği uzun favorileri var, çaprazımdaki delikanlı kitap okuyor, kapağı seçilmiyor, acaba hangi kitabı okuyor diye bir merak dalgası geçiyor içimden, bu abinin delikanlılık zamanında olsaydı kesin gazeteyle veya sarı kağıtla kaplı olurdu kitabın kapağı, gazetesini usulca katlıyor, çantasından kolonya şişesini çıkarıyor, fısıslı, elinin içine ve dışına sıkıyor, vagona bir limon kolonyası kokusu yayılıyor, ceketini dikkatimi çekiyor, kesin terzi işidir diyorum ilk bakışta, çantasından bir gözlük kabı çıkarıp gözlüğünü yerleştiriyor, çantasının fermuarını kapatıyor, gayri ihtiyarı fermuarıma bakıyorum, şükür, vagonun reklam ekranından Büyükşehir dönüp duruyor, kitap okuyan delikanlı kitabıyla birlikte ayaklanıyor, *Büyük Saat* yazısını görünce gülümsüyorum, bir tiren dolusu terziyiz cümlesi geçiyor içimden, hayatın iç dikişleri gülümsüyor birden metro istasyonuna, bazılarımız iniyor, bazılarımız biniyor, DTCF'nin kapısından girerken tekrar hapşırıyorum, çok yaşa diye bir ses, bu bizim....

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş İ r a n Ö y k ü s ü

ABBAS MARÛFÎ¹

Farsçadan Çeviren: **Yasamin GHOLAMRAHMANİ²**

Son Hayatta Kalan

Bir gün bir kasabanın yanından o kasaba halkından olmayan bir adam geçiyordu. Adam kasabaya doğru mamur bir tepenin üstüne oturup bir şeyler yemek için çıkını açtı. Adamın karnı açtı. Fakat çıkınındaki ekmek onu doyurmaya yetecek gibi değildi. Adam, kasaba evlerinin bacalarından tüten dumanlara bakıp içli bir ah çekti.

Tam da o anda kasabayı sekiz nokta sekiz büyüklüğünde bir deprem salladı, salladı, salladı, yıktı ve viran etti. Adam ise sabır ve itina ile kasabayı seyre durdu.

Adam, bir saat geçtikten sonra hiçbir canlının orada hayatta kalmadığını öğrenmesinin ardından eskiden mamur bir kasaba olan yıkıntıya doğru yol adı. Biraz dolandı ve kasabanın her tarafını ölçüp biçti. Sonra içinde büyükçe bir evin olduğu fakat Lût şehri gibi alt üst olan bir bağın duvarındaki toprakların üstüne oturdu. Saçı, başı ve giysilerini dağıtıp kendini toprağa serdi.

Öğlen vakti imdat ve yardım ekibi geldiklerinde adama doğru koşup ona yardım ve sevgi kucaklarını açtılar. O ise ağlayarak: “*Evim yandı. Koyunlarım öldüler. Hayatım bitti.*”, diye feryat ve figan etti.

İmdat ve yardım ekipleri ise ona: “Merak etme. Evini yeniden yapacağız. Sana koyun getireceğiz. Bağını da eskisi gibi yemyeşil yapacağız. Zira sen bu kasabanın tek hayatta kalan ferdisin.” dediler.

Mayıs 1983

- ¹ 17 Mayıs 1957 yılında Tahran'da doğan Abbas Marûfî, çok yönlü bir yazar ve şair olarak modern İran edebiyatında önemli bir konuma sahiptir. Roman, hikâye ve şiir türünde kaleme aldığı eserlerinin yanında piyesleri ve çok sayıda denemesi bulunan Mârûfî'nin edebiyat dünyasında tanınmasına yol açan ilk eseri *Ölümler Senfonisi* adlı romanı olmuştur. Marûfî her ne kadar refah içinde olan bir ailenin çocuğu olarak doğsa da ilk gençlik yıllarından itibaren çeşitli işlerde çalışmıştır. Eğitimini Tahran Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dramaturji ve Dramatik Edebiyat bölümünde tamamlayan Marûfî, edebiyat alanında çeşitli ulusal ve uluslararası ödüller kazanmıştır. Halihazırda Almanya'da yaşayan Marûfî, şair kimliğinin yanında gazeteci ve yayıncı olarak da faaliyet göstermiş ve Tahran'da on bir seneye yakın edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Almanya'da yaşamaya başlamasının ardından yazarlık hayatının başlangıcından itibaren var olan nevi şahsına münhasır üslûbuna göç edebiyatı meselelerini de dahil etmiştir.
- ² 1996 yılında İran'ın Urumiye kentinde doğan Yasamin Gholamrahmani. Lisans eğitimini Tahran Allameh Tabatabaei Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde ve Yüksek lisans eğitimini Hacettepe Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümünde tamamlamıştır. Halihazırda Ankara Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı anabilim dalında doktora eğitimine devam etmekte olan Gholamrahmani, Türkçe ve Farsça edebi çeviriler yapmanın yanında Türkiye ve İran edebiyatlarına dair karşılaştırmalı akademik çalışmalar da kaleme almaktadır.

R u s Ö y k ü s ü

İ. S. TURGENYEV

Çevirenler: Ersin ÇETİNKAYA- Shalala RAMAZANOVA

Köpek¹

Odada ikimiz varız: köpeğim ve ben. Avluda korkunç, şiddetli bir fırtına inliyor.

Köpek önümde oturuyor ve gözlerimin içine bakıyor.

Ve ben de onun gözlerine bakıyorum.

Sanki bana bir şey söylemek istiyor. Dilsiz, kelimeleri bilmiyor, kendisini anlamıyor ama ben onu anlıyorum.

Şu anda onun ve benim içimde aynı duygunun yaşadığını, aramızda hiçbir fark olmadığını anlıyorum.

Biz aynıyız; her birimizin içinde aynı titreyen ışık yanıyor ve parlıyor.

Ölüm üzerine çökecek, soğuk, geniş kanadını ona sallayacak...

Ve son!

O zaman her birimizin içinde ne tür bir ışığın yandığını kim çözecek ki?

Hayır! Bu bir hayvanın veya insanın birbirine bakışı değil...

Bu birbirine dikilmiş bir çift gözdür.

Ve bu, hem hayvanda hem insanda bulunan gözün içindeki yaşam arzusu; ürkek bir şekilde biri birine sokuluyor.

Şubat, 1878

¹ İ.S.Turgenyev, *Stihotvoreniya v Proze 1878-1883* - Polnoye Sobraniye Soçineniy i Pisem v Tridtsati Tomah / Tom Desyatıy, Nauka, Moskva 1982, s. 129-130.

Dilenci²

Sokakta yürüyordum ... Bir dilenci tarafından durduruldum, yıpranmış yaşlı bir adam.

İltihaplı, ağlamaklı gözler, mavimsi dudaklar, üzerindeki paçavralar, kirli yaralar... Ah, yoksulluk bu zavallı yarattığı ne korkunç hale getirmiş!

Bana kırmızı, şişmiş, kirli elini uzatıyordu. İnliyordu, yardım için yalvarıyordu.

Ceplerimi karıştırmaya başladım... Ne cüzdan var ne de saat, mendilim bile yok... Yanıma hiçbir şey almadan çıkmıştım.

Dilenci ise bekliyordu... ve uzattığı eli yavaşça sallanıp titriyordu.

Şaşkın halde, kafası karışmış, bu kirli, titreyen eli sıkıca sıktım...

- Üzgünüm kardeşim; hiçbir şeyim yok kardeşim.

Dilenci iltihaplı gözleriyle bana baktı, mavi dudakları sırttı ve o da benim soğuktan buz tutmuş parmaklarımı sıktı.

"Ne yapalım kardeşim," diye mırıldandı, "yine de teşekkürler. Bu da bir sadakadır kardeşim."

Ben de kardeşimden sadaka aldığımı anladım.

Şubat, 1878

² İ. S. Turgenyev, *Stihotvoreniya v Proze 1878-1883*, Polnoye Sobraniye Soçineniy i Pisem v Tridtsati Tomah/ Tom Desyatıy, Nauka, Moskva 1982, s.132.

ELİF İLHAN YÜCER

Ev Sahibi

Odaya her girişimde altın yaldızlı devasa başlığı ile önümü kesiyordu yatak. Onun iki yanında yine altın yaldızlı tek gözlü komodinler lüzumundan fazla yer kaplıyordu. Daracık odanın içerisinde tek bir çekmecesini olan ve ayaklarının genişliği sebebiyle daha da büyük görünen bu komodinlere, gülünç ama ancak birkaç çift çorap sığdırabilirdiniz. Üzerlerinde ise hiç kullanılmayan ve antika şamdanları anımsatan abajurlar toz tutmaktan ve insanın alerjisini arttırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Gardıropla yatak arasında bir adımlık mesafe, şifonyer ile yatak ucu arasında da yine adım atacak kadar bir mesafe vardı. Oda, sabah kalkıp oturduğun yerden bütün hazırlığını yapabilmen için özel olarak tasarlanmıştı sanki. Eşyaların koyu rengi ve ağır perdeler zaten az güneş alan odayı daha da kasvetli bir hâle getirmişti. İşte burası benim karımla paylaştığım yatak odamdı.

Böyle bir odada yatınca insan tüm gece karısına değil de eşyalara sarılmış hissi ile uyuyor. İnanır mısınız yakın zamana kadar bazı geceler gözümü açıp dolabı üzerime yürüyen ne olduğu belirsiz bir canlı zannediyor, hayır, hayır diye bağırarak kapıya koşuyordum. Bazen ter içerisinde uyanıyor, bir daha da uyuyamıyordum. Bunlardan sebep karım beni psikoloğa gitmeye ikna etti. Hâlim hiç normal değilmiş, çocuklar benim yüzümden kaygılanıyormuş, kendisi de rahat bir uyku uyuyamıyormuş. Eli mahkûm gittim. Teşhis: Gece terörü! Psikolog üzerime yürüyen dolabın payını göz ardı etmişti, teşhis yanlıştı dolaşısıyla tedavi de. Velhasıl zaman kaybından başka bir işe yaramadı...

O odada uyumadığımda rahat mıydım peki, sorun sadece geceleri mi ortaya çıkıyordu? Pek sayılmaz çünkü eşyalar gündüz de üzerime gelmeye devam ediyordu. Evi külliye içinde oturanın üzerine yürümesi için tasarlanmış, kendi ellerimizle bir canavar yaratmıştık sanki. Salondaki koltuk takımının kolları oturma alanından daha çok yer kaplıyordu. Bir misafir geldiğinde daracık koltukta omuz omuza verip koltuğun geniş kollarına adeta saygı duyarak oturuyorduk. Vitrin, masa ve orta sehpa bizim onlara bakmadığımız

anlarda el ele tutuşuyor olmalıydı, birbirlerine sevgi ile bağlı oldukları açıktı. Üstelik gün geçtikçe bize karşı birlik oluyor, belli etmeden güçleniyorlardı. Eve durmadan yığılan yeni eşyalar da gelir gelmez bu düzene ayak uyduruyordu, belki de daha eve gelmeden olacakları biliyorlardı.

Evde gidecek yerim yoktu yani. Çocukların durumunu düşünüyordum, buna nasıl katlanıyorlardı? Onların odası da yatak, dolap, çalışma masası gibi nedense olmazsa zinhar olamayacağını düşündüğümüz eşyalar, mümkün olsa duvarın diğer tarafına -sokak tarafına- asılmak isteyecek kadar yersiz duran raflar, oyuncak ve daha birçok ıvrık zıvrıkla doluydu. Çocuklardan başka her şeye yer vardı bu odada. Okulu bu yüzden seviyor olmalılar, evden okula kaçır gibi gitmeleri başka nasıl açıklanabilir ki... Evdeki kalabalığı azaltmak için olacak sevgili eşim de sürekli onlara gidecek kurslar, atölyeler icat ediyordu. Böylece bütün gün ev, eşyalarla ona kalıyordu. Ben de bu arzusunu sezdikten sonra akşamları ve hafta sonlarını mesai bahanesiyle iş yerinde geçirmeye başladım. İş yerindekiler bu durumdan işkillense de bir nebze rahat etmiştim. Gece karanlığında eve giriyor, yüzümü yerden kaldırmamaya dikkat ederek kendimi yatağa atıyordum. Gece terörü de azalmıştı böylece. Eşime göre ise psikolog işe yaramıştı.

Bir gün benim pek sevgili karım, artık bu eşyalardan sıkıldığını söyledi. Ben de sevinçle boynuna atlardım, işte on yıldır ilk kez eşyalar konusunda hemfikirdik. O esnada ev hakkındaki bütün düşüncelerimi de ortaya dökmüş oldum. Baktım ki ben konuştuğça yüzü kırmızıdan mora dönmeye başladı, susmam gerektiğini anladım. Onun seçimleri hakkındaki düşüncelerimi paylaşmama konusunda tecrübeliydim ama işte dökülüvermişim bir anda. O ise avının düştüğü bu durumdan memnun bile sayılırdı, istediğini yaptıрма konusunda artık eli daha güçlüydü. Söylediklerimin diyeti olarak bu modası geçmiş eşyaları atacak retro, country artık Allah ne verdiyse bizim birikimi yeni takımlara yatıracaktı. Bu eşyalardan kurtulmak benim de işime geliyordu doğrusu ama yeni gelenlerin bizim yaşamamıza imkân tanıyacağından nasıl emin olabilirdik. Onlar belki daha şimdiden mağazada örgütlenmişlerdi, acaba hepsini ayrı mağazalardan mı alsak diye mırıldandım. Karıcığım kakhaha atarak sen onu düşünme ben nereden alacağımızı da ne seçeceğimizi de ayarlarım diye öne atıldı.

Tamam da kendi can güvenliğim için gidip eşyaların evi ele geçirmeyeceğinden emin olmalıydım. Küçük, ufak tefek, bize de yer bırakacak ve birleşip üzerime yürümeyecek eşyalar...Allah'ım çok mu şey istiyordum! İnsanın evinde rahat rahat yaşamaya bir koltuk kadar hakkı yok muydu? Tam bunları içimden geçirirken orta sehpa ayağımı geçirdim ve serçe parmağımın acısı ile inledim, eşyalar düşüncelerimden dolayı benden intikam almaya başlamıştı bile.

Karım bana söylemeden önce bütün her şeyi planlamıştı zaten. Evle ve

sonuçta onun zevkiyle ilgili söylediğim ipe sapa gelmez şeyler beni iyice saf dışı bırakmıştı. Ev uzunca bir tadilata girdi, hazır eşyalar değişiyorken eskimiş olan evi de yenilemeliydik. Bu arada onu ikna etmek için attığım minimalist yaşam hakkındaki yazılar, facebook gönderileri hiçbir işe yaramadı. Bir odayı country mobilyalar, salonu avangard koltuklar, rustik perdeler, şaşalı avizeler ile dekore etti. Çocukların odasını ev şeklinde koca bir ranza takımı ile doldurdu. Evin boşta kalan duvarlarını da dolap yaparak evde atacağımız adım sayısını iyice azalttı. Bütün bunlardan da onun ısrarla, bak ne güzel oluyor Mehmet diye attığı mesajlardan haberdar oluyordum.

Tadilat işi çıkınca mecbur başka bir eve sığınmak zorunda kaldık. Başta ailecek kayınvalidenin evine yerleştik. Karımın annesi ile yaptığı iş birliği ortadaydı, belki de bütün bu harcamanın altında kaynanamın teşvikleri yatıyordu. Annesi ile yaptıkları dekor konuşmalarına ve ayrıca bizim evden farksız o şaşalı mobilyalara daha fazla dayanamadım bir bahane ile babacığımın evine kaçtım. Ufak tefek, eski püskü bir emekli evi bizim ev. Evet yıllar yılı burası da eşyalarla dolmuş, annem atamadıkça birikmiş ama en azından dilinden anladığım, ruhu olan eşyalar. Hepsi anılarla dolu. Hangi zor şartlar altında alındıklarını, nasıl sevinçle karşılandıklarını dün gibi hatırlıyorum. Bir ünsiyetim var bu eşyalarla. Üstelik kimsenin üstüne yürüdükleri yok, evdeki yaşlılarla beraber kendi hazin sonlarını büyük bir metanetle bekliyorlar. Burada küçük odada bir kanepede yatıp kalkıyorum, koca koca dolaplar beni takip etmiyor. Ufak bir masada annemin mis gibi yemeklerini yerken de işten gelip TV izlerken de rahatım. Psikolog gelsin de açıklasın nereye gitti gece terörü!

Oh be! İyi ki çıkmış bu tadilat işi ben de bir nefes aldım derken karım bütün işleri halletti. Evin bitmiş fotoğraflarını yollayıp hadi yarın gel de bizi al, evimiz hazır diye aradı. Emin misin, boya kokusu yeni eşya kokusu çocuklar rahat edemez belki, biraz daha kalsaydık desem de tatilin sonuna gelmiş-tik. Çocukları ananelerinden alıp mecbur ben de bir uğradım yeni evimize. Şöyle güzel, böyle lüks, bak burası da son moda diye diye karım pazarlamacı gibi anlatırken kafamı sallayarak onaylayıp kendimi evden dışarı dar attım. O günden sonra bana bir şey oldu. Bir daha da o eve girmedim, giremedim. Çok istedim, denedim Allah biliyor ya evin önüne kadar da gittim. Perdeler dışarıdan çok havalı görünüyordu doğrusu. Bundan sonra ne yapacağım konusunda bir fikrim olduğundan değil sadece bugüne kadar yapmadığım bir şey yapıp içimden gelen sesi dinlediğim için annemlere sürdüm arabayı. İlk akşam eve gitmeyince karım arayıp neredesin diye sordu hâliyle. Annemleri bahane edip ben biraz daha kalayım dedim. Bu hal aramızda sessiz bir anlaşma gibi uzayıp gitti. Sonra sonra hiç sormaz oldu gelmiyor musun diye. Ne de olsa benim de modam geçmişti. Evden bir kalabalık eksilmişti.

ZEYNEP SAYMAN

Sadece Birkaç Saniye

“Hayatım kararsızlıklar üzerine kuruludur desem abartmış olmam sanırım. Hele saçlarım söz konusu olunca onlarca seçenek arasında seker durum. Uzun mu bıraksam, aslan yelesi mi yaptırsam, kat mı attırsam, küt mü kestirsem... Bir de bunun boyama seçenekleri var. Balyaj mı, röfle mi, ombre mi; civciv sarısı mı, karamel mi, patlıcan moru mu, gece mavisini mi... Hepsini de yakıştırıyorum kendime ama bir taraftan da ya yakışmazsa korkusu var. Neyse, iyi ki kestirmemişim saçlarımı. Boya falan da yaptırmamışım. Yoksa hayatımda yaşayacağım en büyük pişmanlıklardan biri olurdu bugün. Uzun saç her şekilde girebiliyor. Zaten Âdem de saçlarımı uzun ve doğal rengiyle seviyormuş. Ama işte, hayatımın en önemli günündeyim ve mesele asıl şimdi başlıyor. Topuz gider mi sence bana? Su dalgası mı olsun yoksa? Ya da şu yeni model örgülerden? Başka seçenekler de var mı? Sen ne dersin?”

Saç diplerim çok kaşınıyor. Kuaföründen utandığım için kaşıyamıyorum. Ne kendisi ne çıraqları başımdan ayrılıyorlar. Üstelik de çok terledim. Hep annemin yüzünden. Ehliyetini yıllar önce halletmiş olsa da arabasını iki hafta önce aldı ve o günden bu yana arabadan inmiyor. Neredeyse bakkala ekmek almaya bile arabayla gidecek. Âdem götürecekti beni kuaföre, işim bitince yine o alacak, diyorum. Olmaz, diyor. Ben götürürüm, o alsın. Biricik kızımın mutlu gününde ben elim kolum bağlı oturacak mıyım? Elimden gelse saçlarını da ben yapmak istiyorum ama işte... İkna olmuyor. Ehliyeti var ama pratiği yok. Gelirken girdiğimiz o iki virajdan daha kötüsü olamaz diyordum. Ta ki, kavisli ve uzun bir alt geçide kadar. Takla atmak, önümüzdeki tırın altına girmek, şarampole yuvarlanmak gibi olası risklerin hepsini aynı anda yaşadık. “Anne yavaş!” diye attığım çığlık hâlâ kulaklarımda çınlıyor. Ömrümden ömür gitti. Kan ter içinde kaldım. İçinden çıkamayacağımı zannettiğim karanlık bir kuyu gibiydi. Ama sağ salım çıkmıştık şükür.

Başım kaşınmaya devam ediyor. Bir sağ tarafı, bir enseye yakın kısmı, biraz tepesi, bazen de kulaklarımin arkası. Kaşıntı kurt gibi geziyor saç dip-

lerimde. Düşünmemeye çalışıyorum. Kuaförüm gelinliğimi ve yüz hatlarımı göz önünde bulundurarak dağınık topuzun en doğru tercih olduğunu söylüyor. Uzun uzun açıklamalarına ve yıllara dayanan tecrübesine güvenerek ikna oluyorum. İki kişinin rahatlıkla yapacağı saç ve makyaj için tam beş kişi etrafımda dönüyor. Hem kendimi özel hissediyorum hem de her kafadan bir ses çıkmasından rahatsız oluyorum. Çok geriliyorum. Her şey batıyor. Diğer koltuklardan birinde kaşlarını aldırان kadının oğlu bekleme alanına oturmuş, oyuncakla oynuyor. Dıt.. Dıt.. Dıt... Sesini de kısmıyor. Kafam şişiyor. Onu da duymazlıktan gelmeye çalışıyorum. Daha fazla gerilmemeliyim. Bugün benim en mutlu günüm. Derin derin nefes alıyorum. Kendimi kuaförümün ellerine bırakıyorum. Saçlarımı tarayarak başlıyor. Tarağın dişlerini kafa derime saplayıp saplayıp tarasın istiyorum içten içe. Ama önce saç açıcı sprey sıkıyor, sonra nazıkçe, acıtmadan taramaya çalışıyor. Annem gibi. Aynada kendimi seyrederken annem geliyor gözlerimin önüne. Nasıl da ağlamıştı kına gecesinde... Canım Havva'm, narin çiçeğim, sen gidince ben eksik kalacağım, diyordu. Ağlamamak için dişlerimi sıkıyor, kendimi tutuyordum ona sarılırken. Makyajım bozulmasın istiyordum. Hayatım boyunca en sevdiğim şey dizlerine yatıp ben uyuyana kadar saçlarımı okşamasıydı. Ruhum en çok öyle dinleniyordu. Kendimi güvende hissettiğim tek yer onun dizi ve kolları arasında oluşturduğu kuytuysdu. Düşersenem desteğim, yaralanırsam merhemim, hastalanırsam şifamdı. Annem benim yaşam kaynağımdı, ondan uzak kalmak bana da çok zor gelecekti. Ama bu tatlı ayrılık da kaderin bir parçasıydı. Yine gözlerim doluyor. Hemen kontrol altına alıyorum duygularımı. Islak göze makyaj yapılamaz çünkü.

Topuzumu iki saat, makyajımı bir saatte tamamlayabiliyor kuaförüm. "İstediğin gibi, doğal görünümlü porselen makyaj yaptım. Şimdi yüzüne koruyucu sprey de sıkacağım, sen temizleyene kadar çıkmayacak" diyor. Şöyle bir etrafımda dönüyorum, aynaya yaklaşıp makyajıma yakından bakıyorum. Kendimi tanıyamıyorum ama yine de harika görünüyorum. Her şey tamam derken duvağın arabada kaldığını fark ediyorum. Benimle birlikte herkes telaşlanıyor. Annemin düğün salonundan buraya onu getirmesini beklersek kendi düğününe geç kalacağımı biliyorum. Kuaförüm sakinleştiriyor beni. "O çok basit. Ben sana iğneleri, tokaları vereceğim, annen onlarla tutturuverek topuzun altına. Hatta istersen elemanlarımdan birini de göndereyim oraya" diyor. İkna oluyorum, sakinleşiyorum. Âdem çoktandır kapıda bekliyor beni. Vakit kaybetmeden yola çıkıyoruz. Mezuniyet törenimizde evlenme teklifi etmişti. Hayatımda o andan daha fazla mutlu olamam sanıyordum. Hem çocukluğumdan beri hayalini kurduğum mesleğim mimarlık için diplomamı alıyor hem de sevdiğim adamla evlenmek için ilk adımımı atıyordum.

Ama bugünkü mutluluğumu tarif bile edemiyorum. Her sevincin birkaç adım sonra dönüştüğü daha büyük sevinçler olduğunu anlıyorum. Elimi başıma götürecek oluyorum. Sonra kendi kendimi zapt ediyorum. Kuaförün iki saatte yaptığı saçlarımı iki tırnağımla kaşıyarak mahvetmek istemiyorum. Sabrediyorum.

İkimiz de çok mutluyuz, çok heyecanlıyız. Gözlerimiz parlıyor. Ben sürekli bir şeyler anlatıyorum. Kuaförde vaktin nasıl geçtiğini, duvağı nasıl olup da unuttuğumu, salona girişimizin nasıl olacağını, nasıl dans edeceğimizi, çok mutlu olacağımızı... Âdem'e hiç konuşma fırsatı vermiyorum. O sadece gülümsemekle yetiniyor. Bütün bu heyecanların ötesinde tuhaf bir duyguyu da yaşıyorum. Büyük bir yalanın içindeymişiz gibi. Ya da eski bir kitabın kahverengileşmiş sayfalarında eski kelimelerle yazılmış bir hikâyenin içindeymişiz de kendi hikâyemizi okumakta zorlanıyormuşuz gibi... Anlamlandıramıyorum. Belki de sadece annemin kuytusuna ihtiyaç duyuyorum. Bilemiyorum.

Yollar su gibi akıyor. Düşün salonunun ön kapısından girip diğer kapısından arkadaki bahçe kısmına geçiyoruz. Hayal ettiğimden bile güzel görünüyor bahçe. Cennet gibi. Ortada çimlerle kaplı geniş bir boşluk var. Bu boşluğun kenarlarını minik yaprakları olan beyaz, pembe, lila çiçek öbekleri süslüyor. Çiçeklerden bir çit örülmüş gibi. Beyaz olanlardan çimlerin arasına da var. İncecik, narinler. Kenarlarda yuvarlak büyük masalar beyaz örtüler, altın sarısı şeritler ve şamdanlarla süslenmiş. Ağaçlar, dalları arasından sarkıtılan uzun beyaz tüllerle duvağı savrulan bir gelin gibi duruyorlar. Anneme işaret ediyorum yanıma gelmesi için. Duvağımlı takması gerekiyor. Sadece birkaç yakın akrabamız gelmiş henüz. Annem elindeki araba anahtarını sallayarak onlarla konuşuyor. Çantasına koyabilirdi ama illaki insanların gözüne sokmak istiyor. Parmağıyla "bir dakika" diye işaret edip sohbete devam ediyor. Bir kenarda müzisyenler akort yapmaya çalışıyorlar. Kuafördeki çocuğun oyuncağından çıkan sesin aynısı onlardan geliyor bu defa. Dıt... Dıt... Dıt... Hiç kesilmiyor. Alt geçitteki o kamyonun arkasındayken "Anne yavaş!" diye attığım çığlığın kulağımda kalan çınlamalarına karışıyor. Annem hâlâ anahtarı elinde oynayarak sohbete devam ediyor. Saç diplerimdeki kaşıntıdan deli olmak üzereyim. Her şey birbirine giriyor. Ama derin derin nefes almaya çalışıyorum. Bu mutlu gününe gölge düşürmek istemiyorum. Zaten her özel günde böyle aksilikler olur, normaldir diyorum kendi kendime.

Misafirlerin sayısı artmaya başlıyor. Âdem hiçbir şey söylemeden beni oracıkta bırakıp arkadaşlarının yanına gidiyor. Böyle olmaması gerekiyor. Duvağım çoktan takılmış olmalıydı. Âdem ile birlikte gelin odasında bekliyor olmalıydık. Bütün masalar dolunca seçtiğimiz müzik eşliğinde konfetilerle

içeri girmeliydik. Ama daha vakit var nasıl olsa, sakın olmalıyım diyorum. Anneme sesleniyorum. Avucundaki anahtarla birlikte parmağını kaldırıyor, yine “bir dakika” diyor. Diğer misafirlerle konuşmaya devam ediyor. Bir türlü bitiremediler şu akordu. Dıt... Dıt... Dıt... Çin işkencesi gibi beynimi delmek üzere neredeyse bu ses. Âdem görünmüyor etrafta. Onu ararken kuzenlerim ve arkadaşlarımdan geldiğini görüyorum. Hayatıma hep neşe katıyorlar. Hepsisi de özenle giyinmiş, süslenmiş. Tek tek, uzun uzun sarılıyorum onlara. Keyfim yerine geliyor. Ayaküstü sohbetimiz ve ardı ardına gelen iltifat yağmurlarından sonra yanımdan ayrılıp masalarına geçiyorlar. Her şeyim tamam, bir tek duvağım eksik. Sabırla bekliyorum.

Nihayet annem bana doğru geliyor. Herkes kenardaki yollardan geçerken annem ortadaki çimlerin üzerine basarak geliyor. O adım attıkça çimlerin arasındaki ince, narin beyaz çiçeklerin boyunlarının çıt çıt kırıldığını duyuyorum. İçim cız ediyor. Duvağımı ne ara aldı anlamadım. Kollarında hassasiyetle taşıdığı duvağım, avucunda arabanın anahtarı ile bana doğru geliyor. Bir an ayağı duvağa takılıyor, sendeliyor. “Anne yavaş!” diye bağıriyorum. Herkes durup bana bakıyor. Utanıyorum. Annem gayet sakın bir şekilde gülümsüyor. Pamuk gibi sesiyle yumuşatıyor beni. “Önemli bir şey yok, ufacak bir kazaydı” diyor. Yaklaştıkça sözleriyle kalbimi ısıtıyor. “Canım kızım, gözümün nuru. Ne ara büyüdü de gelin oldun sen? Dünyanın en güzel gelini olmuşsun. Bakmalara doyamıyorum. Elimden gelse saçlarını da ben yapmak istiyordum demiştim ama bak, en azından duvağını takmak nasip oldu bana” derken gözleri doluyor. Annemin şefkati bütün aksilikleri unutturuyor, sanki her şey yoluna giriyordu. Duvağım da takılınca rahat bir nefes alabilecektim. Gelin odasında Âdem ile oturup düğünün başlamasını bekleyecektim. Sonra müzikler, danslar, konfetiler...

Ama anlayamadığım şeyler oluyor. Annem bana doğru yaklaştıkça yüzü asılıyor. Kararıyor. Onu hiç böyle görmemiştim. Sanki hayatına kast eden bir katil duruyormuş gibi karşısında, nefretle bakmaya başlıyor. Elindeki duvak küçülüyor, daralıyor, kalınllaşıp matlaşıyor. Ama böyle bir duvak olmaz ki, hem o nasıl takılabilir başıma, diye geçiriyorum içimden. Annemin ılık bir meltem gibi beni okşayan sesi dikenli tele dönüşüp ruhumu sarıyor. Anlayamıyorum. Ben hiçbir şey yapmadım, neden böyle davranıyor? Ürperiyorum.

“Allah benim canım alsaydı da bana bu derdi vermeseydi. O tırın altında ben kalsaydım da çekmeseydim şu eziyeti. Pisliğinden de bıktım, kokundan da! Bıktım, usandım artık! Canımdan bezdim!” O hiç kesilmeyen ses annemin sesiyle karışıp yankılanıyor evin içinde. Dıt... Dıt... Dıt...

Annem elindeki medium boy hasta beziyle üzerime doğru eğiliyor. Gözlüğünün camında kendimi görüyorum. Çenem, burnumdan ve boğazımdan

sağ tarafıma sarkan ince hortumlar arasında kontrolsüzce hareket ediyor. Kısacık ve kırpık kırpık kesilmiş saçlarım, uzayan suratımın üzerinde bir gölge gibi duruyordu. Dipleri çok kaşınıyor. Anneme kaşımamasını söylemek istiyorum ama ağzımın içine beton dökülmüş gibi. Saç diplerim, kulaklarım ve gözlerimden başka bana ait hiçbir şey olmadığını hissediyorum. Daha doğrusu hiçbir şey hissedemiyorum. Annem hareket ettikçe bir büyüüp bir küçülüyor yüzüm. Bulanıklaşıyor. Ne çok ihtiyacım var kuytuna, saçlarımı okşamana, diyorum. Ama sesimi kendim bile duymuyorum.

“Gözlerini dikip bakma bana öyle! Benim azabım bana yetiyor zaten!” Sesinden hem çaresizlik hem de nefret aynı anda sızıyor. “Allah’ım kurtar beni bu dertten. İki iyilikten bir iyilik ver tez zamanda!”

İki iyilikten bir iyilik dilerken, aslında dileğinin tek bir iyilik olduğunu hissedebiliyorum. Ayrıca saç diplerim, gözlerim ve kulaklarımdan başka bir de kalbimin olduğunu... İçinden çıkamayacağım karanlık bir kuyuda olduğumu hatırlamam geç olmuyor. Çok korkuyorum.

Tutunamaz mıydım bir rüyaya? Karanlık bir boşluğa düşüp uyanmadan önce biraz soluklanamaz mıydım Tanrım?

Dıt... Dıt... Dıt...

İLK ÖYKÜLERİN SÖYLEDİĞİ

MEHMET NARLI

İz Yayınları, Rasim Özdenören'in bütün eserleri dizisinin 39. kitabı olarak yazarın İlk öykülerini yayımladı. Özdenören'in 17-18 yaşlarında yazdığı, çoğu gönderilen dergiler tarafından yayımlanmamış ve kaybolmuş, bazıları da yayımlanmış öykülerden oluşuyor.

Yayımlanmış olanlara değineceğim ama önce kaybolanlar üzerinde durmak istiyorum. Kayboldularsa nasıl bulunmuşlar denilebilir. Özdenören, 1959 yılında Salim Şengil'in sahibi olduğu *Dost* dergisinde şöyle bir not görmüştür: "Dergimize gönderilen hiçbir yazı kaybolmaz, yayımlanmazsa bile arşivimizde özenle saklanır." Bunun üzerine nasılsa saklanıyor düşünceyle, ikinci nüshalarını çıkarmadan "Sinek 1, 2, 3..." ve "Oda 1, 2, 3..." şeklinde yazdığı seri hikâyeleri dergiye göndermiştir. 1962 yılında Muzaffer Erdost, Sezai Karakoç'tan yazı ister. Karakoç, Rasim Özdenören'in de dergiye hikâye vermesini isteyince Özdenören, "Benim o derginin arşivinde çok sayıda hikâyem var." der. Karakoç, bunu Erdost'a aktarınca Erdost: "Ne arşivi, burada öyle bir arşiv marşiv yok; Salim uydurmuş." demiştir. Böylece Özdenören, duruyor zan ettiği öykülerin çoktan çöpe

atıldığını anlamıştır. Oturup aynı isimlerle öyküleri yeniden yazmış. Ama öykülerin ilk şekliyle ikinci şekli arasına 3-4 yıllık zaman girmiş oluyor. Dolayısıyla bu ilk öykülere "ikinci kez yazılan ilk öyküler" demek gerekecek ama 1958-1959 yıllarındaki öykücü adayı ile 1962 yılındaki öykücü arasında kurgusal gelişme, kuramsal birikme, teknik uygulamalar bakımından bazı farkların oluşmuş olabileceğinin de göz ardı edilemeyeceğini belirtmek gerekir. Belirtelim belirtmesine ama 1957-1959 arasında *Varlık*, *Türk Sanatı* ve *Yeni İstiklal* dergi ve gazetelerinde yayımlanan öykülere ba-

kınca, 1962'de ikinci defa yazılan ilk öykülerden önce de Özdenören'in Türkçeyi doğru kullanma, hikâye kurma ve insanın hâllerinden bir hâl seçme gibi öykücünün yeterlik şartlarını taşıdığını görürüz. İlk yayımlananlar mı ilk yazılanlar mı bahsini kapatmadan önce şunu söyleyelim: Rasim Özdenören'in bugününü bilmeyen, sadece o ilk yıllarını gören dikkatli bir edebiyat eleştirmeni, metne nüfuzu yüksek bir hikâyeci, Özdenören'in öykü için belirttiğim yeterlik şartlarına henüz 17-18 yaşlarında sahip olmasına ve daha ilk öykülerinin satır altlarından sızan özgüven duygusuna bakarak onun bugün açtığı ve ilerlediği yolu kestirebilirdi.

Kitabın girişine Manolya Gürocak'ın *İlk Öyküler* bağlamında yazarla yaptığı bir söyleşi konulmuş. Söyleşide ilk öykülerin hikâyelerine, öykücülükteki ilk etki izlerine, Özdenören'in Türk öykücülüğündeki yerine ve daha genel bağlamda insanın, sanatın, dramatik ve trajik olanın ne olduğuna atıflar yapılmış. Bu söyleşiden anladığımıza göre 17-19 yaşları arasında yazılan "Akarsu, Kasap, Tedirgin Hikâye, Bayırdere'den Öyküler, Değirmenci" gibi yayımlanmış, "Oda 1, 2, 3, Sinek 1, 2, Düğüm 1, 2" gibi yazılmış ama yayımlanmadan kaybolup yeniden yazılmış öyküler Özdenören'in kitaplarında yer almış. O hâlde "İlk Öyküler" kitabı, bir yandan Özdenören öykücülüğünün köklerini gösteren bir kitap olduğu gibi aslında yeni bir öyküler kitabı da sayılır.

Cahit Zarifoğlu'nun şiir dünyasına şair olarak, Rasim Özdenören'in öykü dünyasına öykücü olarak girmeyi başarmış olmalarından dolayı her ikisinin edebî arka planında büyük şairler yazarlar aranmıştır.

Zarifoğlu için bu Rilke, Özdenören için Kafka'dır. Aslında bu ilişkilendirme bütünüyle yanlış da değildir. Ama bu ilişkilendirme her ikisinin yeteneklerini, çalışmalarını ergen denilecek yaşlardaki nitelikli okurluklarını örtecek bir taklit/etkilenme düzeyinde de değildir. "Evet Kafka'dan çevrilmiş birkaç metin okumuştum; onun kıratta bir yazar olduğunu da kavramıştım. Ama bu, onu doğru dürüst okuduğum anlamına da gelmesin; zaten Almancam ve İngilizcem olmadığı için esasen bu pek mümkün de değildi." diyor Özdenören. Bir yazarla gerçek bir temas kurmanın onun dilini bilmekle mümkün olacağı konusunda ciddi ikazı bir tarafa bırakırsak, Özdenören'in ilk öykülerinin Kafka ile ilişkilendirmesine itiraz etmediğini de anlarız. Aslında bu izlerin hikâyesinde Sezai Karakoç vardır. *Yeni İstiklal*'in sanat sayfasını hazırladığı yıl Karakoç, Özdenören'e Kafka tarzı kısa öyküler yazmasını tavsiye eder. O da bu tavsiyeye uyarak bu tarzda 6-7 tane öykü yazar ve yeterli görür bu denemeyi. Galiba onun gibi yazdığına da inanmıştır.

Rasim Özdenören'in öykü kitaplarının kendi içinde hem dil ve kurgu hem de insanın hâllerinin anlatıya dönüşmesi bakımından birbirinden bağımsız sayılabilecek nitelikleri vardır. Söyleşiden bu niteliğin daha ilk öykülerden beri bilinçli bir tercih olduğunu anlıyoruz. Daha 18-19 yaşlarında böyle bir yolun kendisini tekrara düşmekten kurtaracağını sezmiş olmalı. Gerçekten de *Hastalar ve Işıklar, Çözümle, Çok Sesli Bir Ölüm* hatta uzun hikâye sayılan *Gül Yetiştiren Adam*'a bu açıdan bakıldığında hem bu tespitin gerçekliği görülebilir hem de Özdenören'in Kafka tecrübesini ve 1950'ler-

deki modernist Türk öyküsü izlenerek kendi öyküsünü nasıl kurduğu fark edilebilir. Özdenören, bu bağlamda, Sezai Karakoç'un "Kafka'nın Türk öyküsünde varoluşçuluğun son demlerini yaşadığı, çözülmeye kaybolmaya yüz tuttuğu bir dönemde Rasim Özdenören'in *Hastalar ve Işıklar* kitabındaki toplam hem yeni bir alan açıyor hem de bir anlayışı geride bırakıyor." tespitine değer verir. Çünkü bu değerlendirme Özdenören'in kendi öyküsünü kurduğunu teslim eden bir değerlendirmedir.

Orhan Kemal, kendisini Yunanlı yazar Stratis Mirilivis'e benzeten birine itiraz ederek, "Birine benzetilmem gerekiyor- sa Maksim Gorki'ye benzetin bari..." der; çünkü ikisi arasındaki yakınlık çok daha belirgindir. Özdenören de Kafka'dan ziyade "Shakespeare'in Amrikan versiyonu" olarak nitelediği Faulkner'la anılmaktan rahatsızlık duymadığını hissettirir; onun genel insanlık hâllerini yerli bir duyusuyla öyküleştirmesini önemli bulur; çünkü aslında bu özelliği kendisinde de görmektedir. Fakat Kafka, Faulkner ve varoluşçu/modernist yazarlara atıflar yaparak yerliliğini tartışanlara kesinlikle karşı çıkar; bu bağlamda yapılan tespitlerin dayanaksız ve isabetsiz olduğunu, hatta iddialarda bulunanların

yerliliği bilmediklerini söyler.

Kitabın girişindeki söyleşide rastladım: sanırım Rasim Özdenören'in kendisinden dinlemiştim *Varlık*'ta ilk defa yayımlanan öykülerinin hikâyesini. Çok sayıda öykü göndermiştir dergiye ama birini bile yayımlamıyorlardır. Sonra gençleri derginin "Köyden Sesler" kısmına yönlendiren bir not mu görmüştür veya kendisi mi bu köşeyi fark etmiştir. Birkaç öykü yazıp o kısım için göndermeyi düşünmüştür. Çünkü bu köşede yayımlanan öyküler aslında kendi yazdığı öykülerden çok daha kolay yazılan öykülerdir. Köylerdeki bazı problemler cahillikle ilişkilendirilip hikâye edilmektedir o kadar. Gerçekten hemen 5-10 hikâye yazmış, göndermiş ve hemen yayımlanmıştır. Mesela "Akarsu", "Bayırdere'den Öyküler", "Değirmenci" öyküleri... Fakat işin güzel yanı bu öyküler, Özdenörenin biraz küçümsemesini aşan oldukça hoş öykülerdir.

İlk Öyküler kitabında 29 öykü bir roman niyetiyle başlanmış bir metin var. Bir yazarlık macerasının başlangıcını, yazarlığın teknik ve teorik olarak gelişmesini göstermek için oldukça ciddi bir toplam. Bu yüzden okunması gerektiğini düşünüyorum.

BOZDÜNYA HAKKINDA

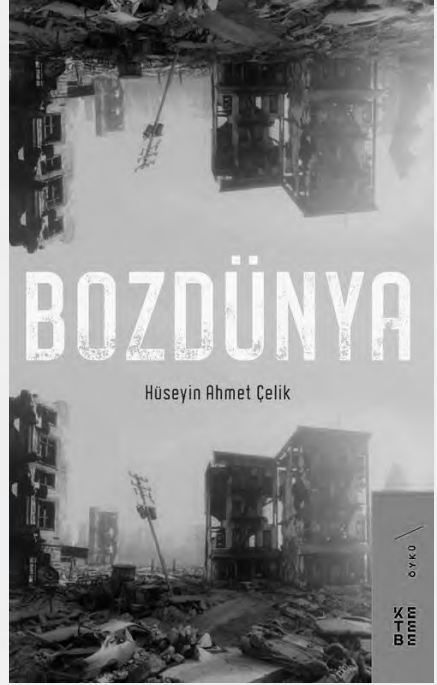
RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

Ketebe yayınlarından çıkan *Bozdünya*, Hüseyin Ahmet Çelik'in ikinci öykü kitabı. Kitapta ilk dikkatimizi çeken başlıklar oluyor. "Nimrüya", "Berhava", "Bîkarar" üst başlıklarıyla kitap üç bölümden oluşuyor. Okunması bile kulağa, ruha iyi geliyor ve yazarın, dil konusundaki titizliğini, derinliğini hissettiren bu başlıklar okuma merakımızı artırıyor. Kitabın içindekiler kısmına göz atıp, öykü isimlerini peş peşe okuduğumuzda bile bu iç müzik devam ediyor.

Bozdünya'nın ilk üç öyküsü olan "Feratza", "Beyhude", "Rüyabaz" kendi içlerinde özel ortaklıklara sahip. Olaylarda, kahramanların hayatlarında veya anlarda kesişmeler, benzerlikler, tesadüfler öykülerde katmanlı anlamlar oluşturuyor. Yazar, kurgularıyla okurun dikkatini artırmayı, ayrıntıları atlamadan, her şeyi bir bütünlük içinde görebilmesini istiyor ve işaretlerini bu yönde koyuyor cümle aralarına. Bu nedenle özellikle "Feratza" öyküsü, yazmanın, gerçek ile kurgunun, öykü oluşumunun oldukça içlerden konuşması gibi.

"Berhava" başlığını taşıyan ikinci bölüm, aslında *Bozdünya*'nın nasıl bir yer olduğunu bize anlatıyor. Bu dünyanın yankıları arasında geziniyoruz; acıyı kavramanın, anlamının mesafesi azalıyor ve anlatılanların ne kadar da çok içinde olduğumuzu fark ediyoruz.

Özellikle "Yok, ses yok" öyküsü, kitabın en güzel öyküleri arasında. Kulakları duymayan bir insanın duygularını, sessizliğini, bir ses arayışını öyle güçlü bir

empatiyle anlatıyor ki yazar, aynı sessizliğin gerilimi üzerimize geçiyor. *"Her an yaratmakta olan Allah, o an yeni bir ses yaratır ve o ses, yabancı olduğu şu dünyada ona en çok özlem duyanın ben olduğumu anlar da bana teslim olur diye."* Bu cümledeki *"her an yaratmakta olan Allah"* kısmında durup kalıyoruz; muhtaçlığın, inanmanın ne olduğunu bir daha düşünerek, böylesine anlamış olmanın acısını çekiyoruz.

Bozdünya, bana göre kitabın en iyi öykülerini sonlara saklamış. "Kimesne" ve "Sen Bana Bakma" öyküleri oldukça katmanlı, ironilerle dolu, hızlı akan iki öykü. "Kimesne"de bir edebiyat öğrencisinin samimi iç konuşmaları yer alıyor. Öyküyü hareketli kılan ve bizde merak uyandıran da bu konuşmalar aslında.

Son öykü "Sen Bana Bakma" ise hem kurgusu hem de kahramanın kafasının işleyişi ve olayları yönetme biçimiyle ol-

dukça etkileyiciydi. “*Arkana bakma diyorum Mikail’e. Bakarsan golü yersin, sakın bakma.*” cümlesiyle kahramanın bu artistliğini seviyor, kendi varoluşlarımıza göz atıyoruz ve o dik duruşu gösterdiğimiz zamanları yokluyoruz.

Bozdünya’yı okuru için özel kılan diğer önemli konu da öykülerin dili. Sade, berrak, akıcı ve çağrışımlarıyla da güçlü bir anla-

tı evreni içinde geziniyoruz. Bir hamlede, kolaylıkla söyleneni bulmuş, bizim yerimize içimizi dökmüş, okurken umduklarımıza kavuşturmuş gibi yazmak hem yazarın hem okurun muradı şüphesiz. *Bozdünya’da* Hüseyin Ahmet Çelik bunu başarıyor ve devamını beklediğimiz eserleriyle öykücü olarak kadrajımızda kalıyor.

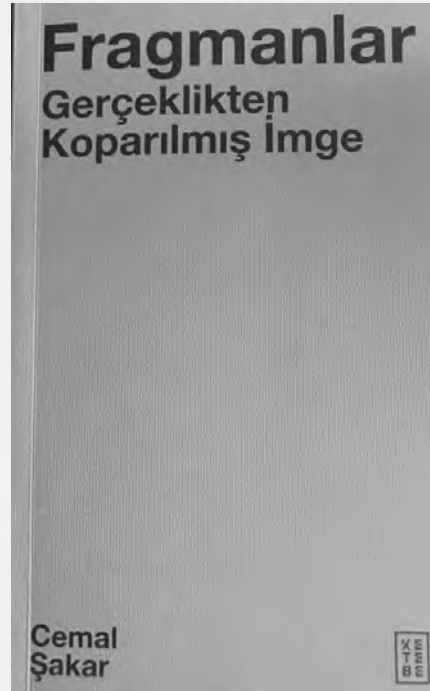

FRAGMANLAR¹

BANU ALTINOVA

Cemal Şakar, gerek öyküleriyle gerek deneme ve inceleme yazılarıyla edebiyatımızın oldukça üretken yazarlarından. Şakar’ın son kitabı *Fragmanlar, Gerçeklikten Koparılmış İmge* alt başlığıyla 2022 yılında yayımlandı. 19 fragmandan oluşan kitapta, insanın kendini hikâyelerle inşa etme sürecinde; dil, soyutlama, tahkiye, bakış açısı, imge, gerçekçilik, üslup, biçim, kurmaca gibi kavramlara dikkat çekilmektedir. Yazar, her fragmanda vurguladığı kavrama ait bakış açısını estetik bir üslupla dile getirir.

Şakar’ın özellikle vurguladığı mesele, hikâye anlatmanın ontolojik zorunluluğudur. Çünkü insan ancak hikâyeler anlatarak, başkalarının ortaya koyduklarıyla buluşarak kendini inşa eder. İnsanın kendini inşası ise onun kendi kimliğine yönelik arayışıdır. Çünkü Allah, ona hikâyeler vererek onun ana hikâyesine dikkat çeker. “Cen-

net bahçesinden çıkış, bir sürgün hikâyesi olmaktan çok, bir doğuş hikâyesidir.” (s.8) İnsanın kendini inşa etmesi sürecindeki en önemli unsur ise “dil”dir. Dil, en önemli nimettir çünkü isim koymak, özel isim taşımak sadece insana aittir. Edebiyat dışındaki disiplinlerde dil sadece onların meramlarını ifade edecekleri bir ortamken,

¹ Cemal Şakar, **Fragmanlar**, Ketebe Yayınları, 2022, İstanbul

edebî eseri dilden bağımsız düşünmek mümkün değildir. İnsanın dille tefekkür ettiğini söyleyen yazara göre, tefekkürün sanat eserlerindeki ifadesi de evrensel değil kültürel'dir hatta bu zorunlu bir durumdur. Duygularımızı, düşüncelerimizi ancak dille ifade edebiliriz. Yazara göre, "Bir şey var hissediyorum, ama anlatamıyorum." ifadesi, kelimelere hâkim olamamaktan kaynaklanmaktadır. Çünkü yaşadığı duyguları karşılayacak kelimeleri bulamayan insan, o duyguları da hak ettiği yere koyamaz.

Her şey Allah'ı zikreder gerçeğinden hareketle sanat; hakikatle bağın kurulmasındaki en güçlü vasitalardan biridir diyen yazar, postmodern parodiyi eleştirir. Çünkü postmodern parodi, gerek tarihsel gerek kurmaca kişileri kendi bağlamlarından koparıp farklı tarihsel zamanda farklı kişilerle bir araya getirerek metinler kurmakta böylece bu kişilerin önemini kaybettirmektedir.

Var olan bütün bakış açılarına sahip olamamayı insanın aczi olarak görür. Bakış açısını belirleyen ise insanın dünya görüşüdür. Bu nedenle bakış açısı istenildiğinde değiştirilemez. Sanat eserinde anlatıcı dünyayı kendine görüldüğü gibi anlatır. Çünkü kendine göre eksiksiz olan dünyasını bütün insanlarla paylaşmak ister. Aslında anlatıcı kendini ayna gibi hissettiği için hikâyeler anlatır ki, başkalarına varıp onlardan yansıyan sesinde dünyayı yeniden görebilsin. "İnsan neredeyse, dünyaya nasıl bir pencereden bakıyorsa sanatı da hep oradadır." (s.34)

Edebî eserin olmazsa olmazlarından olan "üslup" yazarın üzerinde durduğu konulardan biridir. Sanatçının gerçeklik

tasavvurunun esere üslup olarak yansıyacağını söyleyen Şakar'a göre yazarın özgünlüğü öncelikle üslupla, üslup da biçimle ilgilidir. Sanatçıları birbirinden ayıran temel ölçüt ise biçimdir: "Biçim sanatçının esere vurduğu mühürdür, attığı imzadır." (s.47) Bu durumda klasizmin "en mükemmel biçim" fikrinin dogma olduğunu, sanatı kendi kalıpları içinde dondurduğunu ifade eder. Çünkü biçim, sanatçının anlatmak istediğine en uygun formun bulunmasıyla ilgilidir ki bu da sanatçıdan sanatçıya değiştiği için biz çok farklı eserlerle karşılaşırız. Biçimle ilgili arayışlar içine girebilmek için ise sanatçının biçim hakkında sağlam bilgiye sahip olmasına ihtiyaç vardır.

Cemal Şakar'a göre hikâye anlatmanın sonu yoktur, çünkü hikâye anlatmak kıyamete kadar sürecektir: "Bu nedenle anlatılan her hikâye bir fragman olarak ya da bir parça olarak kalmaya yazgılıdır. Bu fragmanlar gerçeklikten koparılmış birer imgedir.... Önemli olan fragmanlar arasında kurulacak olan bağlantılardır." (s.52) Sait Faik'in "Haritada Bir Nokta" öyküsünün son cümlesinde "Yazmasaydım *deli olacaktım*" dediği gibi, Cemal Şakar da "İnsan hikâye anlatmasa çıldırabilir." (s.52) der. Çünkü eyleme dönüşmeyen "bilkuvve" insana acı verir ve acılar da ancak söyledikçe azalarak hazza doğru evrilir.

Hikâye ile öykü arasındaki farklar, üzerinde en çok durulan konulardandır. "Hikâye, öyküde yaşamaya devam eder." (s.57) diyen Cemal Şakar'a göre hikâye toplumsal ve kültürel süreçlerle bağlantı kurarak öyküye maddi zemin sağlamalıdır. Öykü, hikâye karşısında biçimsel anlamda bir kopuş yaşar ki bazı yazarların ısrarla eser-

lerine öykü demeleri de bu biçimsel kopuş sebebiyledir.

Yazarın değindiği konulardan biri de modernliktir. Modernliğin doğasında ça-tışma olduğu için, onun aşılmadığı sürece klasiğin bünyesinde var olan ahenge ulaşmanın mümkün olamayacağı görüşünü savunur. Modern edebiyatın temel özelliklerinin önde gelenlerinden biri bireyselliktir ki bu da yazarlar arasında ortak bir dil dünyasının olamayacağını gösterir. İnsan ve doğanın ilahi olandan arındırılması sonucunda “dünyasal sanatı” nasıl oluşturduğunu anlatan yazara göre modern sanat doğanın ve eşyanın düzenini yerinden ederek kendi düzenini kurmak

ister. Sanatın taklit olduğu fikrine ise tamamen karşı çıkar. Taklidin sanatın doğasına ters olduğunu; sanatın, açığa çıkardığı, görünüre sunduğu için daha çok sınıai bir etkinlik olduğunu söyler.

Hikâye anlatmanın zorunluluğundan hareketle kavramlar üzerinde düşünen, sorgulayan, yer yer eleştiren yazar, okuyucunun da sürekli düşünmesini, bildiklerini sorgulamasını ister. “Söz, ancak hikâye yoluyla mücessem hale gelir.” diyen yazarın bu kavram etrafında dile getirdiği fragmanlar, edebiyatla ilgilenenlere farklı bir bakış açısı sunmaktadır.

KEHRİBAR GEÇİDİ'NDE ZAMANA UYUMAK VE UYANMAK

ZEYNEP SATI YALÇIN

Nazan Bekiroğlu roman, öykü, deneme, makale gibi edebiyatın farklı türlerinde eser veren üretken bir yazardır. Onun romancılığı diğer türlerdeki eserlerinin biraz daha önüne geçiyor bana göre. Kendine özgü kıvrak dili, özgün kurgusu, gerçekle kurduğu bağ, yaşattığı düşsel atmosfer ve kahramanlarının çok yönlü tasviriyle okuru tam kalbinden yakalıyor ve eser bittikten sonra da kahramanlar okurun zihninde varlığını sürdürüyor.

Yazarın *Kehribar Geçidi* adlı romanı, Timaş Yayınları'nca 2021'de yayımlandı. Eser 605 sayfa ve keyifle okunacak güzellikle ince ince dokunmuş. Eserin ana mekânı

Roma, zaman M. 299-610 yılları arası. Roma'nın, paganizmin esiri olduğu, adalet ve

zulmün, sanatsal ihtişam ve ahlaki yozlaşmanın iç içe ilerlediği, birinin bütünüyle diğerinin yerini alamadığı, vahşetin içinde merhametin de narin bir çiçek gibi açtığı, ölümlü insanın hem tanrı hem köle sayıldığı dönemleri...

Hikâye bir darphanede başlıyor. İnsani değerleri alt üst edip dünyayı ekseninde çeviren, insanları yalnız kendi ürettiği küçücük bir nesneye bağlayan ana merkezdir darphane. Darphane işçisi olan ve romanın başka bölümlerinde yer almayacak olan adsız bir kölenin, imparator Diocletianus adına basılan sikkelerden birine öfkeyle indirdiği bir keski darbesi neticesinde sikke kusurlu hâle gelir. O kusurlu tek sikke, elden ele dolaşıp durur. Kusur imparatorun gözünün önündedir, orada hiç olmayacak bir şeye, yani gözyaşı damlasına benzer. O vuruk izi, bir insanın güç ve konumu dışında kendisi gibi olan bir başka insana duyduğu isyanın nişanıdır aslında. Katılığa, vicdansızlığa, adaletsizliğe inen öfkenin simgesidir. Biri Nasıralı İsa'nın bağlılarından ve haksız ebedi köleliğinin bilincindeki aciz bir insan, diğeri kendini tanrı imparator ilan eden bir aciz insan... Kusurlu sikke, romanın farklı bölümlerinde çarşıda, pazarda, kasada, çekmecede, heybede tekrar tekrar karşımıza çıkarak bölümler arasındaki ilmekleri dokuyan değersiz görünümlü, fakat güçlü bir bağ dokusu oluşturma işleviyle yer alıyor.

Çağ, insanların her devirde olduğu gibi paranın varlığı çevresinde gelişen hiyerarşik bir düzen içinde zengin ve yoksul olarak keskin çizgilerle ayrıldığı ve bu ayrımın korunması için her türlü gayrı meşru önlemin alındığı çağdır. Roma'nın adım adım

yıkılışa doğru gittiği bu dönemde ekonomi bozulmuş, halk yüksek vergilerle ezilmektedir. Din, ruhban sınıfının halkı ezdiği ve umutlarını sömürdüğü bir kazanç kapısı olmuştur. İnsanlardaki bilinmeyi bilinir kılmak ve ancak gördüğüne inanmak tutkusunun yarattığı çeşit çeşit tanrılar edinme olgusu somutlaşır Romalılarda. O yaratılmış tanrıların insan karşısında sessizce durmasının, zulme göz yummasının şımarıklığıyla imparatorun, konsüllerin, rahiplerin ve yargıçların dehşete düşüren günahlara bulanma hikâyesini dehşetle dinliyoruz anlatıcıdan. Diocletianus tanrılaştırılmış, daha doğrusu kendisini gücün kontrolünde tanrı olarak sunmuş ve kabul ettirmiştir. O yetmezmiş gibi, her erdemin de ayrı bir tanrısı vardır, tek tanrı reddedilir, Nasıralı İsa'nın bağlıları türlü işkencelere maruz bırakılır, çarmıha gerilerek veya yakılarak katledilir.

Alınan taraflı kararlar ve kayırmalarla toplumun adalet anlayışı sarsılmıştır. Suçlu sayılanlara yönelik bir infaz gibi başlayan cezalandırmalar, Collesium'da halka açık olarak sergilendikçe rağbet görmüş ve zamanla eğlence hâline gelmiştir. İnsanlık dışı bu vahşi gösteriler, düzenleyenlerce de izleyenlerce de normalleştirmenin ötesine geçmiş, artık keyfin, çirkin hazın ana kaynağı olmuştur. Vicdanı aktif olan, akıl etme ve hissetme yetilerini kaybetmemiş, ilahi kelamı saf bir inançla yaşayan insanlar da vardır, her çağda olduğu gibi. Ancak zulmün en yukarıdan en aşağıya doğru hızlı sirayeti, zulmü daha da körüklemiş, yaygınlaştırmış; iyiliğin çaresiz, yalnız ve etkisiz kalmasına neden olmuştur. İşte bu çaresizlik anında teslim olmayan, zulmün

bir parçası olmak istemeyen imanlı kahramanlardan yedisi hicret ediyor şehirden.

Romanın asıl ve yan bütün kahramanları kendi çevreleri, meslekleri, konumları ve mekânları ile gündelik hayatları içinde özenli bir ahenkle bütünleşmiştir. Batılı kaynaklarda ve Kur'an-ı Kerim'de anlatılan Yedi Uyurlar, ilk olarak kendi çağlarındaki yaşamlarıyla ayrı ayrı ele alınıyorlar. Adla-rının günümüzde de güzel rüya görmek ve şifa bulmak amaçlı tekrarlandığı bu özel insanların romandaki isimleri şöyledir; azatlı köle Vitalis, yazıcı köle ve Hanımefendi Sabina'nın kara sevdalısı Simonides, lahit kopyacısı Efesli Linus, tapınak kandilcisi gencecik Feliks, uykusuz münzevi çoban Fazelis, yaşlı gezgin Al-Mina, barbar Yüzbaşı Geta, erdemli ve güzel köpek Kehribar.

Asırlar süren uykunun ve yeni uyanışın mekânı, Roma'yı gören sarp dağlardaki bir mağaradır. Mübarek köpek Kehribar'la birlikte bir geçidin ağzından sırayla geçerek mağaranın önünde buluşturulan, özelliği inancının samimiyetinden ibaret yedi özel insanın geçidi atladıktan sonra onları besleyen ve oldukları kişi olmalarını sağlayan geçmişleri, bir ateşin etrafında kendi hikâyeleriyle aktarılıyor.

Geçit, zamanlar arası geçişe bir ara koridor işlevi görür adeta. Geçenlerin bile o an fark etmediği, ancak mekânsal aşınım diyebileceğimiz değişim üzerinden zamanı fark ettikleri bir geçittir. İçindeki zamanı uykuyla donduran bir mağaraya varan bu geçidin kollayıcısı ise Kehribar'dır. Geçidin ağzından mağaraya kadarki sarp yollarda kaderdaşlara kılavuzluk yapması ve onları buluşturması için görevlendirilmiştir Keh-

ribar. Köpek fobisiyle yaşayan azatlı köle Vitalis'e bile kendini sevdiren masum bakışlı sadık bir dosttur. Mağara arkadaşları uyurlarken ve uyandıktan sonra da yanlarındadır Kehribar, aynı mucizeyi o da onlarla birlikte yaşar. Uyur ve uyanırlar... Yaşam ve ölüm gibi, hiç yoktan ilk sefer doğar gibi, ama yaşama dair her bilgi bellekte kayıtlı gibi...

Uyumak ve uyanmak, hem ruhsal hem bedenen uyumak ve uyanmak üzerinden iki anlamın kapsayıcılığı içinde ele alınıyor. İlki, yüzyıllar süren uyku öncesi, gerçekleri görüp aydınlanma uyanışı ki, bu kahramanların ruhlar âlemindeki tanışıklıklarından gelen ve dünya buluşmalarının zeminini oluşturan, onları aynı mağaraya doğru taşıyan uyanıştır. İkincisi ise bedensel uykudan yeni bir gerçeğe uyanmak ki, zaman, mekân ve vicdan üzerinden zaten var olanın yeniden fark edilmesini yaşatır okura. Mekân üzerinden, iz ve aşınma dolayımında gelip geçen insanlar ve kurulan uygarlıkların mirasıdır insanlığı bugünkü hâline taşıyan.

Zamansal değişimi gösteren birçok sahne anlatılıyor, bunu ilk fark ettiren muhteşem sahnelerden biri de bana göre, mağaranın ağzında uyumadan evvel yedikleri yedi adet zeytin çekirdeğini atarlar az öteye ve üç yüz dokuz yıllık uykudan sonra uyandıklarında onları yaşlı zeytin ağaçları olarak bulurlar. Daha akşam yakılan ateşin külü bile yoktur toprakta, oysa mağaranın içinde isleri görünmektedir. Öyle bir dehşet anıdır ki yaşanan, ancak iman etmenin teslimiyetiyle anlaşılacak bir değişimdir şahit olunanlar. Soğuk bir kış gecesi uyuyorsun ve sabah uyandığında

bahar gelmiş, her yan yeşillenmiş, üstelik bir gecede her yanı yabani otlar bürümüş... Yeniden doğmanın tasviri yapılr burada; uyanınca, henüz yaratılmış Âdem'in ya da göbeği yeni kesilmiş bir bebeğin aldığı soluk gibi duyumsar hayatı yedi kişinin en yaşlısı Al-Mina. Daha da tuhaf olansa şehri dolaştıktan sonra anladıklarıdır. Bildikleri için gittikleri her yer tam orasıdır, ama sanki orası değildir de aynı zamanda.

Şehirde, kilise arşivcisi Sebastian çıkar karşılarına. Nasıralı İsa'nın bağlıları olarak, haksızlıklara tahammül edemediklerinden çareyi kaçmakta bulduklarını, şaşkınlıklarını anlatırlar arşivciye. Bu sefer zulmün, İsa adına kilise bağlılarınca gerçekleştirilmesidir onları afallatan. Heyecanlanır Sebastian anlatılanlar karşısında, aynı samimi gönle sahip olduğu için inanır onlara, rehberlik eder, misafir eder, anlatılanları not eder. Puthaneler kilise olmuş, tek tanrının elçisi olan insan İsa putlaştırılmıştır. Geçmişte İsa'ya iman edenlerin, Diocletianus'un tanrılığına karşı çıktıkları için yalancılıktan bir mahkeme ile işkence edilerek öldürülmeleri, bu safer, İsa'yı işlevsiz bir puta dönüştürmedikleri gerekçesiyle İsa adına yapılmaktadır. Hele kadınlar... Hiç suçları olmasa da erdemli bir hayat sürseler de sırf çirkin eril istekleri reddettikleri için bile öldürülürler. Kadınlara iftira ve işkence sıradan bir iş olmuş, bunun için cadı veya ayartıcı şeytan yaftasıyla işaret edilmeleri yetmiştir.

Romanda, çok eski çağlardan beri sıradan insandan filozofuna, sanatçısına varana değin hemen her insanın bir şekilde aklını kurcalayan "zaman" konusuna da Ashabı Kehf kıssası üzerinden bir açılım geti-

rilmeye çalışılmış. Hakkında farklı görüşler öne sürülen zamanın, ancak algılamaya bağlı bir bakış açısı olduğunu söyleyenler olduğu gibi, zamanı hareket ve değişimin fark edilmesi olarak yorumlayanlar da olmuştur. Hareket ve değişim çerçevesinden bakıldığında zamanın geçmiş, gelecek ve şimdiki zaman olmak üzere üç boyutlu olduğunu söylemişlerdir düşünürler. Tarihsel anlatımda kronolojiden bahsedilebilir, düz bir sıralamayla hareket ve değişim bütünlük içinde ele alınabilir. Ancak bu anlayış düşünen, hayal kuran, tasarlayan, inşa eden bir canlı olan insan için kısıtlayıcıdır. Geçmiş ve geleceği ana taşıyarak zamanın kronolojik yapısını bozabilir insan. Bulunduğu ana kadarki kişisel, toplumsal ve evrensel geçmişi, bilinçli veya bilinçsiz şekilde sürekli olarak belleğinde taşır. Hareketle, değişimle anlam kazanan içinde bulunulan süreç de taşınan bu belleğe eklenir. Böylece insan, aynı anın içinde geçmiş, şimdiki ve geleceği birlikte yaşayabilir. Dünyaya ait olmayan, belki dünyanın fizik kurallarının geçerliliğini yitirdiği bir zamanın varlığına da Sebastian'la birlikte şahit oluyoruz.

Şahitlik sürdükçe hayret çoğalıyor... Günün diline yakın olmasa da anlaşılabilir bir lehçeyle anlattıklarının insanlar üzerinde masal havası bırakmasına şahit oluyor yedi arkadaş. Eski zaman ozanları gibi, geçmiş zaman soyluları gibi konuşmaktadırlar yeni nesle göre. Platon'un kendi el yazması müsvedde tomarları, daha dün yazılmış gibi göğsündedir Simonides'in. Hanımefendi Sabina için yazdığı şiirleri az bir değişiklikte başka şairlerin dilindedir ve artık ne acı ki Hanımefendi

Sabina yoktur. Zorun zoru bir şahitliktir yaşadıkları. Düşününce hayret ve hayranlığı artıyor insanın; yaşadığın şehir duruyor ama aşınmış, yer yer yıkılmış, başkalaşmış... Sen varsın; ama sevdiklerin, evin, alışık olduğun eşyaların, işin, hatta seni tanıyan tek bir insan dahi yok... Dil başkalaşmış, yeterince anlaşılmıyorsun, ekmeğini alacak akçen geçersiz olmuş, inancın yayılmış ama nasıl da bozulmuş... Senin zamanını ve yaşadıklarını anlayabilecek senden başka yalnızca altı kişi kalmış... Zamanı farklı yüzyıllarda yaşamayı deneyimlemek ve okura da bunu yaşatabilmek ancak bu denli başarılı olurdu.

Zaman, mekân, kölelik, kadının algılanışı, insan hakları, mucize ve geçit hakkında sorular sorduran cevaplar aratan eser için, okuduğum her öykü ve romanda olduğu gibi, yine kendime o vazgeçilmez sorumu soruyorum, "Hangi kahramanın yerinde olmak isterdin?" diye, cevabım tapınak

kandilcisi Feliks olacakken birden şehre inişte karşılarına çıkan Sebastian oluyor. Tanık olmuşlara tanık olmak ve daha az önce tanıştıklarıyla kırk yıllık dostmuş gibi, aradığını bulmuş gibi yoldaş olmak, gönlü gönle kaderi kadere ekleyerek son uykuya veya uyanışa doğru birlikte aynı mağaraya yürümek...

Nazan Bekiroğlu'nun büyülu gerçeklikle zamanlar arası dolaştığı romanında; geçmişten bugüne insan eylemlerinde tarihi gerçeklerin, yani iyi ve kötünün savaşının değişmediğine, ilahi kelama ve iyilerin varlığına rağmen, kötülüğün nasıl el ve yön değiştirdiğine şahitlik ediyoruz. Romanda geçen, "Bir şey öldüğünde onun yerine bir şey doğmaktadır. Ama ne?" cümlesiyle olanı sorgular gezgin Al-Mina, Roma ağır ağır, ölemeye ölemeye ölmüştür ve tarih, altı yüz ondur. Belki romanın devamı, bu tarihten itibaren yeni bir kurguya doğru yol almaktadır, kim bilir...

Türk Edebiyatında KİTAP, KÜTÜPHANE ve OKUMA KÜLTÜRÜ

Editör: Mehlika Karagözoğlu Aslıyüksek

Araştırma, 656 Sayfa

Okuma kültürünün topluma kazandırılması, güçlü bir eğitim sistemi, iyi kütüphaneler ve toplumsal bir bilinç ile mümkün olabilir. Bu bilinci kazandıracak en etkili araçlardan biri edebiyattır. Sözü, duyguyu ve düşüncüyü kullanması ile geçmişten bugüne kültür aktarımının en yüce araçlarından biri olan edebiyatın toplumu yönlendirici bir gücü vardır.

Hem edebiyatın bu etkileyici gücünü okuma kültürü kazandırma süreçlerinde değerlendirebilmek, hem de Türk edebiyatının yazar ve şairlerinin gözünde kitap, kütüphane ve okuma kültürünün nasıl şekillendiğinin resmini çizmek gayesi ile hazırlanan bu çalışma, edebiyatımızın zengin birikimini farklı disiplinlerin bilimsel yaklaşımları ile ele almaktadır.

Kitap, kütüphane ve okuma kültürünün Türk edebiyatının yazılı birikimine yansımalarını, disiplinlerarası bir yaklaşımla; dönemler, türler, mecralar, isimler ve eserler ekseninde birbirinden değerli yazılar ile inceleyen bu kitap, okuma kültürü literatürüne edebiyat odaklı bir katkı sunmak ve okuma kültürü konusunu bilimsel olarak gündemde tutmak amaçlarını da taşımaktadır.

MODERN ÖYKÜ KURAMI

Necip Tosun

İnceleme, 360 Sayfa

Öykünün gelişimini, dönüşümünü, yeni yönelimlerini belirlemek, öykü adına ortak bir bilinç ve bellek oluşturmak amacındaki Modern Öykü Kuramı, öykü sanatının poetik alt yapısını anlama, çözümleme ve tespit etmeyi hedefliyor. Öykünün yapısını, tarihsel serüvenini, anlatım imkânlarını ve karakterize olduğu özellikleri tartışıyor. Öykünün estetik, kurgusal arka planını, temel ilkelerini açıklayıp örneklemeyi, tarihsel serüvenine tanıklık etmeyi önceleyen bu yazılar, öncü birikimlerin öykü sanatını nasıl algıladıklarını araştırırken, büyük öykü korosunun eşsiz soloları, kurucu, dönüştürücü adları anılarak öykü sanatının artık geri gidilemez en geri hattının altı çiziliyor. Modern öykünün geçirdiği evreler, hem ürün bazında hem de poetik tartışma bazında yaşadığı zihinsel süreçler, öncü birikimleri ile çağdaş, güncel temsilcilerinden de örnekler verilerek irdeleniyor. Hem biçimsel hem de içerik anlamında, öykünün birikim ve soyağacına, sürgünlerinin vardığı yere bakılıyor. Modern Öykü Kuramı, içerik çözümlemesinden çok, düşünsel/kuramsal ağırlıklı denemelerden oluşmaktadır. Bu bağlamda eserler değil, sorunlar, yapılar odak alınmıştır. Ancak, temel kuram ve kavramlar, tüm riskine karşın, hem güncelleştirmek hem de işlevselleştirmek için örneklemeye çalışılmış; kuramla ürün arasındaki mesafenin kısaltılması amaçlanırken soyut söylemden somut metinlere gidilmiştir. Bu çalışma, bir öykü düşüncesi, poetikası yaratmaya çalışan ve öykü davası güden yazılardan oluşmaktadır.

ISSN 1304-7604

HECEÖYKU-111

9 771304 760006 06

4 00 55